

Partnerségben a közművelődéssel

In Partnership with Community Culture

NEMZETKÖZI
TUDOMÁNYOS
KONFERENCIA

**2019. május 15–16.
Lakitelek**

KONFERENCIA KIADVÁNY

Partnerségben a közművelődéssel
In Partnership with Community Culture

Nemzetközi tudományos konferencia

2019. május 15–16.
Lakitelek

KONFERENCIA KIADVÁNY

2019.

Felelős kiadó:

Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ

NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.

Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet

Budapest, 2019.

Szerkesztette: Kalmár Erika

Kézirat - előkészítés: Kovács Katalin

Olvasószerkesztő: Tölcsér Tímea

Tördelés: Király Zoltán

A projekt kedvezményezettje: a Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ mint konzorciumvezető, valamint konzorciumi partnerei: NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg 2016. 09. 16. és 2019. 09. 15. között.

online változat: ISBN 978-615-6044-58-7

TARTALOM

I. SZERKESZTŐI BEVEZETŐ	5
II. PROGRAM	8
III. ABSZTRAKTOK	
Mogens Godballe: Népfőiskolák Európában egykor és ma alcím: Grundtvig megértése a megvilágosodásról és a népekről – Folk high schools in Europe once and today sub-head: Grundtvig's understanding of enlightenment and peoples	13
Dr. habil. Arapovics Mária PhD: Módszertani fejlesztések a Cselekvő közösségek projektben	13
Fodor Tamás: Társadalmiasítás – intézményi mindennapok közösségi szemlélettel	14
Dr. Juhász Erika PhD: A közösségi művelődés szakmai utánpótlás-nevelése együttműködésben.	15
Hágen Ádám: Értékteltáró kollégiumok eredményei és tapasztalatai a Kárpát-medencében	16
Dr. Ponyi László: Monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek a Cselekvő Közösségek projektben	17
Patrick Presh: Let's talk about fundraising / Beszéljünk a pénzügyi támogatásról	18
Kuthy-Megyesi Judit: Kulturális intézmények társadalmiasítási folyamatainak vizsgálata: Az első szakasz kutatási tapasztalatai	19
Bárándiné Nikolenyi Edit: Helyi kulturális alapú fejlesztések a hagyományok mentén az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban.	20
Szólláth Tibor: Helyi kulturális alapú fejlesztések a tradíciók mentén – közösségi értékteltárás	21
Varga Károlyné: Buják település értékteltáró mindennapjai – Nógrádikumok (értékteltárás, adott érték sajátosságai, értékmegőrzés-éltetés)	23
Kövesdiné Panyi Antónia: Az értékteltáró a Rétesfesztiválig	24
Dr. Rigó Róbert: A helyi identitás erősítésének lehetőségei a pedagógusképzésben.	26
Dr. Széman Péter: A közművelődés az identitástudat megőrzésének szolgálatában.	27
Huszár László: Felvidéki értéktérkép (feltárt értékek térképes megjelenítése a weben).	28
Hoffner Tibor: Ifjúsági értéktérkép	30
Dr. Fülöp Tamás: Cselekvő közösségek és társadalmi tőke – a családtörténet-kutatások közösségteremtő hatásai	31
Piotr Malak (Mr.): Digital library for Silver Generation – a way of involved fight with digital exclusion /Digitális könyvtár a Silver Generation (Idősebbek) számára – a digitális kirekesztés elleni küzdelem módja	32
Pap Dávid: Helytörténeti gyűjtőmunka társadalmiasítása.	33
Dr. Sipos Anna Magdolna: Digitalizálási veszteségeink és az információs szegénység, alcím: A kulturális közösségfejlesztés akadályai a digitális megosztottság tükrében	35
Takács Gyöngyi: HÍD a szebeni magyar végvárbán – Magyar nyomok a szász királyi sasfészekben	36
Soós Mihály: A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet a muravidéki magyar közösségben és partnerkapcsolatai a helyi intézményekkel	38
Dupka György: A magyar közművelődés helyzete, fontosabb szinterei és kapcsolatépítő, identitásmegőrző funkciója Kárpátalján	39

Kovács-Tanács Istvánné Erika: Kapocs (Népfőiskola) a gazdák, a kultúra és a képzés között.	41
Borsó Tibor: Hagyomány és megújulás a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság 24 éves életében	42
Topár-Thán Réka: Kiscsöszai Hunyor Népfőiskola – Sokszínű és változó vidék a hagyományok tükrében	43
Meskó Krisztián: Közösségekkel a közösségekért	45
Árendás Anikó: Mindennapok és a jövő	46
Varga Albin igazgató: Közösségfejlesztés gyakorlata-átörökítő programok Gencsapátiban.	47

IV. TANULMÁNYOK

Dr. habil Arapovics Mária PhD „Társadalmi innováció a kulturális közösségfejlesztés módszereivel – a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt módszertani eredményei	50
Carl Gustav Johannsen: Experiences with partnerships in public libraries/ A közkönyvtárakkal való partnerségek tapasztalatai	62
Fodor Tamás: Társadalmiasítás – intézményi mindennapok közösségi szemlélettel	65
Dr. Ponyi László: Monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek a Cselekvő Közösségek projektben	68
Bárándiné Nikolényi Edit: Helyi kulturális alapú fejlesztések a hagyományok mentén az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban	75
Szólláth Tibor: Helyi kulturális alapú fejlesztések a tradíciók mentén – közösségi értékfeltárás	81
Kövesdiné Panyi Antónia: Az értékörzéstől a Rétesfesztiválig	88
Takács Gyöngyi: HÍD a szebeni magyar végvárban – Magyar nyomok a szász királyi sásfészekben	94
Borsó Tibor: Hagyomány és megújulás a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság 24 éves életében	101
Topár-Thán Réka: Kiscsöszai Hunyor Népfőiskola – Sokszínű és változó vidék a hagyományok tükrében	109
Kovács-Tanács Istvánné: Kapocs (Népfőiskola) a gazdák, a kultúra és a képzés között	117
Varga Károlyné: Buják település értékörző mindennapjai – Nógrádkumok (értékfeltárás, adott érték sajátosságai, értékmegőrzés-éltetés)	122
Árendás Anikó: Közösségi élet Lébényben alcím: Mindennapok és a jövő	130

Partnerségben a közművelődéssel nemzetközi tudományos konferencia

2019. május 15–16. Lakitelek Népfőiskola

I. SZERKESZTŐI BEVEZETŐ

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” (EFOP-1.3.1-15-2016-00001) elnevezésű kiemelt projekt a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumi együttműködésében valósult meg 2016. szeptember 16. és 2019. szeptember 15. között. A projekt a kulturális ágazat országos fejlesztő projektje a múzeumi, a közművelődési és a könyvtári terület egyedülálló összefogásával. A Széchényi 2020 program keretében, 3 milliárd forintos vissza nem térítendő európai uniós támogatással gazdálkodó projekt célja, a társadalmi aktivitás növelése, a fejlesztésbe bevont településeken a közösségi szerepvállalás erősítése, a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és lakosai közötti kapcsolatok erősítése, az együttműködés kultúrájának magasabb szintre emelése.

Projektcélok: a kulturális intézmények egyedi eszközeivel, folyamatos szakmai-módszertani támogatás megteremtése a települések és azok kulturális intézményei és/vagy civil szervezetei számára a társadalmi kohéziót erősítő, közösségfejlesztési folyamatok megvalósításához¹.

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt keretében a konzorciumi partnerek három nemzetközi tudományos konferenciát szerveztek. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum *Partnerségben a múzeummal – In Partnership with Museums* címmel rendezett nemzetközi szakmai konferenciát 2017. november 20-21-én, Egerben². A könyvtári szakterület nemzetközi konferenciáját az Országos Széchényi Könyvtár szervezte *Partnerségben a könyvtárral – In Partnership with Libraries* címmel 2018 október 15-16-án Debrecenben.

NMI Művelődési Intézet *Partnerségben a közművelődéssel – In Partnership with Community Cultur* címmel szervezte meg a projekt harmadik nemzetközi tudományos konferenciáját 2019. május 15–16. között, amelynek helyszíne a Lakiteleki Népfőiskola volt.

1 További részletes információ a projektről: <http://cselekvokozossegek.hu> (2019.08. 23.)

2 <https://cselekvokozossegek.hu/paradigmavalto-nemzetkozi-tapasztalatcsera-a-kulturalis-egyuttmu-kodesekrol/> (2019. 08.23.)

A konferenciára meghívott hazai és európai kulturális intézmények képviselői saját közösségfejlesztő tevékenységüket mutatták be, elősegítve a további partneri együttműködések kialakításának lehetőségeit. A konferencia előadói a közművelődési, a könyvtári és a múzeumi szakterületek elismert hazai és külföldi szakemberei voltak.

A konferencia témájában szorosan kapcsolódott a projekt célkitűzéseire, fókuszba helyezte a közösségépítés és -fejlesztés, az intézmények közösségi alapon való működtetése, az esélyegyenlőség és az önkéntesség fő irányvonalait, módszertani lehetőségeit, mindezek mellett kitért a projekt eddig elért eredményeire és azok várható hosszabb távon érvényesülő hatásaira is.

Fontosnak tartották, hogy a projekt során létrejött jó gyakorlatokon keresztül alkalmazható és fenntartható példákat mutassanak be mindhárom – a közművelődési, a múzeumi és a könyvtári – szakterületen. A rendezvényen az előadások, workshopok, kerekasztal beszélgetések során áttekintették a Cselekvő közösségek projekt eredményeit, javaslatokat, ajánlásokat fogalmaztak meg a projekt folyamán megszületett közösségi aktivitás hosszútávú fenntartására és továbbfejlesztésére.

A projekt fontos célkitűzéseiként határoztak meg külföldi tapasztalatok szerzését a projekt résztvevői és célcsoportjai számára, ezen túl egy új típusú nemzetközi kapcsolatrendszer kialakítását céloztuk meg intézményekkel és civil szervezetek képviselőivel egyaránt.

A konferenciát Lezsák Sándor, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a Népfőiskola Alapítvány elnöke nyitotta meg. Köszöntője első gondolataként egy önvizsgálatra ösztönző kérdést fogalmazott meg, amely arra kereste a választ, vajon konferenciák által sikerült-e előre vinni a népfőiskolák ügyét? Beszédében rávilágított arra, hogy az esetleges nehézségekből hogyan profitálhat egy szervezet, s, hogy néha meg kell állni, hogy összegezzük, mit végeztünk, s mire vagyunk még képesek. Felhívta a figyelmet arra is, hogy napjainkban a kézművesipar reneszánsza zajlik szerte a világban, ezt erősíteni a Kárpát-medencében a nemzeti művelődés kötelessége.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma részéről Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár egy Hamvas Bélától kölcsönözött gondolatra építette köszöntőjét, mely szerint „Az ember csak közösségben élhet boldogan”. Kiegészítésként ugyanakkor hozzátette, a közösségnek aktívnak és cselekvőnek kell lennie, nem sodródhat az árral, meg kell tudnia fogalmazni saját kérdéseit, problémáit, és ezekre szüntelenül választ, megoldást kell keresnie. Beszédében a kulturális értékek képzeletbeli térképén kirajzolódó csomópontok közötti kapcsolatokra is felhívta a figyelmet, ugyanakkor rávilágított, nemcsak az intézmények, de az egyes individuumok is csomópontok, akik csak közösen boldogulhatnak, közösen lehetnek boldogok.³

A konferencia két napján közművelődési – kulturális intézmények, civil szervezetek, egyesületek –, múzeumi és könyvtári szakterületet képviselő neves hazai, határon túli és külföldi szakértők, gyakorló közösségfejlesztők osztották meg gondolataikat a résztvevőkkel. A külföldi előadók Németországból, Lengyelországból, Dániából, Szlovákiából, Romániából és Szerbiából érkeztek.

3 Rencsik Imola: Partnerségben a közművelődéssel – konferencia a közösségépítés jegyében In: SZÍN Közösségi Művelődés Magazin 24/2. NMI Művelődési Intézet, Budapest, 2019. május. 41-44. <https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/SZIN-2019-web.pdf> (2019. 08.23.)

A kétnapos szakmai rendezvényen 318 résztvevő összesen 32 előadást hallgatott meg. A plenáris előadásokon a Cselekvő közösségek projekt eredményei mellett szó volt a projekthez kapcsolódó társadalmiasítási, közösségfejlesztési folyamatokról, valamint a projektben lezajlott kutatások eredményeiről is. A külföldi előadásokon keresztül a népfőiskolai programokkal, illetve a digitális világ a közösségfejlesztésben, a könyvtárakban és a múzeumokban való terjedésének hatásaival és lehetőségeivel ismerkedtek meg a konferencián résztvevő szakemberek.

A szekcióüléseken a kulturális alapú gazdaságfejlesztés lehetőségei és jó példái jelentek meg az előadásokon keresztül. A hagyományok, az értékörzés és az ahhoz kapcsolódó tudás átadása volt a témája a második szekciónak. A digitális kultúra és lehetőségei témában számos érdekes előadás hangzott el. Jelentős témakört alkotott a kultúra és az esélyegyenlőség helyzete a mai társadalomban. A dán népfőiskolai hagyományokon túl jó példákat mutattak be a hazai népfőiskolai mozgalom képviselőinek tevékenységei is. Az intézmények társadalmiasítása – közösségi alapon való működtetésük megvalósítása és fenntarthatósága a Cselekvő közösségek projektnek is fontos eleme volt. Ebben a témakörben is számos jó, hasznosítható gyakorlat hangzott el.

Mindezek mellett kerekasztal beszélgetés keretében teret adtak a TOP 5.3.1-16 és a 6.9.2-16 *A helyi identitás és kohézió erősítése* projekt nyertes pályázóinak, hogy gondolataikat, tapasztalataikat megoszthassák a konferencia résztvevőivel. Egy rövid könyvbemutatóval pedig azokra a szakmai, módszertani kiadványokra, segédletekre hívták fel a figyelmet, amelyeket szakmai munkatársak a projekt során dolgoztak ki.

A konferencia kötet tartalmazza a konferencia programját, az előadások absztraktjait, és azokat a tanulmányokat, amelyeket az előadók írásban kifejtettek.

II. PROGRAM

ELSŐ NAP 2019. május 15. (szerda)

- 08:30 – 10:00 Program -regisztráció
Levezető elnök: dr. Kleisz Teréz, egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar
- 10:00 – 10:45 Sajtótájékoztatóval egybekötött ünnepélyes konferencia megnyitó
Lezsák Sándor alelnök Magyar Országgyűlés, elnök, Népfőiskola Alapítvány, Lakitelek
Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár, Emberi Erőforrások Minisztériuma
Závogyán Magdolna ügyvezető, NMI Művelődési Intézet
Dr. Cseri Miklós főigazgató, Szabadtéri Néprajzi Múzeum
Dr. Tüske László főigazgató, Országos Széchényi Könyvtár
- 10:45 – 10:50 A projektet bemutató imázsfilm (3-5 perc)
- 11:00 – 12:20 Plenáris előadások**
- 11:00 – 11:20 **Mogens Godballe** igazgató Nordfyns Folkehøjskole (Dánia) – „Népfőiskolák Európában egykor és ma” alcím: Grundtvig megértése a megvilágosodásról és a népekről – Folk high schools in Europe once and today alcím: Grundtvig’s understanding of enlightenment and peoples”
- 11:20 – 11:40 **Dr. Arapovics Mária** szakmai vezető, Szabadtéri Néprajzi Múzeum – „Módszertani fejlesztések a Cselekvő közösségek projektben”
- 11:40 – 12:00 **Fodor Tamás** szakmai vezető, NMI Művelődési Intézet – „Társadalmiasítás – intézményi mindennapok közösségi szemlélettel”
- 12:00 – 12:20 **Dr. Juhász Erika PhD** szakmafejlesztési igazgató, tudományos kutató, NMI Művelődési Intézet – „A közösségi művelődés szakmai utánpótlás-nevelése együttműködésben”
- 13:30 – 18:10 Szekcióülések**
- 16:50 – 17:10 Szekciók tartalmának összefoglaló értékelése
- 17:10 – 17:50 Könyvbemutató – **Bereczki Ibolya** ágazati szolgáltatásokért felelős főigazgató helyettes, (Szabadtéri Néprajzi Múzeum), **Giczi András** szakmai vezető (Országos Széchényi Könyvtár) **Kalmár Erika** marketing és kommunikációs csoportvezető (NMI Művelődési Intézet)
- 17:50 – 18:50 Kerekasztal beszélgetés vezetői: **Hoffner Tibor** elnök, (Közép-Dunántúli Szövetség az Ifjúságért), kerekasztal beszélgetés a Terület és Településfejlesztési Operatív Programok (TOP) projektjeinek nyerteseivel, közösségfejlesztő fókusszal
- 20:10 – 22:10 Kulturális program – A Kösönyű Néptánc Együttes bemutatója, táncház

Szekciók

1. szekció: Kulturális alapú gazdaságfejlesztés

Szekcióvezető: Csóka Eszter

13:30 – 13:45

Bárádiné Nikolényi Edit Tourinform irodavezető, Aba-Novák Agóra Kulturális Központ

„Helyi kulturális alapú fejlesztések a hagyományok mentén az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban”

13:50 – 14:05

Szólláth Tibor polgármester, Hajdúnánás
„Helyi kulturális alapú fejlesztések a tradíciók mentén – közösségi értékfeltárás”

14:10 – 14:25

Varga Károlyné Andrea igazgató, Glatz Oszkár Művelődési Központ és Könyvtár
„Buják település értékőrző mindennapjai – Nógrádkumok (értékfeltárás, adott érték sajátosságai, értékmegőrzés-éltetés)”

14:30 – 14:45

Kövesdiné Panyi Antónia igazgató, Mesztegnyői Faluház
„Az értékőrzéstől a Rétesfesztiválig”

2. szekció: Értékfeltárás / Önkéntesség

Szekcióvezető: Baloghné Uracs Marianna

13:30 – 13:45

Dr. Rigó Róbert történész, szociológus, főiskolai docens, Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar, Kecskemét

„A helyi identitás erősítésének lehetőségei a pedagógusképzésben”

13:50 – 14:05

Dr. Széman Péter elnök, Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (Románia)
„A közművelődés az identitástudat megőrzésének szolgálatában”

14:10 – 14:25

Huszár László igazgató, Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet (Szlovákia)
„Felvidéki értéktérkép (feltárt értékek térképes megjelenítése a weben)”

14:30 – 14:45

Hoffner Tibor elnök, Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért
„Ifjúsági értékör program”

3. szekció: Digitális Kultúra

Szekcióvezető: Gégény János

15:10 – 15:25

Dr. Fülöp Tamás dékán, Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar, Kecskemét
„Cselekvő közösségek és társadalmi tőke – a családtörténet-kutatások közösségteremtő hatásai”

15:30 – 15:45

Piotr Malak (Mr.) adjunktus, Wrocław-i Egyetem (Lengyelország)
„Digital library for Silver Generation – a way of involved fight with digital exclusion /Digitális könyvtár a Silver Generation (Idősebbek) számára – a digitális kirekesztés elleni küzdelem módja”

15:50 – 16:05

Pap Dávid helyismereti osztályvezetője, Csorba Győző Városi és Megyei Könyvtár, Pécs
„Helytörténeti gyűjtőmunka társadalmasítása”

16:10 – 16:25

Dr. Sipos Anna Magdolna, Pécsi Tudományegyetem Könyvtár és Információtudományi Intézet
„Digitalizálási veszteségeink és az információs szegénység, alcím: A kulturális közösségfejlesztés akadályai a digitális megosztottság tükrében”

4. szekció: Kultúra és esélyegyenlőség

Szekcióvezető: Tölcsér Tímea

15:10 – 15:25

Takács Gyöngyi alelnök, Szebeni Híd Egyesület (Románia)
„HÍD a szebeni magyar végvárban”

15:30 – 15:45

Soós Mihály igazgató, Magyar NMI Művelődési Intézet, Lendva (Szlovénia)
„A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet a muravidéki magyar közösségekben és partnerkapcsolatai a helyi intézményekkel”

15:45 – 16:05

Dupka György igazgató, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (Ukrajna)
„A magyar közművelődés helyzete, fontosabb színterei és kapcsolatépítő, identitásmegőrző funkciója Kárpátalján”

MÁSODIK NAP 2019. május 16. (csütörtök)

- 08:30 – 09:30 Program – regisztráció
Levezető elnök: **Dr. Erdei Gábor** egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Nevelés és Művelődéstudományi Intézet
- 09:30 – 10:50 **Plenáris előadások**
- 09:30 – 9:48 **Hágen Ádám** munkatárs, Népfőiskola Alapítvány – „Értéktáró kollégiumok eredményei és tapasztalatai a Kárpát-medencében”
- 09:50 – 10:08 **Dr. Ponyi László** kutató-fejlesztő csoportvezető, NMI Művelődési Intézet – „Monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek a Cselekvő Közösségek projektben”
- 10:10 – 10:28 **Patrick Presh** projekt- és rendezvényvezető, UFA Fabric NUSZ (Németország) – „Let's talk about fundraising / Beszéljünk a pénzügyi támogatásról”
- 10:30 – 10:48 **Carl Gustav Johannsen** professor emeritus, University of Copenhagen -Department of Information Studies (Dánia) – "Experiences with partnerships in public libraries / A közkönyvtárakkal való partnerségek tapasztalatai”
- 11:10 – 12:30 Szekcióelőadások
- 12:30 – 13:00 Szekciók tartalmának plenáris összefoglalója
- 13:00 – 13:15 Zárszó – **Kárpáti Árpád** igazgató, NMI Művelődési Intézet, Kiemelt Programok Igazgatósága

Szekció

5. szekció: Népfőiskolák a mai Magyarországon

Szekcióvezető: Kárpáti Árpád

11:10 – 11:25

Kovács-Tanács Istvánné Erika KAPOCS

Népfőiskola Mórahalom

„Kapocs (Népfőiskola) a gazdák, a kultúra és a képzés között”

11:30 – 11:45

Szepesi Gergő irodavezető, Magyar Műhely

Alapítvány, Mezőörs

„Közösségépítés Mezőörs térségében”

11:50 – 12:05

Borsó Tibor elnök, Magyary Zoltán

Népfőiskolai Társaság

„Hagyomány és megújulás a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság 24 éves életében”

12:10 – 12:25

Topár-Thán Réka turisztikai szakértő és

Bagyura Ferenc szakmai vezető, Élő Forrás

Hagyományörző Egyesület

„Kiscsősi Hunyor Népfőiskola – Sokszínű és változó vidék a hagyományok tükrében”

6. szekció: Társadalmiasítás – az intézmények közösségi alapú működése

Szekcióvezető: Fodor Tamás

11:10 – 11:25

Meskó Krisztián szakmai vezető, Oszkói

Hegypásztor Kör

„Közösségekkel a közösségekért”

11:30 – 11:45

Árendás Anikó kulturális referens,

Lébényi IKSZT Könyvtár és Közösségi

Ház

„Közösségi élet Lébényben alcím:

Mindennapok és a jövő”

11:50 – 12:05

Varga Albin igazgató, Gencsapáti

Művelődési Ház és Könyvtár

„Közösségfejlesztés gyakorlata-átörökítő programok Gencsapátiban”

12:10 – 12:25

Kuthy-Megyesi Judit kutató-fejlesztő

munkatárs, NMI Művelődési Intézet

„Kulturális intézmények társadalmiasítási folyamatainak vizsgálata: Az első szakasz kutatási tapasztalatai”

III. ABSZTRAKTOK

Plenáris előadások

Mogens Godballe: igazgató, Nordfyns Folkehøjskole (Dánia):
Népfőiskolák Európában egykor és ma
alcím: Grundtvig megértése a megvilágosodásról és a népekről –
Folk high schools in Europe once and today sub-head: Grundtvig's
understanding of enlightenment and peoples

175 years ago the first Danish folk high school was founded. It was in a transition period in Denmark between rule of the king and rule of the people.

Election became free and the big task was how to use democratic rights by the rural population of farmers who weren't regarded as real members of society and had the identity of being excluded.

The folk high schools were established to enlighten these coming citizens so that they felt respected and were motivated into participatory democracy.

On the folk high schools they were met by "the spoken word" while being enliven and ready to learn about life and society. The Grundtvigian methods of story-telling, living interaction between teacher and student based on the experience of the students made a learning environment in the framework of a boarding school.

Today enlivening of people = wakening people up is as important as at that time. Traditional education is being de-humanized and instrumentalized to such a degree that the folk high school show an alternative learning approach based on life education with desire to learn, no exams and no control.

This holistic way of learning based on Grundtvig's "love to life" is motivating youth who want to "find themselves" in life, reflect over life potentials and build up a personal identity and character for future life.

Dr. habil. Arapovics Mária PhD szakmai vezető, Szabadtéri Néprajzi
Múzeum: Módszertani fejlesztések a Cselekvő közösségek projektben

A „Cselekvő Közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-00001 kód-számú projekt az első olyan projekt, amely három szakterület (múzeumi, könyvtári és közművelődési) összefogásával az intézményi együttműködések erősíti és közösségfejlesztő folyamatokat segít. Az uniós forrásból hárommilliárd forinttal támogatott kiemelt projekt célja kettős, egyrészt a települési közösségfejlesztő folyamatok (TOP-5.3.1-16 és

TOP-6.9.2-16 „A Helyi identitás és kohézió erősítése” projektek) támogatását, másrészt a kulturális intézmények kultúra alapú közösségfejlesztésének kialakítását erősíti a múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények körében.

Az előadás a hároméves projekt eredményeire fókuszálva mutatja be a módszertani fejlesztéseket. A szakterületen paradigmaváltást eredményeznek a kulturális közösségfejlesztésre és a kulturális intézmények közösségi alapú működésére, a társadalmiasítására fejlesztett módszertani útmutatók, de stratégiai fejlesztéseket eredményezhet a közösségfejlesztés mérésére-értékelésére, az intézményi önkéntességre vagy az esélyegyenlőségi programokra irányuló útmutatók megjelentetése és a jó gyakorlatok egybegyűjtése is.

A fejlesztéseket kutatások, mintaprojektek, külföldi és belföldi tanulmányutak, az eredmények átadását országos közösségfejlesztő mentorhálózat kiépítése, továbbképzések, regionális szakmai napok, online felületek alapozták meg, valamint az évente megrendezett, hagyományteremtő rendezvénysorozat, a Közösségek Hete kíséri.

Fodor Tamás szakmai vezető, NMI Művelődési Intézet:

Társadalmiasítás – intézményi mindennapok közösségi szemlélettel

A közművelődési intézményhálózat nem csak egy-egy életszakaszban, hanem egész életen keresztül elkíséri a helyi lakosokat. Fontos, hogy az oda látogatók milyen minőségben vesznek részt az intézményeink mindennapjaiban.

A közösségi szemléletű – társadalmiasított – működés lényege, hogy a helyiek otthon érezzék magukat a művelődési intézményben és sajátjuknak tekintsék. Legyenek tisztában a működésével, lehetőségeivel, kihívásaival, vegyenek részt a mindennapjaiban és tervezzék közösen a jövőjét.

Folyamatos kapcsolattartással, párbeszéddel, a feladatok megosztásával és a közös megvalósítás lehetőségének felkínálásával ki tudjuk alakítani a kölcsönös felelősségvállalást a kulturális intézmények és a helyi lakosok között.

Még él az a beidegződés a társadalomban, hogy a közintézmények azért vannak, hogy mindent megoldjanak. Átvállalják a lakosságtól az (ön)gondoskodás felelősségét. Az együtt, egymásért cselekvés háttérbe szorul. A társadalmiasítás során pont ez utóbbit erősítjük. Abból indulunk ki, hogy a lakosok tisztában vannak vele, hogy helyben mire van szükség, milyen lehetőségeik vannak. Azt kell megtanítanunk nekik, hogy miként képesek megfogalmazni az elképzeléseiket és hogyan tudják partnerségben megvalósítani azokat a helyi kulturális intézményekkel közösen.

Sok múlik a művelődési intézmény munkatársain. Nem csak a szak dolgozókon, hanem valamennyi, a működésben érintett kollégán. Az intézmény szellemisége az ő munkájukon keresztül találkozik elsőként a látogatókkal. A közművelődés területén a személyiségünkkel is dolgozunk: nyitottsággal, elfogadással, megértéssel, támogató attitűddel, de sosem tolokodva, vagy ráerőltetve magunkat a helyiekre. Fontos tehát a munkatársak képzése, képessé tétele a társadalmiasított működésre.

Ahhoz, hogy a társadalmiasítás sikeres lehessen, ismerni kell az intézmény szakmai identitását, szerepét a helyi társadalomban. Ebben gyakran meghatározóak a települési

hagyományok, az intézmény múltja, szellemisége. Mennyire kötődnek hozzá a helyiek, mennyire beágyazott a közösségbe? Tisztában kell lennünk az intézményünk erősségeivel, lehetőségeivel. Meg kell tudnunk fogalmazni az ígéretünket az együttműködésre, a bevonásra. A mindennapi tevékenységekbe éppúgy, mint a jövőkép kialakításába, vagy a munkaterv elkészítésébe.

A közösségi szemléletű működésnek is vannak gátló tényezői. Ilyen például a lakosság széthúzása, vagy a közösséget feszítő belső ellentétek megléte. A komoly szociális problémák szintén nehezíthetik a közösségi együttműködést. De veszélyt jelenthet az intézmény túlgondoskodása is. Ha rendszeresen beavatkozunk és kívülről átvesszük például egy program szervezését, a közösség könnyen elveszítheti a megvalósítás potenciálját és a helyiek nem fogják érezni a saját felelősségüket a helyi intézmény működtetésében.

A közművelődést sajnos sok esetben a rendezvényszervezéssel azonosítják, de nem ez a legfontosabb tevékenységünk. A közművelődésnek – a kultúra eszközrendszerével – közösségi szerepvállalás erősítő, egyén-, közösség- és társadalom fejlesztő hatása is van.

Dr. Juhász Erika PhD szakmafejlesztési igazgató, tudományos kutató,
NMI Művelődési Intézet: A közösségi művelődés szakmai utánpótlás-
nevelése együttműködésben

A közösségi művelődés szakmaterület szakembereinek képzése történetiségében legalább a Karácsony Sándor nevével megemlíthető szabadművelődési ügyvivőképzésig vezethető vissza, és 1956-tól állandósultak a magyar felsőoktatásban – elsőként népművelő képzés néven. A képzés tartalma és elnevezése a társadalmi-gazdasági paradigmaváltásokkal párhuzamosan több alkalommal módosult a közművelődési előadó, művelődésszervező, művelődési és felnőttképzési menedzser, majd andragógus (művelődésszervező szakirányon) elnevezésekig.

Napjainkban a szakmai utánpótlásigazgatásban egy teljeskörű képzési piramis érvényesül, amelyben az Országos Képzési Jegyzékben szereplő közép- és felsőfokú közművelődési szakképzéstől, az alapszakos közösség-szervezés diplomán át az okleveles közösségi művelődés tanári, valamint okleveles kulturális mediátori mesterdiplomáig terjed a szakmai képzési paletta. Erre pedig ráépül a tudományos szakemberképzés az (elsősorban) neveléstudományi (de más tudományterületekre is kiterjedő pl. történelem, szociológia, filozófia stb.) doktori fokozat megszerzésével. A képzett szakemberek pedig folyamatosan megújítják tudásukat egy következő képzési szint megcélzásával, nyelvi tanulmányokkal és szakmai továbbképzésekkel.

A szakmai utánpótlásnevelésben már a képzések vonatkozásában is jelentős az együttműködés: a szakképzéseket és szakmai továbbképzéseket elsősorban a NMI Művelődési Intézet valósítja meg, de számos közművelődés szakmai és felsőoktatási szakember közreműködik ebben képzőként. A felsőfokú képzések 13 felsőoktatási intézményhez köthetők, de a gyakorlati órákban és a szakmai gyakorlatokban a NMI Művelődési Intézet és a közművelődés számos intézménye közreműködik a megyei kulturális központoktól a kistérségi közösségi szintekig. A tudományos utánpótlásigazgatásban pedig a felsőoktatási intézmények munkája a Magyar Tudományos Akadémia különböző testületeivel és

különbéle ösztöndíjprogramok segítségével valósul meg. Így a szakmai és tudományos képzési és továbbképzési rendszerben a felsőoktatás, a szakma és a tudományos színterek együttműködéséről beszélhetünk.

Mindezen képzési és továbbképzési területek hatékony működéséhez és fejlesztéséhez pedig szükségesek tudományos kutatások, ezekről zajló diskurzusok, eszmecserék konferenciákon és műhelymunkákon keresztül, az eredményeket megjelenítő nyilvánossági fórumok folyóiratok és szakkiadványok által, valamint ezek folyamatos gyűjtése és közzététele szakkönyvtári és szakmatörténeti gyűjteményi keretek között. A teendők sokasága is jól mutatja, hogy a szakmai és tudományos utánpótlásgondozás alapja egy olyan szakmai hálózat működtetése és folyamatos fejlesztése, amelynek tagjai egymást támogatva és megerősítve tesznek a közös cél érdekében.

Hágen Ádám munkatárs, Népfőiskola Alapítvány: Értékfeltáró kollégiumok eredményei és tapasztalatai a Kárpát-medencében

A Lakiteleki Népfőiskola létrejötté óta, a kilencvenes évek elejétől segíti a Kárpát-medencei magyarság életét. Számos olyan programot valósított meg, melyek hozzájárultak a magyar közösségek fenntartásához, bővüléséhez. Az értékfeltáró kollégiumok létrejöttének van múltja. Klebelsberg Kuno, aki a Bethlen-kormányban hazánk kultuszminisztere volt 1922 és 1931 között, számos tanyasi iskolát építtetett. A több mint ötezer új iskolával az volt a célja, hogy az oktatásban mindenki részesüljön, függetlenül attól, hogy hol él. A népiskolák létrejötté drasztikusan emelte az olvasni és írni tudók számát hazánkban. Elkötelezett híve volt, hogy a tanyákat is aktívan bevonja az ország vérkeringésébe, éppen ezért falujáró és tanyakutató mozgalmat is szervezett. A népfőiskolai értékfeltáró kollégiumok is erre a mintára jöttek létre.

A kutatás egyik legfontosabb eleme, hogy nem a múlt, hanem a jelen értékeit kívánjuk felszínre hozni. Ahogyan a későbbiekben részletesen bemutatjuk, a kérdőív is úgy lett összeállítva, hogy a jelen értékeire fókuszáljon. A megkérdezettek túlnyomó többsége már a beszélgetés elején arról számol be, hogy milyen jó volt régen az élet, milyen virágzó volt a közösség évtizedekkel ezelőtt, bezzeg ma: ma nincsen semmi. A kérdező feladata és felelőssége, hogy jelenünk kétségkívül meglévő értékeit a beszélgetés során felszínre hozza.

A kutatás további egyediségét adja, hogy nem válogatott szakemberekkel végezzük a munkát. Mivel nem tisztán néprajzi munkáról van szó, így nem is végezhetnénk azt pusztán néprajzkutatókkal és szociológusokkal. Éppen az színesíti munkánkat, hogy jönnek közgazdászok, jogászok, pedagógusok, történészek, földrajztudósok, sőt fizikusok is. A szakmai színvonalat pedig a szakmai vezető személye garantálja.

A kutatás célja a feltárt értékek könyvben való bemutatásán túl, hogy közösséget kovácsoljon a kutatókból. Fontos, hogy a különböző egyetemekről, különböző szakokról érkező diákok és oktatók elhivatott közösséget alkossanak. Olyan csapatot, akikre nemcsak a későbbi kollégiumi munkák során számíthatunk, hanem újabb diákokkal ismertetik meg az értékfeltáró kollégiumokat.

A kutatás módszertana, menetrendje

Egy értékfeltáró kollégium mindig a kutatott terület kiválasztásával veszi kezdetét. A kutatott terület meghatározása általában történelmi, vagy közigazgatási elvek alapján történik. Mindkét esetben a határon túli magyarság népességszáma meghatározó a kutatott települések kiválasztásában. Figyelembe kell venni továbbá azt, hogy minden kollégiumra ugyanannyi idő, mindössze két terepmunkával töltött hét áll rendelkezésre. Az alábbiakban a kutatásban résztvevők szerepkörét írjuk le, nem térünk ki azonban külön a technikai szervező munkájára, az ugyanis meglehetősen szerteágazó. Az alábbi leírásban azonban az ő személye is rendszeresen előkerül majd, a fejezet végére pedig kikristályosodik az ő feladatköre is.

A szakmai vezető és helyi koordinátorok

A terület kiválasztását követően meglévő kapcsolatainkat felhasználva kezdjük kutatni a szakmai vezetőt. Fontos, hogy olyan személy mellett döntsünk, aki képes végig kísérni és segíteni a kollégium munkáját. Emellett elengedhetetlen, hogy a szakmai vezető munkájában és a térségben egyaránt ismert és elismert személyiség legyen. Rendelkezzen olyan mély kapcsolatrendszerrel, amit felhasználva hatékonyabb munkát tudunk végezni. A szakmai vezetővel már az elején rögzíteni kell a feladatköröket. Ahhoz, hogy a munka sikeres legyen, a vezetőnek látnia kell, hogy az értékfeltáró kollégium egy 10-12 hónapos munkát foglal magában. Nem csupán a két kutatóhét során kell helytállni, hanem az ezt magában foglaló időszakban is. A munka megkezdése előtt a szakmai vezető feladata, hogy az átlagosan 15-20 kutatott településen egy-egy helyi koordinátort kijelöljön. A helyi vezetők feladata, hogy megszervezzék az interjúalanyokkal a találkozót. Általában településenként 20-30 személlyel történik adatfelvétel, az ő időbeosztásukat a helyi vezetőnek és a kutatás technikai szervezőjének kell egyeztetnie. A kérdőívvezésre általában 1,5-2 óra-hossza jut, eszerint kell megszervezni a kutatást. Fontos továbbá, hogy a helyi koordinátor személye – akárcsak a szakmai vezetőé a térségben – elismert legyen a településen. Továbbá ő lesz az, akivel a kutatók is rendszeresen egyeztetnek a munka részleteiről, valamint hozzá fordulnak, ha segítségre van szükségük.

Dr. Ponyi László kutató-fejlesztő csoportvezető, NMI Művelődési Intézet: Monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek a Cselekvő közösségek projektben

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás című, az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program keretében elindult projekt célja a közösségfejlesztés folyamatába bevont településeken a közösségi szerepvállalás erősítése, a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és lakosai közötti kapcsolatok erősítése. További cél a folyamatos szakmai-módszertani támogatás biztosítása a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és civil szervezetei számára annak érdekében, hogy a társadalmi tőke, a társadalmi kohézió, illetve a közösségfejlesztési folyamatok erősödjenek.

A fenti célok elérése és az elindult folyamatok nyomon követése érdekében több olyan országos kutatás is zajlott, amelyekben a közművelődési, muzeális és könyvtári szakma

helyzetét vizsgáltuk. Elemeztük az elmúlt években végbement változásokat a kulturális intézményrendszerben, a szakmaterületek legjobb szakemberi segítségével felmértük a jövőbeni trendeket és a kulturális intézményrendszerre ható társadalmi változásokat. Kiemelt vizsgálati szempontként jelentkezett az intézményi partnerségek, a közösségi részvételi mód, társadalmiasítás, az önkéntesség és az esélyegyenlőség szempontjainak elemzése. Ugyancsak a kulturális intézményrendszerben mértük a kulturális közösség-szervezés gyakorlatát is. Külön vizsgálatok keretén belül kérdeztük meg a települések véleményformálóit és lakosait az elindult közösségfejlesztői folyamatok eredményeiről. Fontos feladatként jelentkezett a projektben kidolgozott egységes módszertan alkalmazásának és megvalósulásának folyamatkövetése is. Éppen ezért monitoringoztuk a projektben alkalmazott kulturális közösségfejlesztő mentorok munkáját is a projekt első és utolsó harmadában. A kutatások közül egy konzorciumi feladatkörben lett teljesítve (Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése), hat további kutatás pedig a közbeszerzés jogszabályi keretei között megbízott külsős kutatók feladatává vált. A kutatások irányítása, felügyelete és ellenőrzése a Cselekvő közösségek projekt három konzorciumi partnerének, azok szakmai vezetőinek, kutató-fejlesztő munkatársainak közös feladatellátásában valósult meg. A kutató-fejlesztő tevékenységek elsődleges címzettje és fő felelőse, a közbeszerzési folyamatok lebonyolítója az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Az operatív szervezési, koordinációs feladatokat a Művelődési Intézet Cselekvő Közösségek kutató-fejlesztő csoportja látta/látja el.

A monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek a következők voltak:

- Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése
- Kulturális közösségfejlesztő mentorhálózat működésének monitoringja
- Kulturális közösség-szervezés gyakorlata (hatásmérés, hatásvizsgálat) kontrollcsoport-vizsgálattal
- Kulturális intézmények társadalmiasítása kontrollcsoport-vizsgálattal
- Kutatási jelentés kvalitatív kutatás eredményeiről
- Lakossági megkérdezés
- Delfi jövő- és trendkutatás.

A kutatások lezárultak, jelenleg az elemző, értékelő és kiadványszerkesztői munka zajlik. Annak érdekében, hogy a kutatások eredményei minél szélesebb körben hozzáférhetőek legyenek, a kutatási jelentésekből kiadványok is készülnek. Ezek hamarosan a szakmai nyilvánosság elé is kerülnek.

Patrick Presh projekt- és rendezvényvezető, UFA Fabric NUSZ (Németország): Let's talk about fundraising / Beszéljünk a pénzügyi támogatásról

The voices, opinions and ambitions of neighbors (children, youth, their parents and families) play a crucial role in sustaining a healthy neighborhood and a fair civil society. Different

organizations have a unique opportunity to build their communities' knowledge, skill, power, and collective action. Many of our staff have created fantastic methods and strategies to do this already; all of them are hungry for more knowledge and skill, and relationships to sustain them in this important work for years to come. Many of these workers will also benefit from a deeper understanding of the fundings and cultural contexts of their work, so that they can also pass this on to those in their programs and understand how their work contributes to much bigger social justice efforts around the world. In the presentation, we give you an overview about our experiences with local, national and international fundings in the non-profit sector. The way from a good idea to the "right financier".

The Neighborhood and Self-Help Center at ufaFabrik (NUSZufafabrik) is a registered nonprofit youth welfare organization.

The headquarters and administrative offices are located at ufaFabrik in Berlin's Tempelhof-Schöneberg district. The history of the neighborhood center is closely linked to ufaFabrik. Various social groups have been developing their activities on the ufaFabrik property since 1979. Self-help groups, associations and initiatives have all been formed. Martial arts, Qi Gong, dance as well as different health care issues are examples for the activities still offered to people in the neighborhood. Groups for pregnant women and mothers have emerged, the children's farm offers children the experience to deal with animals which are not easily found in the city, such as pigs, geese, chicken and ponies etc.

NUSZufafabrik was founded in 1987 and has been supporting social activities for citizens in the district ever since.

The offers on the ufaFabrik property include social counseling, various courses and trainings, creative design and self-help groups as well as juvenile and youth work on the educationally supervised children's farm. In addition to the facilities located on the ufaFabrik property, NUSZufafabrik operates daycares, after-school care programs, in-school youth welfare stations, neighborhood meeting points, children and youth clubs, an adventure playground, an intercultural garden and various neighborhood projects in different districts in Berlin. Around 330 employees work together supported by numerous volunteers in nearly 40 institutions and projects.

Kuthy-Megyesi Judit kutató-fejlesztő munkatárs, NMI Művelődési

Intézet: Kulturális intézmények társadalmiasítási folyamatainak vizsgálata:

Az első szakasz kutatási tapasztalatai

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt során megvalósuló fejlesztési folyamat képessé teszi a helyi kulturális közösségeket közösségfejlesztési folyamatok megvalósítására és fenntartására. A társadalmi kohéziót erősítő folyamatok megvalósításához a kulturális intézmények a projekt során szakmai-módszertani támogatást adnak a településeknek, illetve azok kulturális intézményei, valamint a helyi civil szervezetek számára. A projekt részeként megvalósuló, a kulturális ágazatban történő társadalmiasítási

folyamat célja, hogy az intézmények szerves részévé váljanak a helyi közösség életének, a fejlesztés során a közösség ténylegesen bevonásra kerüljön az intézmény mindennapjaiba.

A fenti cél elérése és annak eredményességének mérése érdekében 2017-től országos vizsgálat formájában került felmérésre a kulturális intézmények társadalmiasíthatóságának állapota, a szervezetek közösségi szemléletű működésének státusza. A „*Kulturális intézmények társadalmiasítása kontrollcsoport-vizsgálattal*” című kutatás célja a társadalmiasítási fejlesztési folyamat eredményességének mérése volt a beavatkozást megelőzőleg és azt követően.

Eladásunkban a 2017 októbere és 2018 februárja között megvalósuló előmérés eredményeit és tapasztalatait ismertetjük, röviden összegezve a 108 (54 vizsgálati és 54 kontrollcsoportos) kulturális intézményben elvégzett dokumentumelemzés eredményei alapján a társadalmiasítás egyes szintjeihez (tájékoztatás (1.), konzultáció (2.), bevonás (3.), együttműködés (4.), felhatalmazás (5.)) kapcsolódóan a fejlesztési folyamat kiinduló állapotát.

A két alkalommal megvalósuló adatfelvétel első mérésének eredményei alapján a beavatkozást megelőzőleg a helyi közösségeknek még nem volt lehetőségük meghatározni az intézmények alapvető működési rendjét, azok anyagi, illetve szakmai terveit. A felmérés eredményei szerint összességében, bár több intézmény vizsgált dokumentumaiban is szerepelt eljárásrend a helyi közösség véleményének becsatornázására; a társadalmiasítás 3., 4. és 5. szintjéhez kötődő (a helyi közösség bevonására, a helyi közösséggel való partnerségre, illetve felhatalmazására vonatkozó) információk már kevesebb intézmény dokumentumaiban jelentek meg. Vizsgálatunk kontrollcsoportos állapotfelmérésként a kutatás második alkalmát, az 54 vizsgálati csoportba tartozó intézmény dokumentumelemzés és vezetői interjú alapján történő felmérését készítette elő.

kulcsszavak: *kutatás, országos, társadalmiasítás, közművelődés, muzeológia, könyvtár, kontrollcsoport, dokumentumelemzés*

Szekció előadások

KULTURÁLIS ALAPÚ GAZDASÁGFEJLESZTÉS

Bárádiné Nikolényi Edit Tourinform irodavezető, Aba-Novák Agóra Kulturális Központ: Helyi kulturális alapú fejlesztések a hagyományok mentén az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban

Az Alföld szívében, Szolnokon található az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ, amely 40 éve a kultúra, a közösségek otthona. 2018-ban több, mint 500 – különböző nagyságrendű –

szervezett eseményen, az Agóra épületének nyitása óta, azaz 5 éve összesen 210.000 fölötti látogatószámmal büszkélkedhet.

Az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ elsődleges küldetése, hogy értékközpontú kulturális rendezvényekkel, közönség-centrikus minőségi szolgáltatásokkal teremtsen meg az összetett élet lehetőségét a Szolnokon és térségében élőknek, illetve az ide látogatóknak.

Az Agóra megnyitásával alakult meg az Agóra Tanács, amely 42 környező település kulturális életét támogatja és fogja össze. A project célja az elszigetelten, különböző tevékenységi struktúrával és anyagi háttérrel rendelkező közművelődési egyenlőtlenségek mérséklése.

2012-ben a Magyar Turisztikai Ügynökség hálózatában működő Tourinform Szolnok iroda, az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ fenntartása alá került. 2014-ben az átadott új Agóra épületében egy tágas, napfényes 90 m² alapterületű irodában kapott helyet a hálózat egyik legszebb és legmodernebb turisztikai információs irodája, ahol a kultúra és a turizmus találkozik egy helyen.

Az intézmény kulturális alapú gazdaságfejlesztési törekvései a „Helyi Termékek Vására”, a „Városi Disznótor”, a „Dunszt! – A teli kamra titka”, a „Szolnoki Utazás Kiállítás” és „Szolnoki Csokoládéfesztivál” rendezvényeken valósulnak meg.

Minden hónap második vasárnapján, a „Helyi Termékek Vásárán”, 50 Jász-Nagykun-Szolnok megyei őstermelőnek és kézművesnek ad lehetőséget megjelenésre és árusításra az intézmény. Februárban „Városi Disznótor” program kíséri a vásárt, ahol a vidéki disznótorok hangulatát idézzük fel a megyeszékhely belvárosában. Októberben a „Dunszt! – A teli kamra titka” rendezvényen elevenítjük fel nagyanyáink konyhai és befőzési praktikáit, felidézzük nagyapáink őszi hagyományait, a régmúlt idők betakarítási munkáit.

Minden év tavaszán, a „Szolnoki Utazás Kiállításon” a legszebb hazai régiók turisztikai attrakciói kínálják ajánlataikat. A kiállításon az Agóra Tanács térségi települései hagyományaikkal és értékeikkel mutatkoznak be. A kétnapos rendezvényt szórakoztató programok, kézműves és őstermelői vásár kíséri.

Ősszel a „Szolnoki Csokoládéfesztivál” kínál minden korosztály számára édes pillanatokat az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban. A hazai kézműves csokoládékészítők legnagyobb seregszemléje és családi programok várják a közönséget. Babelőadások, mesterség bemutatók, előadások, valamint a környezettudatos életmód bemutatása teszik élményekben gazdaggá a *Csokoládéfesztivált*.

Szólláth Tibor polgármester, Hajdúnánás: Helyi kulturális alapú fejlesztések a tradíciók mentén – közösségi értékfeltárás

Az elmúlt években Hajdúnánás élni tudott a helyben megtalálható erőforrásaival. Újragondolta azokat az értékeit, melyek mindig is helyben voltak. Ilyen erőforrás többek között a Kendereskert, a Nánási Portéka, vagy a Bocskai Korona. Ezek a helyi erőforrások, amelyek évtizedeken keresztül parlagon heverték, és amelyek az elmúlt időszakban újjáépültek, és ma több száz nánási családnak adnak munkát nap mint nap. A helyi emberek keze által olyan értékeket hoztak létre, melyek rámutatnak arra, hogy Hajdúnánás a saját lábán is meg tud állni azzal, hogy helyi erőforrásait használja.

Bevezették 2011-ben a szociális földprogramot, amely az elmúlt években több száz hajdúnánási családnak tudott segíteni. Az egyik fő cél volt, s az mind a mai napig, hogy a családokat visszavezessék a háztáji gazdálkodáshoz, a legfőbb élelmiszereket elő tudják állítani, az öngondoskodás felé lépjenek ezek az emberek, ami a család megélhetésének alapfeltétele.

Az elmúlt évek alatt a város élni tudott a közfoglalkoztatási program által nyújtott lehetőségekkel – a város szépítésére, értékteremtésre.

Több gazdaságélénkítő eszközt is bevezetett a város közössége az elmúlt években Hajdúnánáson. A „Nánási Portéka” a település első helyi márkája, melyet 2013-ban azzal a céllal hoztak létre, hogy saját termelőiket támogassák a multinacionális élelmiszerláncokkal szemben. Hasonló a célja a „Bocskai Koronának”, Hajdúnánás helyi pénzének.

A város közössége elfogadta, megértette és ma már nap, mint nap használja, hiszen így azon erőforrások egy része, amely eddig Hajdúnánásról kiáramlott, helyben marad, ezáltal erősíti a város és az itt élő emberek gazdasági helyzetét. Ezt a kezdeményezést mára nemcsak a helyiek, de a városhatáron túli közösségek is magukénak érzik, hiszen Hajdúnánáson közel 100 elfogadóhely van, mindemellett 2017 január elsejétől Vámospércs, Balmazújváros és Hajdúhadház is bevezette a Bocskai Koronát.

A hamvaiból felélesztett *Kendereskertben*, amely évtizedeken keresztül az enyészetet volt, mára ismét virágzó állattartás, mezőgazdálkodás folyik, mindez ökológiai gazdálkodás keretében, karöltve egy látogató központ kialakításával. Az itt megtermelt bio termékeket a helyi termelői piacon a társadalmi felelősség vállalás jegyében konvencionális áron vásárolhatják meg az érdeklődők, emellett többek között a közétkeztetés igényeit is kiszolgálja. Érdemes kiemelni, hogy a közétkeztetés konyháján, meghatározott napokon teljes mértékben bio alapanyagok felhasználásával készítik a napi menüt a gyermekek részére havonta egy alkalommal.

A Hajdúnánási Tartósító és Építő Szociális Szövetkezet jelentős feldolgozó tevékenységet végez, melynek eredményeként magas minőségű állati eredetű termékeket hoznak létre. Mivel egyre nagyobb igény figyelhető meg ezen termékek iránt, átadásra került a vágóhíd, a nagyobb volumenű feldolgozás elősegítése érdekében, mindemellett a városi húsbolt is igyekszik az igényeket kielégíteni, amely egy olyan értékesítési pont, ahol a helyiek a szövetkezet által kínált legjobb minőségű termékeket szerezhetik be. Emellett az online térben is vásárolhatnak az érdeklődők a város első webshopjában a nanasi.porteka.piac.hu oldalon, mely felületen keresztül elektronikusan is elérhetővé tették a településen készített jó minőségű termékeket, így például a Nánási Portéka termelők, a Szövetkezet, valamint a helyi sajátosságok portékáit. Az elmúlt időszakban a város határain túl is elérhetőek a nánási portékák, hiszen a cívisvárosban, Debrecenben nyitotta meg első boltját a város.

Az elmúlt évek fejlesztéseinek eredményeként megújult a fürdő előtti tér, több új szolgáltatással várja a strand a pihenni vágyó vendégeket. Kiemelt szolgáltatások közé tartoznak a balneoterápiás kezelések, amelyet az állandó és ideiglenes lakosok 2x15 kezelés erejéig térítésmentesen vehetnek igénybe. A fürdőben és a városban történt fejlesztéseknek köszönhetően az idei évtől Hajdúnánás is helyet kapott hazánk gyógyhely-térképén.

Az elmúlt időszakban Hajdúnánás elnyerte az „UNICEF Gyerekbarát Település Díjat”, a „Holnap Városáért Díjat”, a Családbarát Önkormányzat Díjat és az Idősbarát Önkormányzat Díjat melyet a jó példákat megvalósító önkormányzatoknak osztanak ki – azoknak a

településeknek, akik célul tűzték ki, hogy jó példák, gyakorlatokon keresztül egy magasabb életminőséget akarnak elérni közösségükön belül.

A közösséget, a várost igazolják az elnyert elismerések, melyek bizonyítják, hogy Hajdúnánás jó irányba halad, s azok az elképzelések, tervek, melyeket az elmúlt években valósított meg a város, a közösség javát szolgálják.

Varga Károlyné igazgató, Glatz Oszkár Művelődési Központ és Könyvtár:
Buják település értékőrző mindennapjai – Nógrádikumok (értékfeltárás, adott érték sajátosságai, értékmegőrzés-éltetés)

Bujákon igen sokan a szívükön viselik a hagyományőrzést, a régi szokások felelevenítését, az értékek továbbadását és nem utolsósorban az értékkeresztést.

A feltárást, átörökítést segítő közösségeink Bujákon: aCseperedő Óvoda és a Szent- Györgyi Albert Általános Iskola közössége, az erdészet, az egyházi közösség, az Íjászok csapata, a focistáink, az egyéni sportolóink, az Apraja és Nagyja Táncsoport, a Hagyományőrök, a Roma Nemzetiségi Önkormányzat, a Romungro Táncsoport, a helyi alkotóink, a Buják Község Önkormányzata, a Bujákért Alapítvány, a Glatz Oszkár Művelődési Központ és a Könyvtár dolgozói.

A közösség összetartó, tevékeny erejének köszönhetően, településünk hat Nógrádikum – díj büszke tulajdonosa, amelyeket azon értékek kaphatnak, amelyek adott évben felvételt nyertek a Nógrád Megyei Értéktárba, és valamely egyedi tulajdonság alapján, amely megkülönbözteti minden más megyei és országos értéktől.

Ezek alapján egyedülállónak ítélték: a 'Bujáki sokszoknyás népviselet' (2014.) A teljesség igénye nélkül néhány elnevezés a viselet darabjaiból: kecele, kakatúr, fékető, féling, nagybukor. A viselet legfeltűnőbb darabja, a térden felül érő ráncolt szoknya.

Az értékek feltárását többek között, Szabó Zoltán *Cifra nyomorúság* című szociográfiája, valamint a bujákiak vigyázó gondoskodása és a Bujákért Alapítvány tagjainak lelkesedése segítette.

A 'Bujáki Kálvária' (2014.) keletkezésének pontos ideje nem állapítható meg, de egy 1790-es feljegyzés már említi, miszerint három, fából faragott kereszt állott a kálvária dombon egykor. Levéltári gyűjtések, Tavasz Bujákon kisfilm, gondoskodó feljegyzések, mind hozzájárultak, hogy mi ma többet tudhassunk a kálváriáról.

A 'Glatz galéria' (2014) Glatz Oszkár nevét viseli, aki csaknem negyven éven át festett, munkálkodott Bujákon. A táj és az ember bensőséges egységének ábrázolása és a népviseletek megörökítése volt fő témája képein. 2008. február 23-án, a festő halálának 50. évfordulóján, nyílt meg a Glatz galéria, a róla elnevezett művelődési házban.

'Tinódi Lantos Sebestyén éneke' 2016-ban került be a Nógrádikumok sorába. Kapitány György bajviadala egy korábbi bujáki eseménnyel kapcsolatos történetet mutat be, amely 1550-ben történt, a bujáki vár alatt. A hollókői és a szandai vár parancsnokának összeküldözéséről szól.

A 'bujáki Szent Márton kultusz' 2017 óta Nógrádikum. Bujákon régi hagyomány a Szent Márton tisztelete, a középkorra vezethető vissza ez a kultusz. Felöleli szeretett templomunkat, a búcsús ünnepi körmenetet, a csontereklyét, a Szent Márton hegyet a Káponkával,

a templomkertnél található Szent Márton szobrot és a Márton napi ételeket, valamint a 'vendégség' szokását. A kultusz jelképe, a Szent Márton főoltárkép, amely Magyarország legnagyobb és talán az egyik legszebb barokk oltárképe.

A 'bujáki kutyaköszörű' 2018 óta Nógrádikum. Különleges értékünk, egy kétkaros „körhinta”, amelyet régen a szekér tartórúdjaiból és kise fából készítettek a bujáki fiatalok. Értékeink feltárása, közös gondoskodással, szeretettel történik. Éltetjük, továbbadjuk, átörökítjük őket. A kutyaköszörű ma is megtalálható Bujákon.

Kövesdiné Panyi Antónia igazgató, Mesztegyői Faluház: Az értékőrzéstől a Rétesfesztiválig

Egy élhető falu – Mesztegyő

Somogy megyében, a Marcali háton, a Balatontól 20 km-re délre, csodás természeti környezetben helyezkedik el az 1400 lelkes település, amit a 68-as főút hosszában vág ketté. A településen kiemelkedő értéket képvisel a barokk templom és ferences kolostor épületegyüttes, benne a csodás Dorffmeister freskókkal, alatta a Hunyady és ferences kriptákkal. A Honi faluház – valamikori fiúiskola –, benne a több ezer darabból álló helytörténeti és néprajzi gyűjteménnyel. A SEFAG Zrt. tulajdonában lévő keskeny-nyomközű, 9 km hosszúságú erdei vasút, a Duna-Dráva Nemzeti Parkhoz tartozó Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet páratlan növény és állatvilággal van jelen, ahol a szakemberekkel közösen tanösvények kialakítására is sor került. Valamint a Hunyady család által a XIX. században kialakított mesterséges halastórendszer.

Nagyrendezvényeink

Mesztegyőn a közösségi-kulturális élet főbb eseményei az évkörön végigvonuló *nagyrendezvények*, mint a 2019-ben immár 20. alkalommal megrendezésre kerülő Rétesfesztivál, a 33 éve szervezett Kárpát-medencei Honismereti Ifjúsági Találkozó, az Erdei vasút napja, a Tűzszerezsek emléknapja, a Házaspárok napja, a Falufarsang, a Szent Donát napi pinceáldás-nyitott pincék napja, vagy az Óévbúcsúztató.

Kiemelkedő eredmények

A múlt – A „falu lámpása” Kövesdi Tiborné Gizi néni munkássága – a Tanító

A település jeles, köztiszteletben álló alakja Kövesdi Tiborné, aki egyszersmind megalapozta a későbbi aktív közösségi életet. 1961-ben az oktató-nevelő munkája mellett a fiatal pedagógus időben felismerte a falusi ember kulturális igényeit, erősségeit, lehetőségeit: megalakította a honismereti szakkört, a Berzsényi Dániel Néptánc Együttest, és egy hagyományörző felnőtt közösséget is létrehozott. Elültetve évtizedek alatt szinte minden generáció képviselőiben a település értékeinek megismerését, megbecsülését, szeretetét. Az egyesület az 1961 óta működő szakkört 1991-ben váltotta fel, s a tevékenysége azóta is *folymatos*. A falu értékeit feltáró, hagyományait megismertető, a népi kultúrát bemutató, azt képviselő szervezet. A helyi közművelődési feladatellátásban főszerepet vállaló közhasznú civil szerveződés a Faluház háttéregyesületeként segíti a honismereti értékmentő,

őrző és annak átadását célzó tevékenységet, pályázatokkal, rendezvényekkel támogatja Mesztegyő kulturális életét. Az egyesület keretein belül működik a Honi Hagyományőrző Nyugdíjas klub, valamint a HONI Néptánc Együttes.

Gizi néni elhivatott munkájának köszönhető, hogy 1977-től a régi fiúiskolából szakköri otthon, közösségi színtér, majd faluház lett, amely helyet adott a helytörténeti gyűjteménynek is. Ettől az évtől honismereti, kézműves táborok szervezésében, helyi népszokások összegyűjtésében és feldolgozásában, mesztegyői helytörténeti kiadványok szerkesztésében, kiadásában is közreműködött. 1986-tól indult el a Kárpát-medencei Honismereti Ifjúsági Találkozók sorozata, s vele a határon túli kapcsolatok kiépítése. 1996-tól működik az Erdei iskola és óvoda program, melynek keretében táborok valósulnak meg a fokozatosan kialakított, megfelelő infrastruktúrával ellátott, 75 férőhelyes szálláshely segítségével. Testvértelepülési kapcsolatok kiépítésére és erősítésére is sor került az erdélyi Nagygalamfalvával, illetve a vajdasági Horgossal, a csongrádi Újszentivánnal.

Partnerségi kapcsolódási pontok

Gizi néni 40 év aktív tanítói tevékenysége folyamán, nem csak a mesztegyői családokkal, épített ki szoros kapcsolatot, hanem a fenntartó önkormányzattal, a település intézményeivel, civil szervezeteivel, az egyházzal, a kistérségi, megyei, és országos szintű szakmai és civil szervezetekkel is. Ezt a kapcsolati tőkét, partnerségi hálózatot aztán bevonta a helyi értékek megismerésébe, feltárásába, megőrzésébe, új lehetőségek kiaknázásába, célok megvalósításába.

Kulturális alapú gazdaságfejlesztő,
közösségépítő tevékenységünk – „örök” folyamat!

Így kapcsolódott be a falu a Somogy megyei gasztronómiai turisztikai rendezvénysorozatba is – „Különleges asztali örömök Somogyban” – a nyújtott parasztréttel, elindítva immár a 20. éve tartó Rétesfesztivált. A két évtized alatt országos hírnévre szert tett, évente több ezer embert vonzó gasztroturisztikai rendezvény a falunak az egyik olyan húzó ágazatává vált, amelynek híre nem csak országon belül, de a határokon túlra is eljutott. Segítve az itt élők, a falusi emberek helyben történő boldogulását, az önkormányzat, a civil szféra talpon maradását.

A település adottságai, a „hely szelleme”, egy tanító elköteleződése és hivatásszerű közreműködése, helyi cselekvő közösségek létrehozása, eredeti ötletek, az önkéntesség, a közösségi művelődés intézményei, kapcsolati tőke, a fenntartó és mindezek partnerségben való együttműködése kellett ahhoz, hogy egy település beírja magát a magyar művelődéstörténet „apróbetűs” oldalaira.

ÉRTÉKFELTÁRÁS / ÖNKÉNTESSÉG

Dr. Rigó Róbert történész, szociológus, főiskolai docens, Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar, Kecskemét:

A helyi identitás erősítésének lehetőségei a pedagógusképzésben

A Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar Hely- és Családtörténeti Kutatóműhelyének elsődleges céljai közé tartozik a család- és helytörténet oktatásának erősítése az óvodában és az általános iskolában. Ezek módszertani kutatásával, népszerűsítésével és segédanyagok kidolgozásával foglalkozunk elsősorban. A család- és helytörténet megjelenítése alapvetően fontos a közoktatásban, hiszen családjunk, településünk múltjának ismerete, szeretete tart meg bennünket magyarságunkban és egyúttal segít eligazodni a világban is. A lokális identitás megőrzésére és ápolására irányuló pedagógiai programok hozzájárulhatnak a gyermekek helyi értékek iránti fogékonyságának kialakításához, társadalmi, állampolgári ismereteinek bővítéséhez, a nemzeti, társadalmi és környezeti problémák iránti nyitottságának fejlesztéséhez, felelős gondolkodásuk kialakításához. Általános iskolában jelenleg ez jellemzően különböző tantárgyak keretén belül valósulhat meg, mindig az adott pedagógus elkötelezettségétől és téma iránti érdeklődésétől függően.

Az óvodai és iskolai hagyományápoláshoz számos szakkönyv, tankönyv elérhető már a könyvpiacra, továbbképzéseken, melyek többnyire az országosan ismert jeles napokkal, ünnepi szokásokkal, népköltészeti alkotásokkal, kézműves tevékenységekkel foglalkoznak. Úgy gondoljuk, hogy egy adott település ennél jóval több értéket, érdekességet és pedagógiai lehetőséget hordoz, és ezeknek az értékeknek beépülése a helyi nevelőmunkába és oktatásba jelentősen növelheti a gyermekek lakóhely iránti szeretetét, önazonosságtudatát.

Tapasztalataink szerint a települések helytörténeti gyűjteményeiben, tájházaiban rejlő pedagógiai lehetőségek a helyi óvodák, iskolák számára többségében kidolgozatlanok, és nem terjednek egy-egy látogatáson túl ezeknek a gyűjteményeknek a pedagógiai folyamatba való beépítése. A helyi közgyűjtemények, települési értéktárak, helytörténeti gyűjtemények, tájházak együttműködésével kifejleszhető, megvalósítható oktatási programok a helytörténeti források, dokumentumok, a múzeumok tárgyi eszközei segítségével erősíthetik a gyermekek szülőföldhöz, lakóhelyhez való kötődését, magyarságtudatának ápolását.

Az egyes helyi értékekhez kapcsolódóan az életkornak megfelelő módszereket és eszközöket kell alkalmazni az óvodában az általános iskolában. Ezek segítségével lehet megismertetni a gyermekekkel az adott településhez, illetve környékéhez kapcsolódó helyi, megyei értékeket, s különösen azokat a hungarikumokat, melyek nemzeti identitásunk fontos alapját képezik vagy képezhetnék. Fontos cél, hogy a felnövekvő generáció magyarságtudatát ne csupán a gulyás, a pörkölt és a pálinka határozza meg, hanem megismerjék az itt élők mindazon eredményeit, értékeit, amelyekre méltán büszke lehet az egész ország. Ezeknek élményszerű megismerése, a köznevelés keretein belüli feldolgozása alapozhatja meg nemzeti büszkeségüket is.

Dr. Széman Péter elnök, Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület
(Románia): A közművelődés az identitástudat megőrzésének szolgálatában

Az önkéntesség, mint érték a közművelődés terén.

Az 1989-es év végén bekövetkezett rendszerváltás a romániai, erdélyi magyarságot magyar intézmények és civil szervezetek nélkül találta. Az 1991-ben újjáalakult Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) célul tűzte ki a romániai magyar intézményrendszer kiépítését, magyar civil szervezetek megalakulásának elősegítését, munkájuk támogatását.

Ennek érdekében szakmai kollégiumokat hozott létre, melyeket fokozatosan országos civil szervezetekké alakít át, hozzájárulva a romániai magyar élet intézményesüléséhez (pld. Romániai Magyar Dalosszövetség, Romániai Magyar Zenetársaság, Romániai Magyar Népművészek Szövetsége, Romániai Magyar Könyves Céh stb.)

A magyar állam segítségével létrehozta a szórványban a Magyar Házak láncolatát, ma Erdély 12 megyéjében, valamint Pusztinán, Bakóban és Bukarestben működnek Magyar Házak, számuk összesen 42 (a 2012-es adatközlés alapján). Ugyanakkor figyelembe kell venni azt, hogy még ma is csatlakoznak a hálózathoz korábban alakult, de nem az EMKE által létrehozott, székházzal rendelkező civil szervezetek, illetve jönnek létre Magyar Házak.

Jelenleg Erdély- – illetve Romániaszerte a körülbelül ismert több mint 2.000 magyar civil szervezet közül nagyjából 800 az aktívan, folyamatosan működő. Ezek közül a 42 magyar házban több mint 100 civil szervezet kapott helyet. A Magyar Házak alkalmazottjainak száma 55 (a 2012 adatközlés alapján), de ezek nagy része vagy oktatással, vagy szociális ellátással foglalkozó civil szervezetek alkalmazottjai, lévén, hogy ezen intézmények a működésükhöz állami támogatást kapnak. A közművelődésben, a magyar kultúra értékeinek megörökítésében, továbbadásában, a magyar identitástudat megőrzésében tevékenykedő, sokszor egyszemélyes szervezetek működtetése önkéntességen alapul, mivel két kézen is összeszámolható az ezzel foglalkozó szervezetek alkalmazottjainak száma. Ez a fajta önkéntesség történelmileg alakult ki, a legtöbbször a szórványban tevékenykedő, a helyi román önkormányzat által a magyar kulturális értékek megjelenítését nem pártoló településeken, ahol lelkes emberek áldozatos munkája révén jöhettek létre ilyen szervezetek. Ezek nem rendelkeznek a lassanként Romániában is kötelezővé váló önkéntesszerződéssel, de ők a mozgatórugói a helység magyar kulturális életének. Rajtuk kívül nagyon sok „alkalmi” önkéntes segít egy-egy kisebb vagy nagyobb kulturális program megvalósításában, számuk a rendezvény nagyságától függően 2-5, illetve 40-50 önkéntest is jelenthet.

Ezek alapján elmondható, hogy az erdélyi magyar közművelődésben, a magyar kultúra megőrzésében és továbbadásában az önkéntességnek értékteremtő szerepe van.

Huszár László igazgató, Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet (Szlovákia): Felvidéki értéktérkép (feltárt értékek térképes megjelenítése a weben)

1. Bevezető⁴

A Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet adatbázis rendszere (intezet.sk, csemadok.sk) a Csemadok megalakulása óta gyűjtött – elsősorban az amatőr művészeti mozgalom, ennek metodikája – segédanyagként jött létre, felölelve a 20. század Csemadok vonatkozású gyűjtéseit. A gyűjtemény egyrészt a Csemadok levéltárából, másrészt az Ág Tibor által a Csemadoknak összeállított népzenei adattárából, harmadrészt az elmúlt öt év értéktári gyűjtésekből állt össze. Az 1960-as évek óta az MTA BTK Zenetudományi Intézettel közös – egyrészt felvidéki, másrészt a Csemadok szakmai szemináriumainak – gyűjtései is részei a gyűjteménynek.

Mint közművelődési gyűjtemény, elsődlegesen az amatőr művészeti mozgalmakat (részben a tudományos kutatást is) és közreadást szolgálja. E célok megvalósításához kötelességének tekinti a felvételek és dokumentációk gondozását, digitalizálását, internetes adatbázisokban való átörökítését az utókorra.

Jelenleg összesen 33 adatbázist kezelünk: 9 folklór (10.259 adat), 17 közművelődési (10.150 adat), 6 értéktár (5.510 adat), 1 dokumentum adatbázisban (250 adat), mindösszesen: 26.169 adatot.

2015-től, a Felvidéki magyar értéktár kezelőjeként az értékgyűjtésre koncentrálva, részlegesen módosítottuk tevékenységünket. A helyi értéktárak megsegítésére a települések szintjére bontottuk le adatbázisainkat, kialakítva a Településmustra adatbázis összesítőnket. A hír- és esemény adatokat is erre a célra formáztuk.

2. Településmustra adatösszesítő

Érték és települési adatbázisok a Településmustra adatbázis összesítőben 25 olyan adatbázis jelenik meg, amelyek településhez köthetőek (hagyományok kategória – 8, jelek kategória – 6, közösségek kategória 6, személyiségek kategória 4, települési adatok kategória 1 adatbázis). Ezáltal a helyi értékeket egy helyre összpontosítottuk.

3. Értéktérkép

A valóságos térképek többnyire a könnyebb tájékozódást szolgálják, kulcsfontosságú, hogy az ember milyen térképet használ. „Az autós térkép megmutatja nekünk, hogyan juthatunk el A-ból B-be, de nem igazán hasznos, ha repülőgépet vezetünk, amikor is

4 Kép: A honlap kezdő oldala

olyan térképre van szükségünk, amely fel-tünteteti a repülőtereket, az adótoronyokat, a légi útvonalakat és a domborzati viszonyokat (Huntington, 2006: 29- 30)”⁵

Értéktérképünk a térképtípusok között az értékek térképe kategóriába sorolható. Reszponzív Google térképek alkalmazásával 11 metszetét mutatja be a felvidéki magyarság értékeinek: a visszatért (a levéltárakban, adattárakban őrzött) és a közösségi emlékezetben még élő értékeket.

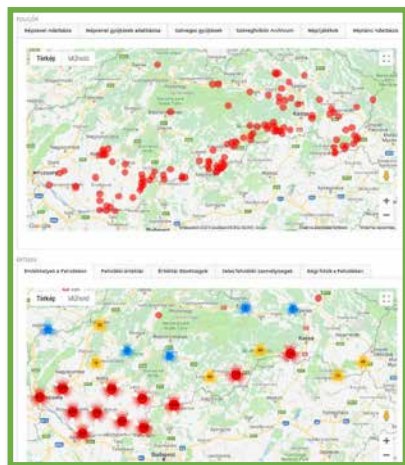
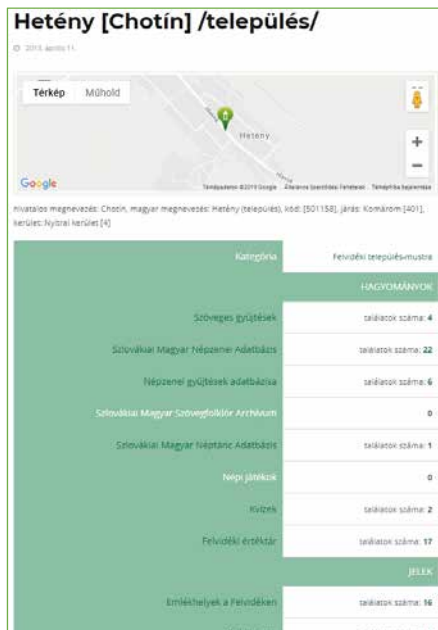
Folklor kategória (6): Népzenei Adatbázis / Népzenei gyűjtések adatbázisa / Szöveges gyűjtések / Szövegfolklor Archívum / Népi játékok / Néptánc Adatbázis

Értékek kategória (5): Emlékhelyek a Felvidéken / Felvidéki értéktár / Értéktár Bizottságok / Jeles felvidéki személyiségek / Régi fotók a Felvidéken

4. Értéktérkép

A keresés módjai:

- Általános keresés – a legáltalánosabb keresés, szavakra keres.
- Keresés a szakadatbázisokban – a szókeresés mellett lehetőséget ad a kategóriák szerinti keresésre.
- Keresés a Településmustra adatösszesítőben – célja egy-egy település értékeinek számszerű bemutatása, az adatokba való könnyebb bejutással.
- Keresés az Értéktérképekben – képi, látványos keresés települések alapján. A településre kattintva, a megjelenő lista tartalmazza a helyi adatok címsorait, amelyekre kattintva jutunk el az adatokhoz.

5. Mennyire ismernek bennünket?

A jövő kiszámítható, az ember nem céltalanul kóborló lény... (Barabási Albert László)

A világ nem kíváncsi ránk, ha azt akarjuk, hogy megismerjen bennünket, a web világában is tennünk kell érte. A digitális közösség fogalma, a nemzeti összetartozás élménye nem-

5 Kép: A településmustra kezdő oldala

csak a jelen közös tevékenységekből, a közösen átélt élményekből táplálkozik, hanem a múlt – jelen – jövő képzelte tengelyén él.

Az alábbiakban az elmúlt négy hónap történéseit adjuk közre:
Leggyakrabban látogatott adatbázisaink (2019.01.01 – 2019.05.01):

ID	Adatbázis:	Oldalmegtekintés:
	Népzenei adatbázis	21 098
	Népi játékok	19 024
	Szöveges gyűjtések	9 706
	Felvidéki értéktár	7 262
	Emlékhelyek	6 732
	Szövegfolklor archívum	2 259
	Jeles felvidéki személyiségek	1 705
	Kórusművek	692
	Folyóiratok	566
	Kvíz	349

6. Felmerülő problémák

Barabási Albert László nyilatkozza: A skálafüggetlen hálózatok hibátűrő képességét vizsgálva, azt találtuk, hogy megdöbbentően robusztusak, ha véletlenszerűen távolítunk el csomópontokat. Ha az erősen kapcsolt csomópontokat ütjük ki, a hálózat gyorsan szétesik – a gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a véletlenszerű meghibásodások nem fenyegetik az ilyen hálózatok integritását, a célzott támadásokkal szemben azonban szinte védtelenek. Az erősen kapcsolt csomópontok a hálózatok Achilles-sarkai.

A felvidéki közösségi hálózatban adatbázisrendszerünket az erősen kapcsolt csomópontok kategóriájába soroljuk. Számunkra az következik, hogy nemcsak a webes támadásokkal szemben, de jövője érdekében biztonságosan, rendszeresen fejlesszük, elérve azt, hogy a Kárpát-medencei magyar digitális térben az őt megillető helyre kerüljön.

Hoffner Tibor elnök, Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért: Ifjúsági értékőr program

Fiatalok és lelkesek. Helybeliek és nagyon elszántak. Szinte mindent tudnak, és szeretnének itt maradni. Pontosabban ott maradni, ahol születtek és fiatal felnőtté váltak. De nemcsak beszélnek erről, hanem a tettek mezejére léptek.

Kik ők? Hát az értékőrök...

Valamikor 2011-ben kezdődött a történetük. Mint minden fiatalról, róluk is a felnőttek döntöttek. Róluk, de nem nélkülük. A Pannon Térség Fejlődéséért Alapítvány kezdeményezésére, a KÖSZI (Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért) szakmai partnerségével indult útjára a Pannon Ifjúsági Értékőr Hálózat kiépítése.

Az értékőrök olyan fiatalok, akiket érdekelnek a helyi értékek, büszkék a településük természeti értékeire, épített örökségeire, a hagyományaikra, helyi ünnepeikre. Ezért csatlakoztak az értékőr mozgalomhoz.

Ebben a programban felnőtt szakemberek segítségével megismerkednek az értékgyűjtés alapjaival, a hungarikum piramissal, a fotózás, a videózás, az adatbázis készítés legfontosabb elemeivel, majd a terepmunkák eredményeként leírásokat, fotógalériákat, rövid filmeket készítenek.

A Pannon Ifjúsági Értékőr Hálózatnak mára több mint 500 tagja van a Kárpát-medencében. A hálózatban tevékenykedő fiatalok és felnőtt segítők aktív részesei a helyi értékek feltárásának, megőrkítésének, közkinccsé tételének, továbbörökítésének.

A fiatalok értékfeltáró munkájának eredményeként közel száz településen készültek értéktári ajánlások és ma már értékőreink több településen a helyi értéktár bizottság tagjaként, vagy annak vezetőjeként segítik a Hungarikum mozgalmat.

A hálózat fenntartását, működtetését 2014-től a „KincsesHáz” Pannon Ifjúsági Népfőiskola végzi Taliándörögdön. A népfőiskola speciális célcsoportja az ifjúsági korosztály, így kiemelt feladata a fiatalok értékalapú közösségfejlesztése.

A „KincsesHáz” napjainkra az értékőrök bázisává, az értékteremtők és értékőrök kedvelt találkozóhelyévé vált. Ma már nem csak kirakatként működik, ahol az érdeklődők megismerhetik Veszprém megye, a Balaton-felvidék, illetve a Kárpát-medence kincseit, hanem az Értékbolt megnyitásával az értékteremtők piacra jutása mellett az ifjúsági értékőr hálózat hosszú távú fenntartását is segíti.

DIGITÁLIS KULTÚRA

Dr. Fülöp Tamás dékán, Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar, Kecskemét: Cselekvő közösségek és társadalmi tőke – a családtörténet-kutatások közösségteremtő hatásai

Napjainkban a családtörténet-kutatás korábban nem tapasztalható népszerűségnek örvend. Idősebb és fiatalabb generációk számára vált fontossá a személyes és családi múlt megismerése, a helyi identitás feltárása, megőrzése. Mindez új közösségek létrehozásának, a közösségszervezés új módszereinek és formáinak lehetőségét is magában hordozza. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a társadalmi és kulturális tőke szempontjából rendkívül összetett hatása van a családi múlt feltárására irányuló tevékenységnek. A családtörténet-kutatás nemcsak erősíti a család intézménye iránti elkötelezettséget, növeli a családi összetartozás érzését, narratív jellegénél fogva segíti a családtagok által átélt traumák feldolgozását, kibeszélését és elősegíti az intergenerációs kapcsolatok ápolását. A családi közösséghez tartozás élményének az identitás megerősítésében, a társadalmi normák és szerepek továbbörökítésében, a szocializációs és társadalmi beilleszkedési folyamatban is meghatározó szerepe van. Maga a családtörténet-kutatás pedig – mint szellemi, kulturális kihívás – nemcsak történelmi, helytörténeti, néprajzi ismereteinket bővíti, de mint

szellemi és fizikai aktivitásra ösztönző tevékenység, hozzájárulhat a mentális, lelki és testi egészség megőrzéséhez.

A család múltjának kutatása és az általa feltáruló helyi, illetve nemzeti múlt erősíti az egyén származástudatát, az együvé tartozás, a szülőföldhöz, illetve az ősök szülőföldjéhez és a nemzethez való kötődés érzését. A családtörténet-kutatók feltáró- és gyűjtőmunkájukkal – megfelelő szakmai segítség mellett – hozzájárulhatnak a közös nemzeti kulturális kincs megőrzéséhez, a szellemi és tárgyi kulturális örökség gondozásához. A családtörténet-kutatók – az általuk feltárt források, tárgyi emlékek összegyűjtésével, megosztásával, az általuk szervezett rendezvényekkel, programokkal, kiállításokkal, és közösségi információs, kultúraközvetítő hálózatokkal – a hivatásos történetírók, a közművelődési intézmények és közgyűjtemények munkáját is segíthetik, és hozzájárulhatnak a társadalmi, kulturális ismeretek széleskörű terjesztéséhez.

A családtörténet-kutatás – a közösséghez tartozás élményén túl – maga is közösségteremtő és kultúraközvetítő erővel bír, s ha ezt a tudományos, oktatási, kulturális és közművelődési intézmények, közgyűjtemények is felismerik, illetve támogatják, akkor jelentős eredmények szülehetnek nemcsak a közösségi élet, a különböző generációk és társadalmi rétegek együttműködése, hanem a kultúraközvetítés, az ismeretterjesztés és a művelődés terén is, hozzájárulva a társadalmi tőke megerősödéséhez, amelyre társadalmi-, gazdasági-, fenntarthatósági kihívásokkal küzdő világunkban komoly szükség van.

Piotr Malak (Mr.) adjunktus, Wrocław-i Egyetem (Lengyelország):

Digital library for Silver Generation – a way of involved fight with digital exclusion /Digitális könyvtár a Silver Generation (Idősebbek) számára – a digitális kirekesztés elleni küzdelem módja

Sharing own knowledge and experience is one of the basic and vital needs of Silver Generation. Unfortunately, extensive dissemination of media and new technologies caused their stories, and storytelling are not competitive for younger generation anymore. One can observe sudden and substantial gap between grandparent and grandchildren – this is a technological gap, which is a new situation in generation passing history. Another reason of lack of interest in Silver stories is, especially for Middle- and East Europe – financial migration of families.

New media – one of generational gap reasons, can be transformed into bridge connecting two different generations. There are plenty of initiatives of fight with digital exclusion of Silver Generation. Traditional activities consist of introductory ICT training, including office applications, e-mail configuration and use and sometimes social media applications. Post-training evaluations shows such choice of subject does not fit best Seniors needs. Without clear need of regular, frequent use of newly acquired skills there appear regression. The most popular and used skills are social media usage.

From the other hand, there are plenty of examples of initiatives of preserving martyrological content. Elder people share their tragic memories quite willingly. There are examples of digital recorded memories and oral history from the period of WW II and

times after it, as well as from other important moments of European history, like Cold War or break down of communistic regimes.

But, except of such important memories, Elder generations have also other. Those are pleasant memories, songs (for kids, for occasions, etc.), funny stories from the neighbourhood, local customs, etc. For example Curatescape (<https://curatescape.org/>) initiative provides infrastructure for presenting oral history, combined with digitised pictures and movies, and with geolocation. All those together create a new cultural space and media strictly connected with and supported by local communities. Joining those two trends lead to project of active, bottom up fight with digital exclusion of Elder generations. Possibility of attractive, social oriented way of sharing own experience, knowledge and memories, can be valuable motivation for Silver Generation members. As tutors and mentors, we want to use local cultural activists, which should create and strengthen intergenerational bridge and enhance intergenerational communication. For Elders an access to new media tools allowing them to register and share their own memories is of a great importance, and by use of social media this communication channel is, intuitively, available and accessible for grandchild's generations.

Pap Dávid helyismereti osztályvezetője, Csorba Győző Városi és Megyei Könyvtár, Pécs: Helytörténeti gyűjtőmunka társadalmasítása

A Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjteményében közel két évtizedes hagyománya van a helytörténeti dokumentumok digitalizálásának. A Baranya megyével kapcsolatos kulturális értékek gyűjtése és megőrzése azonban sokkal régebben, az 1960-as évek közepén indult a könyvtárban. A Gyűjtemény 1989-óta működik önálló szervezeti egységként. Mára közel 18.000 kötetnyi könyvvel, 10.000 kötetnyi folyóirattal, 25.000 fotóval és képeslappal, valamint számtalan egyéb forrástípussal várjuk a megye története iránt érdeklődő olvasóinkat, Pécssett a Dél-Dunántúl Regionális Könyvtár és Tudásközpont első emeletén.

A digitalizálás kezdetei igen szerényen indultak. 2000-ben vette az intézmény az első digitális mikrofilmszkennert, majd nem sokra rá egy A3-as méretű lapszkennert. Eleinte csupán a meglévő helyi folyóirat állományunk mikrofilmtekerceit „digitalizáltgattuk” – CD-kre – külső munkaerő segítségével. 2007. július 13.-a mérföldkő volt az életünkben, mert e naptól fogva a helyismereti munka egyik fő tartópillérét képező sajtófigyelésünk, immár az interneten is bárki számára elérhető. Ma már több mint 16.000 országos sajtótermék helyi vonatkozású újságcikke között tallózhat az olvasó. 2009-ben csatlakozott be a munkálatokba szakértőként Kovács Zoltán médiaszakember, akinek hatalmas tapasztalati tudásával – 1996 és 2003 között a Magyar Rádió Pécsi Körzeti Stúdiójának vezetője volt – elindulhatott a helyi televíziók archívumainak számbavétele és 2011-től a lassú digitalizálása is. A következő lépcsőfokot a technikai fejlesztés jelentette számunkra. 2010 őszén beköltöztünk új helyünkre a már említett Tudásközpontba, s ezzel együtt a rendelkezésünkre álló eszközök mennyisége és minősége is megnövekedett. 2013 januárjától a Gyűjtemény már 3 db belső terminálon keresztül is tudta szolgáltatni az időközben igencsak felszaporodott digitális dokumentumait.

Mindezen történések szükségesek és hasznosak voltak, de tulajdonképpen elégtelenek, mert hiába jártunk a 2010-es évek derekán, a Gyűjtemény még mindig a 20. század közepén megfogalmazott elvek és elvárások szerint élte mindennapi életét. Azonban a mai magyar könyvtári szakmában már evidenciaként kezelik, hogy a könyvtári állományok és a szolgáltatási rendszerek fejlesztésében követni kell a digitalizációs trendeket, mivel a magyar társadalom olvasási és információ keresési szokásai gyökeresen megváltoztak. A szélessávú internet elterjedésének és az információáramlás felgyorsulásának következményeként a könyvtár társadalmi szerepe is átalakuláson megy keresztül. Hazánkban is létrejött és fokozatosan épül a „virtuális Magyarország”, amelyben a magyar emberek éppen úgy jelen vannak, mint a fizikai valóságban. A magyar könyvtárak küldetése – és a helyismereti gyűjteményeké szintén – most már az, hogy a digitális Magyarországra is átmentsék és szolgáltatassá a nemzeti kulturális értékeket. A fentiek értelmében a Gyűjtemény 2016 óta fokozatos koncepcióváltáson esett, illetve esik át.

2016:

- Fokozatos átalakulás digitális tartalomszolgáltató részleggé, mely állományának a szerzői jog hatálya alá nem tartozó részét minél szélesebb körben elérhetővé teszi.
- A helyismereti tudományos tevékenység felpörgetése helytörténeti konferenciák keretében, melyeket online közvetítünk, valamint tanulmánykötetek kiadása.

2017:

- A helyi médiumoknál (televízió, rádió, sajtó) gyakorlatilag nincs gazdája az archíválásnak és az archívumoknak. Annak érdekében, hogy az archívumok ne váljanak az enyészet martalékává a Könyvtár együttműködési szerződéseket kötött és köt az érdekelt felekkel az állományok esetleges átvételére, digitalizálására és közzétételére.
- Teljeskörű helytörténeti digitalizálási projekt beindítása Alsómocsolád településen.

2018:

- Új helyismereti adatbázis és weboldal létesítése (www.baranyaidigital.hu).
- A baranyai településeken található helyismereti dokumentumok felmérése (megyei helytörténeti kataszter), digitalizálása, közzététele.

2019:

- A Baranyai DigiTár beindítása
- Részvétel a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia megvalósításában regionális központként

A fenti célkitűzések mentén megvalósult és a folyamatban lévő változtatások eredményeként a Gyűjtemény digitalizálási tevékenysége kibővült, és jelentősen megnövekedett a már rendelkezésre álló digitalizált állomány nagysága is. Jelenleg a következő „étlappal” tudunk az érdeklődőknek online és helyben – belső terminálokon – kedveskedni:

- 462 könyv
- 450 helyi újság és folyóirat
- 10.967 rádióműsor. Ebből jelenleg 589 adás a Corvinából és a honlapról elérhető.
- 4277 helyi – pécsi, pécsváradi, mohácsi – televíziós műsor
- 3814 színházi plakát és műsorfüzet
- Neves Személyek életrajzi adatbázis. 9048 baranyai és pécsi személyről tartalmaz életrajzi adatokat.

- Ez Történt Baranyában eseménynaptár.

A folyamatos digitalizálás és a közkinccsé tétel követelménye megkívánja, hogy a Csorba Győző Könyvtár a létrejött – és folyamatosan termelődő – digitális dokumentumvagyont modern, 21. századi formában közvetítse – a szerzői jog figyelembevételével – a nyilvánosság felé. Ez az új platform a Baranyai DigiTár (www.baranyaidigitar.hu), melynek lényege, hogy a Helyismereti Gyűjtemény minden digitalizált és digitális dokumentuma egy felületen lesz elérhető és kereshető. A fejlesztést a pécsi székhelyű Innoteq Kft. készíti az intézmény részére. Terveink szerint a Baranyai DigiTár egy külön felületen – KépTárs – keresztül lehetőséget fog biztosítani bárki számára, feltölthessen bármilyen a birtokában lévő helyi tartalmú fényképet vagy videofelvételt. Az így beérkezett felajánlások előzetes szűrés és feltárás után helyet kaphatnak a DigiTárban.

Dr. Sipos Anna Magdolna, Pécsi Tudományegyetem Könyvtár és Információtudományi Intézet:

Digitalizálási veszteségeink és az információs szegénység, alcím: A kulturális közösségfejlesztés akadályai a digitális megosztottság tükrében

Az információs társadalom megjelenése, kiteljesedése és rohamosan gyorsuló expanziója – számos kedvező, pozitív hatása mellett – újabb társadalmi feszültségeket is generált. Ezeknek a feszültségeknek egy része már korábban is létezett, ám az információs térbe történő átkerülésük felerősítette az ellentmondásokat. Más részüket maga az információs társadalom kiszélesedése és annak belső diszharmóniája teremtette meg. E kétféle eredő nyomán olyan komplex, szinte átláthatatlan, egymást erősítő, kedvezőtlen folyamatokkal kell együtt élnünk, amelyek feltárását mára már könyvtárnyi szakirodalom taglalja, de a káros jelenségek teljes megoldásával egyik munka sem kecsegtet. Mind a nemzetközi, mind a hazai tudományos igényű feldolgozások egyetértenek abban, hogy – hasonlóan a hagyományos társadalmi ellentmondásokhoz – az információs egyenlőtlenségek és azok legsúlyosabb szintje, a szegénység sokféle komponens mentén alakul ki. Ám a legfontosabb ismérvek közé a regionális és a szociokulturális egyenlőtlenségek sorolhatók. Az információs szegénység mibenlétét a szakirodalom három, ma még igen hiányos és rendkívül nagy eltéréseket, ellentmondásokat mutató összetevőben határozza meg: 1) az infrastruktúra hozzáférhetősége; 2) a digitális, illetve digitalizált tartalmak rendelkezésre állása; 3) az emberi tényező, vagyis azoknak a tudásoknak, kompetenciáknak a halmaza, amely a Neumann-galaxisban történő biztonságos boldoguláshoz szükséges.

Ezek teljes bemutatása meghaladná előadásunk lehetőségeit, ezért csak a két utóbbi komponenssel, pontosabban szólva azok kölcsönhatásaival foglalkozunk. Előadásunkban rámutatunk arra, hogy az egyes társadalmi rétegek és csoportok, valamint az egyének hiányzó tudása, hiányos kompetenciái nem csupán a digitális írástudás egyéb szinterein történő boldogulásukat akadályozó tényező, hanem a kulturális közösségfejlesztés, valamint a digitális és a digitalizált tartalmak rendelkezésre állásának gátja is.

Az utóbbi évtizedek digitális tartalomfejlesztésének világméretű sikerágazata a lokális tárgyi, képi és szöveges emlékek, örökség közösségi módszerekkel és közösségi hálózatok

építésével történő közzététele. Miközben az ilyen tartalmú adattárak jelentős és örvendetes növekedésének, kiszélesedésének, elterjedésének vagyunk tanúi, aközben szólnunk kell arról is, hogy az információs szegénységben élők rendre kimaradnak ezekből – az egyben közösséget teremtő – lehetőségekből is. Mindennek egyenes következménye, hogy az ő kultúrájuk, közösséget teremtő hagyományait megőrkítő emlékeik alulreprezentáltak a közösségi fórumokon, legrosszabb esetben pedig teljesen kimaradnak, feledésre ítéltetnek. Ebben a káros jelenségben pedig nem csupán az érintett csoportok és egyének kultúrája, annak meg- és átörökítése hiúsulhat meg, hanem közös kulturális értékeink lesznek szegényebbek.

KULTÚRA ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉG

Takács Gyöngyi alelnök, Szebeni Híd Egyesület (Románia):
HÍD a szebeni magyar végvárban – Magyar nyomok a szász királyi sásfészekben

Amikor azt hallod, hogy “Nagyszeben” első sorban a szász királyi sásfészek és Magyarország határa jut eszedbe. Habár a magyar, a szász és a román történelem szorosan összefonódik egymással, az együttélés nem mindig az összhangról szólt. A szászok történelme talán egy tökéletes példája az egyenjogúságnak és az ezzel járó pozitív és negatív diszkriminációnak.

A nagyszebeni magyar történelem a város első írásos említése előtt kezdődik, amikor székelyek biztosították a magyar őrseget az ország természetes határait képző Fogarasi és Szebeni Havasok mentén, végvárakat építve a Vöröstoronyi Szoros környékén és más stratégiai pontokban.

A XII. században II. Géza király meghívására telepedtek le a szászok Dél-Erdélyben és katonai szolgáltatásért cserében örökölhető földek és kiváltságok jártak. Ekkor a székely őrök északra húzódnak, helyet hagyva az új népnek, de nyomuk némely település nevében is megőrződött (pld. Hoghvilág – Holdvilág vagy Medgyes, Malmkrog – Almakerék stb.)

A XVIII. századi II. József türelmi rendeletéig (1781) Nagyszeben szinte egy elszigetelt szász sziget volt. Csak ezek után érkeztek magyar családok is a városban, betelepedtek magyar értelmiségiek, tisztviselők, iparosok és egyszerű munkások.

Nagyszeben magyar személyiségei: Oláh Miklós (Nicolaus Olahus, 1493–1568) Vámszer Géza (1896–1976), Barabás Miklós (1810 – 1898), Kós Károly (1883 – 1977), Borsos Miklós (1906-1990), Incze Ferenc (1910–1988), Bács Ferenc színművész (1936-2019). Neveiket büszkén fűzték Nagyszebenhez, belátva ennek hatását későbbi munkásságukra.

1910-ben Nagyszebennek 33.489 lakosa volt, ennek több mint fele német, 8824 román és 7252 magyar. 1970-ben már 5700, 2003-ban 3193-an, napjainkban már alig 2300-an maradtunk és a város lakossága meghaladja a 150.000-et. A magyar közösség fele római-katolikus, fele református. Magyar oktatás román óvodában és iskolában történik, magyar tagozaton, összevont csoportokban és osztályokban (jelenleg 0 – V. osztály).

Két magyar kulturális egyesület működik, az egyik a Polgári Kör utódjaként a Bánffy György féle magyar házban, a másik a HÍD – Szebeni Magyar Egyesület, a református egyház által visszaigényelt épületben, a Sörház utcai HÍD- Magyar Házban.

Az utóbbi, HÍD Egyesület 2005-ben jött létre és a magyar kultúra ápolását, valamint a szebeni magyar közösség fejlődését, a magyar nyelv ápolását tűzte ki célul. 2007-ben az Európa Kulturális Fővárosa kalapja alatt az Ars Hungarica magyar fesztivál által képviselte a magyar kultúrát a “sokszínű” városban és az akkori legjelentősebb magyar nevek szerepeltek az EKF nagyszebeni színpadjain. Azóta minden évben sorra kerülő esemény, november első felében zajlik.

A Hungarikum Napok szintén a HÍD Egyesület által szervezett, gasztronómiai jellegű esemény, melynek fő témája a főző verseny, valamint a magyar ízek és hungarikumok bemutatása, a néptánc és viselet bemutatása, a kézművesség, a mesterségek és hagyományok ápolása.

Rendszeresen szervezünk tematikus magyar eseményeket: történelem – Szebeni History, gyerekprogram – Csodavár, de országos vagy erdélyi programokhoz is kapcsolódunk (FilmtettFeszt, Kultúrházak éjjel nappal stb.). A vegyes közönség számára kedvelt műfajok, az “egyetemes” nyelvű események (zene, tánc, gasztronómia). A román közönség felé tudatosan nyitunk, románra fordítjuk a bemondó szövegeket, a nekik is szóló eseményeket románul is népszerűsítjük.

Szász szervezés, román munka és magyar szenvedély

Egyesek szerint ez a három fő jellemvonás vezettet a város gazdasági és kulturális lendüléséhez, hozzáadva a történelem tiszteletben tartását és “újra hasznosítását”.

2000-ben a lakosság 85 százalék választotta meg a német ajkú Johannist polgármesternek, aki 2015-ig vezette a várost, (napjainkban meg az országot), és 2000-től -2008-ig magyar főépítész gondoskodott Nagyszeben felújításáról a Kulturális Főváros címre készülve (Guttman Szabolcs). (Így, ha költőien fogalmazunk, Guttman Szabolcs organikus építészete folytatta Makovecz irányzatát, aki Kós Károlytól, Nagyszeben egykori lakosától, vette át a stílust.)

Napjainkban a kulturális és vallási sokszínűség eredményét jönnek megcsodálni a turisták, idén ennek gasztronómiai oldalát, hiszen Európa Gasztronómiai Régiója vagyunk Görögország déli részével párhuzamosan.

Kultúra és esélyegyenlőség: ami nekünk jár, vagy amiért megdolgozunk?

Nagyszeben úgy vigyáz kisebbségeire, mint féltve őrzött kincsekre, mert ezek fokozzák a város kulturális és turisztikai értékét. Akadnak azonban olyanok is, akik úgy tartják, hogy a szebeni “multikulturalitás” valójában a színpaloták mögött nem létezik, és nyomaik már hanyagolhatóak.

Az esélyegyenlőséggel járó pozitív diszkriminálás is eszébe juthat annak, aki meglátja a nagyszebeni hivatalos kulturális eseménynaptárban az Ars Hungaricat és a Hungarikum Napokat. Közelebbről elemezve, valójában az anyagi támogatás még negyedét sem fedezi a kulturális események szervezéséhez szükségesekből, hiszen az ezzel járó munka nincsen hozzá számolva. Ezt a megfeszített munkát olyan emberek végzik, akik számára a közösség megőrzése és működtetése szívügy, akik energiát és időt nem sajnálva egy közös cél érdekében fognak össze. Lelkes önkéntes generációk váltják egymást, akik

a HÍD legfontosabb pillérei, de kiemelten fontos volna állandó alkalmazott, aki következetesen és céltudatosan végezné a munkát. Jelenleg a Petőfi Program ösztöndíjasai végzik el ennek a fontos feladatnak egy részét. Mindennek hajtómotorja és az a személy, aki a legtöbb felelősséget vállalja, Serfőző Levente, a HÍD elnöke.

HÍD emberek és közösségek között

Minden egyes embercsoport, közösség saját dinamikával bír, amelyhez egy kulturális egyesületnek tartania kell magát, ha sikeres szeretne maradni. A szebeni magyar közösségről sokszor mondják azt, hogy "olyan, mint egy kis falu", csak ez nem egy elszigetelt falu, hanem folyamatos idegen információk, kölcsönhatások érik az embereket. Ezért fontos az, hogy a kulturális egyesület lépést tartson a kor fejlődésével, minden téren, a megfelelő generációval a megfelelő módon kommunikáljon. A HÍD Egyesület egy sokkal nehezebb feladat elé áll egy olyan sokoldalú közösségben, ahol szinte ahány ember van, annyi féle kulturális igénynek kell eleget tenni és ugyanakkor céltudatosan a jövőre összpontosítani, nem elfelejtve a nevelő jelleget.

A korra jellemző új irányzatokhoz híven, az egyesület a magyar kultúrát a közösség mindennapjaiba bevezeti, szerethetővé, vonzóvá teszi, a sokszínű kulturális műfajt, a klasszikus és kortárs művészetet a város színpadjaira fellépteti, majdnem minden lehetőséget megragad. Legfontosabb célcsoportjaink a gyermekek, a fiatalok és a fiatal családok. Gyerekprogramok és tevékenységek által az utánpótlás, a jövő felépítése érdekében nagyon sokat tesz az egyesület.

Magyarnak lenni, vagy nem lenni, ez itt a kérdés?

Nagyszébenben a kisebbségi esélyegyenlőség egy olyan jog, amivel élni lehet, de ennek hosszútávú megmaradása a közösség tagjainak önkéntes munkájával és érdekeltségével jár. Ma már nem az a kérdés, hogy van-e lehetőség a magyar kultúrával élni, hanem hogyan válik ez értékké és szerves részévé a magyar közösség számára?

Nem az a kérdés, hogy hány magyar él a városban, hanem hogyan fonódnak össze egy közösséggé?

És nem az a kérdés, hogy mennyire érdemes a nagyszébeni magyar kulturális végvárat erősíteni, hanem hogy mennyire tudja a civil szféra megakadályozni ennek összeomlását?

Soós Mihály igazgató, Magyar NMI Művelődési Intézet, Lendva (Szlovénia): A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet a muravidéki magyar közösségekben és partnerkapcsolatai a helyi intézményekkel

A Muravidéken élő magyar nemzeti közösség létszáma az elmúlt 100 évben folyamatosan csökkent és jelenleg 6000-7000 főt számlál a valamikori, valamivel több mint húszezer fővel szemben. Ebből a létszámból 10 százalék foglalkozik valamilyen szinten a magyar kultúrával, értékekkel. Ebben a közegekben működik már 25 éve a Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet Lendváról.

Az intézetet a Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség alapította, amely öt község önkormányzati nemzeti közösség tagjaiból adódik össze. A költségvetésünk 70-

75 százalékát a Szlovén állam fedezi, a fennmaradt részét pedig magyarországi pályázatokból ill. önrészből biztosítjuk.

A tevékenységünk fontos részét képezi a magyar nyelv ápolásának és terjesztésének minden formája. Több mint 50 különböző egyesület, társulat, csoport működik velünk karöltve vagy teljesen az égiszünk alatt, mint pl.: népdalkörök, néptáncsoportok, citeracsoportok, szavalók, színházi társulatok, hímezőszakkörök.

Külön hangsúlyt kapnak a kétnyelvű tanintézményeket látogató tanulók részére rendezett tanulmányi versenyek, vetélkedők, szavalóversenyek és irodalmi pályázatok, valamint a nyári anyanyelvi táborok is. A nyári táborainkat az elsős gyerekektől egészen az egyetemista korosztályig szervezzük, és ebből két táborunkba Erdélyből, Felvidékről, Vajdaságból és Kárpátaljáról is érkeznek fiatalok.

Mindez mellett irodalmi, képzőművészeti, zenei és színházi műsorokat is szervezünk; magyar színházi bérletet alakítunk ki különböző színházak előadásai fogadásával. Ezen programok regionális jellegűek, azaz közönségcélcsoportként – a muravidéki magyarok mellett – a vidék szlovén és más nemzetiségű lakossága, valamint a szomszédos magyarországi tájegységek polgárai is számításba jönnek. Fontos megemlíteni turisztikai és ismeretterjesztő jellegű szerepvállalásunkat is, hiszen szakembereink rendszeresen idegenvezetői és előadói feladatokat végeznek. Ezen kívül könyvkiadással is foglalkozunk, ahol tudományos, szépirodalmi, verses köteteket ill. más jellegű publikációkat adunk ki.

Az intézet **Szakszolgálat**a keretében működik a határon túli magyarság támogatása céljából a **Szülőföldön magyarul** oktatástámogatási program, valamint – teljes tartalmi autonómiával – a **Szlovéniai Magyar Írócsoport**. Az elmúlt időszakban a Határtalanul programnak is a helyi koordinátorai vagyunk.

Mivel ennyire széleskörű a működésünk, ezért nagyon szoros a kapcsolatunk a muravidéki magyarság szervezeteivel és szakintézményeivel, a nemzetiséget tekintve vegyesen lakott területet felölelő önkormányzatokkal, több szlovéniai szakintézménnyel, számos magyarországi szervezettel, egyesülettel, tudományos intézménnyel, külön hangsúllyal a Muravidékkel szomszédos Vas és Zala megyékben működő szervezetekre, valamint a határon túli magyar szervezetekre is.

A Bánffy Központunkban egy kávézót és magyar könyvesboltot működtetünk, ahol napi frissítéssel magyar sajtótermékeket is lehet kapni. A galériánkban kiállításokat szervezünk, a tükrökkel ellátott nagy termünkben pedig egyéb lehetőségei vannak magyar és nem magyar nemzetiségű emberek programjainak a megvalósítására.

Dupka György igazgató, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (Ukrajna):
A magyar közművelődés helyzete, fontosabb színterei és kapcsolatépítő, identitásmegőrző funkciója Kárpátalján

A rendszerváltás óta Kárpátalján számos közművelődési intézmény jött létre, alakult újjá – főként anyaországi támogatásnak köszönhetően. A művelődéspolitikai tapasztalat azt mutatja, hogy az ukrainjai magyar civil szervezetek, intézmények négyes tagoltságúak:

1. *KMKSZ-közeli szervezetek,*
2. *UMDSZ-közeli szervezetek,*

3. független civilszervezetek, intézmények,
4. valamint államilag fenntartott magyar intézmények.

Évente országos és megyei szinten 150, helyi szinten félezer különböző szintű kulturális rendezvényt szerveznek.

A kulturális és művészeti élet lehetőségeit korlátok közé szorítják a súlyos ukrán gazdasági nehézségek. A csőd szélén álló vállalkozók nem tudják szponzorálni a magyar kultúrát, a köröket, egyesületeket sem, így azok leginkább csak könyöradományokhoz jutnak.

Az ukrán állam kormányzati szintű anyagi támogatást nem nyújt sem a magyar, sem pedig az országban működő más kisebbségi szervezeteknek. Ebben a helyzetben a kárpátaljai magyarság a jövőben sem nélkülözheti az anyaország fokozott támogatását.

Üdvözlendő, hogy 2012-ben tizenkét kárpátaljai intézmény került fel a nemzeti jelentőségű intézmények listájára Kárpátaljáról:

- a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
- a Karácsfalvi Sztójka Sándor Görögkatolikus Líceum,
- a Nagyberegi Református Líceum,
- a Nagydobronyi Református Líceum,
- a Péterfalvi Református Líceum,
- a Munkácsi Szent István Katolikus Líceum,
- a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség,
- a „Géniusz” Jótékonyági Alapítvány,
- a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága,
- a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház,
- a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet,
- a Szolyvai Emlékpark Bizottsága lett nemzeti jelentőségű intézmény.

Az érintett intézmények normatív alapon kapnak támogatást egy-egy költségvetési évben, és nem a nyílt pályázati rendszereken kell eseti jellegű forrásokat kérniük. Olyan intézményekről van szó, amelyek régóta működnek, és a remények szerint még sokáig működni fognak. A magyar közművelődés legfontosabb színterei és kapcsolatépítő, identitásmegőrző funkciót látnak el Kárpátalján.

Kárpátalján az egy tömbben élő, jelentős lélekszámú magyar közösség esetében a XXI. század elejére kialakult az a helyi viszonyoknak megfelelő és az igényeket jórészt kielégítő intézményrendszer, amelynek közel kétharmada az elmúlt másfél évtized eredménye.

Fejlesztési prioritások: Magyarországnak el kell érnie azt, hogy Ukrajnával közösen képes legyen hathatós támogatást nyújtani a kisebbségi magyar intézmények megújulásához, versenyképességük biztosításához. A legnagyobb veszélyhelyzetet okozhat az év áprilisában elfogadott nyelvtörvény és a korábban életbe léptetett új oktatási törvény, amelyek lényegesen megnyirbálják kisebbségi anyanyelvhasználati jogát a kultúra, az oktatás területén.

Befejezéséppen elmondhatjuk, hogy a felmérés regionális, szakmai kutatásokkal való folytatására, az adattárak és adatbázisok folyamatos kiegészítésére, frissítésére rendkívül nagy szükség van. Ezt a célt szolgálja a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és a beregszászi főiskola is.

Végezetül fontosnak tarjuk kihangsúlyozni, hogy a súlyos ukrán gazdasági helyzetben szellemi kulturális életünk alapintézményei talpon tudtak maradni, ha kis lánggal is lobognak őrüzeink, melynek paraszát az anyaország táplálja, az onnan jövő támogatás nélkül minden kezdeményezés hiábavaló volna.

NÉPFŐISKOLÁK A MAI MAGYARORSZÁGON

Kovács-Tanács Istvánné Erika KAPOCS Népfőiskola Mórahalom:
Kapocs (Népfőiskola) a gazdák, a kultúra és a képzés között

*„Népünk hite szerint, minden egyes búza-
szem magán viseli Jézus Krisztus képét. E jel
valóságának jussán a búza munkása, a föld-
műves ember Isten után az első a Földön.”*

(Bálint Sándor nyomán)

Mórahalom gazdag történelmi hagyományokkal, kulturális élettel rendelkező város, programjai nemcsak a város lakosságát szolgálják, hanem számos turista érdeklődését is felkeltik. Mezőgazdasági kisváros, mely sajnos gyenge termőhelyi adottságú homokvidéken található. A mezőgazdasági tevékenység döntő mértékben befolyásolja az emberek életkörülményeit, amelyhez a tanyai létből fakadó hátrányok is társulnak.

Népfőiskolánk alapítói határon innen Mórahalom, Ásotthalom, Domaszék, Rösze és Zákányszék. Minden településre jellemző a kiterjedt, nagy tanyavilág, a mezőgazdasági termelés és az arra épülő ipari szolgáltatások dominanciája. Jelentős természeti értékekkel, erős kulturális élettel és civil élettel büszkélkedhetnek az itt élők.

A trianoni határrendezés következményeként a határvonalon túlra került magyar településeken élők legyőzve az elszakadást, szoros kapcsolatot ápolnak egymással, ezt alapul véve csatlakozott népfőiskolánk alapítóihoz Királyhalom, Horgos és Magyarkanizsa. Fontosnak érzik a hagyományok ápolását, magyarságuk megtartását és erősítését, az összefogást.

Mórahalom a *közösségteremtést és fejlesztést* tűzte ki célul helyi és térségi szinten az együttműködő települések bevonásával, az új ismeretek és tudás átadása, illetve az értékek megőrzése és továbbvitele által. Kiemelt fontosságú a keresztény értékek, az összetartozás fontosságának erősítése, nemzeti kultúránk, hagyományaink, a magyar nyelv ápolása és megőrzése, a gazdatársadalom szakmai képzése. A népfőiskola szolgáltatásaival kapcsolóként összeköti a kultúrát és a gazdaságot.

Célcsoportunk a nyolc bevont település lakossága, ezen belül a családok, fiatalok, civilek és kiemelten a gazdatársadalom. Ismeretterjesztő előadásokkal, mezőgazdasági képzésekkel, kulturális programokkal várjuk az érdeklődőket, valamint értékeink gyűjtésébe, értéktáraink gondozásába kívánjuk őket bevonni.

A 2017. májusi alapítás óta többek között biokertészeti előadásokat, modern mezőgazdasági termelést bemutató képzéseket, generációk közötti hagyományőrző rendezvényeket, kulturális programokat, értéktár kiállításokat szerveztünk határon innen és határon túl. Két kiadványt is elkészítettünk, melyek népfőiskolánkat ill. alapító településeink értéktárait mutatják be.

A jövőben további, elsősorban mezőgazdasági témájú előadásokat, ismeretterjesztő programokat kívánunk szervezni. A határon túli településeken az értéktárak kialakításába, értékgyűjtésbe szeretnénk bekapcsolódni, de közös gyökereink, hagyományaink ápolása, identitásunk megőrzése is kiemelt feladatunk.

A népfőiskola határon innen és határon túl, szolgáltatásaival kapocsként összeköti a kultúrát és a gazdaságot!

Borsó Tibor elnök, Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság: Hagyomány és megújulás a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság 24 éves életében

A Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság a kultúra, a közművelődés, az élethosszig tartó tanulás, a munkaerő-piac és a közösség-szervezés területein szervezi mindennapos tevékenységét, Magyary Zoltán és Kiss István munkásságának nyomán, értékeiket tovább őrizve.

Szervezetünk Tata Város Önkormányzattal szoros együttműködésben, közművelődési megállapodás keretei között, támogatási szerződéssel szervezi hagyományos és új programjait, melynek célja a jövő megalapozása, az értékek megtartása, továbbvitele, bővítése. Ezt egészítik ki a pályázati tevékenységek, azokból megvalósuló képzések, programok, látóutak. Emellett D-képzési engedéllyel rendelkezünk.

Társaságunk 2018-ban a megnövekedett feladatok elvégzése okán szervezetfejlesztésen esett át, a korábbi 15 fő főállású és 2 fő kulturális közfoglalkoztatott munkaállományunk 39 fő alkalmazott, és 14 fő megbízott dolgozóra bővült.

A munkaerő-piacon végzett tevékenységeink elsősorban pályázatokon keresztül nyújtott szolgáltatások, amelyek Komárom-Esztergom megye egész területére kiterjednek, információnyújtás és tanácsadás területeken, továbbá az Együtt a munkavállalásért Komárom-Esztergom megyében című projekt keretében egyéb munkaerő-piaci szolgáltatások nyújtásával segítik kollégáink az elhelyezkedni vágyókat. Mindezt vállalkozási tevékenység egészíti ki, munkaerő-piaci mentorálás területen, egész megyére kiterjedően.

Előadássorozatainkat minden évben tanév-jellegűen szervezzük irodalom, történelem és egészségügy témakörökben az adott év jeles eseményeihez kapcsolódva, melyeket 1-1, témakörhöz kapcsolódó látóúttal zárunk.

Közösségépítés területén a már meglévő tagság tevékenységeit kiegészítve hozzájárulunk Tata város egyéb közösségeinek kialakításához, működéséhez:

Közösségi kert kialakítása lakótelepi környezetben, oktatások szervezésével, megtartásával,

Iskolai közösségi szolgálat kapcsán képzések szervezése az érintett résztvevők számára: tanárok, diákok, fogadó szervezetek, kiegészítve börze-jellegű találkozókkal, ahol a felek egymásra találhatnak (IKSZ Börze),

Bevásárló közösség létrehozása, működtetése (közeli termelők, gazdák és vásárlók) képzésekkel, műhelymunkákkal.

Kiemelt partnerségben dolgozunk a Nemzeti Stratégiai Kutató Intézettel, amellyel kutatást végzünk a transznacionális viszonylatban a munkahelyi esélyegyenlőség témájában, műhelymunkákkal, jó gyakorlat tanulmányutakkal.

Kiemelt partnerünk a Nemzeti Művelődési Intézet is, amellyel együttműködésben nyári szabadegyetemi és egyéb kulturális programokat szervezünk, továbbá részt veszünk a helyi és megyei értékek ápolásában, népszerűsítésében, továbbá a Kárpát-medencei Népfőiskolai hálózat kialakításában.

További kiemelt partnerünk a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, akikkel minden évben közösen szervezünk Magyar-konferenciát, társaságunk közigazgatási díjat adományoz az egyetem egy választottjának.

Képzéseket elsősorban kompetenciafejlesztés területén indítunk, továbbá nem formális képzéseket működtetünk a generációk közelítése és a helyi közösség igényeire alapozva, elsősorban a lakosság, de kiemelten az inaktív lakosság bevonásával. Képzéseinkkel célunk az egész életen tartó tanulás elősegítése, a mindennapi élethez szükséges kompetenciák fejlesztése, a munkaerő-piaci elhelyezkedés támogatása. Képzéseink egy része hamarosan elérhető e-learning formában a www.mznt.hu címen.

Topár-Thán Réka turisztikai szakértő és Bagyura Ferenc szakmai vezető, Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület: Kiscsőszi Hunyor Népfőiskola – Sokszinű és változó vidék a hagyományok tükrében

Az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület évtizedes fennállása óta a magyar néphagyomány kutatását, átörökítését tekinti fő feladatának. Egyesületünk székhelye Kiscsösz. Kitűzött céljaink megvalósítását pályázati források is segítik.

A *Somló-Ság Kulturális Tengely (Bozót)* projekt főbb céljai az együttműködés szorosabbá tétele, az önkéntes és karitatív tevékenységek előmozdítása, a közösségi integráció elősegítése, új kisközösségek létrehozása, meglévők fejlesztése, társadalmi felelősségvállalás erősítése és a közösségeink bemutatása. A célokat rendezvények szervezésével, lebonyolításával szeretnénk elérni.

A *„Mert tükre vagyok én itt mindennek...” felnőttképzés* projekt keretében elsősorban tanfolyamokat, szakköröket, szabadegyetemeket és tábortokat szervezünk.

A gyerekek képzését támogatja a *„S nem vész magja a nemes gabonának...” gyermek képzés* program, amelynek lebonyolításában további civil szervezetek vesznek részt.

Az *„Érték vagy eszköz?” transznacionális projektet* egyesületünk 4 külföldi szervezettel karöltve hajtja végre, jó gyakorlatok adaptálását végzik.

A projekt megvalósításában problémát jelent a mai fiatalság elfordulása a tradicionális magyar kulturális értékektől. A projekt alatt a műhelymunkák, tanulmányutak és terep-

munkák során a szervezetek segítségével különböző módszereket, megoldásokat keresünk a fenti problémára.

A *Hunyor Regionális Népi Kézműves Alkotóház* projekt célja az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák erősítését támogató infrastrukturális feltételek megvalósítása. Ehhez nyújt segítséget az alkotóház.

Az *Élő Forrás Hagyományfalu* projekt fejlesztés célja a kulturális és szabadidős turizmus beindítása, a tájegység egyedi szépségeinek megismerése, betekintés a község hagyománytisztelő, kulturális életébe, a fejlesztés révén bekövetkező változások leírása.

A *„Vannak vidékek...”* projekt célja a helyi közösségek fejlesztése, a térség közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztése, a közösségi szerepvállalás erősödése, a helyi civil társadalom megerősítése, az önkéntesség, a helyi identitás, valamint a településhez, térséghez való kötődés erősítése.

Hunyor Népfőiskola

A munkánk három fő tengelye:

1. Gazdaság

- Hagyományos gazdálkodás
- Képzések, fórumok, beszélgetések, táborok szervezése
- Mintagazdaság
- Helyi termékeket előállító vállalkozások
- Gazdasági- és vállalkozási ismeretek oktatása
- A tudásbázis-központ megvalósítása

2. Társadalmi élet

- Közös célok kiemelése
- Egyéni- és családi értékteremtő alkalmak szervezése
- Színtér és alkalom biztosítása helyi szakembereknek
- Közösen elkészített stratégiákkal a térség szociális életének pozitív irányba történő változtatása

3. Kultúra

- Aktívan részvétel a térség kulturális életébe
- Iskolai szintű kulturális programok szervezése
- Csoportjaink részvétele helyi programokon
- Szoros együttműködés különböző szervezetekkel

Együttműködések kötése a vidékfejlesztés, értékgyűjtés területén

- Fórumok, műhelymunkák a térség vezetőivel

Helyi értékek gyűjtése

- Családfotózás – Kiscsösz
- Értékgyűjtés a térség falvaiban

TÁRSADALMIASÍTÁS – AZ INTÉZMÉNYEK KÖZÖSSÉGI ALAPÚ MŰKÖDÉSE

Meskó Krisztián szakmai vezető, Oszkói Hegypásztor Kör:
Közösségekkel a közösségekért

1985 az az év, amikor megalakul a Hegypásztor Kör – így érték és közösség egymásra talál. Vas megyében a legrégebbi civil szervezetek egyike, a másik a Sárvári Néptánckör. Kezdeti céljaink: természeti és hagyományhű értékeink védelme, közösségi tudás-átadás, természetes közösségépítés.

Múltból jelenbe a táborok mentén: néprajzi táborok szervezése:

1988-1992: Varjúvár táborok

2013-tól Nagypám Háza program eseményei, tábora

2017-től Zsúpkészítő táborok

Intézmény nélküli intézményszerű működés a jellemző a 20. században még. Összehasonlítva a hagyományos közművelődési funkciókkal bíró intézményeket a Hegypásztor Kör által is fémjelzett civil feladatellátással.

Hagyományos közművelődés

- Közösségi épület
- Fenntartó
- Programtervezet
- Hagyományos művelődési formák
- Művészeti csoportok
- Ünnepek
- Kollegialitás
- Civil közművelődés (HPK)
- Közös épület-egymás között
- Önfenntartás
- Programok tervezése igényekhez és szabadidőhöz mérten
- Hagományteremtő összejövetelek
- Művészettel foglalkozás igénye
- Közösségi összejövetelek, ünneplések
- Civil kurázi, hasonszőrűség

Az intézményesülés felé a 2000-es években: ifjúságsegítés, színjátszás, néptánc-oktatás, daloskör létrehozása, helyi újság gondozása, kulturális programok sora.

Teleház működtetése. 2004. Megépül a Közösségi Ház- Határmenti Vinotéka

Közösségi intézményesülés: Borbarát kör létrejötte, Márton nap megünneplése, Orbán-napi hegyi vigadalom, Betlehem állítás, közösségi fánksütés intézményi lakóknak.

A munkaszervezet változásai – megnövekedő feladatok, több munkatárs, a mai működésünk kialakulása.

A kínálat nagyon sokszínű, ami sok szakembert kíván: Erdei iskola, táborok, Natúrpar-ki iskola Zsúpkészítő műhely, csapatépítő tréningek, Kneipp témaút, egyedi és visszatérő rendezvények.

Közös(s)égeink, amelyek jelenleg is működnek: Borbarát kör, Gyüttmentek köre, Hegypásztor Kör Ifjúsági tagozat, Nyugdíjas klub, Kézműves kör, Nőszövetség

2017-ben beadtuk a pályázatunkat HegyHÁTunkon a közösség címmel, ötös konzorciumban a TOP-5.3.1-es felhívásra.

- Kezdeti TOPporgás – készül a pályázat, hiánypótlás...
- Izgatott TOPporzékolás a döntés előtt – aztán MÁKunk lett
- TOPprongyos ruháink levetése – ismerkedés, a partneri viszony erősítése, a kollegialitás megszületése
- TOPpantás a közösségeinkben – közösségi interjúk, közösségi beszélgetések, közösségi felmérések kérdőívvel
- TOP-ok találkái – Börcs és Gencsapáti-Perenye
- TOPánkaink felvétele – találkozók, szakmai egyeztetések több fronton, témában
- Úton a TOP felé – cselekvési terv, rendezvénynaptár megalkotása

Jövőbeli terveink, megvalósulásra váró kezdeményezéseink:

- Natúrparki szerveződés több településsel karöltve
- Az Öreg pince tájházzá alakítása
- Pincementés – Döbörhegyi pince
- Közösségépítés munkaszervezetben, egyesületben – nem csak a TOP-ban
- Vasban-civilben – közművelődési és civil fórum évente négyszer

Árendás Anikó kulturális referens, Lébényi IKSZT Könyvtár és Közösségi Ház Közösségi élet Lébényben alcím: Mindennapok és a jövő

Az előadásban Lébény közösségi élete áll a középpontban. A 3200 körüli főt számláló kisváros Győr-Moson-Sopron megyében található, nagyjából félúton Győr és Mosonmagyaróvár között. Ez területi elhelyezkedés szempontjából kedvező, ám a kulturális kínálatot tekintve nem könnyű felvenni a versenyt e két várossal. Lébény kulturális életének fő színtere a Közösségi Ház, mely a 2018-as év végéig IKSZT-ként működött. Ennek következményeként, ezen szolgáltatásszervezési modell kötelező elemeinek megvalósítása is fő vezérfonalnak számított a mindennapok során.

A Közösségi Házban kerül megrendezésre a legtöbb rendezvény, de ezek megvalósítása természetesen csak egy részét teszik ki a kulturális szakember feladatainak. A Ház nyitva áll a lakosság előtt, ezen kívül teret ad a civil szervezetek munkájának is, amely szintén kifejtésre kerül az előadás során, hiszen jelenlétük nagyban hozzájárul a színes és sokoldalú kulturális élethez.

Természetesen szó esik a lébényi rendezvényekről is, kiemelve a helyi sajátosságokat, módszertani kérdéseket.

Az előadás második részében a szakmai munka kihívásaira és a jövőbeni tervek tárgyalására kerül sor. Ennek keretében a fő kérdés, hogy a helyi igényeket figyelembe véve hogyan tudunk fejlődni úgy, hogy közben szem előtt tartjuk hagyományainkat és értékeinket. Szó esik arról, hogy melyek a mindennapi munka során a legnagyobb nehézségek, kihívások, és melyek azok az erők, amelyek az összetartó közösség megmaradását és bővülését segítik.

Az előadásban felmerül a motiváció kérdése is a kulturális szakemberre vonatkozóan. Vagyis az intézmények közösségi alapú működtetése során mi ösztönözhet bennünket arra, hogy folyamatosan megújuljunk és megfelelően álljunk a kihívások elé a mai világban, ahol az embereket nagyon sok inger éri és rengeteg lehetőség közül választhatnak.

Mindezeket gyakorlati – a lébényi közösségi életben tapasztalt – példákkal mutatom be.

Végül fontos cél annak felvillantása is, hogy egy jó rendezvény megszervezéséhez elengedhetetlenek az anyagi tényezők, azonban egy összetartó közösség és a kulturális szakemberek hosszú távú munkájából csodálatos dolgok szülehetnek.

Varga Albin igazgató, Gencsapáti Művelődési Ház és Könyvtár: Közösségfejlesztés gyakorlata-átörökítő programok Gencsapátiban

Magunkról...

Gencsapáti község a Szombathelyi Járás egyik legdinamikusabban fejlődő települése, Szombathely és Kőszeg között, a megyeszékhely nyugati határán terül el. „Vas megye legnagyobb községe” Szombathely és Kőszeg városok között a vasútvonaltól és a 87-es főúttól nyugatra, a Gyöngyös patak mentén, mintegy 6 km-re elnyúló település. A lakónépesség közel 3000 fő, amely növekvő tendenciát mutat a dezurbanizációs folyamatoknak köszönhetően, a megyeszékhely közelsége miatt, de intézményünk is arra törekszik, hogy ne „alvóváros” legyünk.

Intézményünk- kell egy hely

A Művelődési Ház és Községi- Iskolai Könyvtár –több funkciós intézményként- látja el Gencsapátiban a közművelődési, közgyűjteményi és információ-szolgáltatási feladatokat. Elődjei Népház, (1934) Művelődési Ház (1968), 1991-től a mai intézményi struktúra. (társadalmi munka, sajátjuknak érzik a helyiek) 2004-2005 felújítás –” még nem az igazi”

Az intézmény jelenlegi funkciói: közművelődés, Könyvtár, E-Magyarország Pont- DJP Pont, újság kiadása a Kezdőkör Egyesülettel, állandó helytörténeti tárlat, szintér civil szervezetek, közösségek számára (néptánc próbától a születésnapig) Hetente 19 közösség „használja a házat” alkotó, mozgásos és egyéb tevékenységeire.

Érték mentén... alapértékek

- Minden fejlesztésünk a helyi és nemzeti értékeinkre épül már évtizedek óta
- Településfejlesztés stratégiai cél-a fenntartható falu
- „Iparfejlesztés keleten- élhető, értékeit megtartó és fejlesztő település nyugaton”
- A teljes intézményhálózat, helyi infrastruktúra felújítása (Mi is kinőttük a házat!) Egyre nehezebb a logisztika
- Közösségfejlesztés minden szinten -nyitottság, folyamatos a párbeszéd a közösségek és az intézményvezetés között (teljes átfedés van)

Legfőbb erősségünk közösségeink

- 80 éves a gencsapáti néptánc mozgalom (1938-ban alakult az első együttes) Újjáalakulás 1993- megszakítás nélkül végzi munkáját a Gencsapáti Hagyományőrző Néptáncegyüttes.
- Berkenye, Kiskópic, Kópic, Ispiláng, hagyományőrző néptáncgyüttesek, a hagyomány továbbörökítő közösségei – 120-an táncolunk a településen 5 korcsoportban
- Muharay Elemér Népművészeti Szövetség tagjai vagyunk – elkötelezett szakmai munka (elhivatott oktatókkal)
- Nemzetközi szereplések, hazai országos, regionális fesztiválok minősítő programok, Felszállott a páva.
- Vasi Népdalstúdió és utánpótlás közösségei (Boróka, Csicsergő együttesek) népi éneklés meghatározó nyugat-dunántúli műhelyeként...
- Jóga, asztalitenisz, break dance, kézműves, képzőművész, népzenei, könnyűzenei közösségek

Helyi és megyei értékeink⁶

- Helyi Értéktár Bizottság-szakmai testület-polgármester, helytörténész, könyvtáros (VN), néptánc oktató, intézményvezető (aki a Gencsapáti Hagyományőrzők vezetője is egyben)
- Csakformalizáltuk a munkát-(állandó interjúk és kutatómunka a szokásfeldolgozásokhoz)
- 18 értéket vettünk be a helyi értéktárba 4 elemet terjesztettünk a megyei értékek körébe: Szentkút és ördögkő; Gencsapáti néptánc hagyománya, Gencsapáti Legénycéh, Gencsapáti tojásfestés hagyománya

Közösségekre épített átörökítő-programjaink, fesztiváljaink

- „Multság farsang farkán” közösségi program a Művelődési Ház és Könyvtárban
- Áprilisban Vas Megyei Népdaléneklési verseny
- Május utolsó vasárnapja – Gyermeknap Gencsapátiban
- XXVII. Gencsapáti Pünkösdi Fesztivál (36 ezer látogató -60 koncert)
- XXII. „Gencsi Söprű” Regionális Néptáncfesztivál (22 előadás-560 táncos)
- Vincze Ferenc szólótánc verseny kétévente- a helyi és vasi néptánc hagyomány népszerűsítése, „használata”
- Gencsapáti – tojaskarcolás-a tudás elsajátítása-tanfolyam a mesterekkel
- Ördögkő- a legenda feldolgozása- néptáncgyüttes, rajz-fotópályázat
- Legénycéh-a legényélethez kapcsolódó szokások (májusfa, locsolás, betlehemezés, stb...)

6 További információ: <https://gencsapatiertektar.hu/hu/>

- XV. Nemzetközi Betlehemes Találkozó Gencsapátiban (5 generáció betlehemezik Adventben a településen!)

„Ördög-Kő a házassághoz” Közösségfejlesztés Gencsapátitól Perenyéig... TOP.

1.3.5. Identitás és kohézió- pályázat a szomszédos Perenye községgel közösen...⁷

- 32 interjú, 15-20 közösségi beszélgetés (nincs vége) közösségi felmérés (Google drive)
- Rendezvénynaptár, cselekvési tervkészítése (3 évre)
- Eredmények már a projekt elején: Gencsapáti Borbarát Hölgyek-szakmai programmal (havi akciókkal), „Félnótások” dalkör alakult (2019. 03.06), kincskereső tábor, generációk adventi készülődése, farsangi disznótor, monográfia előkészítése, húsvéti készülődés, szerveződik egy természetjáróközösség.

Társadalmiasítás helyi folyamatáról

A közösségekkel, a fenntartóval, helyi intézményekkel, civil szervezetekkel együtt tervezzük – rendezvénynaptárt, programot, helyi újságot, közös pályázatokat (NEA, Csoóri S. Alap, NKA, TOP, LEADER). Az új kezdeményezéseket segítjük, generáljuk.

Zárógondolat

A gyökereinket, értékeinket úgy is használhatjuk, hogy a fiataloknak, mint választható értékrendszert felmutatjuk. Minden generációnak újra kell értelmezni saját hagyományát, értékeit, a közösség által felhalmozott tudást!

⁷ További információ: <http://gencsapati.hu/%E2%80%9Eordog%E2%80%99ko%E2%80%9D-a-hazas-saghoz!-kozossegfejlesztes-gencsapatitol-perenyeg.html>

IV. TANULMÁNYOK

Dr. habil Arapovics Mária PhD, szakmai vezető, Szabadtéri Néprajzi Múzeum – „Társadalmi innováció a kulturális közösségfejlesztés módszereivel – a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt módszertani eredményei

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” hároméves uniós finanszírozású projekt olyan szakmai és módszertani fejlesztések sorozata, amely kulturális és közösségi együttműködések erősítésével, hálózatok kialakításával törekszik változást generálni a magyar társadalomban. A projekt résztvevői kettős célt valósítottak meg, egyrészt az uniós támogatással létrejövő települési közösségfejlesztő folyamatok módszertani támogatását, másrészt a múzeumok, könyvtárak, közművelődési intézmények közösségi alapú működésének, társadalmi szerepvállalásának, ágazati együttműködéseinek erősítésének elősegítését. Mindehhez többféle módszer, eszköz együttes alkalmazásával próbálták nagyon hatékonyan és sikeresen véghezvinni ezt a társadalmi innovációt.

1. Társadalmi innováció

Az Európai Unió a növekvő társadalmi különbségek és a szociális nehézségek enyhítésére, a kirekesztés elkerülése érdekében a közösségi politikai szintjére emelte a társadalmi kohézió kérdését. Az Európai Kohéziós és az Európai Szociális Alap forrásokat biztosított a szegénység, a társadalmi hátrányok leküzdésére. Az Európai Unió dokumentumai⁸ szerint a társadalmi innovációk olyan ötletek (termékek, szolgáltatások és modellek), amelyek egyszerre elégítenek ki társadalmi szükségleteket (hatékonyabb módon, mint más módszerek) és új társadalmi viszonyulásokat vagy együttműködések létrehozását. A hazai szakemberek megfogalmazása szerint „A társadalmi innovációt adott közösség problémáira új vagy újszerű megoldást adó válaszként határozzák meg, a jól-lét javítása érdekében. A társadalmi innováció adott közösség problémáinak megoldására ad új vagy újszerű választ a jól-lét javítása érdekében. A társadalmi innovációs potenciál pedig azon potenciális képességek összessége, amely a társadalmi innovációk létrehozását segíti.”⁹ Más megfogalmazásban „A társadalmi innováció fogalmának fókuszában az az új (vagy újszerű) ötlet áll, amelyben megjelenik az életminőség és az élettartam fejlesztésének potenciálja, vagyis olyan

8 European Commission (2012): Strengthening Social Innovation In Europe. Journey to effective assessment and metrics. European Union. Belgium.

9 Benedek József – Koczinszky György – Veresné Somosi Mariann (2015): Új innovációs paradigma? Regionális társadalmi innovációs potenciál javításának lehetősége szakértői rendszer segítségével, lehetőségek és korlátok In: Veresné Somosi Mariann: „Mérleg és Kihívások” IX. Nemzetközi Tudományos Konferencia, Konferencia kiadvány,250.

új megoldásokat jelent, amelyek egyszerre kielégítik a társadalmi szükségletet és fokozzák a társadalom cselekvőképességét.”¹⁰

A Cselekvő közösségek projekt megvalósítása során egyszerre alkalmaztuk a top-down, valamint a bottom-up megközelítést. Egyszerre top-down, felülről vezérelt, hiszen egy minisztérium kiemelt projektjeként külső és belső szakértők bevonásával egységes módszertani tudásra alapul a fejlesztés, melyhez uniós források felhasználásával kvantitatív indikátorokat használunk. Ugyanakkor egyszerre érvényesül a bottom-up, alulról szerveződő megközelítés, hiszen e fejlesztés fókuszában a közösség szerepe, a részvétel filozófiája a leghangsúlyosabb, és alulról szerveződő abban az értelemben, hogy rugalmas, testre szabható egyedi közösségi ötletek megvalósulását idézheti elő, melyeknek kvalitatív mutatói vannak.

Az EFOP –1.3.1-15-2016-00001 azonosítószámú uniós finanszírozású „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt az uniós területfejlesztési forrásokat felhasználó TOP 5.3.1. és TOP 6.9.2. „A helyi identitás és kohézió erősítése” projektekkel (a továbbiakban TOP-os projektek) szinergikusan működve társadalmi innovációt hoz létre. A Cselekvő közösségek hárommilliárd forint (kb. tízezer euró), A helyi identitás és kohézió programok 20 milliárd forint (kb. 62 ezer euró) támogatással jöttek létre. A sikeres együttműködés eredményeképpen a Cselekvő közösségek projektben kifejlesztett közösségfejlesztő módszertan a TOP-os területfejlesztő projektek előírásává vált, a pályázati nyertesek vállalták, hogy a kulturális közösségfejlesztő mentorhálózaton keresztül együttműködnek a Cselekvő közösségek projekttel, részt vesznek képzéseiken, rendezvényeiken és az erre a célra kifejlesztett online regisztrációs felületen dokumentálják működésüket.

1. sz. ábra A Cselekvő közösségek során mentorált konzorciumok száma Magyarországon.(CSK grafika)

10 Varga Krisztina (2017): A regionális társadalmi innováció kérdései. International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS) Vol. 2. (2017). No. 4. 603.http://ijems.lib.unideb.hu/file/9/595254869e5c6/szerzo/Varga_-_A_regionalis_tarsadalmi_innovacio_kerdesei.PDF

A Cselekvő közösség online rendszerében regisztrált adatok tanúsága szerint európai szinten páratlan, hogy a magyar települések több mint 15%-ában indult el közösségfejlesztés TOP-os forrásból: 246 konzorcium, 524 magyarországi települési, vagy településrészi közösségfejlesztő programja néhány hónap, eltéréssel szinte egyszerre kezdődött meg. A Cselekvő közösségek projektben dolgozó mentoraink mentorálási jegyzőkönyvei és a jelenléti ívek adatai alapján elmondható, hogy a magyar települések harmadát elérték a módszertani fejlesztéseinkkel, hiszen dokumentáltan 1013 település vett részt az elmúlt három évben valamilyen közösségi programon. Ez a nagyságrend társadalomfejlesztő hatású lehet, társadalmi innovációt eredményezhet.

2. Munkamódszerek az ötletbörzétől a modellalkotásig

A módszertani modellalkotás fontos alapelve volt a konszenzusra törekvés. A módszertani fejlesztés kezdetétől fogva nem csupán egyéni szakértői megbízatásokra, hanem közösségi alapú csapatmunkákra támaszkodott. A módszertanok megalkotására 8-10 fős szakmai munkacsoportok jöttek létre, melyben a SZNM, NMI, OSZK munkatársai valamint a három kulturális területről külső szakértők, közösségfejlesztők és egyetemi oktatók-kutatók vettek részt. Műhelymunkák és műhelykonferenciák, valamint szakmai szervezeti véleményezések, kutatások kísérték a munkát. A fejlesztések során folyamatos volt az egyeztetés a konzorciumi partnerek és a bevont szakértők között. A fejlesztések során példaértékű együttműködés alakult ki a TOP „A helyi identitás és kohézió erősítése” projektek munkatársaival.

Míndezek folyamán módszertanok és fogalomtár kialakítása, a jó gyakorlatok gyűjtése, a szakértők, és mentorok bevonása, képzések, szakmai fórumok, műhelymunkák, konferenciák szervezése és egyeztetések sorozata után jöttek létre módszertani útmutató kézikönyveink.

3. Módszertani útmutató kézikönyvek fejlesztése

3.1. Közösségfejlesztő modell letisztulása, a kulturális közösségfejlesztés megfogalmazása

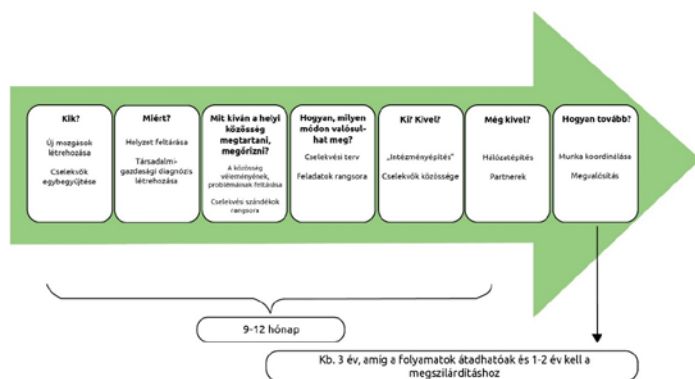
A munka kezdetén a három szakterület képviselőivel a fogalomtár kialakításával indítottunk, jogszabályokra és elméleti munkákra, a szakirodalomra alapozva. A *Fogalomtár* létrehozása az egyik jelentős a módszertani eredménye a projektnek.¹¹ Az első, legfontosabb fejlesztésünk a Varga Tamás és Vercseg Ilona által lefektetett *közösségfejlesztési alapelvekre* épült, ezt bővítettük új elemekkel és fejlesztettük a TOP-os pályázók és más közösségfejlesztők által alkalmazható és megvalósítható *módszertanná* a szakértői csoport és szakmai

11 Fogalomtár szerk. Brüll Edit (2017) In: Arapovics Mária – Vercseg Ilona szerk (2017): *Közösségfejlesztés módszertani útmutató*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum – NMI Művelődési Intézet Nkft – Országos Széchényi Könyvtár, 96 – 144. . https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/CSK_utmutato_kozossegefjlesztos_online_2017_0331.pdf

egyesületek együttműködésével. Megfogalmaztuk a települési és a *kulturális közösségfejlesztés* jellemzőit, definíciókat alkottunk.¹²

A második fejlesztési szakasz folyamán az útmutatót a projekt során szerzett tapasztalatainkkal kibővítettük és a kulturális terület jó gyakorlataiból példátartat gyűjtöttünk s ezek révén megalkottuk a kulturális közösségfejlesztés gyakorlati kézikönyvét.¹³

A közösségfejlesztés folyamatának főbb fázisai

2. sz. ábra. A közösségfejlesztés fázisainak modellje (CSK grafika)

Több egyetemen született szakdolgozatok idézik kiadványunkat, és most induló PhD kutatások vizsgálják a fejlesztés eredményeit.

3.2. A közösségfejlesztő folyamatok mérése és értékelése

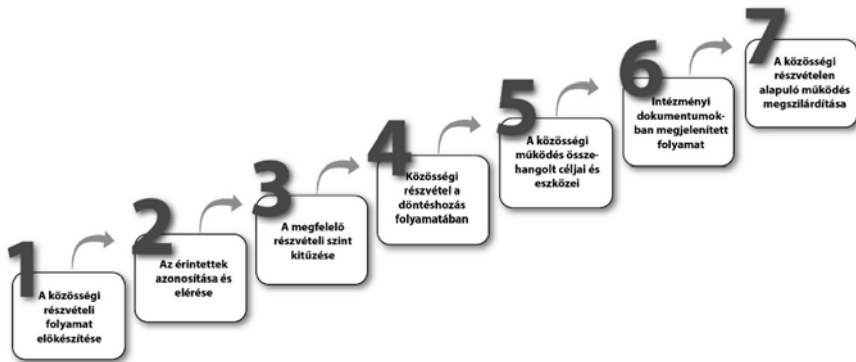
A közösségfejlesztés gyakorlatában a legnehezebb a folyamat során a változás mérése és értékelése. A kialakított módszertan célja, hogy a Cselekvő közösségek projekt és a TOP-5.3.1-16, valamint a TOP-6.9.2-15 felhívások támogatásával, valamint a múzeumokban, könyvtárakban és közművelődési intézményekben megvalósuló közösségfejlesztési folyamatok hatásának, eredményeinek mérésében és értékelésében segítse a településeken dolgozó közösségfejlesztőket és az őket támogató mentorokat. Az útmutató ismerteti az adott településen, településrészen, mikrotérségben végbemenő közösségfejlesztési folyamatban, illetve az intézmények működésében bekövetkezett változások követésére alkalmas módszereket, lépéseket. A számszerűsíthető eredményeken túl a módszertan

12 Arapovics Mária – Vercseg Ilona szerk (2017): *Közösségfejlesztés módszertani útmutató*. Szabadtéri Néprajzi múzeum – NMI Művelődési Intézet Nkft – Országos Széchényi Könyvtár, 96 – 144. https://cselekvokozosseg.hu/wp-content/uploads/CSK_utmutato_kozossegefejlesztos_online_2017_0331.pdf

13 Arapovics Mária szerk. (2019): *A közösségfejlesztés módszertana és a kulturális közösségfejlesztés gyakorlata. Módszertani útmutató, gyakorlati kézikönyv*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum – NMI Művelődési Intézet Nkft – Országos Széchényi Könyvtár

feltárja azokat a hatásokat is, amelyek a beavatkozásnak köszönhetően mennek végbe a közösségekben, az egyes emberek életében és az intézmények működésében.¹⁴

3.3. A közösségi részvételi működési modell, intézményi társadalmiasított mód
Az egyik legjelentősebb módszertani innováció a kulturális intézményi paradigmaváltást segítő, közösségi részvételi modell, társadalmiasított működési mód lépéssorozatának kidolgozása volt.¹⁵ A közösségi részvételi működés, a partnerségek kialakítása, a társadalmiasítás nem jelent teljesen újdonságot. Ami újszerű az intézmények számára az a stratégiai tervezés, az építkezés tudatos kialakítása, a szervezetfejlesztés. Közösségi részvételi működésnek azt nevezzük, ahol a kulturális intézmény tevékenységének tervezésében, a működésének megvalósításában és értékelésében a település, a helyi közösség lakosai, civil szervezetei tevékenyen részt vesznek és a közösségi részvételen alapuló működés megjelenik az intézmény belső működését meghatározó dokumentumokban is. A fejlesztés megvalósításához az IAP2¹⁶ társadalmi részvételi modellt, a tájékoztatás – konzultáció – bevonás – együttműködés – felhatalmazás szintjeire építő alapevet alkalmaztuk és szervezetfejlesztő lépéssorozatot alakítottunk ki.

3. sz. ábra. A kulturális intézmények közösségi részvételen alapuló működési, társadalmiasított működési modellje (CSK grafika)

Az új szemlélet tudatos tervezésére önértékelő tesztet készítettünk az intézmények számára, ami rávezeti az intézményeket, hogy ténylegesen a társadalmiasítás melyik szintjén állnak, milyen eszközöket érdemes alkalmazni a döntéshozatal során, és hol van helye, szerepe a közösségek részvételének.

A módszertant több körben szakmai szervezetekkel véleményeztettük, műhelymunkáinkon csiszoltuk. Múzeumi és könyvtári területen az ösztönzés érdekében közösségi múzeumi és közösségi könyvtári címet hoztunk létre, közel 60 intézmény adott szándéknyi-

14 Dóri Éva szerk. (2019): Közösségfejlesztési folyamatok mérés-értékelése. Módszertani útmutató. Cselekvő közösségek, SZNM- NMI – OSZK. <https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/Meres-Ertekeles-web.pdf>

15 Arapovics Mária – Beke Márton – Dóri Éva – Tóth Máté szerk (2019): A kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Módszertani útmutató. Cselekvő közösségek, SZNM- NMI – OSZK. 2019 <https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/Tarsadalmiasitas-beliv-boritoteritve.pdf>

16 International Assotiation for Public Participation <https://www.iap2.org/page/A3>

latkozatot a társadalmiasított működésről. A szakmai érdeklődés nagy volt, olyannyira, hogy 2019-ben már szakdolgozat is született e témában.

3.4. Intézményi önkéntesség

A szakértői munkacsoportok hatékony munkájának eredményeképpen a közösségfejlesztés mellett az önkéntesség témakörében tudunk kiadásra kész gyakorlati útmutatót létrehozni az intézményi önkéntes programok létrehozásához és működtetéséhez. A kiadvány célja, hogy múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények, kisebb vagy nagyobb szervezeti felépítésűek, könnyen és gyorsan választ kapjanak az önkéntességgel, az önkéntesek foglalkoztatásával, és az önkéntes tevékenység szervezésével kapcsolatos gyakorlati kérdésekre. A módszertan célja, hogy az önkénteseket fogadó intézmények stratégiát alakítsanak ki a nagylétszámú segítő menedzselésére, felkészítésükre, megtartásukra. Szakmai fórumainkon, képzéseinken sok pozitív visszajelzést kaptunk a formanyomtatványokkal szerződésmentekkel teli kézikönyv alkalmazhatóságára.¹⁷

3.5. Esélyegyenlőségi útmutató

Kutatásaink rávilágítottak, hogy az esélyegyenlőség terén sok tennivaló van hazánkban. A módszertani gyűjtemény ahhoz nyújt segítséget, hogy hogyan érvényesítsük az esélyegyenlőség szempontjait a kulturális intézmények működtetésében, hogyan biztosíthat egy adott intézmény a kulturális értékteremtésben mindenki számára lehetőséget a részvételre. A két részből álló kiadvány első kötete a hazai jogszabályi környezetet és a hazai kulturális intézményi gyakorlatokat mutatja be, a második kötete külföldi példákat gyűjtött csokorba.¹⁸ A programok szervezése érdekében a Közösségek Hete 2019. évi rendezvénysorozatának fókuszába az „Adj esélyt!” témakör került.

3.6. Mentorhálózati útmutató

Belső szakmai anyagként elkészült a projekt kulturális közösségfejlesztési mentorhálózatának minőségirányítási rendszerterve. A Cselekvő közösségek kiemelt projekt rendszerterve körvonalazza a projekt keretében kialakított mentorhálózat, illetve mentorok feladatait. Tartalmazza a hálózat működésének biztosítékait, amelyek elősegítik, hogy az ország több száz pontján dolgozó mentor munkatársaink azonos elvek mentén, azonos szakmai értékeket képviselve, és azonos szakmai színvonalon láthassák el munkájukat.

4. Kutatások

Jelentős eredménye a projektnek, hogy a fejlesztéssel egyidőben kutatásokra is sorkerült, így a fejlesztésekbe azonnal beépülhettek a monitoringból és a felmérések eredményeiből

17 Csordás Izabella szerk. (2017): Gyakorlati útmutató intézményi önkéntes programok létrehozásához és működtetéséhez. Cselekvő közösségek projekt SZNM – NMI – OSZK. https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/CSK_utmutato_onkentesség_online.pdf

18 Csongor Anna szerk. Esélyegyenlőségi módszertani útmutató és Szu Annamári szerk. Kulturális intézmények esélyegyenlőségi gyakorlata a világban (megjelenés alatt)

származó tapasztalatok, s ezzel valódi K+F tevékenység valósult meg a Cselekvő közösségek projektben.

E K+F munka keretében hét kutatást végeztünk el, több tízezer ember bevonásával. A konzorcium külső kutatóintézetekkel, egyetemekkel együttműködve, az NMI Művelődési Intézet koordinálásával a kulturális közösségfejlesztési folyamatokat követte nyomon.

Első kutatásunk során 1125 intézmény részvételével jött létre a *Magyarországi múzeumok könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése* 2017 júniusa és szeptemberé között.¹⁹ A kutatás eredményei megerősítették, hogy a kulturális intézmények társadalmi beágyazottsága jelentős, számos módon kapcsolódnak be a helyi közösség életébe, jó a kapcsolatuk más intézményekkel, a települési önkormányzatokkal, és civil szervezetekkel. Az intézmények jelentős többsége fogad önkénteseket és iskolai közösségi szolgálatos diákokat, de kevés kulturális intézmény készít stratégiai tervet a segítők fogadására. Érdelemes esélyegyenlőséggel kapcsolatos programok vannak jelen az intézmények rendezvényei között, ugyanakkor az intézmények több, mint 90%-a nem akadálymentesített. Erre az első vizsgálatra épült 2019-ben a *Kulturális közösségszervezés gyakorlata*²⁰ című kutatás, melyben 708 intézményt mértünk fel online kérdőív segítségével. E kutatás célja a Cselekvő közösségek projekt, valamint a helyi közösségfejlesztési folyamatok hatásának vizsgálata volt. A kutatás eredményei szerint a projektünk alapvetően jótékony hatását: a bevont településeken a programok száma emelkedett, dinamikus civil, intézményi, és önkormányzati kapcsolatok alakultak és közösségfejlesztő folyamatok indultak el. A harmadik, *A kulturális közösségfejlesztés települési hatásmérése* kutatásban TOP-os pályázatok által támogatott közösségfejlesztési projektekből érintett települések fejlesztési eredményeit mértük fel. 4400 véleményformálóval készült interjú és 30 000 fős kérdőív-teszt vizsgálattal. *A kulturális intézmények társadalmiasításának hatásmérése*²¹ kutatás során 108 kulturális intézmény bevonásával az vizsgáltuk, a társadalmiasítási folyamatok, a közösségi részvételi működés megjelenik-e a múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények dokumentumaiban. A külföldi és hazai szakértők bevonásával megvalósított *Delfi jövő- és trendkutatás*²² célja a közművelődés, a múzeum és a könyvtár területeihez kapcsolódóan a jövőben várható szakmai tendenciák vizsgálata volt. A projekt három éve alatt folyamatos *monitoringtevékenységre*, a szakmai előrehaladás vizsgálatára is sor került. Két alkalommal átlagosan négy fő megkérdezésével monitoroztuk a projektben foglalkoztatott kulturális közösségfejlesztő mentorok tevékenységét, és értékeltük a mentorhálózat működését.

A kutatások eredményei megerősítették azt a fejlesztési irányt, amit a projektünk megkezdett, rávilágítottak a fejlesztések szükségességére, az esélyegyenlőség megteremtésének problémakörére.

19 Arapovics Mária – Ponyi László – Bódog András szerk. (2019): Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése kutatási jelentés, Cselekvő közösségek, SZNM – NMI – OSZK.

20 Sólyom Barbara – Ponyi László (szerk.) (2019): A kulturális közösségszervezés gyakorlata kontrollcsoport-vizsgálattal. Cselekvő közösségek, SZNM – NMI – OSZK .

21 Kuthy-Megyesi Judit – Ponyi László (szerk.) (2019): Kulturális intézmények társadalmiasítási folyamatai Magyarországon. Cselekvő közösségek, SZNM – NMI – OSZK .

22 Ponyi László (szerk.) (2019): Delfi jövő- és trendkutatás a múzeumi, könyvtári és közművelődési területen. Cselekvő közösségek, SZNM – NMI – OSZK.

5. Tudásátadás

A Cselekvő közösségek társadalmi innovációja a projekt sikerességének titka a tudásátadás sokszínű eszközrendszerében rejlik. A módszertanok átadásának hatékony és innovatív eszközeit alkalmaztuk: újszerű volt a három ágazatot és civileket összefogó megyei mentorhálózat kialakítása, a mintaprojektek indításán keresztül tudástranszfer, a Wikipédia-szerű szakmai enciklopédia és közösségi fórum létrehozása, játékosított alkalmazások megvalósítása, hagyományos, de hatékony volt a személyes kapcsolattartás, mentorálás, képzések, szakmai fórumok, rendezvények, és a nagyszerű tanulmányutak szervezése.

5.1. Mentorálás

Projektünkben elsőként alakítottunk ki olyan hálózatot, melyben három kulturális szakterület, valamint civil szervezetek szakemberei közös tanácsadói rendszert alakítanak ki. A hálózatát működtetésének keretrendszerére minőségirányítási útmutatót dolgoztunk ki. A mentorok összetett feladatokat láttak el, közösségfejlesztési folyamatokat szakmailag segítettek, együttműködéseket generáltak, jó gyakorlatokat gyűjtöttek, programokat szerveztek, rendezvényeinket népszerűsítették, képzéseinkre, tanulmányútjainkra résztvevőket toboroztak, a kulturális intézmények társadalmiasítását segítették, de kutatásaink során kérdezőbiztosi szerepben is helyálltak. És sokszor maguk is közösséget teremtettek! A kulturális közösségfejlesztő mentorok legfőbb tevékenysége a közösségek módszertani segítése volt, a projektelőírás szerint a cél 360 közösség folyamatos mentorálása volt. A közel 80 mentor 18 megyében 439 közösséget mentorált rendszeresen, online felületünkön regisztráltak adatai szerint 939 közösséget értek el. A módszertani fejlesztéssel az előírt 360 számot jóval meghaladva, 1013 településsel álltunk kapcsolatban, módszertani fejlesztéssel 2530 kulturális intézményt értünk el a mentorálási jegyzőkönyvek és egyéb rendezvényeink dokumentációja szerint. A mentoroknak folyamatos volt a belső továbbképzése, és a mentorok mentora találkozókon keresztül személyre szabott képzése és szupervíziója.

5.2. Képzések

A módszertanok átadására, a szemléletformálás elindítására három akkreditált képzési programot dolgoztunk ki, fejlesztők bevonásával tankönyveket, oktatási segédanyagokat fejlesztettünk.

A kulturális továbbképzési rendszerben indított, 120 órás *Felkészülés a kulturális közösségfejlesztő mentori feladatokra* című képzést összesen 6 csoportban 120 mentor végezte el, közülük 80 mentor 24 órás „Közösségi tervezés” képzésben is részesült.

A kulturális szakemberek számára 60 órás *A kulturális közösségfejlesztés gyakorlata* képzést akkreditáltuk, mely a TOP-os pályázatot elnyerő közösségfejlesztők számára a felhívásba beépített előírás. Az azonos képzési programra alapuló képzést mindhárom konzorciumi tag külön-külön akkreditálta és saját szervezésben indította. A nagy érdeklődésre tekintettel az elvárt 420 fő feletti létszám, 25 csoportban összesen 478 szakember végezte el a képzést.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pályázatok más módszerrel valósulnak meg, más tervezést és szemléletet kívánnak, mint az eddigi kulturális program pályázatok különösen fontos a felkészítés az önkormányzatok dolgozók, köztisztviselő számára. Felkészítésükre egyrészt előadásokat, fórumokat, műhelymunkákat szerveztünk, másrészt más-

részt 6 órás képzést akkreditáltunk a közigazgatási szakemberek „pro bono” továbbképzési rendszerébe (programgazda: Emberi Erőforrás Minisztérium, megvalósító: SZNM). *A közösségfejlesztés és a helyi közigazgatás kapcsolata, egymásra gyakorolt hatása képzést 17 megyében, 18 csoportban 350 köztisztviselő végezte el.*

5.3. Mintaprojektek

A kialakított közösségfejlesztő módszereinket, valamint a múzeumi, könyvtári közművelődési és civil partnerségek gyakorlati kipróbálását olyan mintaprojektek létrehozásával segítettük, melyek során kulturális intézményeknek, civil szervezeteknek, önkormányzatoknak hoznak létre a helyi értékekre reflektáló, lokális identitástudatot és társadalmi részvételt erősítő, helyi gazdaságfejlesztést elősegítő, széles körűen adaptálható közösségfejlesztési modelleket. A mintaprojektek kiválasztására három körben került sor, 17 megyében összesen 25 mintaprojekt jött létre. Remek ötletek valósultak meg például, két Tolna megyei kistelepülésen közösségi tervezéssel közösségi terek jöttek létre: Fürgeden a víztoronyban egy kiállítás, Iregszemcsén pedig egy kultéri előadásokra alkalmas találkozóhely, a miskolci Hermann Ottó Múzeum nyugdíjas önkénteseinek a Szépkorúak Akadémiáját hozta létre. A tatai Magyary Zoltán Népfőiskola iskolai közösségi szolgáltatók megyei börzéjét szervezte meg, Gánton a bányász, Mezőkövesden a Matyó értékeket „újrátöltve” a népviselet hagyományai újultak meg, Kiskörösön a Petőfi-kultusz erősödött a Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum, valamint a Szlovák Tájház rendezvényein keresztül. A tiszánánai Fekete István Könyvtár köré szervezett fiatalok a méhészet mesterségét tanulták ki és a nyugdíjaskör régi mézes receptjeit gyűjtötték egybe, Taliándörögdön a KÖSZI ifjúsági szervezet falukönyvet szerkesztett, melyből később kinőtt egy TOP-os pályázat a településen.

A példaértékű mintaprojektekről mindegyikéről 1-1 párperces és 1-1 húszperces kisfilm, két összefoglaló rövidfilm, 25 füzet, és egy önálló kiadvány született, ez utóbbi angol nyelven is.²³, annak érdekében, hogy segítsék az ötletek adaptálását.

5.4. Látóutak: európai és hazai szakmai tanulmányutak

A módszertani felkészítések, képzések mellett kiterjedtek a jó gyakorlatok gyűjtésére és megismerésére-megismertetésére. Ennek érdekében háromnapos belföldi és négynapos külföldi tanulmányutakat szerveztünk. E látogatások során a múzeumok, könyvtárak, közművelődési intézmények és helyi vagy szakmai civil szervezetek jó gyakorlatainak megismerésére, helyszínlátogatására, valamint rövid műhelymunkákra került sor. A cél olyan hazai és külföldi intézmények és helyi közösségek megismerése volt, ahol a közösségfejlesztés, az önkéntesség, az esélyegyenlőség jó példáit, és a társadalmiasított, közösségi részvételi alapon működő intézményi gyakorlatokat mutatták be. A tanulmányutak résztvevői „A helyi identitás és kohézió erősítése” közösségfejlesztő folyamatokat indító

²³ Az egyes mintaprojektek ismertetői és kisfilmjei a projekt honlapján elérhető : <https://cselekvokozossegek.hu/hirek-esemenyek/mintaprojektek/#tab-id-3>, a kiadvány nyomtatásban és online is elérhető: Arapovics Mária szerk. (2019): Kulturális közösségi mintaprojektek. Cselekvő közösségek projekt. Szabadtéri Néprajzi Múzeum – NMI Művelődési Intézet Nkft. – Országos Széchényi Könyvtár, Szentendre. <https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/Kultur%C3%A1lis-k%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9g-mintaprojektek.pdf><https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/Kultur%C3%A1lis-k%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9g-mintaprojektek.pdf>

pályázók, és közösségfejlesztés, kulturális programszervezéssel foglalkozó önkormányzatok, civil, egyházi és egyéb szervezetek képviselői, intézmények munkatársai lehettek. A belföldi utakat az NMI Művelődési Intézet koordinálta, a 18 megyei utazásaink során 139 település 183 jó gyakorlatának bemutatására került sor, ezeken 1259 résztvevő volt jelen, 468 településről. A négynapos külföldi tanulmányutakat a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Képzési és Módszertani Központja szervezte. 12 tanulmányút során 14 európai uniós tagállamba országba látogattunk el.²⁴ A külföldi tanulmányutakon 238 szakember vett részt. A szakmai tapasztalatokat és élményeket kiadványainkban és online felületeinket adtuk közre.²⁵

5.5. Lakossági és szakmai fórumok, konferenciák

A módszertani fejlesztések átadására, a jó gyakorlatok bemutatására nagyszámú és nagy látogatottságnak örvendő szemléletformáló helyi, megyei, regionális, országos és nemzetközi rendezvényt tartottunk, melyek által három év alatt több ezer szakembert értünk el.

Mentoraink összesen 304 lakossági információs fórum szervezésében vettek részt, melyeket a TOP pályázati nyertes településeken rendeztek. A projekt munkatársai a mentorok bevonásával és az OSZK koordinálásával 18 megyei műhelymunkával egybekötött konferenciát szerveztek közösségfejlesztést indító települések közigazgatási szakembereinek, ezen összesen 750 résztvevő volt jelen. Hasonló rendezési keretek között 18 megyei fórumot szerveztünk aktív közösségeknek, civil szervezeteknek, melynek fő célja a tapasztalatcsere és az információáramlás segítése volt. Ezekre a rendezvényeken összesen több mint ezer szakember jött el. A TOP A helyi identitás és kohézió pályázaton résztvevő konzorciumok képviselői számára 18 megyei műhelyt szerveztünk az NMI koordinálásával a TOP-os jó gyakorlatok bemutatására, műhelymunkák megvalósítására. A három konzorciumi partner összesen 18 regionális és egy budapesti műhelymunkát szervezett a kulturális intézményeknek a közösségi részvételi működésről, az intézményi társadalmiasításról. A szakmai eredmények bemutatására és a tapasztalatcsere céljából három nagy nemzetközi konferenciát és két országos konferenciát szerveztünk, melyeken összesen közel ezer szakember jelent meg. A nemzetközi konferenciákon egy-egy kulturális szakterület közösségi együttműködése került a középpontba és 7-8 ország intézményi képviselője vett részt (In Partnership with Museums – Partnerségben a múzeummal – 2017.11.20-21. Eger, In Partnership with Libraries – Partnerségben a könyvtárral – 2018.10.15-16. Debrecen, In Partnership with Community Culture – *Partnerségben a közművelődéssel* – 2019. 05. 15-16., *Lakitelek*). Az egyik legfőbb módszertani fejlesztésünket bemutatta és megvitatta országos konferenciát tartottunk Fókuszban a kulturális közösségfejlesztés címmel – 2018.06.11. Budapest, ELTE TÁTK Gömb Aula, amelynek eredményeképpen a nemzetközileg elismert tudományos Civil Szemle folyóirat magyar és angol nyelven is közreadta az előadásokból készült tanulmányokat. A projekt záró konferenciára 2019. augusztus 22.-én a konzorciumvezető

24 Románia (Nagyszében, Sepsiszentgyörgy, Kézdivásárhely, Déva), Ausztria (Unterwart, Bécs, Duna-szerdahely), Szlovénia – Olaszország (Lendva, Ljubljana, Kambreško, San Pietro al Natisone, Stolizza di Resia, Muraszombat), Lengyelország (Varsó), Németország (Berlin), Belgium (Brüsszel), Horvátország (Rijeka, Opatija), Hollandia (Amszterdam), Csehország (Prága, Brno), Dánia (Aarhus), Ausztria (Rohonc, Gratz, Kismarton), Észtország (Tallin, Tartu).

25 <https://cselekvokozossegek.hu/hirek-esemenyek/tanulmanyutak/>

Skanzenben került sor Szentendrén. A projekt eredményességét mutatja, hogy a meleg idő ellenére, közel 300 fő regisztrált és mintegy kétszáz szakember jött el.²⁶

5.6. Közösségek Hete

A Cselekvő közösségek projekt a közösségfejlesztő szakmai rendezvények sorában új hagyományt teremtett, amikor életre hívta 2017-ben először a Közösségek Hete országos rendezvénysorozatot. A minden év május közepére időzített közösségi hét olyan rendezvényeknek adott teret, amelyek kifejezik a közösségi összetartozást és a közösségben rejlő értékeket, valamint ráirányítják a figyelmet a helyi kezdeményezésekre. Az érdeklődők a www.kozossegek hete.hu honlapon, és egy mobil applikáció segítségével is böngészhetnek a Közösségek Hete programjai között. A rendezvény adatairól összefoglaló táblázat jó mutatja, hogy évről évre nőtt a bekapcsolódó programszervezők száma, 2019-ben már 390 településről 551 szervező (ezek 56%-a kulturális intézmény, 18%-a civil szervezet, 15%-a önkormányzat és 11% a informális közösség) rendezett közösségi programot a Közösségek Hetén.

év	programszerző	település	program
2017	543	321	881
2018	548	326	800
2019	551	390	760

1. sz. tábla. A Közösségek Hete programjai számokban

Több településen a helyi alkotókörök mutatkoztak be, sok helyen a múltat felelevenítő kiállítást állított össze a lakosság, és sokan szervezték meg az elszármazottak találkozóit. Generációkat összekötő eseményekre is sor került: például az idősebbek helytörténeti séták során adták át tudásukat, vagy például közös rétes- vagy csigatészta készítésre invitálták a fiatalabbakat. Ötletes flashmobok születtek, és több közösség részt vett a közösségfejlesztő szakemberek díjazásában is.

5.7. Kiadványok, filmek, jó gyakorlatok

Szakmafejlesztő maradandó alkotásként nyomtatott, és online és sok esetben angol nyelven is módszertani kézikönyvek, a jó gyakorlatos gyűjtemények, a kutatási jelentések kiadványok, és kisfilmek készültek. A Cselekvő közösségek projektben 8 módszertani útmutató kézikönyv, 6 kutatási jelentés, egy közösségi mintaprojekt kiadvány, egy külföldi és belső tanulmányutakat bemutató online kiadvány, közösségi művelődési gyűjtemény, 3 kétnyelvű, online konferenciakiadvány, 18 megyei TOP-os közösségfejlesztő jógyakorlatokat ismertető kislevelet készült el. A módszertani intézmények szakmai folyóiratainak, periodikáinak különszámain keresztül is elértük a szakembereket, a Múzeumi Iránytű 6 kiadványa, a SZÍN 3 különszáma, a Könyvtári Figyelő és a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 3-3 tematikus száma készült el. A Cselekvő közösségek projekt fejlesztéseiről összesen 10 kisfilm, egy 20 darabból álló molinókiállítás készült. A mintaprojektekről 2x25 kisfilm, elismert közösségfejlesztők életéről *Közösségek arcai* címmel DVD sorozat jött létre.

²⁶ <https://cselekvokozossegek.hu/koferenciak/>

5.8. Virtuális újtások: CSKWiki és közösségi játékok

Az útmutató kézikönyv alapján 2017-ben létrehoztuk a Cselekvő Közösségek Wiki felületét (www.cskwiki.hu), az OSZK égisze alatt, mely a lektorált szócikkek mellett lehetővé teszi a szakmai hozzászólásokat, a szócikkek interaktív formálást, gyarapítását. A módszertanok átadására az NMI online játékot (gamification – www.kozossegijatek.hu) és tábla- és kártyajátékot fejlesztett.

6. Nehézségeink a megvalósítás során

Végezetül a nehézségekről is szólni kell. A közösségfejlesztés társadalmi beavatkozás, amelyben folyamatos egyensúlyt kellett tartani a társadalmi, szakmai, kormányzati és helyi elvárások között. Társadalmi innovációra törekedtünk, de a legnagyobb hátrány a fejlesztés folyamatában a projektszerű működés, a közösségfejlesztés a szemléletváltás tovább tart, mint 3 év. A Cselekvő közösségek projekt szinergikus együttműködésben indult volna a TOP-pályázatokkal, de a két projekt időben elcsúszott egymástól, így a mentorálási folyamatok a fejlesztések közepette érnek véget. Úgy érezzük, hogy amikor a munkánk beérni látszik, amikor a települési közösségfejlesztések, az intézmények társadalmiasítása épp elkezdődik, vagy akkor szakad meg a munkánk. Így, bár tisztában voltunk azzal, hogy a küldetésünk három évre szó, mégis kudarcként éltük meg, hogy a nagyszabású fejlesztést a kormányzat nem hosszabbította meg, s a tudásátadás intenzív és hatékony módszerei csak a fenntartási időszakban kijelölt módon (egy-egy képzés, egy-egy konferencia stb.) és ideig élnek, ám a mentorhálózat a jól működő projektcsapat nem folytathatja már a tartós segítő munkát. A közösségi működés elfogadtatása a múzeumok, könyvtárak, de a közművelődési intézmények körében sem egyszerű, sok intézmény vezetői úgy érzik, közösségi alapon, társadalmiasítottan működnek, de ha belenézünk az intézményi dokumentumokban, akkor nem ez tükröződik, és az emberi kapcsolatok törékenyek. Az uniós projektek közbeszerzési,-beszerzési eljárásrendje, az irányító hatóság beszámoltatási és elszámoltatási kötelezettségeinek teljesítése a menet közben folyamatosan változó környezetben nem egyszerűsítették a munkát, magunk közt ezt „dokumentációs kaland”-ként emlegetjük. A három szakágazat együttműködése, a három különböző szervezeti kultúrájú intézmény döntési mechanizmusához alkalmazkodó eljárásrend a projekt végéhez közeledve vált zökkenőmentessé. A nemzetközi szintű bemutatás, eredménykommunikáció most jöhetne el igazán, rövid a három év egy ilyen volumenű projektre.

7. Összegzés

Társadalmi innováció? Társadalomfejlesztés? Szakmafejlesztés? Kulturális közösségfejlesztés? Egy társadalmi fejlesztést célzó komplex projekt eredményeinek összegzése közvetlenül a projekt végén pusztán beszámoló szintjén lehetséges Azonnali hatásvizsgáló kutatásaink alátámasztották a mérhető, a pozitív változást. Hogy sikerült-e maradandó változást létrehozni, arra egy hosszabb időszakasz és a társadalmi befogadás adja majd meg a választ. A fórumok, szakmai találkozók, a szakmai képzések, tanulmányutak elindítottak szakmai párbeszédet, szakmán belüli egyeztetéseket, stratégiai fejlesztéseket.

A módszertani kézikönyvek, a jó gyakorlatokat bemutató kiadványaink, a mintaprojekt kisfilmek, és akutatási jelentések maradandó eredményeket érzékeltetnek, előre nem tervezett fejlemény, hogy máris egyetemi tankönyvként oktatási segédeszközzé váltak e kötetek a felsőoktatásban. Az új módszertani felületeket, a projekthonlap, és FB oldalunk, valamint a CSK Wiki oldallátogatottsága igen számottevő. A Közösségek Hete rendezvénysorozattal egy új hagyomány, új nagyrendezvény jött létre Magyarországon. A hozzáférés biztosítása, a felhalmozott tudásanyag átadásának társadalmi gyakorlása nagy mértékben hozzájárulhat majd a Cselekvő közösségek projekt fentiekben röviden összefoglalt eredményeinek hasznosulásához.

Carl Gustav Johannsen professor emeritus, University of Copenhagen – Department of Information Studies (Dánia):
Experiences with partnerships in public libraries/A közkönyvtárakkal való partnerségek tapasztalatai

This presentation focuses on the role of the user as partners in. Public libraries in the digital age. First, the partner concept as something distinctive

and different from related concepts like “participants” and “volunteers” are defined. The partner, for example, is usually not paid for his or her assistance. Indeed, many library users participate actively through library visits without being partners for that reason. Often partners in public libraries today are used to deal with service development and innovation rather than with routine tasks. Volunteers, on the contrary, often take on routine tasks. Partners are typically involved in more advanced activities such as development of new products or services, co-creation and user-driven innovation.

The creative partner is, primarily, interested in participating in and contributing to creative processes. Usually, he or she is also closer to strategic decision-making processes than, for example, the volunteer.

The informal character of the creative partner role should be emphasized. The partner is driven by motivation and passion rather than by material rewards.

Partner roles in practice:

The Danish Ministry of Culture in 2008 published a report, *Reach Out! Inspiration to user involvement and innovation in the cultural sector*- containing about 30 cases, among them three library cases.

The cases were typically focused upon *user involvement, user-driven innovation and user-centered design*.

They were also inspired by developments in business contexts by IDEO, an American, Silicon Valley company whose development methods among other things had resulted in the development of the computer mouse and toothbrushes for children with broad handles.

Moreover, the cases were inspired by a Scandinavian tradition of cultural democracy, by the way, the same tradition which led to the development of the so-called, “folk high schools.”

Different Approaches to the Partner Concept.

A traditional approach is when the users are passive deliverers of information. This approach is found in surveys measuring the satisfaction and the preferences of the users.

The users could, however, also be seen as active co-developers.

- In Aarhus in a public library project the following user segments were activated: Children aged 9-13 years – experimentariums collecting ideas about contents, furnishing, and competences
- Young people – 14-20 years- “mind spotters” developing new library services, e.g. self-directed reading circles, 24-hours film-marathons, and the like
- The project was supported twice by the Bill & Melinda Gates Foundation with million dollars donations using the slogan: “Unleash the users.”

There were different approaches to the partner concept:

- The Roskilde library project: users as idea generators
- One project dealt with the further development of boxes in libraries for proposals and suggestions
- an example was when users were involved in discussing which consequences the different suggestions should have
- user-driven development of concepts from start to finish
- but it is important to emphasize that the library still is responsible for the final decision

Why focus on the library user as a partner?

Is it a short-lived fashion or not? Here, it is important to be aware of the importance of:

- social and demographic developments – preferences and expectations of the younger generations
- the emerging “experience society” will create more user-involvement
- a historic shift in the role of libraries from “senders of neutral information” to “facilitator and active helper who ensure, as catalysts, that idea in society are developed and realized”
- Should the purpose of user involvement in libraries develop from the narrower goal of utilizing creative users to make libraries more innovative to facilitating and supporting creativity in society?

Summary: Significant features of partners and coresponding features of the library user:

Significant features of a partner could be involvement in:

- User-driven innovation
- Co-creation
- Driven by mutual interest
- Not hires

The corresponding features of the library user could, for example, be:

- Makerspaces
- The users as idea generators
- Dialogue, motivation, passion

- The user as an active, independent and open-ended mind-spotter.

Further reading:

Carl Gustav Johannsen (2015): *Library User Metaphors and Services: How librarians look at their users.* Berlin: de Gruyter, especially chapter 4.5, pp.108.123.

Carl Gustav Johannsen (2019): *Users, Technology, and Library Design: From clients to participants and data sources.* Lambert Academic Publishing deals diffusion of innovations in libraries

Then examples/ cases of public library applications of the partner concept – primarily Danish – are mentioned and characterized.

The Aarhus Public Library project operates with the idea of “mind spotters” to develop new library services and the mind spotters are also encouraged to realize the ideas themselves. The purpose was to explore the creative and innovative potential of users. The project has been supported by the Bill & Belinda Gates Foundation with million-dollar donations. The Aarhus public Library case belongs to the project category with few users as active developers. Indeed, six mind spotters were involved. The slogan “Unleash the users” expressed that purpose. The – also Danish, Roskilde public library project also tried to create partnerships with users as idea generators.

The project further developed the system of boxes for complaints and suggestions which are found in many public libraries on step further by discussing what consequences the different suggestions of the users should have. Therefore, it also made sense that the project was labelled “user-driven development of concepts” from start to finish. Such features certainly placed the Roskilde public library project within the category of many users as active developers. Indeed, the Internet based approach made the involvement of not only few but many users realistic.

My presentation also deals with the question why so many libraries today have experimented with different ways to involve their users. Why has the user as innovative co-creator become so prominent today in many libraries and cultural institutions?

The first factor to mention has something to do with social and demographic developments. Younger people below 40 have certainly different preferences as to cultural consumptions than older generations. Many librarians think that more dialogues are necessary to enable public libraries either to develop new services or to adjust existing.

The emerging experience society is mentioned as a second factor making more user-involvement in libraries necessary.

Finally, regard for quality is mentioned as a reason for increased user-involvement.

At the international “next Library” conference in Aarhus (Denmark) in 2013 a historic shift in the role of the libraries was presented as a shift from “sender of neutral information” to “facilitator and active helper to ensure, as catalysts, that ideas in society are developed and realized. Indeed, the purpose now seems more to facilitate and support creativity in society rather than the narrower goal of utilizing creative users to make libraries more innovative. The statement: “the mission of libraries is to improve society through facilitating knowledge creation seems to be very much in accordance with the thoughts behind the user as creative partners although their societal role is more emphasized than their library development functions.

The significant features of their partner or the creative partner can be summarized as “user-driven innovation, co-creation, driven by mutual interest, and voluntary – not hired whereas the corresponding features of the library users could be maker spaces, user as idea generators, dialogues, motivation and passion and active, independent and open-ended mind spotters.

Fodor Tamás szakmai vezető, NMI Művelődési Intézet:
Társadalmiasítás – intézményi mindennapok közösségi szemlélettel

A közművelődési intézményhálózat nem csak egy-egy életszakaszban, hanem egész életen keresztül elkíséri a helyi lakosokat. Ebbéli minőségében egyedülálló, nem hasonlítható össze más, csak bizonyos életszakaszokban igénybe vehető (köz)intézményekkel.

Kérdés persze, hogy ezzel a lehetőséggel tudnak-e élni a helyiek? Vajon tisztában vannak-e vele, hogy ezek az intézmények milyen lehetőségeket adnak számukra? Vajon tudják-e, hogy mire való egy kulturális, közösségi tér, milyen az adott intézmény szellemisége, vagy mindezen tudások hiányában nem több számukra, mint egy épület, ami hozzátartozik a település látképéhez?

Arra kérdésre, hogy egy helyi művelődési intézmény közösségi szemlélettel működik-e, bevonva a mindennapjaiba a vonzáskörzet lakosait, alighanem a legtöbb kolléga úgy felel, hogy persze, hiszen nem is működhetne másként.

Aztán ha beszélni kezdenek a mindennapokról, általában a rendezvények sokaságát említik, melyek szép ívet írnak le egy adott évben, gyakran az intézmény életébe visszatérő motívumként újra és újra. A helyi lakosok ilyenkor résztvevőként jelennek meg, hol kisebb, hol nagyobb számban.

Ha nem a rendezvények, akkor az épületet használó klubok, körök számossága kap hangsúlyt. Kérdés persze, hogy ez a „használat” milyen minőségű és mélységű.

Az együttműködés minősége

A közművelődésben nem a mennyiségnek kell a legfontosabb mérési értéknek lennie, hanem a minőségnek. Persze fontos, hogy mennyi rendezvényt tud – megfelelő színvonalon – megvalósítani egy intézmény, mint ahogy az is, hogy mennyi közössége, látogatója van. De nagyon nem mindegy, hogy az oda látogatók milyen minőségben vesznek részt az intézményeink mindennapjaiban. Vajon mennyire kötődnek oda, mennyire érzik sajátjukénak? Csak egy épület, amit megszoktak és amelyben valakik gondoskodnak számukra programokról? Vagy egy hely, amit csak bérelhetnek a közösségük összefogására? Hiába van tele programokkal egy intézmény, hiába látogatják sokan, ha a kapcsolódás felületes és leginkább is egyirányú.

A közösségi szemléletű – társadalmiasított – működés lényege az, hogy a helyiek ott-hon érezzék magukat a művelődési intézményben és sajátjuknak tekintsék. Legyenek tisztában a működésével, lehetőségeivel, kihívásaival, vegyenek részt a mindennapjaiban és

tervezzék is közösen a jövőjét. Ez persze nem megy egyik pillanatról a másikra. Többnyire hosszú folyamat eredménye.

Még él az a beidegződés a társadalomban, hogy a közintézmények azért vannak, hogy mindent megoldjanak. Átvállalják a lakosságtól az (ön)gondoskodás felelősségét. Az együtt, egymásért cselekvés háttérbe szorul. Ugyanakkor a társadalmiasítás során pont ez utóbbit szeretnénk erősíteni. Abból indulunk ki, hogy a lakosok tisztában vannak vele, hogy helyben mire van szükség, milyen lehetőségeik vannak. Azt kell megtanítanunk nekik, hogy miként képesek megfogalmazni az elképzeléseiket és hogyan tudják partnerségben megvalósítani azokat a helyi kulturális intézményekkel közösen.

Nem minden szakma és nem minden intézmény típus alkalmas erre. A kulturális területen szerencsés helyzetben vagyunk, mert a lakosokkal nem csak hogy közvetlen a kapcsolatunk, de jellemzően önkéntességen alapul. Vagyis nem valamiféle kényszerből látogatják a helyiek a művelődési házakat, közösségi tereket, hanem mert belső igényük van rá. Ez az igény lehet úgy általában kultúra iránti igény, de lehet csak a közösségi lét megélése is.

Ez aktív együttműködéshez persze nyitott, cselekvő lakosokra van szükség. Ugyanakkor a már sokszor látott tanult tehetetlenségből kihozni a lakosokat, csak gyakorlati tapasztalással lehet, de ahhoz, hogy cselekedjenek, önbizalom kell. Önbizalmat a közösség támogatása vagy az együttműködés pozitív eredményei is adhatnak.

A munkatársak fontossága

Nagyon sok múlik a művelődési intézmény munkatársain. Nem csak a szak dolgozók, hanem valamennyi, a működésben érintett kollégán. Az intézmény szellemisége az ő munkájukon keresztül találkozik elsőként a látogatókkal. A közművelődésben a személyiségünkkel is dolgozunk: nyitottsággal, elfogadással, megértéssel, támogató attitűddel, de sosem tolakodva, vagy ráerőltetve magunkat a helyiekre. Fontos tehát a munkatársak képzése, képessé tétele a társadalmiasított működésre.

A személyes attitűd persze önmagában nem elég ahhoz, hogy bevonzza a látogatókat, de nélkülözhetetlen a megtartásukban.

Annak megértése, hogy a helyiek bevonása nem jár érdeksérellemmel, sőt általuk az intézményünk új erőforrásokat, ötleteket, nyerhet nem mindig könnyű. Ez különösen igaz, ha csak kicsi „egyszemélyes” intézményekről beszélünk, ahol a kolléga érezheti úgy, hogy nem dolgozik jól, ha külső segítségre szorul. De valójában pont azt kell megérteni, hogy nem erről van szó. Ilyen esetekben a helyiek bevonása, az együtt gondolkodás, a közös tervezés megadhatja azt a szellemi közösséget is, amitől a kolléga nincs egyedül a problémáival. Nem rá hárul minden ötlet kitalálásának, megvalósításának terhe.

A közösségi szemléletű működés pont azt a terhet veszi le az ott dolgozók válláról, hogy mindenért ők a felelősek és mindent nekik kell megoldani azért, hogy az intézmény vonzáskörzetében élők – vélt, vagy valós – kulturális igényeit kiszolgálják.

Folyamatos kapcsolattartással, párbeszéddel, a feladatok megosztásával és a közös megvalósítás lehetőségének felkínálásával ki tudjuk alakítani a kölcsönös felelősségvállalást is a kulturális intézmények és a helyi lakosok között.

A bevonás lépései

Ahhoz, hogy a társadalmiasítás sikeres lehessen, mindenekelőtt meg kell határozni az intézmény szakmai identitását, szerepét a helyi társadalomban. Ebben gyakran meghatározóak a települési hagyományok, vagy az intézmény múltja, szellemisége. Mennyire kötődnek hozzá a helyiek, mennyire beágyazott a közösségbe? Esetleg a helyiek részt vettek-e az építésében, kialakításában?

Tisztában kell lennünk az intézményünk erősségeivel, lehetőségeivel. Ki kell mondani, hogy mit tudunk nyújtani a helyieknek. Meg kell tudnunk fogalmazni az ígéretünket az együttműködésre, a bevonásra. A mindennapi tevékenységekbe éppúgy, mint a jövőkép kialakításába, vagy a munkaterv elkészítésébe.

Fontos a jó megszólítás, a lakosság minél szélesebb körű megkeresése. De emellett a helyi önkormányzat, a fenntartó bevonása, tájékoztatása is. Érdemes tisztázni, hogy megvan-e a szándék az érintetteknek és mindenki érti-e, hogy mi a cél. Nem mindenhol lehet megvalósítani a társadalmiasított működést, illetve egyáltalán nem biztos, hogy ahol igen, ott teljesszerűen.

A közösségi szemléletű működés egy önfenntartó folyamat. Alapjai az önállóság, együttműködés, közös tervezés, felelősségérzet egymás iránt. Ugyancsak fontos a nyitottság is, hiszen, ha párbeszéd alakul ki a helyiek egy csoportja és az intézmény között ez idővel könnyen zárt közösségé alakulhat, kirekesztve azokat, akik később szeretnének bevonódni az együttműködésbe.

Nem szabad elfeledkeznünk az elköteleződés fontosságáról sem. Három fontos pillére van annak, hogy valaki elkötelezett legyen: azt kapja az adott helyzettől, amire neki szüksége van, a lehető legjobb választható alternatíva legyen számára, amit kínálunk és végül talán a legfontosabb, hogy ő maga is tegyen időt és energiát az adott együttműködésbe. Saját hozzáadott érték nélkül nem fog valaki elköteleződni semmi mellett. Attól lesz ugyanis az „övé”, hogy megtalálja benne önmagát.

Az előrelépést gátló tényezők

Természetesen, mint minden szakmai fejlesztő folyamatnak, a közösségi szemléletű működésnek is vannak gátló tényezői. Ilyen például a lakosság széthúzása, vagy a közösséget feszítő belső ellentétek megléte, esetleg egyfajta bizalmatlanság a helyi intézménnyel szemben. A komoly szociális problémák szintén nehezíthetik a közösségi együttműködést. Fontos azonban, hogy ezek nem gátolják meg teljesen, csak lassítják, nehezítik a folyamatokat.

Mindezeknél sokszor nagyobb problémát jelent az intézmény túlgondoskodása. Ha rendszeresen beavatkozunk és kívülről átvesszük egy probléma megoldását, a közösség könnyen elveszítheti a megvalósítás potenciálját. Ha egy kulturális szakember folyamatosan gondoskodik arról, hogy a településen élők számára kész programok legyenek, amin csak részt kell venniük, úgy a helyiek valójában semmit nem fognak tenni az együttgondolkodás, együttműködés, bevonódás érdekében. Nem fogják érezni a saját felelősségüket a helyi intézmény működtetésében. De, ami még ennél is veszélyesebb, elveszik a tudás és

az érzés, hogy „képesek vagyunk megcsinálni” valamit. A nem használt készségek könnyen elvesznek és később már csak vissza tanítani lehet őket.

Mik a társadalmiasítás előnyei?

Fentebb utaltam rá, hogy a közművelődést sok esetben a rendezvényszervezéssel azonosítják és mi magunk is ezt a vetületét emeljük ki, ha beszélnünk kell a szakmánkról. Azonban azt gondolom, hogy nem ez a legfontosabb tevékenységünk. A közművelődésnek – a kultúra eszközrendszerével – közösségi szerepvállalás erősítő, egyén-, közösség- és társadalom fejlesztő hatása is lehet. Emellett erősödhet a helyi közösség kezdeményező és cselekvőképessége is. Nem véletlen, hogy a kulturális szaktörvény és végrehajtási rendelete külön is foglalkozik a helyi közösségek bevonásának szükségességével, mikéntjével, kötelezően előírva annak rögzítését a szolgáltatási tervben.

A törvény 77. § (3) b) pontja így fogalmaz: „A közművelődési intézmény és a közösségi szintér (...) működése a közösségek öntevékenységein alapul, és azt ösztönzi, tevékenységét a közösségek érdeklődése, igényei és szükségletei alapján végzi, tevékenységének tervezésébe, értékelésébe a közösségeket bevonja”.

Végig kell gondolni, hogy mikor, miként, kivel tudunk együtt gondolkodni, együtt dolgozni. Fontos, hogy ezt rögzítsük, láthatóvá tegyük. Anélkül, hogy mi magunk is értő figyelemmel kövessük a saját működésünket, ezt nem lehet elérni.

Ha a bevonás sikeres, az egyéneken keresztül részévé válunk a településünket átszövő közösségi hálónak. Az együttműködői körünk kiszélesítése pedig az erőforrásaink bővülését is eredményezi.

A település helyi népességmegtartó képessége, identitás és kohézió erősítése, valamint a naprakész ismeretek a helyi polgárok igényeiről, szükségleteiről a fenntartó önkormányzatok számára is fontos érvek amellel, hogy intézményeik miért lépjenek a társadalmiasított működés útjára.

A társadalmiasítás persze nem oldja meg az összes szakmai, működési problémát, azonban jó válaszokat tud adni a helyi kihívásokra és jelenthet egyfajta jövőképet, segítséget ahhoz, hogy intézményeink a helyi társadalmi-, kulturális élet fontos, beágyazott szereplői lehessenek a későbbiekben is.

Dr. Ponyi László kutató-fejlesztő csoportvezető, NMI Művelődési Intézet:
Monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek a Cselekvő közösségek projektben

Bevezetés

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt célja a közösségfejlesztés folyamatába bevont településeken a közösségi szerepvállalás erősítése, a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és lakosai közötti kapcsolatok erősítése. További

célként jelentkezik a szakmai-módszertani támogatás nyújtása a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és civil szervezetei számára azért, hogy a társadalmi tőke, a társadalmi összetartozás érzése, illetve a közösségfejlesztési folyamatok elinduljanak, illetve tovább erősödjenek.

A fenti célok elérése érdekében olyan országos kutatások zajlottak, amelyekben a kulturális szakma helyzetét is vizsgáltuk. Elemeztük az elmúlt években zajló változásokat a közművelődési, könyvtári és muzeális intézményrendszerben. A legjobb kulturális szakemberek segítségével térképeztük fel a közművelődési, a könyvtári és a muzeális terület jövőbeni trendjeit és a szakterületek intézményrendszerére ható társadalmi folyamatokat. Több kutatás esetében is elsődleges vizsgálati szempontként vettük figyelembe az intézményi partnerségek, a közösségi részvételi mód, a társadalmiasítás, az önkéntesség és az esélyegyenlőség dimenzióit is. A kulturális intézményrendszerben mértük a kulturális közösségszervezés gyakorlatát is. Ugyancsak országos kutatásokon belül kérdeztük meg a települések véleményformálóit és lakosait is az elindult közösségfejlesztői folyamatok hatásairól, eredményeiről. Kiemelt feladatként jelentkezett a projektben kidolgozott egységes módszertan alkalmazásának és megvalósulásának folyamatkövetése is. Monitoringoztuk a projektben alkalmazott kulturális közösségfejlesztő mentorok tevékenységét is a projekt elején és végén. A kutatások közül egy konzorciumi feladatkörben lett teljesítve (Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése), hat további kutatást pedig a közbeszerzés jogszabályi keretei között megbízott külsős kutatók végeztek el. A kutatások irányítása, felügyelete és ellenőrzése a projekt szakmai vezetőinek, kutató-fejlesztő munkatársainak közös feladatellátásában valósult meg. A kutató-fejlesztő tevékenységek elsődleges címzettje és felelőse az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Így a közbeszerzéssel és kutatómenedzsmenttel kapcsolatos operatív szervezési, koordinációs feladatokat a Művelődési Intézet Cselekvő Közösségek kutató-fejlesztő csoportja látja/látta el.

A kutatási tervek összeállítása során a Cselekvő közösségek projekt keretében, szakértők bevonásával kidolgozott módszertani dokumentumok közül a társadalmiasítást, önkéntességet és esélyegyenlőséget tárgyaló módszertani útmutatókban foglaltak vettük figyelembe.²⁷

A továbbiakban röviden bemutatjuk az egyes kutatások céljait, kutatási kérdéseit, módszertanát és mintaválasztását.

1. Magyarországi közművelődési intézmények, könyvtárak és múzeumok reprezentatív felmérése

A kutatást a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nkft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciuma valósította meg.

A felmérés többek között a magyarországi múzeumi, könyvtári és közművelődési intézmények társadalmi-közösségi beágyazottságát vizsgálta. A kutatási célok között szerepelt az is, hogy milyen mértékben és formában tudnak a helyi lakosok és közösségek ha-

²⁷ Cselekvő Közösségek (2019): Módszertani útmutatók. Elérhető: <https://cselekvokozossegek.hu/tudastar/utmutatok/>. Letöltés: 2019.07.05.

tást gyakorolni a kulturális intézmények tevékenységére, illetve vizsgálva a másik oldalt: milyen formában és mértékben veszik figyelembe az intézmények a lakossági és közösségi igényeket.

A kutatásban standardizált kérdőívet alkalmaztunk. Egy-egy intézményből egy képviselőt vontunk be, elsősorban az intézmény vezetőjét vagy annak helyettesét. A kiválasztott intézmények képviselői előzetesen felkérést kaptak a kutatási folyamatban való részvételre és tájékoztatásban részesültek annak részleteiről. A lekérdezést a projekt keretében alkalmazott kulturális közösségfejlesztő mentorok végezték személyes megkeresés útján. Az adatok felvételére 2017. június – 2017. szeptember között került sor. Az adatokat online felületen rögzítették a kérdezőbiztosok.

A felmérés kutatási kérdései:

- Milyen mértékben és miképpen tudnak a helyi lakosok és közösségek hatást gyakorolni a kulturális intézmények tevékenységére?
- Milyen mértékben és miképpen veszik figyelembe az intézmények a helyi lakossági és közösségi igényeket?
- Milyen eszközökkel segítik elő az intézmények a lokális közösségek megerősödését, a helyi társadalmak összetartozását, tágabban értelmezve milyen hatásokat gyakorolnak a kulturális intézmények a helyi társadalomra?
- A kulturális intézményekben dolgozók mennyiben tekintik feladatuknak, küldetésüknek helyi szinten a társadalmi kohézió erősítését, valamint a közösségfejlesztést?
- Milyen konkrét együttműködés figyelhető meg a helyi közösségek és a településen működő kulturális intézmény között?
- Miben nyilvánul meg az együttműködés a helyi közösség és a kulturális intézmény között?
- Mennyire vonja be a helyi kisközösségeket, csoportokat az adott kulturális intézmény a működésébe?
- Van-e az intézményben önkéntes vagy iskolai közösségi szolgálatos diák? Milyen keretek között tevékenykednek?
- Az esélyegyenlőségi szempontokat figyelembe veszi-e működésében és tevékenységében a kulturális intézmény?
- Mennyiben és milyen módon képes hozzájárulni az intézmény a társadalmi kohézió erősítéséhez lokális szinten?

A kutatás elemzési egységeit a Magyarországon működő, alapító okirattal, szervezeti és működési szabályzattal, vagy működési engedéllyel rendelkező, a 2015. évi kulturális statisztikában szereplő kulturális intézmények adták. Rétegzett mintavétel történt a három szakterület intézménytípusai körében: könyvtárak, közművelődési és muzeális intézmények. A további mintavételi eljárás az egyes szakterületekre jellemző intézményi struktúra, illetve a területi sajátosságok figyelembevételével történt. A kutatásban összesen 1316 kulturális intézmény vett részt, ebből 604 db közművelődési intézmény és közösségi szintér, 451 db könyvtár és 261 db muzeális intézmény.

2. Kulturális közösségszervezés gyakorlata kontrollcsoport-vizsgálattal az intézmények oldaláról

A kutatást a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nkft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumával megvalósuló projekt keretében az NMI Nkft. megbízásából a Psyma Hungary Kft. végezte.

A kutatás alapvetően a kulturális közösségszervezési folyamatok hatását és gyakorlatát mérte és elemezte a közművelődési, könyvtári és múzeumi szakterületek intézményeiben. A vizsgálat a fentiekben bemutatott országos és reprezentatív kulturális intézményi vizsgálatra épül.

A kutatás aktualitását részben az adta, hogy feltételeztük, a Cselekvő közösségek projekten belül megvalósult fejlesztések, közösségépítő szándékok is komoly mértékben bírhatnak katalizáló erővel a településeken. A vizsgálat a fentiek miatt két fontos célkitűzéssel indult és valósult meg. Részben azt vizsgáltuk, hogy a kulturális intézmények társadalmi „hasznossága” esetében – még ha egy rövidebb időtávon belül is – milyen változások jelentkeztek. Másrészt az is a kutatási célok között szerepelt, hogy ebben a folyamatban és a vizsgált időszakban a projekt folyamán megvalósított tevékenységek milyen hatással voltak a kulturális intézmények működésére.

A vizsgálat alapvető módszerének az online kérdőíves lekérdezést választottuk. A kutatási célok meghatározták a kutatás tematikáját és főbb kérdéssorait. Mivel hatásmérésre is vállalkoztunk, a kutatási kérdések között szerepelnek olyan kérdések is, amelyek már 2017-es országos reprezentatív vizsgálat során is felhasználásra kerültek. Mindezek egészültek ki a Cselekvő közösségek projekt működését, annak megítélését segítő kérdéscsomagokkal. Amíg a társadalmi beágyazottság tekintetében a hatásmérés az idősoros adatok összevetésén, összehasonlításán is alapult, addig a Cselekvő közösségek projekt megítélése már inkább visszatekintő jelleggel volt értelmezhető és mérhető. A vizsgálat mintája az eredeti elképzelésekben 1200 kulturális intézményt tartalmazott. A felmérésben végül 351 településről mintegy 578 kulturális intézmény vett részt. Ebből 245 db közművelődési intézmény és közösségi szintér, 204 db könyvtár és 129 db múzeumi intézmény vett részt. A válaszadói hajlandóságot az online lekérdezés általános tapasztalatai alapján kedvezőnek ítéltük. A kutatás 2019. január 1-je és 2019. március 31-e között zajlott.

3. Kulturális intézmények társadalmiasításának vizsgálata

A kutatást a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nkft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumával megvalósuló projekt keretében az NMI Nkft. megbízásából az Eruditio Oktatási Zrt. végezte.

A kutatás célja, hogy a projekt módszertani alapokon nyugvó fejlesztési irányelveinek elméleti és gyakorlati megalapozásához, a kulturális intézmények közösségi részvételen alapuló további működéséhez, társadalmiasításához tudományosan megalapozott adatokkal szolgáljon.

Az adatfelvétel első alkalommal 2017. október és december között, majd másodszor 2019. január és március hónapokban zajlott. Az első kör során 54 a projektbe vizsgálati csoportként bevont intézmény, valamint 54 kontrollcsoportként bekapcsolt intézmény alap-

dokumentumainak, valamint honlapjának vizsgálatára került sor. A második hullámban – az 54 bevont intézmény esetében – ismét sor került az intézményi alapidokumentumok, valamint a honlap elemzésére. Az adatfelvétel az intézményvezetőkkel felvett strukturált interjúkkal is kiegészült. A minta részét képező intézményeket az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumi együttműködésben, mint Megrendelők bocsájtották az adatgyűjtést és kutatást végző külsős Szolgáltató rendelkezésére. Mind a kontrollcsoport, mind a vizsgálati csoport mindkét körben 18-18-18 közművelődési, könyvtári és muzeális intézményből állt.

4. A kulturális közösségfejlesztési folyamatok hatásmérése a települési véleményformálók oldaláról

A kutatást a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nkft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumával megvalósuló projekt keretében az NMI Nkft. megbízásából a Kutatópont Kft. végezte.

A kutatás célja a beavatkozási helyszíneken, vagyis a kulturális közösségfejlesztő mentorok által mentorált településeken vagy településrészekben meginduló közösségfejlesztési folyamat nyomon követése, hatásainak feltárása volt. Az adatfelvétel során minden olyan település bekerült a vizsgálatba, amely „A helyi identitás és kohézió erősítése” című, TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 kódszámú felhívásokon pályázati támogatásban részesült. Az adatfelvétel során az érintett települések véleményformálóit (polgármesterek, kulturális intézményvezetők, helyi véleményvezérek, önkormányzat, polgármesteri hivatal tisztviselői stb.) kerestük meg.

A kutatásban három alkalommal is strukturált interjúk felvételére és feldolgozására került sor. 2018-ban két alkalommal (2018. január 1 – június 31. között, illetve 2018. október 1 – december 31. között) és 2019-ben egy alkalommal (március 1 – április 30. között). A mintavételi eljárás keretében, a települések közül véletlen mintavételi eljárás keretében került kiválasztásra 360 db település a települési kategóriák szerinti megoszlás alapján. A települések kategorizálását lélekszám szerinti megoszlás szerint alakítottuk ki, így a településeket összesen 7 kategóriába soroltuk be, amelyek közül a legkisebb 50 fő alatti, a legnagyobb 20.000 fő feletti volt. Az interjúkat készítők települési jelentésben foglalták össze az elhangzottakat.

A kutatás az alábbi kérdésekre kereste a választ:

- Az egyes településen megvalósuló közösségfejlesztési folyamat hatását hogyan érzékelik a helyi települések véleményformálói?
- Milyen a településeken a társadalmi aktivitás, a közösségi szerepvállalás, és ennek alakulásában milyen szerepe van a közösségfejlesztési folyamatoknak?
- Milyen a közösség érdekérvényesítési, érdekképviselési képessége?
- A helyi közszolgáltatások (kulturális intézmények) mennyire működnek hatékonyan? Milyen a kapcsolatuk a helyi közösséggel? Mennyire reflektálnak az igényeikre?
- Milyen a település lakosai közötti kapcsolatok minősége? Mennyire összetartó a helyi közösség?

Az első körben 360 településen 2476 interjú és 360 települési jelentés, a második hullámban 360 településen 2159 interjú és 360 települési jelentés, a harmadik fordulóban pedig 349 településen 2221 interjú és 349 települési jelentés készült. A kutatás összesen 6856 interjút és 1069 települési jelentést használt fel.

5. Kulturális közösségfejlesztési folyamatok hatásmérése a lakosság oldaláról

A kutatást a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nkft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumával megvalósuló projekt keretében az NMI Nkft. megbízásából a GfK Hungária Kft. végezte.

A kutatás célja a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projektbe bevont településeken meginduló közösségfejlesztési folyamat eredményeinek mérése lakossági megkérdezéssel két hullámban, a fejlesztést megelőzően és a folyamat végén.

A vizsgálat részben a beavatkozási helyszíneken megvalósuló módszertani szakmai segítségnyújtás monitoringozását is szolgálta. A projekt konzorciumi döntése alapján a mintavétel alapját a 2018.03.31-i állapot szerinti Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 5.3.1 és 6.9.2. pályázatok nyertes települések köre alkotta, összesen 430 db.

A kulturális közösségfejlesztési folyamatok hatásmérésére strukturált kérdőívet használtunk. Az adatfelvétel során két adatfelvételi módszer kombinációját is alkalmaztuk. Ennek célja az volt, hogy a lehetséges válaszadók mértékét a kínált alternatív részvételi formákkal növelni tudjuk. Az elsődleges módszer a különböző rendezvényeken, társadalmi eseményeken történő, személyes, önkitöltéses és papír alapú adatfelvétel volt. Lehetőséget biztosítottunk azonban a válaszadók döntése alapján az önkitöltős, online felületen keresztül történő válaszadásra is. Az online kérdőív a papír alapúval tartalmában megegyező volt, azonban az online kérdés sajátosságait és elvárásait már figyelembe vette.

A lekérdezés összesen 2 alkalommal valósult meg. Első alkalom: kulturális állapotfelmérés, helyzetfeltárás: 2018. január – június. Második alkalom: lezáró vizsgálat a folyamat végén: 2019. január – március.

A vizsgálat az alábbi kérdésekre kereste a választ:

- Milyen a települések jelenlegi helyzete (attitűdök, közösségi események, rendezvények és településtörténet)?
- Mik a fejlesztendő területek a beavatkozási helyszíneken (a közösségfejlesztés állapotának ismerete, részvételi hajlandóság)?
- Milyen a szerepvállalás mértéke? (Különös tekintettel a lehetséges közösségfejlesztési kezdeményezések ismeretére, a személyes hozzájárulás módjaira és az életminőségre)?
- Hogyan és milyen felületeken informálódnak, tájékozódnak a települések lakosai?
- Milyen a települési beágyazottság, a kapcsolatok jellemzői, a szociális háló?

Egy személy csak egy esetben tölthette ki a kérdőívet. A csoportos mintavételt igyekeztünk elkerülni. A kérdőívek kiosztása során törekedtünk a véletlenszerűsége. Az egyes adatfelvételek során összesen majd 15.000 kérdőív készült el, lényegében mindösszesen közel 30.000 kérdőív került lekérdezésre. A kutatás első alkalma során 15.000, a második adatfelvételi körben 14.770 értékelhető és feldolgozható kérdőív született.

6. Delfi jövő- és trendkutatás

A kutatást a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nkft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumával megvalósuló projekt keretében az NMI Nkft. megbízásából a Kodolányi János Főiskola végezte.

A vizsgálat célja, hogy a statisztika, a jövőkutatás tudományos eszközeivel, szakértőkkel és magasabb döntéshozókkal készített interjúk felhasználásával hozzájáruljon a közművelődéshez a könyvtárhoz és a múzeumokhoz, illetve azok közösségeihez kapcsolódó hazai és tágabb európai jövőbeli trendek beazonosításához. A kiválasztott kutatási módszer egyik megkövetelt és legfontosabb tulajdonsága az, hogy alkalmas előre jelezni a vélhetően bekövetkező trendeket és folyamatokat a közművelődési, a múzeumi és a könyvtári szakterületen.

A közművelődési, múzeumi, könyvtári és közösségfejlesztő területről kiválasztott szakértők először felkérést kaptak a kérdőív kitöltésére. Ebben a levélben szerepelt már az a link is, amely a kérdőívre vonatkozott. A részvételi forma fél-anonimitást biztosított, a vizsgálatba bevont szakemberek neve ugyan megjelent a kutatás kiadványában felsorolás szerűen, azonban az egyes vélemények és ítéletek esetében már nem nevesítettünk szerzőt. A kutatás három körben zajlott 2017. október és 2018. június között. A Delfi módszertan alapján, az első fordulót követő eredményeket feldolgozva a kutatás vezetője visszajelzést adott a válaszadóknak. Egyetértésen alapuló, vagy éppen az átlagostól eltérő véleményeket és statisztikai eredményeket közölt, amire aztán a második körben kérdeztek rá. Ezt a fordulót követően a kutatásvezető újra visszacsatolt a kisebbségi vélemények ismertetésével. Ezek átgondolása történt meg aztán a harmadik hullámban a konszenzus kialakítása céljából. A közös munkára az első körben összesen 204 szakértőt (142 magyar és 68 külföldi) kértünk fel. Végül összesen 62 teljesen kitöltött kérdőívet kaptunk vissza magyar, és 33 teljesen kitöltött kérdőívet külföldi szakértőktől.

7. Kulturális közösségfejlesztő mentorhálózat működésének monitoringja

A kutatást a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nkft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumával megvalósuló projekt keretében az NMI Nkft. megbízásából az Eruditio Oktatási Zrt. végezte.

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt konzorciuma céljai megvalósítása érdekében egy átlagosan 80 főből álló kulturális közösségfejlesztési mentorokból álló hálózatot alakított ki és működtetett. A mentorok képzése a projekt kezdetén valósult meg. Ezt követően vált a mentorok feladatává, hogy a már rendelkezésre álló szakmai tudással segítsék a projektben résztvevő településeken már zajló, vagy éppen induló közösségfejlesztési folyamatokat. A vizsgálat elsődleges célja elsősorban a mentorok tevékenységének és elért eredményeinek vizsgálata, monitoringozása volt. Az első kutatási körben vizsgálati szempontként jelentkezett még a kapcsolatépítés területe is, mivel a kulturális közösségfejlesztő mentor-rendszer 2017-ben indult a településeken. A második körben aztán a településen végzett tevékenység és azok hatásainak vizsgálata került főként középpontba.

Az adatfelvétel magvalósítása és lebonyolítása mind a két esetben online kérdőíves módszerrel történt. A lekérdezés során a bevontak nevesített, személyre szabott linkeket kaptak. A kitöltés anonim volt, az adatok és a célszemély összekapcsolására nem adódott lehetőség, az adatok kizárólag összesítve kerültek feldolgozásra. A két felmérésben a kérdőív kérdéseit jelentős részben feleletválasztós kérdések alkották, illetve 5 fokú Likert-skálán értékelhették a válaszolók a kérdéseket.

Mind két felmérés esetében hasonló módon (kérdésszám és kérdéstípus) került vizsgálatra a mentorok Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz (TOP) kapcsolódó tevékenysége (voltak-e együttműködések, amennyiben igen, akkor azzal milyen mértékben voltak elégedettek). Az utolsó rész a „demográfiai” változókat mérte fel, melynek keretében a területi elhelyezkedés és az intézményi háttér került lekérdezésre, ami mind a két kérdőívben hasonló volt. Az első lekérdezés esetében három hét állt rendelkezésre a kérdőív kitöltésére, a második körben kettő és fél hétig tartott a lekérdezés. 2017-ben a felmérés két körben került lebonyolításra. A mintában szereplő személyek kulturális, önkormányzati és a programhoz kapcsolódó szervezetek munkatársai közül kerültek ki. A monitoring vizsgálat első köre 2017. szeptember 1. – december 31. között, a második pedig 2018. szeptember 1. – december 31. között zajlott a mentorhálózat tevékenységében érintett településeken. A 2017-es felmérés esetében 237 érvényes kitöltésről beszélhetünk, 2018-ban 316 főből állt a feldolgozható adatbázis.

A kutatások a konferencia időszakában már lezárultak, az elemző, értékelő és kiadványszerkesztői munka zajlik. Annak érdekében, hogy a kutatások eredményei minél szélesebb körben hozzáférhetőek legyenek, a kutatási jelentésekből kiadványok is készülnek. Ezek hamarosan a szakmai és a szélesebb nyilvánosság elé is kerülnek.

Bárándiné Nikolényi Edit Tourinform irodavezető, Aba-Novák Agóra Kulturális Központ: Helyi kulturális alapú fejlesztések a hagyományok mentén az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban

Szolnok megyei jogú város az Alföld szívében, a Tisza és a Zagyva folyók találkozásánál fekszik. Turizmusának meghatározó szerepe a Tisza folyó, a 2016-ban nyílt, Közép-Európában egyedülálló RepTár Interaktív Repüléstörténeti Múzeum, a 444 m hosszú Tiszavirág kerékpáros és gyalogos híd, és az évek óta megrendezett neves rendezvényei. Szolnok város 11 külföldi testvértelepüléssel ápol kapcsolatot. Országos hírű rendezvényeinek és a város folyamatos fejlődésének is köszönhető, hogy évről-évre egyre többen keresi fel a várost.

A város több szabadtéri rendezvényhellyel rendelkezik, ilyenek a Tisza hajósok tere, a Kossuth tér és az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ előtt található 3500 m²-es Hild János tér.

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata a közművelődési feladatok ellátásáról az általa alapított Aba-Novák Agóra Kulturális Központ Nonprofit és Közhasznú Kft. útján gondoskodik. Az intézmény Szolnok város lakossága számára kulturális, közművelődési, közösségi, oktatási, szórakoztató és információs szolgáltatásokat nyújt.

Az intézmény egy olyan kulturális központ, mely már 40 éve a kultúra, a közösségek otthona és elsődleges küldetése, hogy értékközpontú kulturális rendezvényekkel, közön-

ség-centrikus, minőségi szolgáltatásokkal biztosítsa az összetett élet lehetőségét a Szolnokon és térségében élőknek, az ide látogatóknak.

A közművelődési minőségfejlesztés területén kiemelkedő teljesítmény nyújt az intézmény. Igazolja ezt a 2017-ben átvett Minősített Közművelődési Intézmény cím elismerés is.

Az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ tevékenységrendszere 2014. augusztusától az Agóra épületrész megnyitásától- jelentősen bővült. Többek között új feladatként jelent meg a térségi feladatellátás. 43 településsel kötöttünk együttműködési megállapodást, melynek a projektvezetője Szolnok Megyei jogú Város Önkormányzata. A projekt célja az elszigetelten, különböző tevékenységi struktúrával és anyagi háttérrel rendelkező közművelődési egyenlőtlenségek mérséklése és a kölcsönös együttműködés. Rövid távú célként fogalmazódott meg a települések kulturális, turisztikai együttműködésének koordinálása, szakmai tevékenységek mentorálása, személyes kapcsolatok erősítése, melynek alapja a hitelesség, a partnerek közötti tisztelet mélyítése. Hosszú távú célként pedig a térség szakmai innovációinak támogatása, problémafeltárás, közös gondolkodás, folyamatos kapcsolattartás, együttműködések alapuló projektek generálása.

2012-ben a Magyar Turisztikai Ügynökség országos hálózatában működő Tourinform Szolnok Iroda a Kulturális Központ fenntartása alá került. 2014-ben az átadott új Agóra épületében egy tágas, napfényes 90 m² alapterületű irodában kapott helyet a hálózat egyik legszebb és legmodernebb turisztikai információs irodája. Ezen a helyen nap, mint nap találkozunk a kultúra és a turizmus, hiszen a városba érkezők itt tájékozódhatnak a város látnivalóiról, kulturális programjairól és ezek felkeresése után élményekben gazdagon térhetnek haza.

Az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ és a Tourinform Szolnok Iroda kulturális alapú gazdaságfejlesztési törekvései a „Helyi Termékek Vására”, a „Városi Disznótor”, a „Dunszt! – A teli kamra titka”, a „Szolnoki Utazás Kiállítás” és a „Szolnoki Csokoládéfesztivál” rendezvényeken valósul meg.

Helyi Termékek Vására

Minden hónap második vasárnapján, a „Helyi Termékek Vásárán”, Szolnok környéki és Jász-Nagykun-Szolnok megyei őstermelőknek, kistermelőknek és kézműveseknek ad lehetőséget megjelenésre és árusításra az intézmény. Az Agóra 360 m²-es földszintjén és az Agóra előtti Hild János téren, állandó, megszokott helyeken várják a vásárlókat a termelők. Saját, családi gazdálkodásban előállított termékek széles kínálata tárul elénk hónapról-hónapra a vásáron. 100 termelővel folyamatos a kapcsolattartás, közülük 50 termelő minden hónapban jelen van. Többüknek ez a tevékenység a megélhetést biztosítja, hiszen 1000 körüli már a törzsvásárlók száma.

Őstermelők és kézművesek érkeznek a vásárra Abádszalókról, Besenyszögről, Ceglédbercelről, Jászberényből, Jászládányról, Jászsószentgyörgyről, Karcagról, Kengyelről, Kisújszállásról, Kótelekről, Mezőhékről, Mezőtúrról, Nagykörűből, Nagyrévéről, Szolnokról, Rákóczi-falváról, Tiszaföldvállról, Tiszaszentimrérről, Tiszaörsről, Tiszatenyőről, Tószegről és Túrkevéről.

A termékkínálat nagyon széles, melyből csak néhány különlegességet emelnék ki: gyúrt, házi sajtok, bodzás méz, csipkebogyó lekvár, ötvenféle házi készítésű szörp, céklale-

vek, immunrendszer-erősítő gyógyteák, köleslepények, fűrjtojasos száraz tészták, homoktövis termékek, kandírozott dió, kecsketejes szappanok, chilis fűszerek.

Külön figyelmet érdemelnek a sulyomkrémrel töltött kézműves csokoládék, melyet egy abádszalóki vállalkozó, Szabó István készít. A sulyom évszázadok óta a Tisza és mellékvizeinek természetes növénye. "Egy csepp Tisza-tó" márkánév alatt a sulyom terméséből készült sulyomvelővel, illetve sulyompárlattal ízesített kézműves csokoládé több hazai és nemzetközi elismerést is elnyert már. Érdemes Abádszalókon felkeresni a készítőt, mert itt egy 2,5 órás kézműves programon megismerkedhetünk a csokoládétörténelemmel, olvasztással, temperálással, öntőformák használatával és táblaforma öntéssel egy kézműves csokoládé műhelyben.

A rendezvény elsődleges küldetése, hogy a városi lakosok számára elérhetőek legyenek a hagyományos, vidéki ízek, ne merüljenek feledésbe a régi receptek és a megszokott havi időpontban vásárlásra legyen lehetőség.

Városi Disznótoros a Helyi Termékek Vásárán

Februárban „Városi Disznótoros” program kíséri a vásárt, ahol a vidéki disznótorok hangleghelye kerül felidézésre a megyeszékhely belvárosában. A hideg téli időszakok beköszönésével a vidéki háztartásokban kezdetét veszi a disznóvágások időszaka. A hús feldolgozása a hideg időszak miatt ilyenkor a legegyszerűbb. A városi ember számára a disznóvágáson való részvétel igazi turisztikai látványosságnak számít. A disznóvágás eseményei már néphagyományokká váltak melyek megőrzése fontos az utókor számára.

Az állategészségügyi feltételeket betartva félbehasított sertés, látványos felbontást és kolbásztöltő bemutatót láthatnak a lakosok. A fiatalabb korosztály élményként élheti meg azt, hogyan kerül a konyhaasztalra a sertéshús.

Disznótoros ételek fogyasztása közben a jó hangulatról élő népzene gondoskodik. 300 adag toroskáposzta, több kiló sült hurka, kolbász, dinsztelt máj és sült tőpörtő fogyasztható ezen a napon. A frissen készült disznótoros ételek illata és látványa Szolnok belvárosában sokakat vonz. A rendezvény célja, hogy ápolja a népi hagyományokat és megőrizze a vidéki élet értékeit.

„Dunszt! – A teli kamra titkai” a Helyi Termékek Vásárán

Októberben a „Dunszt! – A teli kamra titkai” rendezvényen kerül felelevenítésre nagymamánk konyhai és befőzési praktikái, nagyapánk őszi hagyományai, a régmúlt idők betakarítási munkái. 2018-ban a burgonyáé volt a főszerep. A burgonya hagyománya több ezer évre nyúlik vissza és minden nép kicsit másképp tekintett erre a zöldségre. Ennek okán készült egy krumpli kiállítás, amiből nagyon sok érdekeséget és hasznos információt szerezhetek az idelátogatók. Bemutatásra került a Prizma és azt hogyan is tárolták a zöldségeket nagyszüleink, ezen felül több, mint 15 fajta burgonya mutatkozott be. A gyermekek kézműves foglalkozásokon vehettek részt. Krumplibogár karkötőt készítettek, krumplinyomdát próbáltak ki és gyógynövényeket ültettek.

A rendezvényen minden évben képviselteti magát a Vándorló Bográcsok Találkozója tagjainak települései. 2010-ben, az akkori törökszentmiklósi kistérségben nyolc település közreműködésével elindult egy mintaprojekt, mely a Vándorló Bográcsok Találkozója nevet kapta. A cél az volt, hogy azok a hátrányos helyzetű falvak, községek, amelyeknek nincs lehetősége testvértelepülési kapcsolatok kialakítására, legalább egymást ismerjék meg. A közvetlen szomszédok egymással tartsák a kapcsolatot, találják meg azokat a kapcsolódási pontokat, melyek összekötik őket. Ismerjék meg egymás hagyományait, a helyi kultúrákat, gasztronómiai szokásaikat, erősítsék a településeken élők identitástudatát, fokozzák a közösséghez tartozás élményét. Ebből az összefogásból kialakult egy országosan is példaértékű térségi összefogás. Nagy örömünkre szolgál, hogy ezt a mintaprojektet évről évre bemutathatjuk a Dunszt közönségének. A 2018-as Dunszton két település képviselteti magát a Vándorló Bográcsok Találkozója keretein belül, mégpedig Tiszatenyő és Örményes. Sütnek, főznek, kézműves termékeket árulnak, és vidéki hangulatot hoznak díszes faházaikkal és öltözkükkkel. Az érdeklődők meg is kóstolhatják a bográcsban és sütőben készült hagyományörző finomságaikat. Készült itt krumplis lepény, krumplis lán-gos és egyéb finomságok.

A 2018-as évtől szakmai díjat hirdettünk meg a vásáron résztvevő termelők részére, mely a „Dunszt Íze díj” elnevezést kapta. Több kategóriában lehet nevezni a termelőknek, kategóriánként 1-1 termékkel. Kategóriák: 1. gyümölcslevek/szörpök, 2. lekvárok/dzsemek, 3. befőttek/szószkok, 4. házi különlegességek. A díj elindításának a célja a termékek szakmai minősítése volt és az, hogy a termelők is megismerjék egymás termékeit. 3 fős szakmai zsűri döntött arról, ki fogja elnyerni a díjat, és ki fogja viselni a „Dunszt Íze díj” feliratú kötetnyet. A nyertes termékek minden esetben a tájegységre jellemző ízvilágot képviselték, melyek, a szolnoki citrom-menta-csalán szörp, a tiszaföldvári szilvalekvár, a szolnoki zöld dió befőtt és a nagyrévi gyúrt sajtok lettek. A díjazás a következő években is folytatódik.

A Helyi Termékek Vására rendezvénynek egyre erősebb közösségformáló hatása is érezhető. A több éven át részvevő termelők jeles napokon összejárnak, közös programokat szerveznek. A vásáron a jó hangulat így garantált.

Szolnoki Csokoládéfesztivál

„Tíz emberből kilenc szereti a csokoládét, a tizedik hazudik” John G. Tullius

Ősszel a „Szolnoki Csokoládéfesztivál” kínál minden korosztály számára édes pillanatok az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban. A hazai kézműves csokoládékészítők legnagyobb seregszemléje és családi programok várják a közönséget. Bábelőadások, mester-ség bemutatók, előadások, kiállítások, valamint a környezettudatos életmód bemutatása teszük élményekben gazdaggá a Csokoládéfesztivált.

Az intézmény 2010-ben rendezte az első csokoládé fesztiválját, amely mára az ország egyik legnagyobb jelentőséggel bíró ilyen jellegű és tematikájú rendezvénye lett. A rendezvény létrejöttének az alapjait a hazai kézműves csokoládészakma robbanásszerű fejlődése adta. Több, azóta már világversenyeken is díjazott csokoládékészítő Szolnokon mutatkozott be először a nagyközönségnek. Magas kakaó tartalmú, minőségi alapanyagokból készült kézműves csokoládékat, bonbonokat kínálnak évről-évre a készítők. A kézműves

csokoládék mellett jelen vannak a grillázsok, a csomagolt csokoládék, és az alakítható, formázható varázscsoki is.

A Szolnoki Csokoládé Fesztivál több, mint finomságokat kínáló családi rendezvény. Egy olyan összetett kulturális program, ahol a sokféle, finomabbnál-finomabb csokoládé megédesíti az önmagukban is értékes, szórakoztató, vagy épp ismeretterjesztő rendezvényelemeket. Könyvbemutatók, film vetítések, előadások, színpadi produkciók és jótékony célú programok kísérik a rendezvényt. Kiállítások között megtekinthető volt a csokoládé története, a nemzetközi csokoládék csomagolásának tárlata, Kopcsik Marcipánia marcipánképei, Dluhopolszky László karikatúrái és a Szolnoki Vár átadásán előkerült különleges leletek darabjai.

A rendezvényen lehetőséget kapnak az Agóra partnerintézményei is a bemutatkozásra. A debreceni Agórával közreműködve planetáriumi vetítésen is részt vehettek a látogatók. Az Aba-Novák Agóra támogatásával alakult meg a Tiszavirág Bábcsoport, mely előadásával a gyermekeket szórakoztatta a fesztiválon. Változatos programokat kínált a bábkészítés, a hangszerfaragás és gyermekek részére üzemelt pékség, ahol saját maguk díszíthetik és süthetik süteményeiket. A Hortobágyi Nemzeti Park „Bogarászó” programja pedig ismeretterjesztő feladatokat kínált. A csokoládégyárban egy szolnoki mestercukrász bonbonkészítő bemutatót tartott és segítségével mesés szép csokoládérózsák készültek.

A csokoládé minden generációt megszólít és összeköt, de az édes élmények mellett a kultúra hatása is átjárja a rendezvény résztvevőit. Minden korosztály számára tartogat különleges élményeket. A fesztivál filozófiája szerint a kreatív alkotófolyamat közösséget épít.

A magyar kézműves édességek és készítőik bemutatkozásán túl a kikapcsolódást nyújtó, kreatív szórakoztató programok és egyedülálló kulturális élmény teszi évről évre teljessé a fesztivált.

Szolnoki Utazás Kiállítás

Minden év tavaszán, a „Szolnoki Utazás Kiállításon” a legszebb hazai régiók turisztikai attrakciói kínálják ajánlataikat az Aba-Novák Agóra Kulturális Központban. 1998-ban Turisztikai Konferenciával és néhány kiállítóval indult a rendezvény, majd évente bővült a kiállítók száma. A rendezvénynek az elmúlt 20 éven keresztül mindig az Aba-Novák Agóra adott helyet. 2014-től az Agóra beruházás keretében megépült, új multifunkcionális épület modern belső terei a kiállítást magasabb színvonalra emelte.

Napjainkban alig néhány város büszkélkedhet utazás kiállítással. Az internetes foglalási lehetőség miatt azt gondolhatnánk, hogy háttérbe szorulnak az ilyen jellegű rendezvények. Ezt cáfolja a Szolnoki Utazás Kiállítás sikeressége. Minek is köszönhető a siker? Eladni valamit, ami a „sajátunk” – ezt a legkönnyebb. A személyesen elhangzott élmények és tapasztalatok a mai napig elsődlegesek minden utazó számára. Ezekhez az információkhoz garantáltan hozzájuthat, aki kilátogat a rendezvényre. A távoli városok, települések és tájegységek mellett jelen vannak a közeli turisztikai ajánlatok képviselői is.

2014-ben az Agóra Tanács megalakulásával új színfolt jelent meg a kiállítás életében. Lehetőség nyílt az Agóra Tanács térségi települései közül több közeli településnek hagyományaikkal és értékeikkel bemutatkozni a rendezvényen. Abonyból csodaszép levendula termékeket, Zagyvarékasról mesebábokat, Örményesről agyag és textil termékeket, Ti-

szavárkonyból szalmakosarakat, csuhébabákat, fajátékokat, Fegyvernekről faszobrokat, Rákóczi-falváról az antik mackók gyűjteményét, Tiszakürtről népi hangszereket, Kuncsorbáról helytörténeti gyűjteményt, Tiszainokáról a seprűkötés eszközeit és Jászsószentgyörgyről lovaglással kapcsolatos népi eszközöket tekinthették meg a látogatók. A települések összegyűjtött értékeinek látványa káprázatos, mely azt is bizonyítja, hogy nem szükséges több száz kilométert utazni azért, hogy szépet lássunk.

Az elmúlt években több külföldi megyei és városi testvértelepülés mutatta be turisztikai értékeit. Állandó kiállító az alföldi termál- és gyógyfürdők, az észak-magyarországi gyógyüdülőhelyek, a dél-alföldi városok és a balatoni városok közül Zamárdi, Balatonszárszó és Balatonfenyves.

A tárgyi értékek mellett a települések büszkeségei, előadóművészeik, tánccsoportjaik és sportegyesületeik is bemutatkoztak az Agóra előtti nagyszínpadon.

2018-ban a kiállításunk díszvendége Balatonfüred volt, mely Magyarország egyik leg híresebb gyógyüdülőhelye és a Balaton-felvidék legszebb városai közé tartozik. Rendezvényünkön megidézték a híres balatonfüredi Romantikus Reformkor Fesztivál hangulatát és két napon keresztül Balaton-felvidéki borospincék kínálták boraikat.

2019-ben a kiállítás díszvendége Szentendre volt. A Dunakanyar kapujában, gyönyörű természeti környezetben található mediterrán- jellegű kisváros turisztikai látványosságait találhattuk meg a kiállításon bemutatott kiadványokon keresztül. Megízlelhattuk gasztronómiai különlegességeit: a rózsából készült termékkollekciót, az újjáéledő borvidék borait és a különleges szentendrei kekszeteket is.

Minden évben menetleves játékra hívjuk a látogatókat. Az Aba-Novák Agóra épületében és az épület előtti téren több helyszínt kell felkeresni és pecsétet gyűjteni a látogatóknak. Az összes pecsét begyűjtése után sorsoláson vehetnek részt a kitöltők, mely a kiállítás másnapján, délután zajlik. A játék az egyik legkedveltebb kísézőprogram, hiszen sok izgalmas és értékes nyeremény kerül kisorsolásra.

A kétnapos rendezvényt szórakoztató programok, sárkányhajó bemutató, kézműves és őstermelői vásár kíséri. Idén egy igazán rendhagyó program készült a kiállításra látogatók számára. Az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ előtti téren, vőfély vezetésével a népi szokásokat bemutató hagyományőrző lakodalom vette kezdetét. Az ifjú ara kikérésétől a menyasszonytáncig követhettük a menyegzőt.

A rendhagyó esküvői szertartást Tiszainokáról Kis Erzsébet „Líz” házasságkötő nő vezette. Tiszainoka, Jász-Nagykun-Szolnok megye részén található előregedő, kis falu. Tiszainokán vidéki hangulatú, különleges esküvőket celebrálnak festői környezetben egy kastélyparkban vagy a Tisza parton. A település a turizmusban lát lehetőséget arra, hogy megújuljon és hírnevet szerezzen, ezért az Utazás Kiállítás kiváló lehetőség volt a bemutatkozására.

Hoffer Károly tizzasülyi vőfély 1985-től vállal rendszeresen munkát az ország bármely pontján. Közel 900 lakodalmat vezetett végig, műsoraiban megőrzi a Jászkun szokások alapjait verseivel és tréfáival. A népi lakodalom levezetése és koordinálása az ő keze alatt zajlott, amely nem mindennapi látványosság volt a város szívében.

A lakodalom helyszínéül, az Agóra előtti téren 200 m²-es vidéki stílusú és lakodalmas hangulatú udvarházat épített fel Tizzasüly Önkormányzata. A vidék hagyományait követve elevenedett meg a lakodalmi lányos ház vendégszeretete és vendégek vidékies fogadása.

A jó hangulatról a szolnoki Cuharé Néptáncgyüttes és a Sodrás Népzenei Kisegyüttes és a rákóczipfalvai Kuruc Hagyományörző Egyesület gondoskodott. Szolnok belvárosa, az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ és környezete színes, zenés forgatag helyszíne lett egy péntek délutáni napon.

Összefoglalva elmondható a rendezvényről, hogy a turizmus, a hagyományörzés és a kultúra találkozik a 2 napos rendezvényen, melyhez nagyfokú szakmai és látogatói elégedettség is társul.

A Tourinform Szolnok iroda elsődleges feladata a Szolnokra érkező turisták tájékoztatása és a helyi lakosok információval való ellátása. 2018-ban Tiszavirág Turisztikai díjban részesült az iroda, a magas színvonalú értékkeremtő programok és rendezvények szervezése és lebonyolítása, valamint a városba látogató turisták teljes körű tájékoztatása okán. Évről évre emelkedik az irodába látogatók száma, mely napjainkra már éves szinten 5000 főt számlál.

Az Aba-Novák Agóra elődintézményeivel együtt idén ünnepli átadásának 40. évfordulóját. Generációk élték meg az itt zajló rendezvények közösségformáló és építő erejét. Számptalan civil csoport, klub élete bontakozott itt ki, az ország szinte valamennyi művésze bemutatta itt alkotásait, fellépett a Liszt Ferenc színházteremben.

Több olyan évforduló közeleg 2019-ben az Aba-Novák Agóra életében, ami Szolnok és egyúttal Jász-Nagykun-Szolnok megye életében is meghatározó jelentőséggel bír. Ez alkalmából rendezvénysorozatot indít az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ „40 év – ezer élmény” címmel. A névadó, Aba-Novák Vilmos, Szolnokon is alkotó festőművész születésének százhuszonötödik évfordulóját ünnepelték márciusban. 2019. május 29-31 között került megrendezésre a 25. Szolnoki Országos Néptáncfesztivál. Az új épületrész, az Agóra öt éves jubileumát szeptember 1-jén a szolnokiakkal közösen, élményekkel teli kulturális programokkal szeretnék emlékeztetést tenni a Szolnok Napja rendezvénysorozaton.

Összefoglalva elmondható, hogy Az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ rendezvényei ápolják a hagyományokat, őrzik a vidék értékeit, közvetítik a kultúrát, fejlesztik a közösségeket és megvalósítják a kulturális alapú gazdaságfejlesztést. 2019. január 20-án a Magyar Kultúra Napján megyeszékhely kulturális eredményei és értékei gyarapításában kiemelkedő kulturális, művészeti és közművelődési tevékenység elismerésére Kaposvári Gyula-díjat kapott az intézmény.

Szólláth Tibor polgármester, Hajdúnánás:

Helyi kulturális alapú fejlesztések a tradíciók mentén – közösségi értékfeltárás

Bevezetés

Az Alföld északi peremén Debrecen és Nyíregyháza között félúton a Hajdúságban fekszik Hajdúnánás. A városka szellemiségét és arculatát ma is az a társadalmi réteg határozza meg, kiknek őseit Bocskai István telepítette le. A hajdúk eredetileg fegyveres marhapásztorok voltak, akik nemcsak állataikat, de hazájukat is védték, ők voltak Bocskai István

leghűségesebb katonái. A hajdúk utódai kitartós és szívós munkával élesztették újjá történelmük során többször is városukat.

Bármerről érkezik is az utazó, Hajdúnánás napszerkezetet tükröző főterére jut, ami meghitt kávézóival, éttermeivel, hangulatos főterével magával ragadja az idelátogatókat. Az Alföld szépségeit és értékeit magában rejtő jellegzetes hajdúsági város lakói büszkék több évszázados múltjukra, hagyományaikra, kultúrájukra, s mindezeket ápolják és gyarapítják is a jövő nemzedékei számára. Az itt élők közül sokan a mai napig gyalog vagy kerékpárral közlekednek, hiszen közel 15 perc alatt eljuthatunk a település egyik végéből a másikba, akár fürdeni, horgászni vagy éppen csónakázni támad kedvünk. A viszonylag laza beépítés, hazánk más városaihoz képest kevésbé intenzív területhasználat, a szelektív hulladékgyűjtés kiterjesztése, az egyre gyarapodó növény és faállomány mind-mind biztosítja a magas környezet- és levegőminőséget.

A családalapításhoz, a gyermekvállaláshoz elengedhetetlen feltételek, mint a jó közbiztonság, az egészségügyi és oktatási rendszer, a fecskéház program vagy az ifjúsági stratégia kidolgozása és a gyermekbarát, családbarát, idősbarát és a holnap városáért díjak elnyerése mind-mind hozzájárul ahhoz, hogy Hajdúnánás ideális helyszín legyen a családoknak, fiatal pároknak, időseknek egyaránt.

A város közössége és vezetése komoly erőfeszítéseket tett és tesz annak érdekében, hogy egy élhető, fejlődő, prosperáló várost teremtsen. Egy olyan települést, ahol a helyben élők megtalálják a számításaikat, ahol a családok otthonra lelnek, ahonnan nem elmenni akarnak a fiatalok, hanem helyben képzelik el jövőjüket, ahol átgondolt, logikus beruházásokkal a következő generációknak is építkeznek. Hajdúnánás a korábban is helyben lévő, már-már elfeledett értékeit, erőforrásait egy szisztematikus, jól átgondolt stratégia szerint éleszti újjá egy önfenntartó város víziója mentén.

A leporolt, és újra gondolt fejlesztéseknél fontos szempont az, hogy a mai kor kihívásainak megfeleljenek, tehát nem a múltba révedés, az öncélú nosztalgia vezérli, hanem az értékmegőrzés mellett a piaci gondolkodás, a kereslethez igazított fejlesztés.

Gazdasági prosperitás

Az elmúlt években Hajdúnánás élni tudott a helyben megtalálható erőforrásaival. Újra gondolta azokat az értékeit, melyek mindig is helyben voltak. Ilyen erőforrás többek között a Kendereskert, a Nánási Portéka, vagy a Bocskai Korona. Ezek a helyi erőforrások, amelyek évtizedeken keresztül parlagon heverték, és amelyek az elmúlt időszakban újjáépültek, és ma több száz nánási családnak adnak munkát nap mint nap. A helyi emberek keze által olyan értékeket hoztak létre, melyek rámutatnak arra, hogy Hajdúnánás a saját lábán is meg tud állni azzal, hogy helyi erőforrásait használja.

Több gazdaságélénkítő eszközt is bevezettek az elmúlt években Hajdúnánáson. A Nánási Portéka a város első helyi márkája, melyet 2013-ban azzal a céllal hoztak létre, hogy saját termelőiket támogassák a multinacionális élelmiszerláncokkal szemben.

Ezzel a szemlélettel kiküszöbölhető a szállítással járó környezetterhelés, nincs szükség tartósításra, mesterséges érlelésre, a helyi munkalehetőségeket és a szűkebb közösségeiket erősítik. Az elmúlt 6 év tapasztalata azt mutatja, hogy a Nánási Portéka igazán nagy siker lett. A termelők rengeteg díjat, elismerést, valamint a vásárlók szeretetét is magu-

kének tudhatják. Nyilvánvalóan az is elmondható, hogy van gazdaságélénkítő hatása a kezdeményezésnek, hiszen a Nánási Portéka termelőknél elköltött pénz helyben marad, a helyi gazdaságot erősíti.

Hasonló a célja a Bocskai Koronának, Hajdúnánás „helyi pénzének”. Ma egy kisvárosnak alapvető problémája, a városból történő tőkekiáramlás, a helyi vállalkozók versenyhátránya, ezzel együtt a munkanélküliség fokozódása: erre a kihívásra reagál az országban harmadikként a Bocskai Korona. A város közössége elfogadta, megértette és ma már nap, mint nap használja, hiszen így azon erőforrások egy része, amely eddig Hajdúnánásról kiáramlott, helyben marad, ezáltal erősíti a város és az itt élő emberek gazdasági helyzetét. Ez a sajátos összefogás erősíti nem csak a helyi gazdaságot, hanem a kultúrát és az összetartozás erejét is. Ezt a kezdeményezést mára nemcsak a helyiek, de a városhatáron túli közösségek is magukénak érzik, hiszen Hajdúnánáson közel 100 elfogadóhely van, mindemellett 2017 január elsejétől Vámospércs, Balmazújváros és Hajdúhadház is bevezette a Bocskai Koronát.

Az elmúlt évtizedekben háttérbe szorult tradíciókat éleszti fel a város a Kendereskert újjáépítésével, melynek nem titkolt célja, hogy közelebb hozza az emberekhez, de legfőképp gyermekekhez a pásztorhagyományokat, a régmúlt szokásait.

Egykoron a Kendereskert a nánási gazdáknak egyet jelentett a szarvasmarhatartással, az apaállat tenyésztéssel. Az 1935-ös adatok szerint Hajdúnánáson 4000 szürkemarhát tartottak, többet, mint a hajdúvárosokban összesen.

Az elmúlt években nagyszabású felújítások és gazdálkodás kialakítása kezdődött a már szinte feledésbe merült telepen. Mára már ismét virágzó állattartás, mezőgazdálkodás folyik, mindez ökológiai gazdálkodás keretében, karöltve egy látogató központ kialakításával. A helyi termelői piacon a társadalmi felelősség vállalás jegyében konvencionális áron bio termékeket vásárolhatnak az érdeklődők, hogy ne pénzügyi kérdés legyen a minőségi alapanyagok megvásárlása.

A Hajdúnánási Tartósító és Építő Szociális Szövetkezet jelentős feldolgozó tevékenységet végez, melynek eredményeként magas minőségű állati eredetű termékeket hoznak létre javarészt a Kendereskertben felnevelt állatok felhasználásával. Mivel egyre nagyobb igény figyelhető meg ezen termékek iránt, ezért az elmúlt időszakban készült el a Szövetkezet saját vágóhídja, hűtőháza a nagyobb volumenű feldolgozás elősegítése érdekében. Emellett néhány hónappal ezelőtt nyitotta meg kapuit a városi húsbolt, amely egy olyan értékesítési pont, ahol a helyiek a város által kínált legjobb minőségű termékeket szerezhetik be. Emellett az online térben is vásárolhatnak az érdeklődők a város első webshopjában a nansi.porteka.piac.hu oldalon, mely felületen keresztül elektronikusan is elérhetővé tették a településen készített jó minőségű termékeket, így például a Nánási Portéka termelők, a szövetkezet, valamint a helyi sajátosságok portékáit.

Hajdúnánás az elmúlt években szinte az összes középületét, legyen az bölcsőde, óvoda, általános vagy középiskola, rendelőintézet, művelődési központ – a kor követelményeinek megfelelően energetikailag felújította, s több helyen napkollektorok látják el a melegvizet, az elektromos szolgáltatásokat pedig fotovoltaikus rendszerek biztosítják.

A Nemzeti Befektetési Ügynökség 2016-ban „Befektetőbarát Település” címet adományozott Hajdúnánásnak. Az elnyert cím igazolja, hogy a hajdúváros igyekszik felkészülni a befektetők fogadására, s ezáltal hozzájárul a teljes hazai befektetési környezet versenyképességének fokozásához.

Gazdaság tekintetében fontos mérföldkőhöz érkezett a város. A befektetők fogadására két iparterületet is létrehoznak a következő időszakban. 10 hektáros ipari területet alakítanak ki a kisállomás mellett, az egykori állatvásártéren. Ide több, kis és középvállalkozásokat várnak. A másik iparterületet közel 100 hektáron a Balmazújvárosi út mellett jelölték ki, amely a nagyobb ipari fejlesztések fogadására lesz alkalmas. A két iparterület kialakításával elősegítik a kisebb és a nagyobb üzemek letelepedését a városban.

Mindemellett Gyermekegészségügyi Centrumot hoznak létre, új bölcsőde kialakítása, játszótereket, sétányokat, futópályát alakítanak ki, a helyi termelői piacot fejlesztik, Portéka Ház épül a Kendereskertben, tanösvény útvonalat hoznak létre a Fürdő és a Kendereskert között, valamint felújítják a település egyik legnagyobb lakótelepét és közvetlen környezetét. Az elmúlt időszakban több kilométer kerékpárutat alakítottak ki, járdákat, csapadékvíz fagyűjtőket újítottak fel, fecskeotthonokat hoztak létre a fiataloknak.

Társadalmi egyensúly

Az oktatást, a kutatást és a gazdaságfejlesztést is érintő együttműködési megállapodást kötött a Debreceni Egyetem és Hajdúnánás a 2015 esztendőben. Az egyetem meghatározó küldetése, hogy a felhalmozott tudás hasznosításával a környék gazdaságfejlesztéséhez is hozzájáruljon, ez Hajdúnánás esetében a mezőgazdaság, az élelmiszeripar és az egészségipar területén lehet jelentős. Hajdúnánás városa Magyarország egyik legnagyobb tudásbázisára szeretne építeni, ezért nagy siker, hogy az együttműködést magasabb szintre emelkedett az egyetemmel. Hajdúnánás a tizedik helyen áll a Debreceni Egyetem beiskolázási listáján, ráadásul a 45 km-re levő Debrecenből talán könnyebb hazacsábítani a fiatalokat, főleg, ha Hajdúnánáson töltik a gyakorlatukat. Az egyetemmel a Tedej ZRt-nek fehérje kísérletek területén, a Ventifilt Zrt.-nek légtechnikai-gépészeti területen már működő innovációs projektjei vannak. Közös cél, hogy középtávon egyre több, stabil megélhetést biztosító munkahely jöjjön létre Hajdúnánáson, és ezzel megakadályozza a település a fiatalok „elvándorlását”, illetve ösztönözzék a visszatérésüket. A hosszútávú együttműködésnek köszönhetően beruházók, új munkahelyek érkezhetnek a településre.

A „HIDAK” Hajdúnánás Városi Önkormányzata által támogatott és az EMKA TANÁCSADÓ KFT szakmai közreműködésével kidolgozott program 2015-ben vette kezdetét a felsőoktatásban tanuló hallgatók számára, melynek célja, hogy a jelen fejlesztéseiben képezze és formálja a jövő szakembereit, naprakész, gyakorlati tudással és újszerű látásmóddal verteze fel őket, fokozza elkötelezettségüket. Több alkalmazott tudományterületet érint és integrál, szabadegyetem jelleggel nyújt elméleti és gyakorlati képzést a hajdúnánási diákoknak.

2016-ban alkotta meg a város az „Ifjúsági Stratégia 2016-2026” koncepcióját. A globális kihívásokat is figyelembe véve, de elsősorban a helyi szükségletekre fókuszálva kezdték meg 2015 novemberében a helyi fiatalokkal közösen az ifjúsági stratégia megalkotását.

A stratégiaalkotás során kiemelt szerepet kapott a fiatalok életére meghatározó hatást gyakorló jelenségek mélyebb okainak feltárása, ugyanakkor olyan közös gondolkodási és tervezési folyamat kezdeményezése, melynek eredményeként a fiatalok igényeit, változtatósi és fejlesztési javaslataikat a település vezetői irányába artikulálni tudják.

Hajdúnánás vezetésének kiemelt szándéka, hogy a gyermekek, fiatalok és közösségeik tevékeny részesei legyenek a település életének, hiszen néhány év múlva ők fogják alkotni a város gerincét. Éppen ezért a gyermekek jólétének javítása céljából olyan költségvetést valósít meg az önkormányzat, amely magába foglalja a kötelező feladatok ellátásán túl a családok élethelyzetének javítását, a gyermekekkel foglalkozó intézmények kiegészítő szolgáltatásait, közétkeztetés szélesítését, gyermekek jutalmazását, ösztöndíj programok megvalósítását, egészségmegőrzést és egészségfejlesztést, prevenció és szabadidős programokat. Többek között ezeknek a kiegészítő elemeknek köszönhetően kaphatta meg Hajdúnánás 2016-ban az „UNICEF Gyerekbarát Település Díjat”, egy évvel később a „Holnap Városáért Díjat”, majd 2018-ban a „Családbarát Díjat”.

Mindezek mellett a városvezetés fontosnak tartja, hogy párbeszéd és közös munka induljon el a fiatalokkal, melynek keretében megtalálhatóak és pályára állíthatók az új generáció azon tagjai, akik Hajdúnánáson képzelik a jövőjüket ezen úton haladva a Református Hitélet Alapítvány és az Okkal-Más-Okkal Ifjúsági Egyesület közreműködésével Hajdúnánáson 2017. júniusában megalakult a Települési Gyermekek- és Ifjúsági Önkormányzat.

A nánási és a környező településekről érkező diákok szakmai felkészültségét segíti a Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium épületében kialakított Öveges Labor, amely lehetővé teszi a természettudományos tantárgyak közötti interakciót. A megújult helyszín alkalmas a legmodernebb tanulói kísérletek és mérések elvégzésére biológia, fizika és kémia tantárgyakból. A labor hat település Görbeháza, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Polgár, Tiszagyulaháza, Tiszavasvári – 11 általános iskolájának tanulóit vonja be az együttműködésbe.

A városvezetés a diákok mellett a felnőtteket, a fiatal párokat is igyekszik segíteni. Közülük 30 önkormányzati tulajdonú telket kezdett el értékesíteni a város egységesen 1 millió forint+ÁFA/telekárón, mely tartalmazza a tervdokumentációkat is, hogy a fiatal családok, építkezni vágyók lakáshoz jutását segítsék, illetve támogassák a fiatalság helyben maradását. A nehezebb pénzügyi helyzetben lévőknek használt lakás vásárlására is lehetőségük nyílik.

2018-tól kezdve újra lehetőség nyílik fiataljaik számára, hogy igénybe vegyék az első lakáshoz jutók támogatását, amely fél millió forint segítséget jelent építkezőknek, lakás vásárlóknak.

A Fecskeprogram keretében két lépésben költözhetnek be a fiatalok, a családok. Az elmúlt évben már 16 teljeskörűen felújított társasházba költözhetnek be a helyi fiatalok, majd néhány hónappal később újabb 16 fiatal pár vehette birtokba új otthonát.

A 32 lakásos társasház megtelt étellel. A fecskeház program kialakításánál az elsődleges cél, hogy az önálló életet most kezdőkön segítsenek. Ők ezekben a társasházakban bérelhetnek lakást, majd egy előtakarékosági szerződést vállalva tovább léphetnének egy saját, vagy nagyobb otthonba.

Gondoskodó városként fontos számukra, hogy ahol tudnak, támogassák a családalapítás előtt álló hajdúnánási fiatalokat: megteremtették annak lehetőségét, hogy kedvezményesen vásárolhassanak közművesített telkeket és az első lakáshoz jutást is félmillió forinttal segítik.

Hamarosan 17 fiatal pár vagy egyedülálló fiatal költözhetnek be a „Fecskeotthonokba”, amelyeket háztartási eszközökkel és info-kommunikációs gépekkel (TV, laptop, nyomtató) is felszereltek, hogy komfortos lehetőséget biztosítsa ezzel az önálló élet megkezdéséhez.

2 éven át tartó bérleti lehetőség, melynek során csupán a rezsiköltségeket kell fizetniük. A Fecskeotthonok birtokba vételéhez a munkahely megléte nem feltétel, sőt az álláskeresők még ösztöndíjra – 6 hónapon keresztül havi 40.000 Ft-ra – is pályázhatnak.

Mindemellett anyagi támogatást nyújt a városvezetése az év első született gyermekének, születési támogatásban részesülnek a családok, valamint számos ösztöndíj programmal segíti a helyben tanuló diákokat.

Mindeközben nem hagyják magukra azokat sem, akiken más módon kell segíteni. A szociális földprogram példaértékű pedagógiai munkával és kitartással állítja talpra és teszi képessé a leszakadó társadalmi csoportokat az önellátásra.

Nagy hangsúlyt fektet a település az egészséges életmód, a sport területére is. Idén nyáron adták át a sportszerető közönségnek a kondiparkot a Nagy Norbert Sportközpontban, melyet hamarosan követ egy újabb, amit a Ligetben helyeznek el. Magas színvonalú kézilabda, kajak-kenu, birkózó szakosztály működik, ebben az évben ötödik alkalommal került megrendezésre a Megyei Röplabda Szövetség által szervezett Nemzetközi Eötvös Strandröplabda Torna, illetve hazánkban először Hajdúnánáson rendezték meg a Nemzetközi Heki Taikai Íjász Világversenyt három alkalommal

is, mely jólmutatja az itt élő közösség befogadó és az újdonságra, más kultúrára nyitott szellemiségét. Hajdúnánás szülötte, a többszörös világrekorder íjász Mónus József a föld számos pontján emeli fel a győztes jogán Magyarország és a város címeres zászlóját.

Nánás a kikapcsolódás és a kultúra terén is gazdag programlehetőségeket kínál. A városban szinte egész évben pezsgő kulturális és művészeti élet van.

Ezt bizonyítja a minden évben megrendezett több napos programsorozat a Hajdúk Világtalálkozója, a Gasztrosétány, a nemzetközi képzőművészeti alkotótábor, az ifjúsági alkotótábor, hagyományörző programok, állandó és időszakos kiállítások, színházi előadások, könnyű-és komolyzenei koncertek, különféle szórakoztató rendezvények várják a szórakozás szerelmeseit. Fontos szerepet tölt be a város kulturális életében a több mint 17 éve alakult amatőr színjátszó társulat a Naná Színház – tagjai számos határon innen és túli fellépéseket tudhatnak maguk mögött.

A Naná Színház mellett érdemes kiemelni a Boreko Egyesület. Azzal a céllal jöttek létre, hogy művészeik, tagjaik kreativitásának köszönhetően boldog pillanatokat nyújthassanak mindenki számára, aki szereti a kulturális értékeket, a színjátszás és művészet világát. Tehetségek felkutatása, irodalmi és színházi estek egyaránt olyan fontosak számukra, mint a sport támogatása, vagy a környezetvédelem. A kultúra terén kiemelkedő szerep hárul a néptáncoktatásra is – jól mutatja ezt a több mint 400 néptáncos gyermek. A pezsgő kulturális életet és a közösségek szerveződését bizonyítja a közel 100 bejegyzett alapítvány és egyesület működése a településen.

Helytörténeti gyűjtemény

A Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény 2006-ban kezdte tevékenységét. Néprajzi, helytörténeti, valamint képzőművészeti anyaggal rendelkezik. Már az épület (volt Takarékpénztár) is a gyűjtésre ösztönöz. A gyűjtemény munkatársainak legfőbb célja, hogy megőrizze a hagyományos helyi népi kultúra tárgyi értékeit, a közösségek által létrehozott szellemi javakat.

Állandó és időszaki kiállításain azokat a történéseket, értékeket mutatja be, melyek a település életét évszázadokon keresztül meghatározták, az itt élők sorsát alakították.

„Kalapköltők nyomában” – a szalmafonás 150 éves története

„Kitaszítottak” – a 2. világháborútól a téveszesítés – történelmi traumák egy kisváros életében

„Ekék és egyéb mezőgazdasági eszközök” (időszaki)

Pituk József Viktórián gyűjtemény

Fontos feladatának tartja az ismeretátadás a különböző korcsoportok részére: előadások, könyvbemutatók, múzeumpedagógiai tevékenységek révén. Ez lehet akár egy közös munka, együtt gondolkodás középiskolásokkal, melynek eredménye egy kiállítás (címe: Megtalált bőrröndök), amely 2018-ban az országos „Év kiállítása” múzeumi pályázatban elismerő oklevelet kapott.

Tevékenysége fontos szerepet tölt be a helyi identitástudat erősítésében, az itt élők földhöz való ragaszkodásában, őseik tiszteletében.

Környezeti egyensúly

Egy város életében, így Hajdúnánásában is fontos, hogy milyen környezetet teremtünk és alakítunk ki magunk körül. Milyen egy településnek a természeti közege, mennyi fa, bokor, díszkert virág található, melyek mind-mind meghatározzák a környezet egyensúlyát és az itt élők hangulatát. Hajdúnánás, de leginkább központja mindig is bővelkedett a levelektől roskadó fáktól, virágoktól. Nem véletlenül érdemelte ki 2015-ben a Virágos Magyarországért környezet-szépítő verseny megmérettetésén az Arany Rózsa-díjat. A város főépítésze mellett hivatásos főkertészt is alkalmaznak, aki a város zöldstratégiájában nyújt fontos támogatást, segítséget.

Hajdúnánás város képviselő-testülete még 2015-ben határozta el, hogy 2016-tól kezdődően az előző évben született gyermekek részére egy-egy fát ültetnek, amelyek egyszerre bírnak szimbolikus és élettani jelentőséggel. A kertek abból a célból jönnek létre évről-évre, hogy szimbolizálja az itthon maradást, hiszen Hajdúnánás azt szeretné, ha a fiatalok is úgy ragaszkodnának a szülőföldjükhöz, ahogyan a fa ragaszkodik az anyaföldjéhez. Az elmúlt négy esztendőben a város csak ennek a programsorozatnak a részeként közel 700 facsemetét ültetett el. De nem csak az újszülöttek tiszteletére, hanem a város jeles írói, költői, várostörténeti kutatói, múzeumalapítói emlékezetének megőrzése érdekében is állít fákat Helytörténeti Fasor néven –14 darab díszfát ültettek, hogy valamennyiüket példaképpül állítsák a következő generációk elé is.

A gazdaságosság és a környezettudatosság jegyében Hajdúnánás sikeresen pályázott elektromos töltőállomás kialakítására, amelyet 2018-tól térítésmentesen használhatnak a nánásiak és a városunkba érkezők egyaránt. Mindemellett az önkormányzat egy Citroen C Zero típusú elektromos autót is forgalomba állított, amit jelenleg az önkormányzat munkatársai használnak, de szeretnék minél több emberrel megismertetni ezt a környezettudatos járművet, amelyet a jövőben több városi rendezvényen is bemutatnak majd.

A Hajdúnánási Gyógyfürdő 14 hektáros területe csendes, árnyas parkosított zöld területeivel kedvenc helye a pihenésre, gyógyulásra vágyóknak. Egy feszített víztükrű úszó-

medence, egy pancsolómedence, két tanmedence csúszdákkal és két gyógymedence nyújt felfrissülést vagy éppen élményteli perceket. Az Aranyszalma Gyógycentrum 5 tangentoros kezelővel, 6 masszázs szobával, 2 állásos súlyfürdővel, iszappakolóval, medencékkel, kiszolgáló helyiségekkel, szabadtéri fürdőzési lehetőséggel és betegirányítási rendszerrel, gőzkamrával, infrasaunával és még számos szolgáltatással várja a pihenni és gyógyulni vágyókat.

Kiemelt szolgáltatások közé tartoznak a balneoterápiás kezelések, melyet állandó és ideiglenes lakosok számára az önkormányzat térítésmentesen biztosít 2x15 db kezelés erejéig.

Hajdúnánás egy sokszínű, élhető hajdúsági település, melynek közössége felkarolta az értékeit, hagyományait, élni tudott az adódó lehetőségekkel, s ezeket kovácsozza, csiszolhatja a következő nemzedékének is.

Az elmúlt időszakban Hajdúnánás elnyerte a „Befektetőbarát Díjat” az „UNICEF Gyerekbarát Település Díjat”, a „Holnap Városáért Díjat”, a Családbarát Önkormányzat Díjat és az Idősbarát Önkormányzat Díjat melyet a jó példákat megvalósító önkormányzatoknak osztanak ki – azoknak a településeknek, akik célul tűzték ki, hogy jó példakon, gyakorlatokon keresztül egy magasabb életminőséget akarnak elérni közösségükön belül.

A közösséget, a várost igazolják az elnyert elismerések, melyek bizonyítják, hogy Hajdúnánás jó irányba halad, s azok az elképzelések, tervek, melyeket az elmúlt években valósított meg a város, a közösség javát szolgálják.

Kövesdiné Panyi Antónia igazgató, Mesztegyői Faluház:
Az értékőrzéstől a Rétesfesztiválig

MESZTEGYŐ – Egy élhető falu

Somogy megyében, a Balatontól 20 km-re délre, csodás természeti környezetben helyezkedik el az 1400 lelkes település, amit a 68-as főút hosszában vág ketté. A településen kiemelkedő értéket képvisel a *barokk templom és ferences kolostor épületegyüttes*, (Somogyi Érték) benne a csodás Dorffmeister freskókkal, alatta a Hunyady és ferences kriptákkal. A *Honi Faluház* – „Somogyi Érték” – valamikori fiúiskola – ami közösségi színtérként szolgálja a falu lakóit, otthont adva a több ezer darabból álló helytörténeti és néprajzi gyűjteménynek, Kövesdi Tiborné szellemi és tárgyi hagyatékának, őrizve az elődök életének, a falu múltjának relikviáit. A SEFAG Zrt. tulajdonában lévő *keskeny-nyomközű erdei kisvasút* (Somogyi Érték), ami 9 km hosszúságban szeli át és mutatja be a Duna-Dráva Nemzeti Parkhoz tartozó Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet csodálatos szépségű, halastavakkal, égerlápokkal, tölgyesekkel, fenyvesekkel tarkított, páratlan növény és állatvilágát.

A közösségi-kulturális élet főbb eseményei az évkörön végig vonuló nagyrendezvények, mint a 20. *Rétesfesztivál* (Somogyi Érték), a 33 éve szervezett *Kárpát-medencei Honismereti Ifjúsági Találkozó* (Somogyi Érték), az *Erdei Vasút napja*, a *Tűzszerezsek emléknapja*, *Házaspárok napja*, *Versfolyó*, *Falufarsang*, a *Szent Donát napi pinceáldás-nyitott pincék napja*, vagy az *Óévbúcsúztató-faluszilveszter*.

A „Falu lámpása”

Kövesdi Tiborné Gizi néni munkássága /1934-2005/ (*Somogyi Érték*). A település jeles, köztisztelőben álló alakja Kövesdi Tiborné tanító, népművelő, aki egyszerre megalapozta és több mint negyven évig meghatározta az aktív közösségi életet. 1961-ben a fiatal pedagógus oktató-nevelő munkája mellett hamar felismerte a falusi ember kulturális igényeit, erősségeit, lehetőségeit. Létrehozta a *Honismereti szakkört*, megalapította a *Berzsenyi Dániel Néptáncgyűjtést* és egy *hagyományőrző felnőtt közösséget* is létrehozott. Elültetve szinte minden generáció képviselőiben az elődök tiszteletét, a falu értékeinek megismerését, megbecsülését, szeretetét, biztosítva annak átörökítését az utókorra.

Elhivatott munkájának köszönhetően a XIX. században épült, lebontásra ítélt fiúiskolából 1977-től *szakköri otthon, majd közösségi színtér, faluház lett*, mely otthont adott a folyamatosan gyarapodó *helytörténeti* és *néprajzi gyűjteménynek* is – „*Somogyi Érték*”. Ettől az évtől nyaranta *honismereti, kézműves, néptánc és fafaragó táborok* verték fel a kis somogyi település csendjét. Helytörténeti kiadványok szerkesztésében, kiadásában vett részt, *helyi népszokások összegyűjtését és feldolgozását segítette*, melyeket az általa lektorált egyetemi, főiskolai szakdolgozatok gazdag témaválasztása is tükröz. 1977-től a megyei honismeret fellegváraként működő, diákokból és felnőttekből álló csoport és vezetője számos megyei és országos szakmai elismerést tudhatott már magáénak.

1986-tól indult el a *Kárpát-medencei Ifjúsági Találkozók sorozata*, s vele a *határon túli kapcsolatok kiépítése*. A legrégebbi és legszorosabb kapcsolataink a vajdasági Horgossal és az erdélyi Nagyalambfalvával alakultak ki. 1996-tól működik *Erdei iskola-óvoda program*, ami ugyancsak a tematikus táboroztatás palettáját színesíti. Pályázati támogatással, közösségi összefogással, valamint az Önkormányzat segítségével sikerült kialakítani *ifjúsági szállásainkat, amelyek 75 férőhellyel várják a Mesztegyőre érkező fiatalokat, táborozókat, turistákat, kéktúrázókat, pihenni vágyókat*.

1989-ben indította útjára a Somogy Megyei Önkormányzat az „Asztali örömök Somogyban” gasztronómiai rendezvénysorozatot, amihez Mesztegyő is csatlakozott a nyújtott parasztréssel, ami méltán érdemelte ki a két évtized alatt a Mesztegyői Rétesfesztivál nevet és került be a *mesztegyői rétesrel együtt* a „*Somogyi Értékek*” közé. A hagyományoknak ebben az esetben is nagy szerep jutott, hiszen Mesztegyőn a mindenkori ünnepi asztal egyik fő fogásaként tekintettünk a rétesre, aminek a készítése mindig is a nagymamák feladatai közé tartozott. A fiatalok így neki sem álltak a rétesnyújtásnak, mert azt „*úgyis csak a nagymamák tudják*” – jelszóval bújtak ki a feladat alól. Mióta rétesfesztivál zajlik a faluban, azóta az is megtanult rétest nyújtani, aki nem is akart. Évente több ezer ember keresi fel településünket ezen a júliusi két napon, hogy megkóstolhassa ezt a boszorkányos ügyességgel hártavékonyra nyújtott tésztájú, töltött finom népi ételt. Hús-harmincezer szelet, számtalan ízesítésű tekert, csavart édes és sós finomsággal ismerkedhetnek az ínyencek, számos más látnivalóval, kulturális programmal, kézműves vásárral, gyermekprogramokkal színesíthetik a mesztegyői látogatást. Emellett természetesen a legjobb csapatok is összemérhetik tudásukat. Hét kategóriában várja a zsűri a „*tepsikész*” gőzölő csemegéket, hogy döntsenek a helyezésekről. Minden esztendőben a legjobb rétesűtő fejére kerül a réteskirály koronája, ami a legtöbb díjat elért versenyzőt illeti.

Gizi néni nem csak kapcsolatot épített a mesztegyői családokkal, hanem sokukat be is vonta a helyi értékek megismerésébe, feltárásába, megőrzésébe, kialakítva bennük az

egyre erősödő helyi kötődést, ezáltal ébresztve nemzeti öntudatra a településen élőket. Számos *fiatalt indított el pályáján, vagy segítette a pályaválasztást* – tanítók, tanárok, néprajzosok, levéltárosok, történészek, nyelvészek kerültek ki a Mesztegyőn ebben az időben diákoskodó fiatalok köréből. Bármilyen pályát választottak is a fiatalok abban az időben, az biztos, hogy lelkükben igazi mesztegyői emberekké váltak, akik készek tenni településükért, közösségeikért!

Legfőbb feladatunk, a hagyományörzés, a gyökerek ismerete, a nemzeti identitás, a helyi kötődés kialakítása, erősítése – *„Nem a parázs őrzése, hanem a tűz továbbadása!”* – valljuk ma is.

Közösségi szerepvállalás → Kulturális gazdaságfejlesztési kapcsolódás

A kiemelt közösségi tevékenységek segítségével az évek folyamán sikerült kialakítani, majd fokozatosan bővíteni a település adottságaihoz, lehetőségeihez kötődő, többnyire turisztikai célú gazdaságfejlesztési kapcsolódási pontokat. Sokszor teljesen véletlenül pattant ki egy-egy ötlet, vagy adódott egy váratlan lehetőség, amire aztán a vállalkozó szellemiségű, lehetetlent nem ismerő közösségvezetők rögtön lecsaptak és kapcsolataik révén elindulhatott a tervezgetés rövidebb-hosszabb távra.

• Helyi adottságok, lehetőségek felismerése, közösségek létrehozása

„Kell egy csapat!” – a közösség összetartó ereje, a számos ötlet, lehetőség, tapasztalat, kapcsolat segítségével sikerült a településen évtizedek óta jól működő, folyamatosan változó tagságú, de mindig a településért tevékenykedő csoportot létrehozni, fenntartani, a falu értékeit feltárni, megismertetni, megőrizni.

• Hagyományörzés – Helytörténeti gyűjtemény – 1961-től

A hatvanas évek óta folyamatosan gyarapodó helytörténeti és néprajzi gyűjtemény létrehozása és fenntartása kötelez bennünket az elődeink tiszteletére, a múlt megismerésére, gyökereink feltárására, hagyományaink, szokásaink megőrzésére, bemutatására – HONI Néptánc Együttes és a Honi Hagyományörzők tevékenysége – néptánc táborkok szervezése, bemutatók, versenyek, népi színjátszás, valamint a gyűjtemény bemutatása, tárlatvezetések, múzeumpedagógiai foglalkozások, a gyűjteményünk belépőjegyes látogathatósága.

• Honismereti munka – HONI – Nyári táborkok – 1977-től

A kezdetben társadalmi munkában szervezett nyári honismereti táborszervezéseket kiegészítettük egyéb tematikájú önköltséges táboroztatással – napközis, kézműves, sport, néptánc, erdei iskola-óvoda stb. – a táborkok szakmai tevékenysége mellett a szállás és az étkezés biztosítása is a mesztegyői önkormányzat intézményeiben zajlik – így évente több milliós bevételt eredményez.

• Egyesületalapítás – közművelődési megállapodás – 1991-től

A rendszerváltással egyidejűleg létrehoztuk az új civil törvény segítségével a Honismereti szakkörből a Honismereti és Természetvédő Kh. Egyesületet, ami a tevékenységét kiterjesztette az önkormányzattal kötött közművelődési megállapodásban meghatározott feladatellátással is. Nemzeti ünnepek, megemlékezések, jeles napok ünnepei, szakkörvezetések, családi rendezvények, táborszervezések, határon túli kapcsolatok, szakmai konferenciák, programok szervezése stb.

• *Közművelődési Intézmény – színtér megalapítása – 1993*

1993-ban a HONI-t, mint szakköri otthont, közösségi színterré, Faluházzá nyilvánította az önkormányzat és hivatalosan is a településen élők kulturális igényeit, elvárásait hivatott kiszolgálni, együttműködve a helyi társadalom képviselőivel, civil szervezetekkel, oktatási intézményeinkkel, kistérségi, megyei, országos egyesületekkel, szakmai szervezetekkel.

• *Természetvédelem – Erdei iskola projekt – 1996-tól*

1996-ban egy pályázati lehetőséget kihasználva csatlakoztunk a „Gyere velünk erdei iskolába!” programhoz. Így sikerült a szomszédos szolgálati lakást (önkormányzat tulajdona volt) átalakítani és bekapcsolni a programba, ami a mai napig is szálláshelyként szolgál a táborozó fiatalok számára. A Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetben kialakítottunk tanösvényeket a Duna-Dráva Nemzeti Park természetvédelmi öreivel, – Tőzike Tanösvény, Eltűnt puszták nyomában, II. világháborús események helyszínei – akik a túravezetéseket elvállalták a táborozó csoportjaink és turistáink számára. A Tájvédelmi körzetbe a SEFAG Zrt tulajdonában lévő 9 km-es pályahosszúságú erdei vasúttal utazhatunk ki és csodálhatjuk meg a táj szépségét, páratlan növény és állatvilágát.

• *Pályázatok – szálláshelyek kialakítása – 75 férőhely – 1996*

1977-ben és még hosszú évekig katonai sátrakban biztosítottuk a táborozó fiatalok szállását. Az önkormányzat támogatásának, kapcsolati tőkének és a sikeres pályázatainknak köszönhetően folyamatosan alakítottuk ki, bővítettük és fejlesztettük szálláshelyeinket, amelyek a kor igényeinek megfelelően, 75 férőhellyel, modern körülmények között várják a pihenni vágyókat. 45 férőhelyes Erdei Iskola szálláshelyünk téliesített, amíg Ifjúsági szálláshelyünk 30 fővel a nyári időszakban áll a táborozók rendelkezésére.

• *Turisztikai programkinálat – táboroztatás, rendezvényszervezés – 1977-től*

A táboroztatás mellett egész évben fogadunk kiránduló diákokat, munkahelyi, nyugdíjas, egyéb csoportokat, turistákat, kéktúrázókat. Családi rendezvényeknek, szakmai konferenciáknak, előadásoknak, osztálytalálkozóknak, baráti társaságoknak adunk otthont, biztosítunk helyet. Megszervezzük a helyi rendezvényeket, ünnepeket, megemlékezéseket, kulturális programokat. Szakköröket, ismeretterjesztő előadásokat, „Ráéros esti beszélgetéseket” tartunk, civil szervezeteknek biztosítunk helyet közgyűléseiknek, egyéb rendezvényeiknek.

• *Fiatalok pályaválasztásának segítése*

Az évtizedek alatt sok fiatal „fertőzött meg” szellemiségével Gizi néni és az ő mérhetetlen elhivatottsága, szakmaszeretete. Számos mesztengyői fiatal köszönheti neki szakmai iránultságát, a téma iránti elhivatottságát.

• *„Somogyért” Egyesület – „Különleges asztali örömök Somogyban” –1998*

Bekapcsolódtunk egy megyei rendezvénysorozatba, ami a rendszerváltás idején kötelezett bennünket egy másfajta gondolkodásra, hozzáállásra, nyitottságra. Közösségek aktivizálására, egyben tartására. Hagyományaink megtartására, továbbadására, átértékelésére, igény szerinti megújítására.

• *RÉTESFESZTIVÁL – gasztrokulturális rendezvény – 1998-tól*

A húsz év alatt a Rétesfesztiválnak számtalan hozadéka lett. A településünket országosan is ismertté tette a nagyközönség előtt, – tv szereplések, reklámok, egyéb médiumokban való megjelenés – a közösségeink szívesen tevékenykednek a cél érdekében támogatva, képviselve közösségüket, településüket. Rengeteg civil, kulturális, társadalmi szervezettel, magánemberrel, állami vezetővel, képviselőkkel, önkormányzattal, alakítottunk ki kapcsolatot és fordítottuk a településünk javára. Infrastrukturális és egyéb

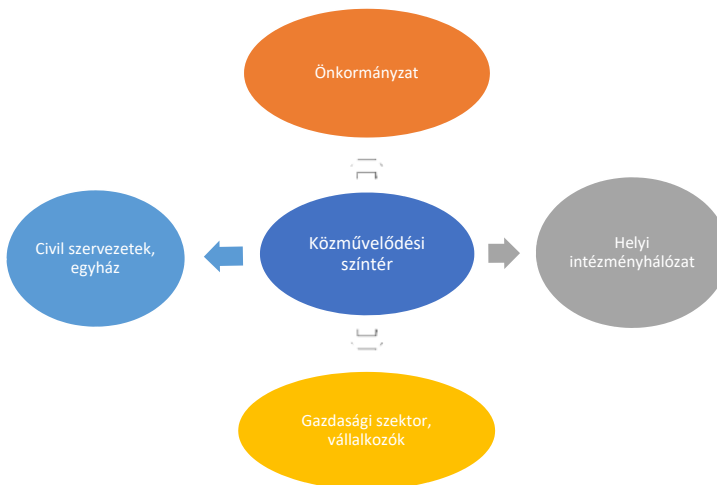
fejlesztéseinket is generálja, színesíti éves programjainkat, inspirálja a település lakóit, közösségeit. Társadalom megtartó és élénkítő hatása is nyomon követhető.

Hálózatosodás – Partnerségi kapcsolatok

Egy közművelődési intézmény – szintér működésének talán a legfontosabb záloga a folyamatos és kölcsönös kapcsolattartás a fenntartóval, a helyi intézményhálózat, a civil szféra, az egyház, a gazdasági szektor szereplőivel, valamint a helyi társadalom képviselőivel, a lakossággal.

A kapcsolatrendszer elősegíti az igények, szükségletek feltárását, a tervezést, a megvalósítást, a bevonást, a visszacsatolást, az elégedettségmérés pedig a további teendőket, a szükséges változtatásokat, újításokat. Ehhez adnak szakmai támpontot, segítséget a társadalmiasítás irányelvei.

Egy pozitív példa: A Szent Donát napi pinceáldás-nyitott pincék napja 10 évvel ezelőtt vette kezdetét az egyre elhanyagoltabb, elnéptelenedett mesztegyői szőlőhegy láttán. Felkerestem a helyi plébánost és a közösen megtervezett programunk a hegygazdákat és a szőlőspince tulajdonosokat tömörítette évek alatt egy igazi közösséggé. Évről évre egyre többen vesznek részt ezen a rendezvényünkön és kapcsolódnak be a társaságba, sőt vesznek szőlőbirtokokat és elhanyagolt pincéket újítanak fel. Új életre keltettük az Öreghegyet, ismét divat lett hegybirtokosnak lenni.

„KELL EGY CSAPAT!”

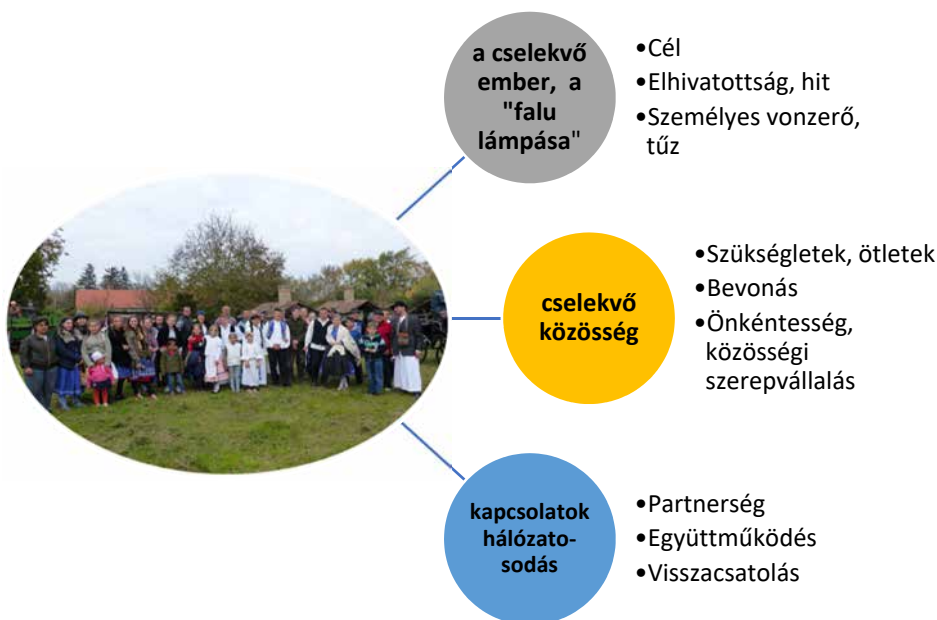
A közösségi művelődés nem egyszemélyes vállalkozás. Egy biztos intézményi, társadalmi háttér és támogatás, önkéntes közösségi szerepvállalás nélkül nem válhat sikeressé. Az igények felmérése, összehangolása, a jó szakembergárda, valamint a „kovászként” működő aktív civilek, önkéntesek, szervezetek segítsége, együttműködése, valamint a fenntartó

támogatása nélkül nehéz lett volna eredményesen évtizedekig tevékenykedni egy településen. Ezek szerencsés egybeesése, a célok pontos meghatározása, a vezetők hite, elhivatottsága, az elégedettségmérés és a visszacsatolás mind hozzájárultak a település közösségi művelődés és a kulturális alapú gazdaságfejlesztés területén elért eredményeihez.

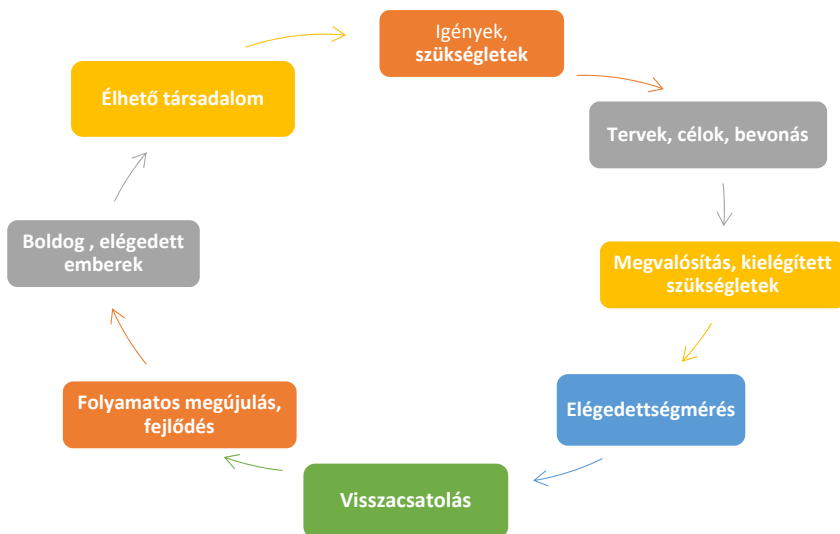
Ez a csapat Mesztegnyőn a Honismereti és Természetvédő Közhasznú Egyesület, ami évtizedek óta töretlen hittel és szorgalommal tevékenykedik, mint a Honi Faluház közművelődési célú háttéregyesülete.

Az együttműködés legfontosabb területei:

- szakkörök, csoportok szakmai irányítása
- kulturális rendezvények, ünnepek, megemlékezések közös megszervezése
- pályázati lehetőségek kihasználása, közös lehetőségek, célok
- egyesület számára székhelybiztosítás, próbaterem biztosítás
- helytörténeti és néprajzi gyűjtemény ápolása, gyarapítása
- határon túli kapcsolatok ápolása
- szakmai támogatás – táborok, találkozók stb.

Kulturális alapú gazdaságfejlesztő, közösségépítő tevékenységünk (örök folyamat)

Összegzés

A helyi adottságokat, lehetőségeket jól felhasználva, a társadalmi viszonyok lehetőség szerinti figyelembevételével folyamatos, a legtöbbször önkéntes, társadalomformáló tevékenységet végző szakemberek, civil szervezetek és a fenntartó önkormányzat együttműködése segítette Mesztegyő településen évtizedek óta a közösségi művelődést, a közművelődési feladatellátást, több ponton sikeresen kapcsolódva a kulturális alapú gazdaságfejlesztéshez.

Takács Gyöngyi alelnök, Szebeni Híd Egyesület (Románia):

Híd a szebeni magyar végvárban – Magyar nyomok a szász királyi sásfészekben

Amikor azt hallod, hogy “Nagyszeben”, első sorban az erdélyi szász királyi sásfészek és Magyarország déli határa juthat eszedbe, amely város és környéke nagyon jelentős és fontos szereplője volt a mindenkori magyarországi történelemnek. Habár ez a történelem, amit magyarok, szászok és románok közösen írtak meg, szorosan összefonódik egymással, “az együttélés sokszor nem az összhangról szólt”²⁸. Igaz ez annak ellenére is, hogy a

²⁸ Pukánszky Béla, „Erdélyi szászok és magyarok”

szászok történelme egy tökéletes példája lehet az egyenjogúságnak és az ezzel járó pozitív és negatív diszkriminációnak.^{29 30}

Az erdélyi szász közösség 1222-től vagyis II. András magyar király által kiadott Andreanumban foglalt széles körű jogok megjelenésétől kezdve élvezett hatalmas autonómiáját a Magyar Királyságban majd később az Erdélyi Fejedelemségben. A jogi önállóság kiteljesedése 1486-ban zárult le, amikor Mátyás király egységesítette a Nagyszében – Brassó – Beszterce uralta erdélyi szász világot. Így jött létre egy szerves folyamat részeként a Szász Universitas, azaz a Szász Egyetem.

Jogaik közel 800 év távlatából is megdöbbentően széles körűnek tűnnek, mai szóval EU-konformnak minősülnek. A szászok maguk választották előljáróikat, adózni csak a magyar királynak kellett, vásártartási és árumegállító joga volt a kiváltságosabb településeknek (kiemelten Nagyszébennek). Sőt a városokba beköltözni sokáig tiltott volt más nemzetiségűeknek, így maradhattak meg ezek a települések ténylegesen szásznak.³¹

Ez az autonómia II. József türelmi rendeletéig (1781) tartott. Csak ezek után telepedhettek le magyar családok is a városban. A mindenkori magyar közösséget azonban soha nem létszámuk, hanem tenni akarásuk jellemezte, főleg, ha arra gondolunk, hogy 1787-ben, amikor az első református templom épült a városban, csupán 4/5 magyar református család élt Nagyszébenben.

Nagyszébeni magyar személyiségek

Fontos gazdasági és földrajzi útvonalak kereszteződésében fejlődött Nagyszében. Ennek, de a kulturális és szellemi virágzásának is köszönhetően jelentős magyar személyiségek nevei köthetők a városhoz. Ha nem is mindenkinek szülővárosa, de életében vagy fejlődésében fontos szerepet játszott az itt töltött időszak.

Oláh Miklós (Nicolaus Olahus, 1493–1568) érsek, elsőként foglalkozott Erdély történetével, földrajzával, gazdaságával.

Barabás Miklós (1810 – 1898) 18 éves korába került a Cibin parti városba, hogy több nemesi család tagjainak portréját készítse el. Így láthatta a Brukenthal palota képtárát (Dél-Kelet-Európa első múzeumát), amely 1817-ben nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt.

Kós Károly (1883 – 1977) is gyermekkorában került a városba és feltételezhetjük, hogy *“ifjúként Nagyszébenben ébredt öntudatára”*. Későbbi munkásságában sok szeretettel idézi fel Nagyszében emlékét: *“Valamikor jól ismertem Nagyszébet. A régít, aki volt. (...) A kőgrádcis, aki a Felsővárosba viszen fel, erősen kitaposva közepén, ki tudja, hány nemzedék járta és koptatta már azokat. A piacon a szász templom, fekete fala repedezett, és a tornya: mint az égboltozatba fűrődő láncsa.”*³²

A budapesti Kós Károly Egyesülés, a sepsiszentgyörgyi Országépítő Kós Károly Egyesület és a nagyszébeni HÍD – Szebeni Magyarok Egyesülete szervezésében tartották meg

29 www.brukenthalmuseum.com

30 HÍD – Szebeni Magyarok Egyesületének statútuma

31 Miklós Gábor, „Budapesti Corvinus Egyetem -Társadalomtudományi és Nemzetközi Kapcsolatok Kar”

32 Józsa Benjámin, „Magyar Nagyszében” rovat, Művelődés 2014

2007-ben Kós Károly Építészeti Konferenciát Nagyszebenben. A konferenciát, melyen több mint hatvan magyarországi és romániai építész vett részt, Guttman Szabolcs, Nagyszeben főépítésze, a HÍD tiszteletbeli elnöke nyitotta meg.³³ Ugyanebben az évben látogatott el Nagyszebenbe Makovecz Imre építész, akinek jelenlétében került sor Kós Károly munkásságát bemutató kiállítás megnyitására az újonnan kialakított Ácsok és Fazekasok bástyáit összekötő őrsétányában (a Vár/Cetății utcában).

Vámszer Géza (1896–1976), a szebeni származású író és néprajzkutató 1940-ben jelentette meg a „*Szakadát, egy Szeben megyei magyar szórvány*” monográfiáját Kolozsváron. Ezt 2007-ben a HÍD Egyesület, Coman Franciska segítségével fordította le román nyelvre és adta ki.

Borsos Miklós (1906-1990) Nagyszebenben látott napvilágot, és 14 éves koráig élt itt. A későbbi világhírű szobrász itt készítette el életének első alkotását, édesanyja keresztfáját. 2009-ben Bernáth Andrea, az ASTRA Múzeum restaurátora önkéntes munka keretében és a Nagypiac Tér – Szentháromság Római Katolikus Egyház közbenjárásával, a keresztet felújították és egy új márványkeretbe téve helyezték vissza a sírhelyre. A fát és a márványt ötvöző sírkövet ma is megtekinthetjük a nagyszebeni római katolikus temetőben. A munka a Budapesti Máltai Szeretetszolgálat, a Borsos Miklós – Kéry Ilona Alapítvány, illetve a Gyergyócsomafalvi Borsos Miklós Egyesület támogatásával készült el.

Fontos még megemlíteni, hogy Borsos Miklóst kedves gyermekkori emlékek kötöték szülővárosához, melynek sokszínűsége nyomot hagyott személyiségében is. A '70-es években visszatért és itt kezdte el a „*Szülőföldjeim*” biográfia filmjének forgatását. A filmet a HÍD román felirattal látta el, és több eseményen mutatta be a nagyközönségnek. A „*Visszanéztem félutamból*” című Borsos Miklós biográfia Nagyszebennel foglalkozó részét Serfőző Emese román nyelvre, Kaniczki Ibolya, valamint a Hemannstadter Zeitung munkatársai, Fink Szilárd és Beatrice Ungar német nyelvre, míg Szabó Adél, lektorálta Gergely Jenő angol nyelvre fordította le. A HÍD több kötetben adta ki, hogy a művész élete és munkássága más nemzetiségek számára is elérhető legyen. A felsorolt személyek önkéntesen végezték a munkát.

Incze Ferenc (1910–1988) Gyergyószentmiklóson született és gyermekkorában Nagyszebenbe került, így munkáiban a szász város terei szinte lite-motívumként jelentek meg. Néhány alkotása napjainkban is megtekinthető a Brukenthal Múzeumhoz tartozó Kortárs Művészeti Galériában (Tribunei út).³⁴

Bács Ferenc színművész (1936-2019) Nagyszebenben született és 2011-ben az Ars HUNGARICA magyar fesztivál díszvendégként látogatta meg újra a várost. Nagy megtiszteltetés és öröm volt a szebeni magyar közösség számára megismerni a nagyszebeni Bács Ferenc művészt és embert. E jeles személyiségek közös fonala, hogy mindig büszkén emlékeztek Nagyszebenre, a (szülő)városra, amely munkásságukra, eredményeikre jelentős hatással volt a későbbiekben is.

Többek között ezen jeles személyiségeknek állított emléket a 2007-ben megrendezett Ars HUNGARICA fesztivál is, amelynek egyes napjai a városhoz köthető magyar személyiség nevét viselték, kiemelve szerepüket és lenyomatukat a város és a magyar nemzet kultúrájában.

33 <http://udvardy.adatbank.transindex.ro> (2019. 08.05.)

34 www.brukenthalmuseum.com (2019. 08.05.)

A magyar Nagyszeben

1910-ben Nagyszebennek 33 489 fő lakosa volt, ennek több mint fele német, 8824 fő román és 7252 fő magyar. 1970-ben már csak 5700, 2003-ben 3193, s napjainkban már alig 2300 magyar lakosa maradt a több mint 150 000-es városban. Napjainkban a magyar közösség fele a római katolikus, fele a református felekezethez tartozik. Magyar oktatás a román óvodában és iskolában zajlik, magyar tagozaton, összevont csoportokban és osztályokban (jelenleg 0 – V. osztály).

A magyar kulturális élet hátterét a Polgári Kör adta a XVIII. századtól az 1950-es évekig, amikor ezt felszámolták a román kommunista hatalomnak köszönhetően. Székhelye korábban a Bánffy Györgytől örökölt, ma már „Magyar Ház” néven ismert Nagypiac téri épületben volt megtalálható. Ennek utódja lett a forradalom után megalapított Polgári Magyar Művelődési Egyesület (PMME), amelynek 2008-ban sikerült visszaigényelnie az ingatlant. A kialakított Kós Károly teremben működik azóta is az egyesület. Az épület többi részében magánvállalkozás székel, panzió és étterem-kávézó.

A HÍD – Szebeni Magyarok Egyesülete 2005. március 11-én alakult meg hivatalosan.³⁵ *(Amikor a nagyszebeni bíróságon ez lett a hivatalos bejegyzési dátum, nem gondoltak arra, hogy napra pontosan megegyezik az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc jeles napjával, amikor is Bem József tábornok honvédjei bevették Nagyszebent.)* Alapítói: Guttman Márta, Bándi István, Márton András, Fám Erika, Serfőző Tünde és Serfőző Levente. Néhányan az alapító tagok közül már korábban is a MADISZ (Magyar Ifjúsági Diákszövetség) aktív tagjai voltak, vagy szerepet vállaltak a közösségi életben. Olyan emberek, akik addig is felvállalták a közösségszervezést és szabadidős, közösségépítő események megrendezését, lehetőséget láttak egy olyan szervezet létrehozásában, amely a magyar kultúrát képviseli Dél-Erdélyben felerősítve ezáltal a helyi magyar ajkú lakosok nemzeti öntudatát, de ugyanakkor jelentős segítséget nyújt bemutatkozni a helyi közösségnek a távolabbról érkező vendégek előtt is.

2007-ben Nagyszeben városa az Európa Kulturális Fővárosa címet érdemelte ki Luxemburggal együtt, tekintettel a városalapító szász közösség közös származására. Nagyszeben a kulturális sokszínűséget választotta fő témájává, amelynek egyik mottója „A kultúra városa, a kultúrák városa” lett, a másik pedig „Nagyszeben, fiatal 1191 óta”, utalva a város első írásos említésére.

Ehhez a háttérhez szükség volt egy olyan eseménysorozatra, amely méltón mutassa be a magyar örökség jeles képviselőit az EKF nagyszebeni színpadjain. Így született meg az Ars HUNGARICA fesztivál ötlete. Neve a „magyar hitvallásra” utal és azokra a magyar értékekre, amelyekkel azóta is gazdagítja a HÍD Egyesület Nagyszeben kulturális kínálatát.

Előzetes előkészítőként és a tervezett programsorozat hírvívő fesztiváljaként 2006-ban került megszervezésre a 0. Ars Hungarica hét, az első, háromnapos fesztivál, amelynek középpontjában, a budapesti Borsos Miklós és Kéry Ilona Alapítványnak köszönhetően a nagyszebeni születésű magyar szobrász néhány eredeti alkotásának bemutatása jelentette.

A fesztiválsorozat egyik igen fontos és maradandó pillanata, a belvároshoz közeli köztéri parknak magyar elnevezése Petőfi Sándor parkként.

35 HÍD – Szebeni Magyarok Egyesületének statútuma

A 2007-es EKF programsorozathoz a teljesség igénye nélkül, néhány fontosabb eseményt emelnék ki az Ars HUNGARICA napokkal kapcsolatban (2007. március és augusztus): István, a király rockopera nagyszabesi bemutatója, Magyar Állami Népi Együttes (MÁNE) fellépése, Pécsi Nemzeti Színház és Győri Balett előadásai, Kolozsvári Magyar Állami Opera színművészei és énekesei valamint Victor Vasarely kiállítás megrendezése, Sebestyén Márta, Eperjes Károly, és Ghymes zenekar fellépése tette emlékezetessé a programsorozatot.³⁶

Azóta az Ars HUNGARICA a környezet legismertebb magyar fesztiválja lett, interdiszciplináris jellegét megőrizve minden év novemberében szervezi meg a HÍD önkéntes csapata Serfőző Levente elnök irányításával. Minden alkalommal igyekszik színes kulturális kínálattal bővíteni a város eseménynaptárát, és a magyar közösség minden korosztályának és kulturális igényeinek megfelelni, nem elfeledve a fesztivál közösségépítő, hagyományörző és nevelő jellegét sem. Kiemelten fontosak a gyerekeknek és fiatal generációnak szánt események, hiszen a HÍD Egyesület próbál a közösség dinamikájához alkalmazkodni, lépést tartva a kor aktuális irányzatával.

A szervezéshez szükséges anyagi háttérnek 80%-át a helyi város önkormányzata biztosítja pályázatok által (Polgármesteri Hivatal és Megyei Tanács), a többi romániai és magyarországi támogató alapítványok (Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap) teszik ki.

Megjegyzendő, hogy a jelenlegi általánosan elfogadott „kényelmes menetrend” ellenére a HÍD Egyesület politikamentes álláspontja jelentős mértékben megnehezíti az anyagi forrásokért történő lobby tevékenység kifejtését és a hosszútávú stratégia kialakítását. Ennek ellenére igyekszik hű maradni önmagához, és ezt az álláspontot továbbra is képviselni.

A Hungarikum Napok szintén a HÍD Egyesület által szervezett, gasztronómiai jellegű esemény, melynek fő témája a gulyásfőző verseny, valamint a magyar ízek és hungarikumok bemutatása, a néptánc és hagyományok népszerűsítése, a kézművesség, a népi mesterségek és hagyományok ápolása. [8]

2009-ben indult négy jóbarát kezdeményezéséből (Serfőző Levente, Kovács Károly, Kovács Géza és Barabás Ferenc), akik elhatározták, hogy a gulyásfőzés iránti szenvedélyüket megosztják a nagyközönséggel. A szervezést a HÍD Egyesület vállalta, míg a helyszínt az ASTRA Skanzen ajánlotta fel, amelynek vezetői ekkor jöttek rá, hogy a XXI. században a múzeumnak akkor van értéke, ha a vizuális értékek bemutatása mellett más aktív programokat is biztosítaniuk szükséges látogatói számára. Így például a Hungarikum Napokon kínált gasztronómiai élmény által lett vonzóbb a Hargita megyei korondi fazekas ház egy hétvégén keresztül. Tíz év alatt a gasztronómiai eseményünk igen kedvelt és népszerű lett a szabasi magyarság körében, helyet adva azoknak az amatőr és hivatásos szakácsoknak is, akiknek közös szenvedélye a gulyásfőzés. A gasztronómiai fesztivál hangulatát fokozza a magyar népzene és néptánc, a népművészeti és kézműves kiállítás és vásár, a jurtaépítés, valamint a gyermekprogramok.

Az elmúlt években a program megtalálta azt az egyensúlyt, amely által úgy a helyi román és magyar közönség, mint a más régiókból érkezett vendégek élvezhetik az ízek közös és egyetemes nyelvét.

36 www.szeben.ro (2019.08.05)

A fesztivál elsődleges célja a hungarikumok népszerűsítése és egy össz kárpát-medencei magyar platform kialakítása, amely teret biztosít a közösségek közötti kapcsolatépítésre, kommunikációra. Ugyanakkor lehetőséget ad arra is, hogy a nagyközönség megismerje és megkedvelje a magyar kultúrát Dél-Erdély ezen végvárában, ezáltal is felerősítve a városban a magyar nemzet életében máig kitörölhetetlen és a jelenben is fontos szerepét. A gasztronómiai ünnep az elmúlt 10 évben olyan jelentős eseménnyé nőtte ki magát, hogy 2019-ben rendezett Hungarikum Napok hivatalos programpontja lett a Szeben Megye – Európa Gasztronómiai Régió 2019 évadnak is.

Ugyanakkor, meg kell említenem, hogy a magyar kulturális élet nemcsak a két fesztivál körül forog, hanem rendszeresen történnek tematikus magyar események. Nem telik el olyan hónap, hogy magyar előadó ne lépne fel a város valamelyik színpadán. Sok esetben, a Bukaresti Balassi Intézet támogatásával a Bukarestbe tartó fellépő együttesek Nagyszébenben is tesznek egy megállót. Ennek köszönhetően a HÍD Egyesület a helyi magyar kulturális katalizátor szerepét is betölti. A mára már kulturális tereknek otthont adó templom-galériák, vagy különleges kávézók közönsége több felejthetetlen estét tölthetett a magyar zene kíséretében. Elég csak megemlíteni Varnus Xavert, Sárík Pétert, Pély Barnát, Gyárfás Istvánt, Harcsa Veronikát vagy David Yengibariant.

De más művészeti ágak kiemelt magyar képviselője is bemutatkozott már galériákban, filmstúdiókban, a városi tereken, színpadokon és múzeumokban. A legjobb tudása szerint igyekszik a HÍD Egyesület a Kárpát-medencei és az erdélyi magyar programokhoz kapcsolódni, ilyen a minden februárban sorra kerülő „*Kultúrházak éjjel nappal*” vagy az októberi „*FilmtettFeszt*”, de sok más együttműködésről és partneri kapcsolatról tehetnék említést.

Olyan helyi programokat is támogat egyesületünk, amelyen magyar ajkú vendégek vesznek részt. Legjobb példa az ASTRA Skanzenben szervezett „*Szép. Kerámia. Hasznos.*” fazekas kiállítás, vásár és szakmai találkozó, de az ASTRA Multicultural fesztivál, az ASTRA FilmFeszt, a Nemzetközi Jazz- és a Nemzetközi Színház Fesztiválok is megemlíthetők, amelyek az egyesület partnerségét keresik, kérik és örömmel fogadják az ajánlatait.

Szász szervezés, román munka és magyar szenvedély

Egyesek szerint ez a három fő jellemvonás vezetett el újra a város gazdasági és kulturális fellendüléséhez, hozzáadva a történelem tiszteletben tartását és „újra hasznosítását”.

2000-ben a lakosság 85%-os arányban választotta meg a német ajkú Klaus Johannist polgármesternek, aki 2014-ig vezette a várost (napjainkban Románia elnöke). Vele párhuzamosan 2000-tól 2008-ig a város magyar főépítész, Guttman Szabolcs gondoskodott Nagyszében felújításáról a Kulturális Főváros programsorozatra méltón felkészülve.

Napjainkban a kulturális és vallási sokszínűséget jönnek megcsodálni a turisták. 2019-ben ennek a térség gasztronómiai oldalát élvezhetik az ide látogatók, hiszen egész Szeben megye az Európa Gasztronómiai Régiója címet viseli Görögország déli részével párhuzamosan.

Kultúra és esélyegyenlőség: ami nekünk jár, vagy amiért megdolgozunk?

Nagyszében úgy vigyáz kisebbségeire, mint féltve őrzött kincsekre, mert ezek emelik a város kulturális és turisztikai értékét. Akadnak azonban olyanok is, akik úgy tartják, hogy a szebeni etnikai és vallási sokszínűség valójában a színpalak mögött nem létezik, és nyomai mára már elhanyagolhatók.

Az esélyegyenlőséggel járó pozitív diszkrimináció is eszébe juthat annak, aki meglátja a nagyszebeni hivatalos kulturális eseménynaptárban az Ars HUNGARICA és a Hungarikum Napok programokat. Közelebről nézve valójában az anyagi támogatás még negyedét sem fedezi a kulturális események szervezéséhez szükséges forrásoknak, hiszen az ezzel járó munka nincsen számszerűsítve. Ezeket az erőfeszítéseket olyan emberek végezték és végzik, akik számára a szebeni magyar közösség megőrzése és az események megszervezése szívügy, akik energiát és időt nem sajnálva egy közös cél érdekében fognak össze. Lelkes önkéntes generációk váltják egymást, akik a HÍD alappillérei. Éppen ezért kiemelten fontos volna egy állandó alkalmazott, aki a HÍD Egyesület következetes és céltudatos működését segítené, és aki a helyi magyar közösség fejlődése érdekében dolgozna. Jelenleg a Petőfi Sándor Program ösztöndíjasai végzik el ennek a fontos feladatnak egy kicsiny részét. Mindennek hajtómotorja Serfőző Levente, a HÍD Egyesület elnöke, aki a legtöbb felelősséget vállalja a programok megszervezéséért és sikeréért.³⁷

Az egyesület azonban nemcsak a közönsége számára nyújt élményt és értéket, hanem azok számára is, akik tagjai voltak a csapatnak. Íme néhány egykori HÍD-tag vallomása:

„Életre szóló élmény volt! Utána is még pár évig visszajártam önkénteskedni (2008, 2009, 2010, 2011). Az akkori munkatársaim barátaim lettek, a munkakörnyezet és a feladatok új embert faragtak belőlem. Mindig azt mondom, hogy én ott váltam azzá, aki ma vagyok.” Fekete (Kaniczki) Ibolya

„A HÍD számomra volt a kulturális menedzsment szakmai karrierjének kezdete. A húszas éveim végén szükségem volt egy ösztönzésre, hogy elindítsak valami újat, valami jövedelmezőt, valami dinamikusat. A csapat fiatal, kreatív és ambiciózus volt. Az összes hozzávaló, amelyre szükség van a fesztivál életben tartásához és a szervezet megerősítéséhez, évente új emberek vonzására és hatókörének bővítésére.” Dávid- Lackó Ramóna (2007, 2008, 2018, 2019)

„A lényeg, hogy barátokkal együtt szervezhettünk mindenféle jó programot, amivel örömet szerezhattunk másoknak. Jó volt, hogy együtt lehettünk és láttuk az emberek örömét amikor részt vehettek ezeken a programokon.” Imre (Virlics) Ágnes

HÍD emberek és közösségek között

Minden egyes embercsoport, közösség saját dinamikával bír, amelyhez egy kulturális egyesületnek tartania kell magát, ha sikeres szeretne maradni. A szebeni magyar közösségről sokszor mondják azt, hogy “olyan, mint egy kis település” a nagyszebeni mozaik-szerű közösségben, amelyet folyamatos információk, kölcsönhatások érik. Ezért fontos

37 Fb.com-HungarikumNapok

az, hogy a kulturálisan magyar reprezentatív egyesület lépést tartson a kor fejlődésével minden téren, a megfelelő generációval a megfelelő módon kommunikáljon és minden generációval kapcsolatot tartson a sajátos kommunikációs eszközök igénybevételével. A HÍD Egyesületnek nem egyszerű a feladata egy ilyen sokoldalú közösségben működni, ahol ahány ember és érdeklődési kör, annyi féle kulturális igénynek kell eleget tenni, ugyanakkor pedig céltudatosan a jövőre összpontosítani, vagyis a magyar kultúrát a közösség mindennapjaiba be- és visszavezetni, szerethetővé, vonzóvá tenni újra meg újra.

Magyarnak lenni, vagy nem lenni, ez itt a kérdés?

Nagyszebenben a kisebbségi esélyegyenlőség egy olyan jog, amivel élni lehet, de ennek hosszútávú fenntartása és megőrzése a közösség tagjainak önkéntes munkájával és érdeklődésével kell együtt járnia, máshogy nem tud működni. Ma már nem az a kérdés, hogy van-e lehetőség a magyar kultúrával találkozni nagyszebeniként, hanem hogyan válik ez értéké és szerves részévé a magyar közösség számára?

Nem az a kérdés, hogy hány magyar él a városban, hiszen a munkalehetőség számtalan magyar fiatalat vonz Nagyszebenbe, hanem hogyan fonódnak össze ezek a személyek és családok egy közösségé?

És végül nem az a kérdés, hogy mennyire érdemes a nagyszebeni magyar kulturális végvárat erősíteni, hanem hogy mennyire tudja a civil szféra és vele partnerségben a többi magyar intézmények megakadályozni ennek összeomlását?

A HÍD Egyesület hitvallásként vallja, hogy több száz év szebeni magyar jelenlét ad anynyi erőt, példát, fogódzót kapaszkodót a jövő magyar generációk számára, amely megőrzi, továbbviszi és tovább is fejleszti azt a kulturális gazdagságot, amely nélkül a teljes magyar nemzet kultúrája és történelme lenne szegényebb, amely megőrizze, tovább vigye és fejlessze azt a kulturális gazdagságot, amely nélkül a magyar nemzet kultúrája és történelme lenne szegényebb.

Borsó Tibor elnök, Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság: Hagyomány és megújulás a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság 24 éves életében

„A Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság az egykori Tatai Népfőiskola és névadónk, Magyary Zoltán szellemi örökségére építve biztosítja az egyének számára a világban való eligazodáshoz szükséges élethosszig tartó tanulás közösségi lehetőségét a tudás hozzáférhetővé tételével. Egyesületünk a felelős, cselekvő ember iránt elköteleződve, a közigazgatás emberközelivé tételével, a helyi értékek és kezdeményezések támogatásával, a fenntartható fejlődés tudásalapú feltételeinek megteremtésével segíti elő az egyén boldogulását és az élhető társadalom megerősítését.”³⁸

38 Jó gyakorlat – látóúton a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaságnál – <https://nmi.hu/projekt-hir/jo-gyakorlat-latouton-a-magyary-zoltan-nepfoiskolai-tarsasagnal/> (2019. 08. 01.)

A kezdetek – Tatai Népfőiskola

A népfőiskolai mozgalom a XIX. század közepén indult el Dániából. Hamar elterjedt egész Európában, majd pedig hazánkban is. A tatai népfőiskola egyik célja volt alakulásakor, hogy a parasztságot új ismeretekhez juttassa, a másik célja viszont máig is a helyi társadalom életében való aktív részvétel segítése, az erre való felkészítés, amit egyszerűen a demokrácia gyakorlásának, a demokrácia működtetésének is nevezhetünk.

Tatán, 1940–1944 között működött népfőiskola, amely a dán mintát követve bentlakásos formában működött. A Tatai Népfőiskola 1940. január 7-én indult a volt Sándor malomból kialakított turistaszálló épületében. A népfőiskola gondolatát Márkus Jenő tiszteletes vetette fel, mely gondolattal egyetértett, és a gyakorlati megvalósításban is meghatározó szerepet töltött be a kor neves közigazgatás-tudósa, Magyary Zoltán.

Magyary Zoltán munkacsoportjával a népfőiskola elindulását megelőző években végzett egy – ma is mintának tekinthető – tudományos vizsgálatot a Tatai Járás településein. A vizsgálat feltárt sok problémát, megoldandó feladatot, ami alapján arra a felismerésre jutottak, hogy a változásokhoz nem elég a szakmai javaslat és elképzelés, szükség van olyan felkészült helyi polgárokra, akik maguk is részesei lesznek a változás elindításának és megvalósításának, tehát a népfőiskola gondolatára.

A Tatai Népfőiskola arról is nevezetes, hogy nem kapcsolódott egyik felekezethez sem, amint az emléktáblán megfogalmazták: *„Hazánk első állami népfőiskolája”*.

A Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság a rendszerváltás után

A Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság 1995-ös megalakulása 22 fő részvételével indult, tiszteletbeli elnökként pedig azt a dr. Kiss Istvánt választották, aki Magyary Zoltán vezető munkatársaként részt vett az fentebb említett vizsgálatban (mely alapját képezte a Közigazgatás és az emberek c. könyvnek), illetve vezető szerepe volt az akkori szociális program elindításában, szervezésében, később pedig Magyary emlékének ápolásában is aktívan közreműködött.

1997-ben szervezték meg az első kisebbségi önkormányzati képzési programot, amelynek jelentőségét növeli, hogy bentlakásos volt, valamint az önkormányzatok munkáját segítő informatikai képzést.

1998-ban került sor az első országos jellegű konferenciára a szociális foglalkoztatás témakörében, amely szintén Magyaryék munkásságához kapcsolódott (a „szociális vármege” néven vált ismertté ez a kezdeményezés). Még ebben az évben a civil szervezetekre vonatkozó törvény lehetővé tette a közhasznú besorolás elnyerését, amit a szervezet meg is kapott.

Az 1999-ben megvalósított programsorozat Komárom-Esztergom megye környezeti- és természetvédelmi értékeit mutatta be.

2000-ben indították el a 2015-ös tanévben is megszervezett történelmi előadásorozatot, amely a magyar történelem bemutatását célozta, és az első Európai Unióról szóló programot az önkormányzati szférában dolgozó érdeklődőknek.

2001-ben indult először alapfokú számítógép-kezelői tanfolyam, és az akkor még „Kistérségi Társulás” néven ismert (mai járási terület) települések értékeinek bemutatását cél-

zó kezdeményezés, valamint ebben az évben került megszervezésre az első Magyary nevét viselő konferencia.

A 2002-es év mérőföldkövet jelentett a szervezet életében: a szolgáltatási kínálat kibővült, összesen hat programsorozat valósulhatott meg. Ennek az évnak az újdonsága az „egészségügyi programok” indítása – ezek azóta is folyamatosak –, s sikerült Tatán kívül a megye több településére is elvinni a támogatás révén az egészségügyi ismereteket: Bakonyárskány, Dad, Dunaalmás, Héreg, Tardos, Vérteskethely és Vértesszőlős.

2003-ban tovább bővült a népfőiskola képzési kínálata, az éves tanfolyamok száma elérte már a tizenkettőt és a paletta is színesedett a biogazdálkodás témakörével. Ez évben Héregen és Kocson is sikerült két programot lebonyolítani. A növekvő adminisztráció miatt szükségessé vált egy főállású munkatárs felvétele, amit a munkaügyi hivatal segítségével, pályakezdő fiatal alkalmazásával sikerült megoldani.

A képzési tevékenység kiszélesedése vetette fel azt a gondolatot, hogy megszerezze a szervezet a felnőttképzésre vonatkozó akkreditációt, amely törekvés sikerrel járt. Szintén ebben az évben került sor a Héregen egy Magyary emlékhely kialakítására a helyi önkormányzat támogatásával és együttműködésével.

2004-től a háttér munka önálló irodában folyik, amely a szervezési és adminisztrációs feladatok színhelyévé is vált. Nevezetesen még ez az év azért is, mert ekkor volt az első „helyszelleme” jellegű program a város értékeinek bemutatására és nyelvtanfolyamokat is sikerült indítani. Ez volt az első év, amikor ünnepélyes népfőiskolai tanévnyitóra is sor került, amely azóta is minden évben megrendezésre kerül.

2005-ben tanfolyamaink mellett, a Help Kht. partnereként hivatalos szakképző tanfolyamot szerveztünk kerti munkás, valamint szociális gondozó és ápoló szakmákban. Ebben az évben indítottuk újjára a Népfőiskolai Hírmondó névre hallgató periodikánkat, melyből évi két-három szám kerül kiadásra.

2006-ban újdonságot jelentett az „Ínyencek klubja” elnevezésű program szervezése.

2007-ben a szervezet részt vett egy regionális programban, amely a partnerségi kapcsolatok fejlesztését célozta meg az önkormányzatok és a civil szervezetek között.

2008-ban az év feladatainak sorában ekkor jelent meg a munkaügyi információ-szolgáltatás ellátása 8 fő munkatárssal, és a munkatanácsadás feladata 7 fő alkalmazásával, mely feladatot azóta is folyamatosan végez a szervezetünk.

2015-ben került megrendezésre a népfőiskolai mozgalom tatai elindításának 75. évfordulójára egy nagyszabású konferencia Tatán, amelyen részt vettek a város döntéshozói, a megyei önkormányzat alelnöke és a népfőiskola munkásságát követő szakemberek, érdeklődők, akik a jeles napon a népfőiskolai mozgalom jelenéről és jövőjéről tanácskoztak.

2015-től indult el a D-képzési akkreditáció megszervezése, tanácsadás, mentorálás területeken.

2016-tól kompetencia méréssel, fejlesztéssel bővült a képzési kínálat.

2017-ben indult GINOP-5.1.3- Társadalmi célú vállalkozások ösztönzése elnevezésű pályázat megvalósítása során Tata Város Önkormányzattal szoros együttműködésben felújításra került a volt Piarista Rendház épületének egy szárnya, melyben helyett kapott Társaságunk is. Ezen helyszín nyüzsgő társadalmi élet színterévé vált ezáltal. Programjaink javát itt valósítjuk meg, a szervezet, irodai munka java is itt zajlik, illetve 2018-tól székelyhelyünként is szolgál. Korábbi tevékenységeink és e fejlesztések tették lehetővé, hogy a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság munkája szakmailag és a helyi társadalom életében

is fontos tényezővé vált. A társaság taglétszáma a kezdeti 22 főről mára 160 fő fölé duzzadt, míg alkalmazotti létszáma a kezdeti 1-ről 15-re, majd 41 főre nőtt, illetve 14 fő-t foglalkoztatunk megbízással. Az elmúlt 23 év programjain a megye, illetve az ország több, mint 50 településéről vettek részt hallgatók. Előadóink száma megközelíti a 800 főt, melyek többsége neves egyetemi/főiskolai tanár, tudományos kutató.

Szervezeti felépítés

A társaság szervei:

- a) közgyűlés,
- b) elnökség,
- c) felügyelő bizottság
- d) munkaszervezet

A társaság szervei a demokratikus önkormányzat, a nyilvánosság és a szolidaritás elvének tiszteletben tartásával működnek.

2015-től Borsó Tibor, a Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés alelnöke látja el az elnöki teendőket, munkáját 9 fős elnökség segíti. A népfőiskola „tisztületbeli elnöke” dr. Márkus Mihály püspök, „örökös tisztületbeli elnöke” Keresztesi József.

A Kárpát-medencei népfőiskolai hálózathoz kapcsoló feladatok hatékony ellátása érdekében létrehoztuk munkaszervezetünket. E munkaszervezet egyik fő feladata a pályázati projektek megvalósításán és a mindennapi munkaszervezésen, adminisztráción túl, illetve azzal összehangoltan a Tatai-medence településeinek értékfeltáró, értékgyűjtő és értékmegőrző tevékenységének támogatása.

Népfőiskolánk a kezdetektől fogva keresi annak lehetőségét, hogy missziójának/ küldetésének megfelelően milyen területen, milyen tevékenységekkel tud a leginkább hasznára válni szűkebb és tágabb környezetének. Ez a szemlélet vezérel minket programjaink, szolgáltatásaink, a jövőre vonatkozó stratégiánk megalkotásánál is, figyelembe véve az egyén, a közösség, illetve a kor követelményeit egyaránt.

A Magyar Zoltán Népfőiskolai Társaság jelenlegi tevékenysége

Képzéssorozatok:

- történelem
- egészségnevelés
- alapfokú számítógép-kezelői ismeretek,
- angol és német nyelvtanfolyamok,
- vallástörténet
- művészet
- irodalomtörténet

Sorozataink mellett több alkalommal szervez(t)ünk egyszeri képzéseket önkormányzati képviselőknek, illetve a lakosság részére pl. környezetvédelmi-, falusi turizmus-, biogazdálkodás és számos más témakörben.

A képzések összeállításánál célunk a fiatalabb korosztály megszólítása is, melyhez igénybe vesszük a környező középiskolák és általános iskolák pedagógusainak segítségét is. Elsősorban a történelem és irodalom tárgyú előadásaink jól kiegészítik a tankönyvi tudásanyagot. Emellett a városban működő általános és középiskolákkal szoros együttműködésben 2018-tól szervezzük a már 10 éves múltra visszatekintő Ma Tata Túra elnevezésű matematika versenysorozatot, mely több programelemből áll:

- egész éves levelező matematika verseny,
- két, Tata épített és környezeti értékei között megrendezett, szabadtéri verseny,
- matematika tábor az eredményes versenyzők részvételével.

A képzéseink korosztályos bővítését célzó további projektünk, az EFOP-1.3.8. – Önkéntesség személyre szabva címmel 18-22 éves korú középiskolát végzett fiataloknak kínál személyre szabott tanulási és önkéntes lehetőséget, mellyel több OKJ szakma közül választhatnak, mellette nyelvi képzésen vehetnek részt, jogosítványt szerezhettek, s mindezt kiegészítve önkéntesként kipróbálhatják magukat partnereinknél egyéni mentorálási lehetőséggel.

A civil szervezetek működésének fontos eleme az együttműködés más szervezetekkel, partnerekkel. Ezt a törekvést tudatosan vállalta a szervezet, és meghatározóvá vált a népfőiskola működésében, eredményes tevékenységében. Kiemelkedő jelentőségűek az NMI NKFT, a Kormányhivatal, a Megyei Közgyűlés, és a helyi önkormányzati kapcsolatok. A helyi önkormányzattal való szoros együttműködés és tevékenységünk elismerésének jele a 2016-ban megkötött közművelődési megállapodás, illetve irodahelyiség biztosítása a népfőiskola számára, de számos programot valósítottunk meg közösen. Legfontosabb ezek közül a Magyar konferenciák szervezése és hagyományok ápolása. A másik fontos kapcsolatunk a Kormányhivatal foglalkoztatási osztályával alakult ki a munkaerő-piaci szolgáltatások területén.

Pályázataink növekvő sikeressége kapcsán bővül tevékenységeink köre: közösségi kert kialakításába kezdtünk, elindítottuk az iskolai közösségi szolgálat helyi rendszerének fejlesztését és a civil szervezetek integrálását célzó projektünket is. Emellett az alakulóban lévő Kárpát – medencei Népfőiskolai Hálózat tagjaként a helyi értékek felkutatását és népszerűsítését is igyekszünk elősegíteni.

Fontosnak tartjuk a Budapesti Nemzeti Közszerződési Egyetem Közigazgatás – Tudományi Karral kialakult kapcsolatot, amely alapvetően Magyar Zoltán szakmai tevékenységéhez kapcsolódik, az ő emlékeit erősíti-ápolja, de ez a kapcsolat alapozta meg a Magyar díj alapítását is a Karon működő Magyar Szakkollégium hallgatóinak elismerésére (a hallgatók rendszeresen közreműködnek a Magyar konferenciákon).

Külön érdemes kiemelni a „látó-utak” gyakorlatát, amelyet a régi népfőiskolai hagyományokból vett át a népfőiskola. Ennek lényege, hogy a tanfolyami ismeretekhez kapcsolódva olyan helyszíni látogatást szerveznek, amely tapasztalat kiegészíti az ismereteket. Ennek első példája a természeti-és környezetvédelmi programhoz kapcsolódott, de azt követően számos más jellegű látogatás is megszervezésre került, pl. Budapesten a Terrorháza Múzeumba vagy a Károli Gáspár Református Egyetem Biblia Múzeumába és még számos helyszínre.

A határon túli kapcsolatok ápolásának köszönhetően jutottak el a szervezet tagjai testvérvárosukhoz, Szovátára és Szőgyénbe is. Emellett jó kapcsolat-együttműködés alakult ki a nagyváradi székhelyű – Bihar megyei – civil szervezet vezetőségével, akiknek képviselői több alkalommal jártak Tatán is – dr. Fleisz János történész több előadást is tartott. A nagyváradi Tibor Ernő Galéria képzőművész csoportnak kiállítását is szerveztünk. A későbbiek során Egei György grafikus csatlakozott a tatai Márványhegyi Nyári Képzőművész Táborhoz. Szerveztünk hangversenyt egy kárpátaljai fiatal zongoraművésznek, és a szlovákiai Tardoskedi művészeti csoportjai, kézműves körei is bemutatkozhattak.

A népfőiskola nemcsak a városi önkormányzattal törekszik együttműködésre, közös programok szervezésére, hanem sok más szervezettel is, illetve segíti azokat a kezdeményezéseket, amelyek induláskor ezt igénylik. Ilyen segítő együttműködés alakult ki a Shakespeare Színház indulásakor – adminisztrációját végeztük egy ideig. A Beszélgető Körnek és a Versbarátok Körének is helyet biztosítottunk, de talán a legfontosabbnak ítélnélhető a Tatai Civil Társulás elindulásának segítése, a programokban való aktív szervezési és szervezeti részvétel vállalása.

A népfőiskola és az abban kiemelkedő munkát végzőket elismerések odaítélésével is megbecsülték: Ilyen a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatás-tudományi Kari Tanácsa által adományozott Magyar Zoltán emlékérem, melyet 2008-ban kapott meg a szervezet. 2013-ban az akkor elnöki feladatot ellátó Keresztesi József, „Az Év Önkéntese” elismerést, majd 2014-ben a „Tata Városért” díj ezüst fokozatát kapta meg. A Társaságot működésének 20. évfordulója alkalmából megyei Príma-díjra is jelölték.

Névadónk nyomdokain haladva, a közigazgatáshoz kapcsolódóan folytatjuk több mint 10 éves megyei szintű munkatanácsadói, munkaerő-piaci információsnyújtási, és mentorálási tevékenységünket a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal összes foglalkoztatási osztályán. Büszkék vagyunk rá, hogy éves szinten kollégáink – jelenleg 14 fő látja el ezen feladatokat – munkanélküliek és hátrányos helyzetű embertársaink ezreit segítik visszavezetni különféle módszerekkel a munka világába. Ezen tevékenységet kiegészítve a GINOP-5.1.5. azonosítószámú „Együtt a munkavállalásért Komárom-Esztergom megyében” elnevezésű program megvalósításával a megye egész területén egyéni mentorálás, állásfeltárás, elhelyezés, egyéni és csoportos tanácsadás szolgáltatásokkal biztosítjuk, hogy a leghátrányosabb helyzetű álláskereső is megtalálja a neki megfelelő megélhetési forrást. Ebben konzorciumi partnerünk a Debreceni Stúdió Egyesület, illetve stratégiai partner a Megyei Kormányhivatal és az országos lefedettséggel működő Munkaerőpiacon Maradás Egyesület.

Klímavédelemmel, fenntarthatósággal foglalkozó tevékenységünk 2017-ben új elemmel bővült, így már nem csupán előadás formájában tájékozódhatnak az érdeklődők e témában, hanem lehetőség nyílik közösségi kerthez kapcsolódó gyakorlati bemutatókon is részt venniük, úgymint a komposztálás, vegyszermentes kertművelés, növénytársítások összeállítása, illetve számos más területen. A Bacsó Béla lakótelep kiskertés részén Tata Város Önkormányzatával közösen közösségi kert kialakításába kezdtünk. A közösségi kert szemléletformáló ereje nem korlátozódik a környezettudatosságra, számtalan előnye közül kiemelendő a közösségépítő, szociális, egészségügyi és gazdasági hatása is. A Komárom-Esztergom Megyei Klímavédelmi Paktum tagjaként kötelességünknek érezzük a környezeti fenntarthatóság eszméjét minél több háztartásba eljuttatni.

Közművelődési tevékenységünket a népfőiskolai mozgalom hagyományainak megfelelően szerteágazó területeken végezzük. A szabad művelődés, az élethosszig tartó tanulás, továbbá a kompetenciafejlesztés lehetőségét közhasznú státuszunknak megfelelően igyekszünk minél szélesebb kör számára ingyenesen elérhetővé tenni. Évek óta nagy népszerűségnek örvendő előadássorozatainkat az elkövetkező években is folytatni kívánjuk. Ezen feladataink folytatására Tata Város Önkormányzatával határozatlan időre kötött közművelődési megállapodásunk a garancia.

2017-ben került első ízben megrendezésre az I. Magyary Egészségnap. A szakmával egyetértve e rendezvényünk szemléletében a megelőzésre helyezzük a hangsúlyt, így az egészséges táplálkozásra (környezeti szemlélettel kiegészítve a helyi vegyszermentes termékekre), a mértékletességre, a gyógynövények fogyasztásának és a mozgás fontosságára. Ezt kiegészítve 2018-ban megszervezésre került a helyi közösség és környezettudatosság erősítését célzó Forrás Bevásárló Közösség is.

Szervezet és közösségfejlesztés terén két nagy projektbe kezdtünk. Egyrészt az iskolai közösségi szolgálat (IKSZ) helyi rendszerét 2017 óta, egy mintaprojekt keretében igyekszünk példaértékűvé fejleszteni, mely módszerekre alapozva, illetve azok segítségével más településeken is fel lehet majd építeni ennek működő rendszerét. A program keretében az Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézetével partnerségben pedagógus továbbképzést tartottunk, továbbá IKSZ- és önkéntes menedzsmentet hallgathattak civil szervezetek delegáltjai. 2018-ban egy nagy közös rendezvény megszervezésére került sor két alkalommal – hagyományteremtő céllal: IKSZ Börze elnevezéssel, melyen állami, önkormányzati, illetve civil szervezetek, mint fogadószervezetek találkozhatnak a diákokkal, érintettekkel. Célja, hogy valóban tartalmas, pedagógiai szempontból is hasznos tevékenységeket végezhesen az ifjúság, továbbá, hogy erősítse a generációk közti együttműködést és terjessze az önkéntesség ethoszát. A folyamat részeként további felkészítő, érzékenyítő programokat szervezünk az érintetteknek az elkövetkező években, lehetőséget biztosítva minden érdeklődőnek a bekapcsolódáshoz.

EFOP-3.7.3. -„Tanuló Tata” projektünk célja a 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozattal elfogadott, Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiájában megfogalmazottak szerint a kulturális intézményekben megvalósuló, egész életen át tartó tanulást biztosító szolgáltatások, tevékenységek, új tanulási tartalmak támogatása, új típusú tanulási formák kialakítása sokszínű tematikájú programmal, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges feltételek megteremtése, illetve a meglévő szolgáltatások továbbfejlesztése.

Programunk rész céljai: alapkompenciák fejlesztése a nem formális és informális képzési formák és szolgáltatások (pl. távoktatás, e-learning) kiterjesztésével; a formális oktatásba való visszatérés vagy belépés elősegítése az egész életen át tartó tanulási tevékenységek által; kultúra bázisán megszerzett készségek hasznosítása a munkaerőpiacra és a társadalmi, ill. közéletbe való visszatérés érdekében; új innovatív tanulási lehetőségek és formák fejlesztése és elterjesztése a felnőttek és a képző szakemberek számára; tanulás tanulásának támogatása; digitalizált, tanulást segítő kulturális tartalmak felhasználási módjainak megismertetése; állampolgári kompetencia, kulturális kifejezőkészség és a tudományos magyarázatok alkalmazására képessé tétel, anyanyelvi, nyelvi és digitális kompetenciák fejlesztése; funkcionális analfabetizmus visszaszorítása, továbbá közösségfejlesztés, helyi identitás megerősítése, egyéni kompetenciák fejlesztése;.

EFOP-5.2.2 – „EgyMásért” nemzetközi együttműködésben megvalósuló, szociális fejlesztési programunk a 24 éve megrendezett bécsi Emberi Jogi Világkonferencián elfogadott cselekvési program 3 kritikus területére terjed ki:

1. egyenlőtlen hozzáférés az oktatáshoz-képzéshez,
2. egyenlőtlen hozzáférés az egészségügyi ellátáshoz,
3. egyenlőtlen hozzáférés a gazdasági javakhoz és a produktív tevékenységekhez.

Az ÁROP programok hatás-elemzésének esettanulmánya alapján programunkban néhány területileg független adaptálható elemet hangsúlyozunk a női célcsoportok számára:

- Foglalkoztatási, munkaerő-piaci tanácsadás,
- Nők számára szervezett komplex segítő programok,
- A jövőbeni gyermekvállalás várható követelményeivel kapcsolatos tanácsadás, felvilágosítás erősítése a nehéz gazdasági, társadalmi helyzetben lévő szülők és potenciális szülők körében.
- Áldozatvédelemmel kapcsolatos felvilágosító tevékenység erősítése az áldozattá válás esélyeinek csökkentése érdekében,
- Gazdaságilag kiszolgáltatott nők számára komplex segítségnyújtást biztosító programok bővítése.

Programunkat négy nemzetközi (2 db szerb és 2 szlovák) együttműködő partner bevonásával a nemek közötti esélyegyenlőség csökkenése, az együttműködő szociális innovációk (jó gyakorlatok) fejlesztése, népszerűsítése mentén szervezzük. A projekt célja hazai és nemzetközi tapasztalatok és jó gyakorlatok megismerése a nemek közötti esélyegyenlőség témaköréhez kapcsolódó, egyéni és közösségi életminőség-javító fejlesztése, tanulmányutak és műhelymunkák által, továbbá ajánlások kidolgozása szakmai kiadványhoz, a nemek közötti esélyegyenlőség csökkentésére kialakított civil és professzionális protokollok megismertetése, a problémák hatékonyabb kezelése, a határokon átnyúló együttműködések menedzselése, közös programok szervezése, melyek erősítik a szakmai identitást és a szűkebb-tágabb térségi (európai) összetartozást, továbbá aktív szakmai/szakpolitikai együttműködés kialakítása hazánk északi és déli határai mentén a nemek közötti esélyegyenlőség csökkentése érdekében, érzékenyítő tréningekkel felkészítésekkel, melyek hozzájárulnak az oktatási/foglalkoztatási egyenlőtlenségek mérsékléséhez is. A programok támogatják a családbarát lokális közösségek meggyökeresedését a társadalmi felzárkózás terén.

Tervek

Szervezetünk fontosnak tartja Magyary Zoltán és társai munkásságának bemutatását Tata városában élők számára. Magyary fő műve: „A közigazgatás és az emberek” című könyve a Tata és térsége átfogó közigazgatási felméréséről íródott. Azt gondoljuk, – és az eddigi programjainkon való visszajelzés is azt mutatja -, hogy minden tatai és tatai kötődésű szívesen megismerné ezt a felmérést, illetve Magyary munkálkodását. A felmérés és az azóta történt hasonló mérések összehasonlítása jól szemléltetné Tata fejlődését, a körülmények alakulását, amely mentén további fejlesztési irányok is meghatározhatók akár

a lakosok, helyi civilek, akár a városvezetés részéről. A Magyary Zoltán által létrehívott Tatai Népfőiskolai Társaság alapjain szerveződött egyesületünk eddigi munkálkodását is erősíteni a témával kapcsolatos kurzus, illetve konferencia megrendezése. Hisszük, hogy mindezen tevékenységek erősíti a helyiek lokálpatrióta felfogását, illetve jó tükröt mutat a városi vezetőknek is eddigi tevékenységeik eredményességéről, továbbá előre mozdítja a fejlesztési irányok meghatározását.

Korábbi értékfeltáró és értékbemutató munkánk folytatásaként és annak kiegészítéseként, továbbá a Kárpát-medencei népfőiskolai hálózat céljainak megvalósítása érdekében a magyar nemzeti értékektől és hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény adta lehetőségek alapján a Tatai-medence településeit – azokkal partnerségi viszonyban – segíteni kívánjuk értéktári tevékenységgel kapcsolatos munkájukban. Célul tűztük ki, hogy minden település lakosságát közösségi rendezvények keretében bevonjuk az értékfeltárás folyamatába és ennek eredményeként a helyi értéktár kínálatot bővítjük.

Tevékenységeinket úgy szervezzük, hogy azok egymást erősítsék: az önkéntesség a közösségfejlesztésen túl pl. a munkaerő-piaci (re) integrációt segíti, a közösségi kert az egészséges táplálkozást, a fenntarthatóság eszmeiségének terjesztését és kisközösségek létrejöttét, az iskolai közösségi szolgálat a generációk közti együttműködést és az önkéntességre való hajlandóságot, illetve a kompetenciafejlesztést támogatja.

Minden programunk azonban egységes egy valamiben: azzal a hittel és reménnyel átszőtt, hogy az abban részt vevők többek, jobbak, felkészültebbek lesznek!

Ahogy Móricz Zsigmond megfogalmazta:

„Jobb polgárt, jobb hazafit, s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja.”

Topár-Thán Réka turisztikai szakértő és Bagyura Ferenc szakmai vezető, Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület: Kiscsöszai Hunyor Népfőiskola – Sokszínű és változó vidék a hagyományok tükrében

Az *Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület* évtizedes fennállása óta a magyar néphagyomány kutatását, átörökítését tekinti fő feladatának. E célok mentén végzi tevékenységét, szervezi, bonyolítja programjait. Munkája évről-évre egyre szerteágazóbb, sokszínűbb lett, melynek eredményeként a szervezet mára az egész magyar nyelvterületen, sőt több távoli országban is ismertté vált.

Az egyesület munkája, eredményei:

- magyar értékek gyűjtése, továbbörökítése
- néptánc és népzene kultúra ápolása
- tárgyi örökség megőrzése, gondozása
- néphagyományra épülő értékek felkutatása
- továbbképzések szervezése
- néptáncos, és –zenés rendezvények, közösségi alkalmak rendezése, lebonyolítása
- létrehozta a Hungarikum Klubot
- értéktári munkák támogatása
- több kulturális közösség fenntartója

- az Élő Forrás Alapfokú Művészeti Iskola fenntartója

Egyesületünk székhelye Kiscsősz, a Somló-Ság térség gyöngyszeme, amit varázslatos falusi környezet jellemez. Ez az alapja a társadalomfejlesztési programnak. Itt hozta létre múzeumát, amely egyben szakmai tevékenységének fő helyszíne.

Kiscsősi Interaktív Falumúzeum

Az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület a falu egyik legromosabb, legrégebbi házát varázsolta újjá az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program támogatásának köszönhetően. Ez az épület nem a megérinthetetlen régiségek gyűjteményének háza, hanem az élő hagyomány kipróbálásának, átélésének színtere. A kertben épült hatalmas táncpajtában valós formájában és hangulatában lehet megrendezni a régi idők táncos báljait, a vendégek igazi csüddöngölőt járhatnak.

Az istállóban lovak várják a frissen kaszált fűvet, lucernát, hogy később nyereg alatt vagy kocsi előtt hálálhassák meg a gondoskodást. A kertben a háznál tartott magyar állatokból válogatott kolóniát csodálhatják meg az érdeklődők. A szamarak, birkák, kecskék és szürke marhák szelíden fogadják az érdeklődők közeledését.

A lakóházi részben összegyűjtött bútorok, berendezési tárgyak és az épületelemek a térségre jellemző hagyományokat tükrözik. A konyhából fűthető és a szobát melegítő kemencében elkészülhet a friss kenyér és más régi ételféleségek. A Múzeum állandóan látogatható.

Az egyesület alkalmazottai működtetik irodáját, módszertani szolgáltató „szakmai házát”, mely szintén az Interaktív Faluházban található. Az itt összegyűjtött archív tánc és zenei felvételeket, írott dokumentumokat, szakfolyóiratokat ingyenesen kutathatják, másolhatják a pedagógusok, néptánc oktatók.

Somló-Ság Kulturális Tengely (Bozót)

A főbb célok:

- A generációk közötti együttműködés és kapcsolat, a társadalmi összetartás erősítése
- Az önkéntes és karitatív tevékenységek előmozdítása
- A közösségi integráció, a civil társadalom megerősítése
- A helyi igényekre, lehetőségekre épülő új formalizált vagy nem formalizált kisközösségek létrehozása, vagy már meglévő kisközösségek fejlesztése
- Társadalmi felelősségvállalás erősítése

A foglalkozások és azok gyakoriságai:

Hetente: Néptáncoktatás, Élő Forrás Népdalkör

Havonta: Népi kismesterségek felelevenítése, „Bezzeg az én időmben! – beszélgető kör férfiaknak, Helyi népszokások felelevenítése

Havonta két alkalommal: Háziasszony Klub, Fiatal szülők klubja

További rendezvények a programon belül:

- Bemutató-toborzó és az önkéntesség fontosságát népszerűsítő rendezvények alkalmak
- Pütkösdí családi programok
- „Együttélésben” – Cigány-magyar kulturális program
- Regölés – a térség fiatal legényei, férfijai regölnek családoknak
- Farsang – Kiscsöszí központú program, mely a térséget érinti
- Élő Értékek a Somló-Ság Kulturális Tengelyén

„Mert tükre vagyok én itt mindennek...” felnőtteképzés

Alapvető célkitűzés: A társadalmi integrációt és a munkaerő-piaci integrációt nem lehet egymástól elválasztani, a munka nemcsak a megélhetés eszköze, hanem az elismerés, a megbecsülés, a társadalom életében való részvétel egyik fontos eleme is. Ugyanakkor tartósan munkaképes, „versenyképes” állapotban csak az önálló életvitelre képes, személyiségében kiegyensúlyozott, ismeretek és készségek terén megfelelően felkészült, támogató családi és társadalmi környezetben élő, és a munkaerejét regenerálni tudó ember lesz.

További kiemelt célunk:

- A tanulási technikák elsajátítása a résztvevők által,
- Kommunikációs, motivációs tréningek megtartása, ösztönzés a tanulásra, hogy ne céltalanul a feleslegesség érzésével éljék a mindennapjaikat,
- Együttműködési lehetőségek feltárása a környék vállalkozásaival, munkáltatóival a programban résztvevők későbbi elhelyezkedése érdekében,

Célunk, hogy a projekt időtartama alatt, álláskeresési technikák oktatásával és személyes ráhatással folyamatosan ösztönözzük a résztvevőket az álláskeresésre.

- Tanfolyamok (Digitális világ, Munkaerő-piaci ismeretek- Út a versenyszférába, Angol, Agyagtárgyak díszként és használati eszközként, Hagyományos növénytermesztés)
- Szakkörök (életmód, kreatív, tánccsoport)
- Szabadegyetemek (Herbárium – Fűben, fában orvosság, Élet-Reform, Hungarikonyha-gasztrokalauz, Érték-Társ, Országjáró)
- Táborok („Egy kincs van minden nemzetnek adva...édes anyanyelv tábor / Közös világ tábor/Lelkünk kincsei – önismereti és személyiségfejlesztő tábor/Lovas önismereti csoportfoglalkozások/Környezeti nevelés – Somló túra)

„S nem vész magja a nemes gabonának...” gyermek képzés

A projekt célcsoportja:

- Az óvodai nevelésben résztvevő gyermekek
- A köznevelésben résztvevő gyermekek, tanulók: alap- és középfokú oktatásban résztvevők
- Különösen a szociokulturális hátrányokkal érintettek, életkorukhoz képest alul teljesítők
- A szülők, pedagógusok

A projekt célterületére jellemző a rossz infrastrukturális, szociális és demográfiai helyzet, alacsony iskolai végzettség, iskolán kívüli képzések kihasználatlansága, szezonális foglalkoztatás nagy aránya, alacsony jövedelmi szint, a motiváció, a tanulás iránti hajlandóság hiánya, az aktív munkaerőpiaci eszközök kihasználatlansága, a külső segítséggel szembeni nagyfokú bizalmatlanság, a segítő eszközök és források hiánya. A fenti problémák halmozottan csapódnak le a gyermekeken, hisz szüleik életlehetőségei determinálják az ő lehetőségeiket.

A gyerekek a projektben megvalósítandó foglalkozásokon találkozhatnak az ugyanolyan érdeklődésű és talán hasonló képességű társaikkal. Ezek a találkozások nagyon fontosak a gyerekek számára: segíthetik őket abban, hogy realisabban ítéljék meg képességeiket, amennyiben a többiek az említett hasonlóság miatt jó összehasonlítási alapot kínálnak az én beméréséhez. A tehetségesek nap mint nap unatkozva és fáradtan ülnek az iskolapadban egy átlagos képességűekre „méretezett” osztályban, ami sok esetben a többiekkel szembeni türelmetlenséghez, magatartási problémákhoz és alul teljesítéshez vezet.

A kínálatot gazdagító tanórán és óvodai foglalkozáson kívüli tervezett kulturális tevékenységek, nem formális, informális foglalkoztatási formák (művészeti csoportok, havi szakkörök, értékőr táborok, témahetek, témanapok, versenyek gyerekeknek) valósulnak meg a következő intézményeknél:

1. Ugodi Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Telephelye Pápakovácsi
2. Soproni Petőfi Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
3. Vackor Óvoda, Egységes Óvoda- Bölcsőde (Devecser)
4. Devecseri Gárdonyi Géza Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
5. Csöglei Általános Iskola
6. Gógánfai Fekete István Általános Iskola

„Érték vagy eszköz?” A népi kultúra közösség- és személyiségformáló hatásai, ezek eltérései a módszerek, divatok összehasonlítása alapján- Transznacionális projekt

A projekt célja:

Egyesületünk négy külföldi szervezettel karöltve jó gyakorlatok adaptálását végzi a műhelymunkák, tanulmányutak és terepmunkák során.

- PIPACSOK Néptáncgyűttes – Székelykeresztúr (RO)
- Kékiringó Alapítvány– Székelyudvarhely (RO)
- Nexus Alapítvány – Balánbánya (RO)
- Ilosvai Néptáncgyűttes Polgári Társulás – Nagyida (SK)

A projekt megvalósításába bevonni kívánt külföldi civil partnerek cselekvő, aktív szervezetek, amelyek a helyi és térségi közösségük számára olyan kulturális tevékenységet folytatnak, melyek segíti a külhoni magyar kultúra ápolását, erősítik a helyben maradáást.

A mai magyarországi fiatalság egyre gyorsuló ütemben és egyre nagyobb számban fordul el a tradicionális magyar kulturális értékektől, és értékrendje fokozatosan a fogyasztói társadalom által rákényszerített tömegkultúra felé fordul, amelyben a hagyományos magyar és európai kulturális értékek már-már marginális szerepet kapnak.

E problémára a korábbi években az egyes rendezvényeken, találkozókön lefolytatott kérdőíves felmérések és elbeszélgetések, eredményei is felhívták a figyelmet. Nem való-

színű tehát, hogy magyarországi sajátossággal állunk szemben, ezért igyekszünk megismerni a hasonló társadalmi-gazdasági fejlődési pályát befutó szomszédos országokban élők tapasztalatait is, hogy a közösségfejlesztés érdekében összegyűjtött jó gyakorlatokat, ötleteiket, fejlesztési elképzeléseiket meg tudjuk valósítani Magyarországon is.

A projekt alapja rövid időn belül értékes, mérhető és megtérülő eredményeket generáló jó gyakorlatok átvétele a társadalmi morálunkba, művészeti életünkbe más országok szervezeteivel együttműködésben.

Az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület az együttműködő nemzetközi szervezetekkel aktív kapcsolatban áll, számos projektben működünk együtt az elmúlt években, így van gyakorlatunk és tapasztalatunk a partnerségben megvalósuló projektek végrehajtásában. A bevont partnerek elkötelezettek abban, hogy tudásokat átadják a kultúra és közösségfejlesztés területén dolgozó magyarországi szakembereknek, szakértőknek, véleményformálóknak.

Hunyor Regionális Népi Kézműves Alkotóház

Egyesületünk egy olyan kézműves alkotóház létrehozását valósítja meg, amely a népi kézművesség népszerűsítésével azon értékek megőrzése és hiteles átadása valósul meg, amelyek az alapot képezik magyarságunkban.

A projekt célja az egész életen át tartó tanúláshoz szükséges kulcskompetenciák erősítését támogató infrastrukturális feltételek megvalósítása.

Az alkotóházban helyet kap: Kovácsműhely, Fazekas műhely égetőkemencével, szövőműhely, fadaragó műhely, kosárfonó foglalkozások helyszíne, szabadtéri konyha kemencével, átalakítható, multifunkcionális műhelyek (2 db), szabadtéri helyszínek

Az alkotóház műhelyeiben, szabadtéri helyszíneken és a Kiscsöszzi Interaktív Falumúzeum helyszínein a fentebb felsorolt népi mesterségeket alapul véve

- Tematikus táborok, képzések, szakmai tapasztalatcserék, versenyek szervezése;
- kihelyezett tanórák (pl. technika, hon-és népművészet), interaktív foglalkozások;
- ünnepkörhöz és a paraszti élet rendjéhez kapcsolódó éves rendezvénysorozat megvalósítása.
- Népművészeti nagyrendezvények, fesztiválok létrehozása.

Élő Forrás Hagyományfalu

A fejlesztés célja a látogatók számának növekedése révén a helyi kereskedelem és vendéglátó szektor helyzetbe hozása, ezáltal hozzájárulás a helyi gazdaság fejlődéséhez, illetve munkahelyek teremtéséhez. A fejlesztések révén a látogatók számának növekedése várható, ezzel párhuzamosan pedig a kereskedelmi és vendéglátó egységek bevétel növekedése is várható, továbbá a helyben tartózkodási idő növekedése is várható. A fejlesztés hosszabb távú hatásai között a turizmusból származó jövedelmek révén a munkahelyek számának növekedése emelhető ki.

Versenyársaktól megkülönböztethető fejlesztés:

- A magyar népi hagyományokat széleskörűen bemutató interaktív közösségi tér, hagyományfalu jön létre, hasonló szolgáltatásokat nyújtó attrakció nincs a régióban
- Nem kalandpark funkciót tölt be
- A kalandparkokat a szezonális jellemzi, a hagyományfalu nem szezonális attrakció
- Ötvözi a kultúra, a történelem, az életmód egyedi jegyeit

A hagyományfalu keretein belül megvalósuló helyszínek:

- Nyitott szabadtéri színpad és nézőtér a kulturális programok helyszíne
- Fogadóépület
- Ajándékbolt/ szatócsbolt
- Mini panoptikum magyar hagyományörzés jelentős elemei, személyiségei
- Interaktív HungaroMúzeum – Parasztpajta 3D hatású hologram vetítés Magyarország nemzeti kincseiről, hungarikumokról
- Kiállító tér időszakos és állandó kiállítások színtere
- Hagománylabirintus: interaktív elemekkel élményt nyújtó szabadtéri rész
- Környezeti demonstrációs foglalkoztató
- Mezítlábas ösvény
- A fény útja
- Vizek pihenőkertje vízcsofogás-hallgató, lábáztató, patakban sétáló, békaszámláló, vizes játszótér

További szolgáltatások:

- Szekérmozi – kültéri, 30 fő befogadóképességgel
- Esküvői helyszín – régi magyar falusi lakodalmak szervezése
- Csapatépítő tréningek
- Fényfestés a rendezvények, programok alkalmával
- Kerékpáros turizmus helyszínének biztosítása
- Jelmezes fotózás hagyományörző, több tájegység viseleteiben történő fotózás

A projekt épületei kívül-belül akadálymentesítve lesznek, kiszolgálva így a mozgáskorlátozottak és babakocsival érkező kismamák igényeit is. A vakok, gyengénlátók és más fogyatékkal élők számára is akadálymentesen használható információs táblák kerülnek kihelyezésre. A megvalósuló projektelemeket egységben kezeljük. A fejlesztés kapcsolódik már meglévő turisztikai szolgáltatásunkhoz, létező turisztikai attrakcióhoz.

„Vannak vidékek”

A projekt célja:

- A helyi közösségek fejlesztése
- Térség közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztése,
- A közösségi szerepvállalás erősödése,
- Helyi civil társadalom megerősítése,

- Az önkéntesség, a helyi identitás, valamint a településhez, térséghez való kötődés erősítése.

Konzorciumi partnerek: Kiscsösz és Csögle Község Önkormányzata.

Az egyesület, mint vezető egy központi szerepet kíván betölteni a társadalmi kohézió erősítésében. A *projekt célcsoportja* kiemelten Kiscsösz és Csögle lakossága, illetve a devecseri járás településeinek lakossága.

Részcélok

- Kezdeményezés a közösség tagjainak bevonására
- Közösségi beszélgetések szervezése és levezetése
- Közösségi tervek születésének segítése
- A kapcsolatrendszer bővítésében való közreműködés
- A közös cselekvés megvalósításában való segítségnyújtás
- Hozzájárulás az ifjúsági kezdeményezések megvalósulásához, közösségek létrejöttéhez és megerősítéséhez

A projekten belül tervezett tevékenységeink:

- A projekt keretén belül felülvizsgáljuk a HEP-et,
- A közművelődési rendeletet
- helyi cselekvési tervet.
- Terveink szerint a Nemzetstratégiai Kutatóintézet által készülő a tanulmányból video-oktatófilm készül.
- Kialakítunk egy Információs Pontot Kiscsöszön az Ifjúsági Szálláshelyen.

A helyi identitás és kohézió erősítése érdekében tervezett rendezvényeink:

- Megemlékezések, emlékműállítás
- Belföldi tanulmányút, közösségi találkozók
- Falunapi bemutatkozás-filmvetítés
- Roadshow-jó gyakorlatok átadása
- Vándorkiállítás
- Veteményest minden kertbe akció!
- Toborzó és népszerűsítő rendezvény

Közösségi akcióink: közösségi rendezvények 4 helyszínen, faültetés, kopjafa és emléktábla elhelyezése, faragott emlékmű elhelyezése, értékiac

Hunyor Népfőiskola

A Hunyor Népfőiskola célja, hogy a rendkívül jó természeti értékekkel rendelkező területen a tradicionális társadalom- mely önellátásra alapul- újbóli megteremtése, az ifjúsági- és felnőtt korosztály hagyomány alapú, nemzeti értékekre alapozott képzése, szemléletformálása. Kulturális értékeink köré épített közösségfejlesztés, tudásátadás.

A Népfőiskola keretében ellátandó feladatok megállapításának hátterét, a szakmai munka alapjait a több mint tíz év alatt Kiscsöszön és térségében felépített kulturális szellemi bázis és a hozzá kapcsolódó kontinenseken átívelő, nemzetközi szakmai kapcsolatrendszer adja.

Tevékenységeinket három fő tengely mentén határoztuk meg:

Gazdaság

a. Eszközök:

- I. A hagyományos gazdálkodás módszertanának bemutatása, oktatása.
- II. Képzések szervezése, mintagazdaság létrehozása.
- III. Helyi termékeket előállító vállalkozások alapításának és nagymértékű együttműködésének ösztönzése.
- IV. Gazdasági- és vállalkozási ismeretek oktatása.
- V. A tudásbázis-központ megvalósításával a kistérség referenciaközponttá alakítása.
- VI. Képzések, fórumok, beszélgetések, táborok szervezése

Társadalmi élet

b. Eszközök:

- Közös célok (pl. értékgyűjtés, játékkészítés) kiemelése a különböző célközönségek elé
- Jó példaként a hagyományos paraszti élet közösségi színtereit (fonó, pajta stb.) és eseményeit (munkához kötött ünnepek, vallási ünnepek, emberi élet fordulói) alapul véve egyéni- és családi értékteremtő alkalmak szervezése

c. Módszer:

- színteret és alkalmakat teremteni a helyi szakemberek fórumaira, előadásaira, képzéseire.
- ezek a szakemberek (védőnőnöi-, háziorvosi szolgálat, vöröskereszt, rendőrség, szociális gondozók, falugondnokok, településvezetők, kulturális- és oktatási intézmények vezetői, civil szervezetek képviselői, önkéntesek stb.) lehetőséget kapjanak arra, hogy együtt gondolkodva közösen elkészített stratégiák segítségével próbálják a térség szociális életét pozitív irányba megváltoztatni

Kultúra

d. Eszközök:

- I. Aktívan kivesszük a részünket a térség kulturális életének szervezésében, bonyolításában.
- II. Művészeti iskolánk megalapítása óta iskolai szinten is szervezzük a helyi kulturális élet eseményeit (falunap, egyéb rendezvény)
- III. Csoportjaink teret kaptak a települési falunapokon, egyéb rendezvényeken, iskolai program).
- IV. Szoros együttműködésben dolgozunk többek között:
 - a Hungarikum Bizottsággal, a Hagyományok Házával, a NMI Művelődési Intézettel, a Magyar Népfőiskolai Társasággal, az Iszkázi Népfőiskola Egyesülettel, az Élő Forrás Alapfokú Művészeti Iskolával

Kovács-Tanács Istvánné KAPOCS Népfőiskola Mórahalom: Kapocs (Népfőiskola) a gazdák, a kultúra és a képzés között

„A népfőiskola szolgáltatásaival kapocsként összeköti a kultúrát és a gazdaságot”

„Népünk hite szerint, minden egyes búzaszem magán viseli Jézus Krisztus képét.

E jel valóságának jussán a búza munkása, a földműves ember Isten után az első a Földön.”

(Bálint Sándor nyomán)

Mórahalomról

Csongrád megye szellemi arculata több évszázados történelmi fejlődése eredményeként sajátos alakult a régió speciális voltának köszönhetően, hiszen a délkeleti országrész eltérő kultúrák, vallások, földrajzi térségek találkozási pontja. A megyeközpont Szeged, a 19. században fejlődött igazi európai nagyvárossá, a múlt század utolsó harmadától napjainkig a térséget éltető társadalmi, földrajzi és történelmi tényezők szerencsés együttműködésére lényegében minden olyan intézmény megépült, ami az európai normák szerinti nagyvárossá tehetette Szegedet, és ezek a fejlesztő energiák sugároztak ki a környékbeli településekre is.

Mórahalom dinamikus fejlődésével és lendületes munkájával a kistérség egyik vezető városává vált. A Mórahalmi Járás Csongrád megye délnyugati részén, a szerb határ mentén fekszik, melynek gazdasága fejlődő. Az adottságok közül kiemelkedik a szénhidrogének bősége, a termálfvíz vagyona, a tiszta környezet, a kiterjedt fenntartható tanyai gazdálkodás lehetősége, a homoki borvidék, az állandóvízű tavak, a különleges élővilágú láprétek és mocsarak, valamint az erdősírtett területek.

A város teljes igazgatási területe 8314 ha, melynek jelentős része (8003 ha) külterület, sűrűn lakott tanyás térség. Lakóinak száma 6000 fő körül mozog.

Mórahalom gazdag történelmi hagyományokkal, kulturális élettel rendelkező város, programjai nemcsak a város lakosságát szolgálják, hanem számos turista érdeklődését is felkeltik.

Mezőgazdasági kisváros, mely sajnos gyenge termőhelyi adottságú homokvidéken található. A mezőgazdasági tevékenység döntő mértékben befolyásolja az emberek életkörülményeit, amelyhez a tanyai létből fakadó hátrányok is társulnak. A térségben, beleértve a határon túli területeket is, a mezőgazdasági dominancia a jellemző, miközben nem volt olyan intézmény, szervezet, amely vállalta volna a mezőgazdaságban élők folyamatos oktatását és továbbképzését, pedig az új technológiák megismerése elengedhetetlen, nélküle olyan piaci hátrányok keletkeznek, amelyek megpecsételik az itt élők sorsát. Emellett nagyon fontos egészségünk, környezetünk védelme érdekében a kistermelők körében a biogazdálkodás megismertetése, az ezzel kapcsolatos tudás átadása.

Mórahalom gazdag kulturális örökségének és hagyományainak köszönhetően, erős lakóinak identitástudata, aktív a civil társadalom. A város támogatni kívánja az egyén fejlődését.

dését, törekszik rá, hogy kulturális, szabadidős és oktatási létesítményei minél jobban kiszolgálják az itt lakók igényeit. Mórahalom életében fontos szerepet töltenek be az alulról jövő közösségi és önkéntes kezdeményezések, melyek támogatása – működésük bátorítása helyi szervezetekként – kiemelt feladat.

A városnak a határ menti elhelyezkedéséből is adódóan erős gazdasági, társadalmi és kulturális kapcsolatai vannak Szerbia határ menti magyar településeivel. Az együttműködés keretében számos *határon átnyúló közös fejlesztés* megvalósításában vett részt Mórahalom. (Legutóbb, 2019. júliusában adták át a szerb kulturális központot – KOLO -, mely a szerb kultúrát hivatott népszerűsíteni). A város célja ezen kapcsolatok megerősítése, kibővítése által a közös fejlesztések és programok számának növelése, az együttműködések konkrét, a helyi gazdaság számára is kézzelfogható eredményekkel járó fejlesztése. Ennek megfelelően a kapcsolatok aktivitása mellett cél azok eredményességének javítása is.

A népfőiskola együttműködő települései

Népfőiskolánk alapítói határon innen Mórahalom, Ásotthalom, Domaszék, Rösztke és Zákányszék. Minden településre jellemző a kiterjedt, nagy tanyavilág, a mezőgazdasági termelés és az arra épülő ipari szolgáltatások dominanciája. Számos természeti értékkel, erős kulturális és civil élettel büszkélkedhet minden település.

A trianoni határrendezés következményeként a határvonalon túlra került magyar településeken élők legyőzve az elszakadást, szoros kapcsolatot ápolnak egymással, ezt alapul véve csatlakozott népfőiskolánk alapítóihoz Királyhalom, Horgos és Magyarkanizsa. Mindhárom település 80-90%-ban magyarok által lakott. Fontosnak érzik a hagyományok ápolását, magyarságuk megtartását és erősítését, az összefogást. Itt is a mezőgazdaság a fő megélhetési forma, bár Magyarkanizsa nagyságából kifolyólag szerény iparral is rendelkezik.

A népfőiskola fő célja

A bevont települések mind egyazon földrajzi, természeti, néprajzi területhez tartoznak, melyeket Trianon választott el egymástól. A vajdasági települések ezer szállal kötődnek az anyaországhoz, a közös gyökerek felidézése kiemelt cél. Ezeket a kapcsolatokat kívánjuk tovább erősíteni, új területeken szélesíteni.

Népfőiskolánk a közösségépítés mellett növelni kívánja célcsoportjainak személyes és szakmai műveltségét is.

Mórahalom a *közösségteremtést és fejlesztést* tűzte ki célul helyi és térségi szinten az együttműködő települések bevonásával, az új ismeretek és tudás átadása, illetve az értékek megőrzése és továbbvitele által. Kiemelt fontosságú a keresztény értékek, az összetartozás fontosságának erősítése, a hagyományos gazdálkodási formák, nemzeti kultúránk, hagyományaink, a magyar nyelv ápolása és megőrzése, a gazdatársadalom szakmai képessége. A népfőiskola szolgáltatásaival kapocsként összeköti a kultúrát és a gazdaságot.

Célcsoportunk a nyolc bevont település lakossága, ezen belül kiemelten a gazdatársadalom. E települések közös társadalmi jellemzője a római katolikus vallás, a tanyai létből fakadó sajátosságai, a mezőgazdasági dominancia.

Szolgáltatásaiban a kialakítandó népfőiskola alapul veszi az országos, elismert népfőiskolák képzési rendszereit, kiegészítve a helyi sajátosságokkal és értékszempeléssel.

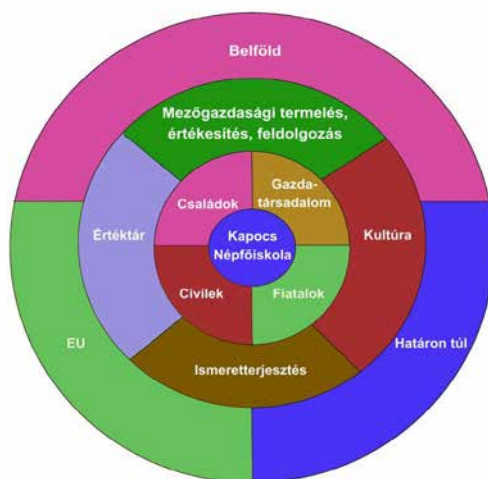
A népfőiskola alapításától napjainkig

2017. május 10-én Lezsák Sándor elnök úr, Kary József igazgató úr, az együttműködő nyolc település vezetői, a civil szervezetek képviselőiben pedig a Nagycsaládosok Egyesülete és a Mórahalmi Gazdakör vezetői szentesítették azt az Alapító Okiratot, mely a következőket tartalmazza:

„A homokhátság dolgos emberét a keresztény értékrend szerinti élet, az egymáshoz való tartozás tudata, a hagyományos gazdálkodási formák megőrzése, a magyar nyelv és a nemzeti kultúra ápolása jellemzi. Mórahalom Városi Önkormányzat együttműködő Partnereivel nemzeti örökségünk megőrzése, a felnövekvő generációk erkölcsi, szellemi és testi fejlődése, az önszerveződő csoportok segítése érdekében megalapítja a KAPOCS Népfőiskolát”

Ezt követően céljainknak megfelelően elindult a munka. Partnereinkkel együtt gondolkodva, javaslataikat beépítve munkatervünkbe szerveztük programjainkat. Kapcsolatrendszerünket, tevékenységünket egy kör diagrammal tudom leginkább szemléltetni az alábbiak szerint:

Középpontban áll a Kapocs Népfőiskola, amelynek tevékenysége szól a családokhoz, a fiatalokhoz, a civilekhez és a gazdatársadalomhoz. Ehhez kapcsolódik a következő kör, mely tartalmazza azokat a területeket, melyeken tevékenykedünk: kultúra, ismeretterjesztés, értéktár, mezőgazdasági termelés-értékesítés-feldolgozás. A legkülső körben tevékenységünk földrajzi területei találhatók: belföld, határon túl – Vajdaság, EU. Utóbbi a pályázatok kapcsán, mint forráslehetőség is megjelenik.

Akivel, ahogyan, amit teszünk...

Gazdatársadalom – fiatalok – ismeretterjesztés

A gazdatársadalom, mint fő célcsoportunk, leginkább a mezőgazdasággal kapcsolatos információkat, előadásokat várja. Az új lehetőségek, irányok megismertetése a hatékony termelés érdekében nagyon fontos, ezért is igyekszünk az igényekre alapozva szervezni előadásainkat.

Az egyre nagyobb teret hódító biokertészet alapjainak elsajátítása érdekében neves szakembereket hívtunk meg – többek között Kökény Attila biogazdálkodót –, akinek előadására a határon túlról is érkeztek érdeklődők. Ugyancsak sokan voltak kíváncsiak a nagyszékelyi Áldott menedék alapítóira, akik alternatív gazdaság és élettér kialakítását, a tájfajták megőrzését, egy szerényebb életmód bemutatását és az ehhez kapcsolódó tudás átadását tűzték ki célul.

A gazdáknak nem csak helyben biztosítunk ismeretterjesztő előadásokat, hanem szervezünk látogatásokat országos mezőgazdasági kiállításokra is. Minden évben ellátogatnak Hódmezővásárhelyre az Alföldi Állattenyésztési és Mezőgazda Napokra, a budapesti AG-ROmashEXPO-ra, valamint a kétévente megrendezendő Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás és Vásárra (OMÉK). Ezeken a szakmai kiállításokon nagyon sok új technikai eszközzel, technológiával ismerkedhetnek meg a gazdák, mely segíti a korszerű és gazdaságos termelést.

Családok, fiatalok, értéktár

A 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról bevezetőjében többek között leszögezi: „c.) örökségünket, a magyar kultúra évezredes értékeit, a magyarság szellemi és anyagi alkotásait, ember alkotta és természet adta értékeit átfogó értéktárban kell összesíteni;”

A létrehozott értéktárak állandó feladatot adnak az értéktár bizottságoknak, hiszen a „gyűjteményt” meg kell ismertetni, élővé kell tenni. Ennek érdekében dolgozik népfőiskolánk is. Kiállításokkal, előadásokkal, programokkal visszük közelebb az emberekhez kincseinket, értékeinket. Fiataljainknak igyekszünk jó példákat bemutatni, mint pl. a horgosi Honismereti Szakkör tevékenységét. A csoport ifjú tagjai lelkes, kitartó gyűjtőmunkát végezve tárták fel településük titkait, mutatták be ismert és kevésbé ismert helybéli munkáját, melyet a köz érdekében végeztek.

Családok, ismeretterjesztés

Az információ mindig nagy kincs. Fontos lehet a családok életében, munkánkban, közösségi életünkben. Népfőiskolánk olyan előadásokat is életre hívott, mely a háztartásokban, a család körében nyújthat új információkat az egészségesebb életmódra, a környezetkímélőbb életre történő átváltásban. Ennek érdekében gyógyszerekről, gyógynövényekről, a kemikáliákat kiváltó házi tisztítószerokről is hallhattunk sok érdekes információt, ahogyan a környezetünket szebbé tevő virágok gondozásáról is. Az igényeknek, javaslatoknak megfelelően folytatjuk ezt az irányt is, mert igen nagy az érdeklődés ezen a területen is.

Családok, kultúra

Újabb terület, melyen szeretnénk tenni közösségünkért. Magyarságunk, a magyar kultúra megismertetése, ápolása nemzeti identitásunk megőrzése érdekében kiemelt feladat. Megemlékezünk a Magyar Kultúra Napjáról, ahol kiemelt vendégeink a határon túli csoportok, akik elhozzák és bemutatják értékeiket, legyen szó néptáncról, népdalról, avagy tárgykultúrát művészetről. Csodálatos beszámolót hallhattunk a Hazajáró alkotótól, akik a műsor készítésének titkaiba is bevezettek bennünket, mint ahogyan a vajdasági borász, Maurer Oszkár is elvarázsolta magyarságtudatával, hivatása iránti alázatával, emberségével. Fantasztikus embert ismerhettünk meg benne. Ezen irányba is továbblépünk, újabb területekről hívunk meg előadókat, akik a magyar kultúra gyöngyszemeit mutatják meg nekünk.

Civilek – kultúra

A különböző szervezetekkel történő kapcsolattartás, együttműködések szélesítése elengedhetetlen működésünkben, tevékenységünkben. Népfőiskolás berkeken belől kaptunk segítséget, kiállítási anyag biztosításával. Jó példaként szolgált az a sok-sok gyermekrajz, mely Agyagösszgerényből érkezett és szebbnél szebb templomokat mutatott be. Kedvet kapva a kiállítás megtekintése után, a helybéli egyházi iskola is hirdetett pályázatot hasonló témában. A magyar történelem viharos időszakára vezetett vissza az Újkígyósról érkező kiállítás, mely '56-os megemlékezésünk felemelő színterjévé vált.

Szintén civilekkel történő együttműködésünk eredményeként számos közösségi rendezvényen veszünk részt együtt, melyeken a kikapcsolódás, esetenként a hagyományőrzés mellett a további közös tevékenységek átgondolása, alapjainak lerakása is megtörténik. Ilyen pl. a húsvét, majális, adventi időszak rendezvényei.

Civilek-mezőgazdaság

A civil szervezetek közül egyik legerősebb kapcsolatunk a Gazdakör mellett a Biokertész klubbal van. Ők már több éve próbálják szerény keretek között a biokertészetet megalapozni településünkön, a Homokhátságon. Teszik ezt saját maguk, családjuk, ismeretségi körükön belül. Népfőiskolánkkal együttműködve, ezt az ismeretterjesztést, információátadást kiszélesítettük és számos lehetőséget biztosítottunk az érdeklődőknek ezen témakörben. A különböző biogazdálkodási praktikák mellett megismerhettük pl. a dobozrendszer előnyeit, kóstolhattunk biotermesztésű növényeket, azokból készült ételeket. Egészségünk, környezetünk érdekében fontos területtel ismerkedtünk, ismerkedünk, mely másfajta életstílust eredményez követőink.

...és még...

Más témaköröket is figyelve, egyéb lehetőségeket is biztosítunk látogatóinknak. Ilyen volt a „Menaságra repülj...” c. film vetítése, mely a csíkmenasági székelly emberek minden napjait mutatja be. Aki még nem járt Erdélyben, nem szívta magába az ottani levegőt, nem érezte azt a szeretetet, magyarságtudatot mely ezekből az emberekből árad, a film hatására biztosan kedvet kapott. Gyönyörű filmet oszthattunk meg fiatalokkal, idősekkel.

Beleköstölünk a hagyományőrzésbe is, a generációk közötti kapcsolat erősítésébe. Ennek érdekében hagyományos ételek elkészítését mutatják be a sok tapasztalattal ren-

delkező idős asszonyok, akik örömmel osztják meg tudományukat a fiatalokkal. Őrizzük, hasznosítjuk a múlt értékeit.

A történelem egy-egy jelentős időszakára is figyelve, szervezünk előadásokat, megemlékezéseket, találkozókat. Így besegítünk a Hortobágyra elhurcoltak találkozójának programjába, a '48-as megemlékezés szervezésébe.

Összegzés

Több mint 2 éve működő népfőiskolánk szerényen, az igényekre alapozva végzi tevékenységét. Nincs még nagy múlt a hátunk mögött, nem mindig sikerül csodákat tennünk, de összefogva, együtt gondolkodva vihetjük tovább azt a szellemiséget, melyet anno elődeink Dániában, vagy Sárospatakon. Csak kicsiben, egyediben, saját magunk által formálva itt a „végeken” az élethosszig tartó tanulás, a közösség érdekében, mert...

„Együtt erő vagyunk, szerteszt gyöngesség!”

/Wass Albert/

Varga Károlyné igazgató, Glatz Oszkár Művelődési Központ és Könyvtár:
Buják település értékőrző mindennapjai – Nógrádikumok (értékfeltárás,
adott érték sajátosságai, értékmegőrzés-éltetés)

Buják község Nógrád megyében található, a Cserhát ölelésében. 2100 fős község, a jó palócok egyszerűségével és szeretetével.

*« Buják annak a példáját adja,
hogymint kell élnie az ilyen hegyek közé szorult falunak
és szép ruhákba burkolt népének »*

Bujákon igazán sikeresnek mondható az értékfeltárás, az értékőrzés folyamata, köszönhetően annak, hogy több közösség és személy viseli szíven, a hagyományőrzést, a régi szokások felelevenítését, és nem utolsó sorban a hagyományok továbbadását. A falusiak által megőrzött és éltetett sok-sok értéket, kezdetben a Bujákért Alapítvány kuratóriumának tagjai kezdték összefogni, B. Szolnoki Ildikó közösségfejlesztő segítségével, a NMI Művelődési Intézet Nógrád Megyei Igazgatóságának akkori módszertani referensével, aki tájékoztatást adott a települési értéktárak kialakításáról és a feltárás módszereiről. 2014. decembere óta, a bujákiak a települési Értéktár Klub keretében végzik, folytatják értékfeltáró, hagyományokat felidéző és tudásátadó munkájukat. A közel 20 éve alakult Bujákért Alapítvány (korábban közalapítvány) tagjainak legfőbb célkitűzése, Buják értékeinek megőrzése, lakosainak aktivizálása, a tudásátadás alkalmainak folyamatos megteremtése. Ösztönzéseként megalapították a 'Falunkért tevékenykedett' 'Falunkért tevékenykedtek' díjakat.

Értékfeltárásunkban, értékőrzésünkben, nagyon lényeges momentum, hogy minden területnek, megvan a maga kis közössége, és legalább egy olyan személy, aki ápolja az adott értéket, összefogja a hozzá kapcsolódó közösséget, amely pedig elszánt és örömet leli ebben a munkában. Ezek a kis részletek, közösségek, adandó alkalommal, képesek összefogni, összeállni egygyé: Buják értékőrző közösségévé. Az elért sikerekhez, megfelelő vezetés is kell. Borbély Gábor polgármesterünk, ezen a fő vonalon vezet, irányítja falunkat.

Alapul véve a Magyar Nemzeti Értékekről és Hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény rendelkezéseit, működünk együtt az NMI Nógrád megyei Igazgatóságának munkatársaival. A települési értéktárba beveszünk minden olyan értéket, amelyet a falubeliek, a helyiek értékeknek, megőrzendőnek tartanak: tárgyi emléket, ökológiai, ill. építészeti örökséget, gasztronómiai sajátosságokat, népviseletünk minden részletét, egyházi és vallási szokásokat, bujági sportolóink legszebb eredményeit, helyi alkotóink munkásságát és olyan személyek életútját, akik öregbítik Buják hírnevét, akikre szeretettel emlékezünk, akikről sokat tanultunk, akiknek sokat köszönhetünk.

Közösségeink, a településen működő civil szervezetek bevonása elengedhetetlen ahhoz, hogy sikeresek legyenek törekvéseink. Együtt kitűzni közös célokat és együtt megvalósítani.

Fontos, hogy a lakosság minden korosztálya részt vegyen ebben a gyűjtésben. Céljaink közt szerepel, hogy sajátjuknak érezzék a falut, hogy olyan élhető település legyünk, ahová az esetleg elvándorolt fiatalok szeretettel hozzák vissza gyermekeiket. Ha a településen felnevelkedő ifjak felnőttként örömmel emlékeznek vissza a gyermekkorra, a közösségben megtapasztalt élményekre, akkor máris nagyon sokat tettünk!

Célunk továbbá, hogy a bujági értékek a megyei értéktárba is felkerülhessenek, hogy minél több bujági érték kapja meg a Nógrádikum kitüntető díját. Ez igen nagy felelősséggel jár, hiszen talán itt is igaz a mondás, miszerint megszerezni könnyebb, mint megtartani. Nógrádikum díjas értékeinket, még inkább éltetnünk kell, továbbadni a jövő nemzedékének. Olyan generációt kinevelni, akik vigyáznak rá. Meg kell tanítanunk őket, miként értékeljék és adják tovább majd ők is. Tekintsék kincsnek, vigyázzanak rá. Mondják el gyermekeiknek például, hogy hogyan maradhatott meg a dédi régi menyecske ruhája – bujági viselete, amelyet fel lehet majd venni valamelyik szép templomi ünnepre...

„A gyökerek persze nem látszanak, de tudod, azok tartják a fát.”

A Bujáki Cseperedő Óvodában, Jamriskáné Muladi Andrea vezetésével, az Óvodai nevelés országos alapprogramja elvei mentén, a nevelőtestület által készített, saját pedagógiai program alapján látja el feladatait. Elhivatottságukat tükrözi, hogy 2000. óta tagjai, a Néphagyományörző Óvodapedagógusok Egyesületének.

1996-1999 között, kutatómunkát végeztek a helyi hagyományok, régi munkafolyamatok, népi gyermekjátékok, szokások tekintetében. A gyűjtőmunka során számos, a tárgyi kultúra részét képező eszköz is előkerült. Szülők, nagyszülők, idős emberek biztatására, és felajánlásainak köszönhetően helyi gyűjteményt hoztak létre, amely jelenleg, Bujákon az Esterházy Községi Tér kiállítótermében található. A jó tapasztalatok birtokában döntöttek úgy, hogy pedagógiai programjukban – amelynek címe Óvodai nevelés a néphagyományok felelevenítésével – kiemelt feladatuknak tekintik a népszokások, néphagy-

ományok, népi gyermekjátékok megismertetését, felelevenítését, továbbéltetését. Küldetésüknek tartják a felnövekvő generáció identitásformálását, az értékek továbbörökítését.

A 'Bujáki Cseperedő óvoda közössége, 2016-ban nyerte el a Bujákért Alapítvány 'Falunkért tevékenykedtek' díját.

Az óvodából kikerülő gyermekek szilárd alapokkal kezdhetik meg tehát az általános iskolát. A 'Bujáki Szent – Györgyi Albert Általános Iskola nevelésében, Petréné Kópis Erzsébet vezetésével, fontos szerepet kap, a közös értékek hangsúlyozása. Aktív bekapcsolódásra ösztönzik a diákokat a település rendezvényeibe, eseményeibe. Saját, belső versenyeik közül, igen sikeres a 'Neked is lehet jobb jegyed!' amikor jutalmazták az adott időszakban tanulmányi eredményén legtöbbet javító diákokat. Nevelési programjukban: Palacsinta nap, fűszer és növénykert létrehozása-gondozása, adventi gyertyagyújtások, hagyományos farsang, közös kirándulások, -egyaránt szerepel.

*„A buzgóságban ne lankadjatok, legyetek tüzes lelkületűek:
az Úrnak szolgáltok.”*

A 2011-es népszámlálás alapján, Buják lakosságának 85,7 %-a római katolikus vallásúnak mondta magát. Az egyházi közösség, Marti József plébániai kormányzónk irányításával, csodálatos példája az értékmentésnek. Az atya elszántságának, szeretetének és a hívek odaadó, áldozatos munkájának, adományainak köszönhetően, mára templomunk a sok évvel ezelőtti fényében ragyog, az eredeti barokk templombelsővel és külsővel. Az elmúlt években: (a teljesség igénye nélkül) új toronysisakot kapott a Szent Márton templom, felújításra került a templomtető, önzetlen munkával Sáfrány István fadaragó mester adományaként, elkészült a sugárkoszorú a tabernákulum mögé -az eredeti példájára, áldoztató rács és egy csodálatosan kidolgozott, fából faragott orgonaszekrény. Új oltárterítők, lobogók, gyertyatartók, mind-mind a hívek buzgóságával és adományaként. Legyen szó a templomtorony új, pótoltt harangjairól, az orgona felújításáról, a hívek láthatják, megtapasztalhatják a jóságot. Azt, hogy önzetlenül tehetünk egymásért. A tevékeny közösség összetartásának sikeres példái: minden évben egyházközségi est, templomi takarító csoportok szolgálata, a gyerekeknek ministrálás, felolvasási lehetőség a szentmiséken, plébániai kirándulások, balatoni jutalom tábor a szolgáló fiataloknak, világi lelkipásztori segítők, fiatal templomgondnokok foglalkoztatása, templomi énekkar működése. Mindezek elindítását és a róluk való gondoskodást, plébános atyánknak köszönhetjük.

Az összefogás szép példája, a bujáki Kálvária rendben tartása is. Minden esztendőben, a tavasz kezdetén, március 15 ünnepéhez igazítva, állagmegóvó kálvária mentő nap van Bujákon, amely eseményt, szintén plébános atyánk vett védőszárnyai alá. Fiatalok, idősek egyaránt örömmel és szívesen vesznek részt ezeken az alkalmakon. Az évek során a Kálvária festett stációképeit nagyon megviselte az idő múlása. 2014 tavaszán, bujáki közösségek, családok fogtak össze és "fogadtak örökbe" egy-egy stációt. A helyi kőfaragó mesterek, Petre István és fia Petre Péter márványból elkészítette ezeket. Az adományozók neveit, a képek alsó részébe vésve örizzük, örökölni hagyva az utánunk jövőknek, hogy majd esetleg egy dédunoka örömmel és szeretettel mutathassa meg gyermekének. Itt is tapasztalható, hogy a bujákiak szorgalma és tenni akarása, a szépre, a jóra és az egyediségre törekvésből származik.

Marti Józsefatya 2014-ben nyerte el a Bujákért Alapítvány 'Falunkért tevékenykedtettdíját', 2017-ben pedig, a Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 'Nógrád Megyéért Díjában' részesült.

Az Apraja – Nagyja tánccsoport az iskolás fiataloknak ad lehetőséget, a hagyományok életetésére. A tánccsoport 2016 tavaszán alakult, két lelkes pedagógus összefogásával, akik az első 'Húsvét Bujákon' rendezvényünkre készítették fel a fiatalokat. Az akkori csoportból még mindig kitartóak a tagok, sőt már az utánpótlásról is elkezdett gondoskodni Gulyás-Jaskó Ildikó a tánccsoport vezetője. Már nem is lehetne rendezvényt elképzelni nélkülük Bujákon. Más településeken, fellépéseikkel vihetik falunk hírnevét és mutathatják be, páratlan népviseletünket. Az Apraja – Nagyja tagjai, 2017-ben nyerték el, a Bujákért Alapítvány 'Falunkért tevékenykedtek' díját.

„Tőlünk is szép a világ, ha nem lennénk, hiányoznánk”

Buják roma közösségének tagjai, az értékteremtés csodálatos példái. Az elmúlt öt év alatt sok munkával, szívvel és türelemmel, Radics Csabáné Buják Roma Nemzetiségi Önkormányzata elnökének munkálkodásával, mára egy erős, tevékeny közösségről és már egy roma tánccsoportról is beszélhetünk. Olyan fiatalokról, akik büszkélkednek kultúrájuk szépségében, és állandó, kedvelt résztvevői Buják eseményeinek. A Romungro tánccsoport és Radics Csabáné 2018-ban nyerte el, a Bujákért Alapítvány 'Bujákért tevékenykedtek' díját.

A 'Bujáki Hagyományörző Csoport', időseink közössége. A bujáki népviselet, sokszínű és változatos. A kor előrehaladtával, változik a viselet színe és formája. A csoport küldetésének tekinti, régi bujáki népdalok felkutatását és továbbörökítését. Rendszeres vendégei a 'Bujáki Cseperedő Óvodának'. Mesékkel, dalokkal, népi játékokkal színesítik a kicsik óvodás napjait. Bujáki Vasárnap rendezvényünkön (amely 2019-ben már a 36. alkalommal került megrendezésre) hagyományosan krumpli laskát sütnek, úgy, ahogyan még őket is tanították szüleik, nagyszüleik. Hagyományörző csoportunkat is nagy értéknek tekintjük településünkön, buzgók és fáradhatatlanok.

A csoport 2013-ban nyerte el a Bujákért Alapítvány 'Falunkért tevékenykedtek' díját.

A település szeretetének erősítése, a tudásátadás folyamata:

1. Óvodai nevelés, belső módszertannal, hangsúlyosan a bujáki értékek szeretete, népviselet megismertetése, a Bujáki Hagyományörző Csoport bevonása az óvodai nevelésbe, bujáki népdalok – népmesék megismerése = a kicsiknél megalapozásra, elindításra kerül a település és a népszokások szeretete.
2. Általános iskolai nevelés, települési programokon aktív részvétel, hitoktatás, lehetőség ministráns szolgálatra, egyházi ünnepeken a népviselet felöltése = értékörzés szeretetének elmélyítése, vallási és egyházi életbe való bekapcsolódás elősegítése
3. Apraja – Nagyja tánccsoport, népviselet bemutatása, táncoktatás, Buják hírnevének öregbítése, szülők, családtagok bevonása s-ezáltal a támogatásukat is élvezzük, kö-

zős élmények, más településeken bemutatkozás = közös élmények, az összetartozás érzésének erősítése.

4. Romungro tánccsoport, integrálódás segítése, települési programokon való aktív részvétel, összekovácslódott erős közösség, szülők, családtagok bevonása s-ezáltal a támogatásukat is élvezzük = közös élmények, az összetartozás érzésének erősítése.
5. Buják Hagyományörző Csoportja, népviselet bemutatása, éltetése, bujái népdalok felkutatása, közkinccsé tétele, kapcsolat a fiatalok felé = Buják hírnevének továbbvitele, példamutatás, nyugdíjas évek értékesebbé, mozgalmasabbá tétele.
6. Rendezvények, bemutatkozások, nemzeti ünnepek, a fiatalok szereplése, versmondás, hazaszeretet elmélyítése, település történetének megismerése = a helyi identitás erősítése.
7. Közös főzések, baráti viszony a környező településekkel, testvér települési kapcsolatok ápolása = összetartozásunk erősítése
8. Vezetett túrák, flóra és fauna megismertetése, erdészeti tanösvény, az erdő tisztán tartása = természet szeretete.

Közösségünk legszebb eredményei Nógrádikum díjaink.

Nógrádikum: Azon értékek részére adható, melyek adott évben felvételt nyertek a Nógrád Megyei Értéktárba, és valamely olyan egyedi tulajdonság alapján, mely megkülönbözteti minden más megyei és országos értéktől – egyedülállónak ítélték.

Buják hat Nógrádikum – díjjal büszkélkedhet:

'Bujái sokszoknyás népviselet' (2014)

Csodás népviseletünk megmaradásának titka többek között az, hogy Buják zsáktelepülés. Régen sem volt, ma sincs átmenő forgalom rajta. A falu lakosságának régen, kissé gyanakvó, bizalmatlan természete nem igen engedte közel az újat, az ismeretlent. A települést elkerülte az iparosítás. A mezőgazdaságban tevékenykedve, számos érték mellett, sikerült megőrizni a népviseletet és a hozzá kapcsolódó 'öltöztetési szertartásokat' is. Különleges darabja, a térden felül érő ráncolt szoknya, amely az 1940-es években még fél lábszárig ért. Többek között, Szabó Zoltán Cifra nyomorúság című szociográfiája, a bujáiak vigyázó gondoskodása, időseink emlékezete, a ruhák megőrzése, valamint a Bujákért Alapítvány tagjainak lelkesedése segítette az érték feltárását. A viseletről régen tudható volt: szegénység – gazdagság, fiatalság – öregség, öröm – bánat és gyász egyaránt, rendkívül sokszínű és rendkívül változatosan. Néhány darabjának megnevezése: kisbokor, féling, zobonyos szoknya, fékető, gyolcsalsó, szakács, kecele, rojtatlan atlaszkendő, csipkés kendő, kakatúr, koszorú, begyő, kutyka stb.

Sok fotó és leírás maradt ránk. A helyiek már a legkisebbre is népviseletet adtak régen, és ez ma sincs másképp. A templomba készülő nagylány ruháját általában az édesanyja igazította egymáshoz, hogy az egész "fordított tulipán alak egyszerre ringjon a leányon", és ahogy az időseink mondják Bujákon: „ebben még az irigység sem talál hibát! Napjainkig élő, ma is hordott népviseletről van tehát szó és nagyon örvendetes dolog, hogy bár

nem sokan, de a mai napig is készítenek, varrnak még bujági szoknyát. A bujági nagyrendezvényeken kívül, népviseletünket nagyon sokfelé elvisszük, szerte az országban. Minden évben a környező települések fontos eseményein is részt veszünk. Jó hírünket viszik táncsoportjaink.

'Kálvária' (2014)

A bujági kálvária keletkezésének pontos ideje nem állapítható meg, sajnos erről nem tudunk pontos adatot, de egy 1790-es feljegyzésben már említésre kerül, miszerint három, fából faragott kereszt állott a kálvária dombon egykor. Ezeket vihar döntötte le, majd kőkeresztek kerültek a helyükre. 1802-ben lett teljesen felújítva és egy nyolc sarkos kőfallal vették körül, amelyekbe boltozatos fülkét készítettek. Ezekben helyezték el a stációképeket. Levéltári gyűjtések, Tavasz Bujákon kisfilm, gondoskodó feljegyzések, mind hozzájárultak, hogy mi ma többet tudhassunk a kálváriáról. A Rómában, 1803-ban kelt engedély, a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepén, teljes búcsút engedélyezett a kálváriánál és a mellette épült Szent Anna kápolnánál, Szent Anna ünnepére. A búcsúk idején, körmenet indul a templomtól, a Kálvária-hegyre. Útközben, templomi lobogókkal a kezünkben, népviseletben, közös imádsággal és énekléssel fohászokunk búcsús szándékunkért.

Az elmúlt időszakban, napelemes rendszerrel kiépített megvilágítást kapott a Kálvária és a Szent Anna kápolna. Éjszakánként szépen megvilágítva, őrzik a falu lakosait, vigyázzák álmunkat.

'Glatz galéria' (2014)

Művelődési házunk Glatz Oszkáról kapta a nevét. Közel negyven éven át alkotott Bujákon. 2008. február 23-án, a festő halálának 50. évfordulóján, nyílt meg a Glatz galéria. Középső fiának felesége adományozta a festményeket Bujáknak. Glatz Oszkár 1872-ben született, Pesten. A táj és az ember egységének bemutatása, a népviseletet hordó emberek és az ő életük mozzanatainak megőrkítése volt fő célja. Nagyon sokat tanulhatunk képeit szemlélve. Szinte megelevenednek, az akkori bujági emberek mindennapjai.

Onnantól kezdve, hogy 1908-ban rálelt kis falunkra, -időseink elmondása alapján- szinte ő is teljesen bujákiává változott. Voltak kedvenc modelljei is. A galéria megnyitóján még részt vehetett az a néni, aki a Templomozás című alkotáson lett megőrkítve leány korában.

A Glatz galériát nagyon sokan felkeresik, az ország minden részéről. Közel 1000 érdeklődő látogatója van évente. Molnárné Bódi Piroska tárlatvezetésével minden fontos momentumot megtudhatnak Buják festőjéről.

'Tinódi Lantos Sebestyén éneke' (2016)

Kapitány György bajviadala, egy bujági eseménnyel kapcsolatos történetet mutat be, amely 1550-ben történt. Kapitány György hollóközi, és Hubiár aga szandai várparancsnok egy rab miatt különbözött össze. Hogy egyik fél sem legyen úgymond hazai pályán, az ütközet a bujági vár alatt, az Aga rétjén volt. Az érték feltárása, magának az éneknek az értelmezése, amely igen nehéz szövegezésű már a mai olvasatnak:

*“Nám, Szondába egy híros terök vala,
Hubiár aga, ki jó vitéz vala,
Egy rabért ketten öszvevesztek vala,
Kit Hubiár hitire kikért vala.
De Kapitan őt hitetlennek írá,
Kit ha akarna, övéle megvívna.
Az Hubiár ehhez kész lón, hogy hallá,
Véle megvívna valahol akarná.
Ennek helyét Buják alatt választák,
Szent Lőrincnek napját ók erre hagyák,
Vitézők ezön sokan vigadának,
Hílát adának, Istenben bízának.”*

2012-ben a bujákiak felkeresték az Aga rétvét és felelevenítették az egykori csatát. Ez a terület a mostani Honvéd üdülő területén található. Vármentő napunkon, amely általában minden évben május első hétvégéjén van, összegyűlünk, és karbantartó tisztítást végzünk a várromnál. Ezt az értékörző tevékenységet Dr. Kiss P. János családorvosunk vezetésével és kezdeményezésére végezzük minden évben, aki a Bujákért Alapítvány egyik alapító tagja. Ekkor a falubeliek mellett, a ‘Bujáki Íjászok’ csapata is teljes létszámmal részt vesz a munkálatokban.

‘Bujáki Szent Márton kultusz’ (2017)

A bujáki Szent Márton kultusz nevezetű értékünk összetett, mert több Bujákra vonatkozó értéket foglal magában. Minden elérhető forrást felhasználtunk értékünk feltáráshoz. Ebből kiemelkedő, Dr. Varga Lajos váci püspökatyja gyűjtése, kutatásai, amiből sok fontos információ mellett, megtudhattuk például, hogy Bujákon, Tous-i Szent Márton tisztelete, már a középkorban kezdődött. Szent Márton napján templombúcsú van a faluban, amit a helyiek egyben vendégségnek is hívnak, hiszen régi szokás szerint ekkor szokták megvendégségnek is hívni, Bujákról rég elszármazott egykori lakosokat.

Marti József atya 2008-ban kezdte meg Bujákon szolgálatát. A templom helyreállításának első darabjai között volt, a főoltárkép restaurálása, amelyet 2010-ben, a Szépművészeti Múzeumban végeztek el. Nagy öröm és büszkeség mindannyiunknak, hogy azóta már a Szent Márton kultusz elsődleges jelképe lett, amely Magyarország legnagyobb és talán legszebb barokk főoltár képe a szentről.³⁹

A kultuszhoz tartozik tehát elsősorban, az egyházi vonatkozás: Szent Mártonról elnevezett, szeretett templomunk, a Szent Márton hegy a Káponkával – ősi templomunk maradványaival. Amikor Bujákon templombúcsú van, kicsik és nagyok egyaránt, ünnepi viseletben pompáznak, és mostmár egy Szent Márton csonteklyével egészül ki a szentséges körmenet, mely községünk szülöttének, a 2018-ban pappá szentelt, Tóth Tamás káplán atyának adományára.

Továbbá a kultuszhoz tartozik, a templomkertnél található Szent Márton szobor, amelyet az egyik helyi alkotónk Bangó Béla készített, a Márton napi ételek, és a vendégség szokása.

39 <http://www.bujak.hu/szent-marton-templom> (2019. 07.06)

'Bujáki kutyaköszörű' (2018)

A kutyaköszörű értékünk feltárásában, nagy segítségünkre volt, az 1958-ban, Czigány Tamás által rendezett kisfilm, a 'Tavaszi Bujákon'. A kutyaköszörű egy autentikus, kétkarú körhinta. Régen, a lovas kocsi tartórúdjaiból készítették. Középen alátámasztották, a két végére 'kisefából' ülőket akasztottak (kisefa: a lovas kocsi rúdja végéhez akasztott fa, két czölönkkel ellátva, melyekhez az első két lovat csatolják) Természetesen időseinket is megkérdeztük, hogyan is volt ez régen. Ők elmondták, hogy több porta (ház) előtt állott kutyaköszörű Bujákon, a Húsvétot megelőző időszakban. Dalolni, táncolni, régen sem illett Nagyböjt idején. De "az ifjúság áradó ereje" már régen is megtalálta az alkalmakat az ismerkedésre, huncutkodásra. Egy-egy tojásért, egy főzet babért, aszalt gyümölcsért lehetett felülni, amit a porta gazdájának tartoztak megfizetni. A két ülőkére, két leány ült, és belkapaszkodott a tarórúdba. Játék, tréfálkozás közben a fiatalok kiszemelték párjaikat. A legények megforgatták a kutyaköszörűt, a leányok közül valamelyik előbb-utóbb lepotyant...

A mai napig előkeressük Buják nagy eseményein a kutyaköszörűt, -kissé biztonságosabb formában- és bárki kipróbálhatja!

Buják nagyobb rendezvényei eseményei, egyben közösség összetartó lehetőségek:

- Húsvét Bujákon: Húsvétvasárnap, hagyományos locsolkodás, játék a kutyaköszörűvel
- Bujáki Vasárnap: folklór és gasztronómiai ünnep, más településről érkezettek bemutatkozása, a bujáki vendégszeretet gyakorlása
- Egyházi ünnepeink: hitéletünk elmélyítése, összetartozás erősítése
- Szüreti ünnep: hagyomány, közös öröm
- Adventi időszak: gyertyagyújtások, az együtt várakozás öröme, közösségek szereplése

Hivatkozások, források:

Bujáki Értéktár Klub működési szabályai

Buják Község Önkormányzatának település marketing stratégiája

Marti József plébániai kormányzó gyűjtése

Jamriskáné Muladi Andrea óvodavezető gyűjtése

Biblia – Szent Pál levele a rómaiakhoz, 12. Fejezet 11. bekezdés.

[http://megye.nograd.hu/files/eloterjesztesek/2015/pdf/OLD/KGY/20140910/uj/20140910_04.](http://megye.nograd.hu/files/eloterjesztesek/2015/pdf/OLD/KGY/20140910/uj/20140910_04.pdf)

pdf (A Nógrád Megyei Közgyűlés által alapított kitüntető címről és díjakról.)

Szabó Zoltán: Cifra nyomorúság szociográfia

Magyar Néprajzi Lexikon

Etnorom együttes: képzelj el egy jobb világot

Óvodai, iskola neveléshez kapcsolódóan:

<http://nephagyomanyorzok.hu/>

Ludánszkiné Szabó Éva (1995.): Óvodai zenei hagyományápolás- népszokások, Hektográf Nyomda, Hajdúböszörmény

Balogh Júlia (2000.): Szent Mihály havától Kisasszony haváig

Jeles napokhoz fűződő néphagyományok, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen

Papp Kornélia (2002): Szájról szájra, kézről kézre. Barangoló Kiadó Kft., Szentendre

Dr. Bucherna Nándorné – Faust Dezsőné – Zadravecz Teréz (2005.):

Néphagyományörzés az óvodában, IPSZÁM Nyomda Kft., Budapest

Dr. Bucherna Nándorné – Faust Dezsőné – Zadravecz Teréz (2005.):

Néphagyományörzés az óvodában, IPSZÁM Nyomda Kft., Budapest

Hintalan László János (2005.): Aranyalma-Játékhagyomány-, Örökség alapítvány, Keszthely

Dobos Edit (2006): Más ez a nap -Ünnepek, jeles napok az óvodában és az általános iskolában Dinasztia Tankönyvkiadó Kft., Budapest

Papp Kornélia (2006.): Szájról szájra, kézről kézre II. kötet Geobook Hungary Kiadó, Szentendre

Árendás Anikó kulturális referens, Lébényi IKSZT Könyvtár és Közösségi Ház: Közösségi élet Lébényben alcím: Mindennapok és a jövő

A 3200 főt számláló Lébény Győr-Moson-Sopron megyében található. A Hanság, a Rábaköz és a Mosoni-síkság határán fekszik, nagyjából félúton Győr és Mosonmagyaróvár között. A kis város nevezetessége az árpád-kori, román stílusú Szent-Jakab templom, mely a 200 kilométer hosszú magyar Szent Jakab-út végpontja.

A kis város kulturális élete mozgalmasnak mondható. Az egyik kihívás felvenni a versenyt a környékbeli nagyvárosokkal, hiszen nyilvánvaló, hogy több okból sem tudjuk kínálatban ugyanazt nyújtani. A cél inkább az, hogy a lakosaink minél többször válasszák a helyi kulturális, szórakoztató programokat, valamint egy igazi, egymást segítő közösség alakuljon ki és maradjon fenn.

A legtöbb rendezvény a lébényi közösségi házban kerül megrendezésre, de ezek szervezése és megvalósítása természetesen csak egy részét teszik ki a kulturális szakember feladatainak. A ház nyitva áll a lakosság előtt, ezen kívül teret ad a civil szervezetek munkájának is.

A közösségi házban összesen 3 fő dolgozik. Az egyik munkatárs a 2018. év végéig, míg a ház IKSZT-ként működött, az ezzel kapcsolatos technikai, adminisztratív feladatokat látta el.

Jelenleg fő feladatai közé tartozik az információátadás, ügyintézésben való segítségnyújtás, tájékoztatás, valamint a közművelődési programok szervezésében és lebonyolításában történő segítségnyújtás.

Az intézményben könyvtár is található, ahol a szolgáltatás nyújtásáról 1 fő gondoskodik. Ennek működése kapcsán annyit érdemes megemlíteni, hogy könyvtárunk a Kisalföldi Könyvtárellátási Szolgáltató rendszer keretében működik, amely Győr-Moson-Sopron

megye könyvtári ellátását támogatja. Könyvtárellátási Szolgáltató rendszerüket folyamatosan bővítik, melyhez az önkormányzat biztosítja a szükséges személyzetet és helyiséget.

A kulturális referens fő feladatai közé tartoznak a következők: egészségfejlesztési-, ifjúsági-, közművelődési programok szervezése, értékek megőrzése, hagyományok ápolása, Lébény újság szerkesztésében való közreműködés, pályázatfigyelés, valamint a civil szervezetekkel történő kapcsolattartás, munkájuk segítése.

A civil szervezetekkel való kapcsolattartásnak nagyon fontos szerepe van, hiszen a közösségi alapú működtetésnek ez egy fontos alapja lehet. Lébényben 16 civil szervezet működik, melyeknek megvannak az alapszabályzatukban kitűzött céljaik.

Ezen egyesületek több saját szervezésű rendezvényt bonyolítanak le az év folyamán, azonban emellett fontos szerepet játszanak a város életében is. Például a Lébényi Önkéntes Tűzoltó Egyesület és a Motorosok Lébényi Egyesülete minden évben jelen vannak a város nagyrendezvényein. De ugyanígy tesznek kulturális egyesületeink, illetve nagyon szoros kapcsolatot ápol az önkormányzat a Nyugdíjasok Lébényi Egyesületével is. A civil szervezetekkel való szoros kapcsolat alapja a kölcsönösség. Szükség esetén az önkormányzat támogatást nyújt különböző formában, de ennek megfelelően a civil szervezetek készséges hozzáállására is számíthatunk.

A kulturális referens egyfajta „anya funkciót” tölt be, hiszen folyamatosan kapcsolatot tart a civil szervezetekkel. Ez a funkció jelenti továbbá az önkormányzat és a civil szervezetek közti közvetítést is. Fontos azonban megemlíteni a civil fórumot is, amely egyik fontos színtere lehet a helyi polgárokkal történő egyeztetésnek, itt sor kerülhet véleményük meghallgatására.

Arra törekszünk, hogy a civil fórum félévente megrendezésre kerüljön. Minden esetben jelen van valaki az önkormányzat képviselőjében, és meghívót kap minden civil szervezet. Akár több tag jelenlétére is számítunk, de az elnökre mindenképp. Előre összeállításra kerülnek a napirendi pontok, amelyek az elmúlt időszak kérdéseit tartalmazzák. Ezek tárgyalása után a civil szervezetek képviselőinek is lehetőségük van kérdéseik megfogalmazására. Így szóba kerülhet bármilyen ügy, amely a kis város közösségét érinti.

A rendezvényekről

A társadalmiasítás tekintetében nagyon fontos, hogy a fenntartó (Lébény Város Önkormányzata), szűkebb értelemben a polgármester támogassa ezt a folyamatot. Úgy gondolom, hogy az erre irányuló pozitív hozzáállás hiányában, ez a folyamat nem valósítható meg. Lényeges szempont, hogy a fenntartó számára fontos legyen a közösség véleménye. Ennek megismeréséhez viszont elengedhetetlen a különböző fórumokon, közösségi eseményeken való részvétel. Lébény helyzete ebből a szempontból rendkívül szerencsésnek mondható, hiszen Kovács Gábor polgármester kiemelt figyelmet szentel a közösségi életnek és azoknak az eseményeknek, amelyek a lébényi lakosokat közvetlenül érintik. Fontos számára a polgárok elégedettsége, hogy szeressék Lébényt, és szeressenek itt élni. Többféle intézkedés tett azért, hogy erősítse a helyiek identitását. Erre szolgál például a Lébény logóval ellátott póló, amelyet a helyi lakosok rendkívül büszkén viselnek bárhol, akár külföldön is. Illetve mindenki nagyon büszke a város nemrég született szlogenjére, mely így hangzik: „kis város nagy szívvel”.

A város vezetése természetesen jelen van a nemzeti ünnepeken, de ezen felül más közösségi és kulturális eseményeken is. Például a Lébényi Pilvax elnevezésű rendezvényen, amely minden évben a Magyar Kultúra Napja alkalmából kerül megrendezésre. Polgármesterünk ekkor is példát mutat, hiszen nemcsak hallgatóként, hanem rendszeres előadóként van jelen.

Lébényben vannak olyan rendezvények, amelyek évek óta megrendezésre kerülnek. Ezeket a közösség tartja életben, tervezésükkor az egyik legfontosabb szempont az igények figyelembevétele. Megfigyelhető tendencia, hogy azon rendezvények látogatottsága magas, amelyek az egész család számára kínálnak kikapcsolódási, kulturálódási lehetőséget.

Ezen igény kielégítésére szolgál például az Ízörző Nap elnevezésű nagyrendezvényünk, melynek középpontjában a gasztronómia áll. A helyi civil szervezetek és baráti társaságok a város legszebb pontján, a templom előtti téren készítenek különféle ételeket. Ezeket zsűri értékeli, majd minden látogatónak lehetősége nyílik a kóstolásra. Emellett természetesen jelen vannak a színpadi programok, amelyek minden generáció számára biztosítják a kulturált szórakozási lehetőséget. A délután folyamán nem feledkezünk meg a kifejezetten gyermekeknek szóló programokról sem, így a családok közösen vehetnek részt ezen az eseményen.

Mályvavirág Nap elnevezésű rendezvényünk is különösen fontos a település életében. Ha néhány szóval jellemezném, ezek lennének: egészség, szűrés, szolidaritás, nők, közösség.

A rendezvényt 3 évvel ezelőtt kezdeményezte egy Lébényben élő hölgy. Méhnyakrákkal diagnosztizálták korábban, és gyógyulása során a Mályvavirág Alapítvány segítségére támaszkodhatott. A kétgyermekes anyuka saját esetéből kiindulva úgy gondolta, hogy lenne kell valamit saját településén a méhnyakrák szűrés fontosságának hangsúlyozására. Polgármester Úr segítségét kérte, aki rögtön biztosította támogatásáról.

A rendezvényt elsősorban hölgyeknek hirdetjük, de szívesen látjuk a férfi családtagokat is. Tartalmát tekintve fő részét képezi egy tudományos előadás, egy interjú, illetve egy közös gyöngyfűzés, mivel a gyöngy a méhnyakrák és HPV ellenni védelmet szimbolizálja. A rendezvényt próbáljuk minden évben újítani, bővíteni és kiterjeszteni. Kampányt folytatunk, melynek keretében elmegyünk több környékbeli településre. Többek közt önkormányzatokhoz, egyesülethez, ahol a hölgyeket arra kérjük, hogy egy közös fotó elkészülésével álljanak az ügy mellé, és ezzel is közvetítsék a lakosok számára a megelőzés fontosságát.

Településünk polgármestere is részt vesz az eseményen, melyre kiemelten odafigyel. Minden évben írt a témához kapcsolódóan egy tanmesét.

2019-ben valóra vált egy nagy álmunk is, ugyanis rendezvényünkre ellátogatott Tóth Icó, a Mályvavirág Alapítvány elnöke.

Lébény Város Önkormányzata számára nagyon fontos nők egészsége, így a rendezvény végén minden évben kiosztásra kerülnek azok az ingyenes kuponok, melyek 40 nő ingyenes szűrését teszik lehetővé.

Lébényben megfigyelhető az utóbbi időben, hogy a sport egyre jelentősebb szerepet játszik a lakosok életében, akik többféle mozgásforma közül válogathatnak. A sportrendezvényekre jelentkező igényre reagálva született a „TüdőLebeny” elnevezésű eseményünk, amely a gyönyörű Fertő-Hanság Nemzeti Park területén lezajló tájfutó versenyt foglalja magába.

A mindennapi munka során nagyon fontos a hagyományok őrzése is, amit olyan kerekék között próbálunk megtenni, hogy a mai gyermekek és fiatalok számára is könnyen befogadható legyen. Ezt szolgálják hagyományőrző táboraink vagy az ünnepek alkalmával megrendezésre kerülő alkotó délutánjaink.

Lébény központjában található a Civil Centrum, mely különféle kiállítások helyszínéül szolgál. Fontosnak tartjuk, hogy itt múltunk és értékeink is megjelenítésre kerüljenek. Igyekszünk helyi és környékbéli alkotóknak is teret adni. A kiállítások esetében egy kihívás, hogy az iskolás korosztálynak maradandó élményt szerezzen a tárlat. Ehhez olyan interaktív módszer kidolgozására törekszünk, amely esetében a tanulók aktív részvétele érdekessé és emlékezetessé teszi a látvány feldolgozását.

Szintén népszerű rendezvényünk a lébényi Tökös délután. Ennek létrejöttét is a közönség, azon belül a helyi családok ösztönözték. Így nem volt kérdés, hogy ezt az október végi eseményt is úgy kell megszerveznünk, hogy a családok közösen vehessenek rajta részt. Az idei évben próbáltuk bevonni az iskolát is úgy, hogy versenyt hirdettünk az osztályoknak, amely tárgyaként egy tökös installációt kellett készíteni. Nagyon vidám alkotások készültek, amelyek nem mellesleg dekorációként szolgáltak a rendezvény napján.

A délután minden évben tökös vetélkedővel kezdődik. A családtagok csapatokká alakulnak, a csapatok pedig versenytársakká válnak, és így teljesítenek különféle feladatokat. A közösségi ház hatalmas udvarán tököt dobálnak, cipelnek, gurítanak, adogatnak, végül kiválasztjuk a legerősebb apukát, aki fel tudja emelni az óriástököt. A sok nevetés és közösségi élmény mindenki számára emlékezetessé teszi a délutánt, amely során természetesen nem marad el a közös tökfaragás sem.

Közben tökös ételek kóstolására is lehetőség nyílik, melyeket városunk pékmestere készít. A gyerekeknek mesekuckót alakítunk ki, ahol különféle alkotásokat is készíthetnek. A felnőttek pedig kellemesen beszélgetnek a kinti kemence mellett, forró teát kortyolgatva.

Az előbb felsorolt rendezvényeink kiemelten fontosak a település életében. Lényeges azonban, hogy a szakember nem dőlhet hátra. Hiába sikeres egy rendezvény, hiába vannak meg a megszokott, bevált elemei, fontos, hogy időnként történjen újítás, akár csak egyes elemek tekintetében is.

A kihívásokról

A következőkben néhány olyan kihívást említek, melyek előkerülnek a mindennapi munka során. Az egyik állandó próbatételt jelenti, hogy olyan programokat szervezzünk, amelyek több elemmel, több korosztály számára nyújtanak kulturálódási, kikapcsolódási lehetőséget. Célunk tehát, hogy a helyiek ne válasszák többször a közeli Győr és Mosonmagyaróvár kínálatát. Időnként ez persze elkerülhetetlen, ezért az éves rendezvényterv elkészítésekor mindig az első és legfontosabb lépés a legközelebbi városok nagyrendezvény időpontjainak áttekintése.

A helyi fiatalokat nehéz megszólítani, illetve bevonni a programokba. Ennek legfőbb oka, hogy a 8. osztály elvégzése után környékbéli iskolákba járnak, így többnyire már az ottani kulturális programok között válogatnak. A fiatalok nagyobb mértékű bevonásának elérésére egy hosszabb távú stratégiát látok megoldásnak. Fontos szempont mindennapi munkám során, hogy minden korosztályt elérjünk, lehetőleg minél több személyes talál-

kozás által. Kezdve a legkisebektől, akik hetente látogatják édesanyjukkal a baba-mama klubot a közösségi házban. Azt tapasztalom, hogy azok a gyerekek, akik kicsi koruktól kezdve ismerik a tevékenységeinket, szívesebben látogatnak hozzánk később is. Tehát akik jártak baba-mama klubba, aztán az óvodában is részt vesznek a játékos foglalkozásainkon, eljönnek majd az alkotó délutánjainkra akkor is, ha iskolásokká válnak. Úgy gondolom, belőlük válhatnak olyan fiatalok, akik majd a közösségi élet aktív részesei lesznek.

Természetesen ugyanilyen fontos a nyugdíjas korosztály bevonása is. Ők azok, akik rengeteg tapasztalattal rendelkeznek, és átadhatják tudásukat a fiatalabb generációnak. Településünkön köztük is van egy „mag”, akikre mindenben lehet számítani, és vannak, akik kevésbé aktivizálhatók. Mindenképp szükséges meghallgatni az ő véleményüket is, hogy számukra milyen események lehetnek vonzóak. Arra törekszünk, hogy legyenek olyan programok is, amelyek a generációk közötti együttműködésről szólnak.

Mіндеzt összefoglalva jelmondatunk lehetne a következő is: Értékek kontra újítások. Ezen kettős mentén végezzük munkánkat.

Szükséges egyfajta állandó motiváció, keresni kell az újítási lehetőségeket, természetesen a lakosság igényeinek figyelembevételével. Gyakran előfordul azonban, hogy egy terv anyagi vagy egyéb indokok miatt megvalósíthatatlanná válik. Véleményem szerint ekkor sem szabad feladni, hanem számba kell venni egyéb lehetőségeket. Beletörődés helyett érdemes végigjárni, hogy milyen más alternatíva járulhatna hozzá a kialakult nehézség megoldásához. A rendezvények kapcsán pl. valamilyen módon a költségek lecsökkentésével, vagy egyes elemeinek változtatásával.

Gyakran érkeznek negatív kritikák is. Amikor a szakember szívvel-lélekkel végzi munkáját, ezeket nem mindig egyszerű a helyén kezelni. Be kell látni, hogy mindenkinek megfelelni nem lehet, és talán nem is kell. Lássunk egy egyszerű példát. Az Ízörző Napon fellépő XY zenekar meghívása miatt a lakosság 70 %-a nagyon hálás és örül neki, ám nem mindenki szereti a latin zenét, így a fennmaradó 30% nem lesz elégedett a rendezvényvel. Azonban sokkal előnyösebb ennek a problémának egy másik vetületét tekinteni. A társadalmiasított működés abban is segít, hogy a sokféle igény, vélemény felszínre törjön, megvitatásra kerüljön. Így többféle korosztálynak és többféle izlésnek tudunk megfelelni. És mialatt a folyamat elemei végbemennek, a közösség megerősödik.

A szervezések és különféle munkáink során persze előfordulnak hibák és rosszul meghozott döntések is. Gyakran azt gondoljuk egy adott rendezvény után, hogy azzal kapcsolatban már mindent megtapasztaltunk és megtanultunk, de ez természetesen nem így van. Mindig újabb és újabb kihívások jönnek, amelyekre pozitív szemlélettel tekintünk, és kollégáimmal minden esetben közösen keressük rájuk a megoldást. És mindezek mellett nagyon fontos, hogy a rugalmas munkaidő, és hétvégi programok mellett lehetőség szerint mindig próbáljunk időt fordítani a saját feltöltődésünkre is.

A Községi Tervező Műhely

A Községi tervező műhelyek megvalósulását Lébény esetében a társadalmiasított működés felé vezető út egyik lépésének gondolom. Ez egy olyan fórum volt, ahol személyes kapcsolatba került az önkormányzat és azok a helyi lakosok (kb. 45 fő), akik valamilyen szempontból fontos szerepet töltenek be a település életében. Az összejövetelen elhangzott

vélemények a településrendezési terv elkészüléséhez járultak hozzá, mégis óriási szerepe volt a közösségi élet szempontjából is. Az önkormányzat megismerhette a résztvevők aktuális elképzeléseit, véleményét a hiányosságokról és igényekről, valamint a településről alkotott jövőképüket. Ezek természetesen nemcsak a közösségi életre vonatkoztak, azonban tartalmi elemeit áttemelve jó kiindulópont egy olyan lakossági véleményformáló fórum kialakításához, amely hozzájárul a társadalmiasított működéshez. A fórumok során teljes mértékben megvalósult a kitűzött cél, vagyis egy valós párbeszéd, „ötletelés” jött létre a jelenlevők aktív részvételével. Így ők is azzal az érzéssel távoztak az összejövetelek után, hogy felelős tagjai a közösségnek, ahol elmondhatták véleményüket és ezáltal megjelentek érdekeik is.

Hol tartunk a társadalmiasítás folyamatában? A jövő...

A kulturális szakember munkája során egyik legfőbb eszköze a személyisége. Az emberekhez nyitottsággal kell állni, időt kell fordítani véleményük meghallgatására. Épp ezért fontos számunkra, hogy kulturális intézményünk nyitott házként működjön, így a lakosok befolyással lehessenek a működésére. Első fontos lépés, amit megteszünk, hogy sokat beszélgetünk a helyiekkel. Köztük élünk, aktívan, elsődlegesen az ő igényeiket tartjuk szem előtt. Emellett óriási előnynek tartom, hogy a fenntartó és közvetlen kolleganőm nagyban támogatják munkámat. Mindannyian egy cél érdekében dolgozunk, hogy Lébényben egy összetartó, egymást segítő közösség éljen.

Nemcsak az intézményen belül elegendünk beszélgetésbe, hanem bármely más külső szintéren is. Mindennapi munkánk során természetesnek kell lennie, hogy nem egy asztal mögött ülünk irodai munkát végezve, hanem emberek között, folyamatos kapcsolódási lehetőséget keresve. Ebből következően nagyon fontos a szakember személyisége és hozzáállása, valamint elengedhetetlen a lelkesedés.

A közösség szempontjából fontos szerepe van a Lébény újságnak is. A negyedévente megjelenő kiadvány tájékoztatást ad a helyi történésekről. Az újság a helyiek által írt cikkeket tartalmazza. Az önkormányzat és a civilek életének történéseiből jön létre.

Célunk, hogy kiszélesedjen azoknak az egyéneknek a köre, akik véleményükkel, tanácsaikkal, rész- vagy egész folyamatok megvalósításával színesebbé tehetik intézményünk életét. Így nemcsak szolgáltatásaink lehetnek sokrétűbbek, megújulóak, de erőforrásaink is bővíthetnek.

Mindez nemcsak számunkra, hanem a lakosok számára is fontos, hiszen ezáltal erősödhet bennük a hovatartozás érzése.

Közösségi részvétel esetén nagyobb az esély arra, hogy a lebényiek a kulturális élet aktív részesei legyenek. Ezáltal biztosított leginkább, hogy ne olyan programok, események jöjjenek létre, amelyek a szakember fejében születtek meg, hanem amelyek a valós, meglévő igényeket elégítik ki.

Próbáljuk éreztethetni a helyi lakosokkal, hogy egy közösség fontos tagjai, és számít a véleményük, ezáltal önbizalmuk erősítésére is törekszünk. Számunkra lényeges, hogy résztvevői legyenek a már meglévő rendezvényeinknek, de javasolhatnak újakat is.

A közösségi házban mindig szeretettel látjuk a helyieket. Ha kell, pár percet beszélgetünk, vagy segítünk a nyomtatásban, önéletrajz írásban, illetve egyéb ügyekben. Arra törekszünk, hogy érezzék nyitottságunkat, és ezáltal bizalomteljes kapcsolat alakuljon ki.

Vannak olyan programok, ahol bizony elengedhetetlen a megfelelő anyagi háttér, de sokszor ennél egyszerűbb dolgokra van szükség, ami nem másból fakad, mint a közösség ötleteiből és összetartó erejéből. A társadalmiasítás folyamatát tekintve még jó néhány lépés hátravan, de elindultunk az úton.